ЛЕВ ЛИНКОВ

СМЕЛИ СЪРЦА

НАРОДНА МЛАДЕЖ

ЛЕВ ЛИНКОВ

СМЕЛИ СЪРЦА

ПРЕВЕЛ ОТ РУСКИ АТАНАС СМИРНОВ

НАРОДНА МЛАДЕЖ

На доблестните граничари — бдителни пазители на съветските граници.

Авторът

ВОЙНИЦИТЕ НА ДЗЕРЖИНСКИ

Малък конен отряд — двайсет червеноармейци, командир и водач — бавно се провираше през Усурийската тайга по едва забележими животински пътеки. Фьодор Иванович Кротенков — само той единствен познаваше добре тия места — съзнателно бе навлязъл в най-големия гъсталак.

В началото командирът на отряда Кузнецов отхвърли предложението на водача: защо да се удължава и без това дългият път, но на петдесетина версти от Николск-Усурийск те неочаквано откриха следи на голям бивак.

— Назаровци или шубинци — уверено каза Кротенков.

— А може да са ловци? — усъмни се командирът.

— Виж! — Фьодор Иванович мрачно посочи дърветата. — Ловците няма току-така да обезобразят гората.

И наистина много елхи и борове бяха изсечени по най-безмилостен и главно безсмислен начин.

Водачът и Кузнецов огледаха чуждия лагер. Фьодор Иванович посочи на командира следи от много ботуши (ловците носят унти) и отпечатъци, оставени в снега от приклади на наредени в пирамиди пушки (японски пушки).

Водачът се наведе и дигна угарки от американски цигари (ловците пушат с лули) и най-сетне намери под един храст кожа от убита кабарга* (ловец не хвърля кожата на убития звяр).

— Тук са били петдесетина души — каза Фьодор Иванович, загледал се отново в следите.

— При това с „Максим“ — добави командирът: от бивака водеха към гората раздалечени успоредни следи от ски.

Кузнецов се замисли: добре ще е да се проследи и ликвидира тая банда. Снегът не бе успял още да засипе следите, значи белите са се дигнали оттук не по-рано от вчера сутринта — последната виелица бе вчера сутринта. Само дяволът знае накъде са тръгнали. А на отряда е поставено катего-

---

* Кабарга — особен вид елен. Б. пр.

рично условие: без загуби и по възможност по-бързо да се стигне определеното място.

— Няма смисъл — разсъдително отговори Кротенков,— ще се натъкнеш неочаквано на тях и ще те пречукат иззад храсталака. Сам казваш, че са с тежка картечница. По-добре е да вървим през гъсталака...

На петия ден от пътуването отрядът отново откри нечий скорошен бивак.

— Ловци — от пръв поглед определи Фьодор Иванович — на самури. Трима души. Правили са капани — добави той, като разбъчка с валенката си покрития с тънък снежец талаш.

Същия ден конниците минаха покрай една полусъборена, изоставена китайска фанза. Кротенков помоли командира да се спрат за малко и заедно с него влезе в малката пръстена, покрита със слама хижа без таван. Напоената с масло хартия на решетъчните прозорци отдавна бе скъсана и във фанзата бе навеял много сняг.

Кузнецов погледна почернелите от пушек стени, отдавна изгасналото огнище и в недоумение погледна водача.

— Тая фанза е на Син Хо — с тъга каза Фьодор Иванович. — Той ме спаси след „хиляди смърти". Нима извергите са го убили?... — водачът отиде до стената и опипа със загрубелите си пръсти многото дупки, направени от куршумите. — С картечница са стреляли...

Отрядът продължи пътя си. Безмълвието в тайгата се нарушаваше от еднообразното почукване на кръсточовките, които лющеха еловите шишарки, от пращенето на сухорляка и тежкото дишане на уморените коне.

Скоро тайгата оредя. Снегът бе натрупан неравномерно: в падинките конете потъваха до гърди в преспите, а по склоновете на сопките, откъм ветровитата страна, той едва покриваше избелелите лански треви. На места земята бе съвсем оголена и звънтеше под кованите копита.

Кротенков — бойците го наричаха „Дядо": той имаше тъмночервена, щръкнала на различни страни брада, яздеше начело на отряда върху една сибирка с космати крака, извънредно ниска и същевременно необикновено издръжлива и непридирчива. Чувствителният кон поглеждаше с кехлибареното си око храсталака и мърдаше заскрежените си уши — сигурно някъде наблизо се бяха спотаили елени.

Три месеца бяха минали, откакто последният японски крайцер се бе измъкнал от владивостокското пристанище „Златен рог", а Фьодор Иванович все още не бе успял да отиде в родния си Сучан, където го очакваха жена му Даша и пет-

годишният му син Антон, който по време на отсъствието на баща си бе започнал и да върви, и да говори.

Кротенков машинално хапеше краищата на опушените си мустаци и мислеше за съдбата си, без да забравя обаче внимателно да се вглежда в тайгата.

Не само заради семейството си се стремеше той в Сучан: Фьодор Иванович живо си представяше и широката долина, където бе разположено работническото селище, и кулите над шахтите, и това, че в ръцете му вместо поводите е дръжката на кирката.

Разделил се с бойните си другари, три години и нещо той бе командувал действуващия в усурийския край партизански отряд „Красний шахтьор" — Фьодор Иванович бе се нагласил вече да се прибере в къщи, когато изведнъж в началото на февруари бе извикан в Специалния отдел на Николскусурийската извънредна комисия и го помолиха да тръгне в съвсем друга посока.

— Изглежда че пак ще трябва да се бием? — попита Дядо.

Искрено казано, той доста се бе уморил през тия години: поскитай се четиридесет месеца из тайгата и блатата, и при това с боеве.

— Не е точно така, но нещо подобно — каза началникът на Специалния отдел. — Правителството ни заповяда да вземем под охраната си държавната граница.

— Самият Владимир Илич ли? — учуди се Кротенков.

След утвърдителния отговор той незабавно даде съгласието си.

Началникът обясни, че на Дядо предстои да заведе една от групите граничари до стария пункт на манчжурската граница.

— Значи ще почнете да ловите контрабандисти? Добре е! Извънредно много са се навъдили: търговци на спирт, еленови рога, жен-шен...

— И контрабандисти — потвърди началникът. — Разбрахме се значи: ще заведеш момчетата до границата и върви си в къщи. Местата ти са познати.

— Няма да се объркаме! — уверено каза Кротенков, като си мислеше из кой път ще е по-добре да тръгне...

И ето вече девети ден, откакто отрядът се провираше през Усурийската тайга.

„Сиромашки я караме", въсеше се Фьодор Иванович, като поглеждаше спътниците си. Граничарите бяха облечени кой с каквото му падне: кой в цяла червеноармейска форма, кой в

трофеен червеникав шинел, кой в полушуба. Но по будьоновките и шапките на всички блестяха червени звезди.

Оръжието също бе разнокалибрено: един имаше руска трилинейка или берданка, друг японска или американска карабина, двама бойци нямаха и берданки, а само стари нагани.

На гърба на самия Дядо висеше трилинейка, отстрани подрънкваше о седлото дълга самурайска шашка в кожена ножница, украсена с ковани дракони и йероглифи — заклинания. Фьодор Иванович я носеше като спомен за боя край Ивановка, където през двайсета година се бе разиграла страшна трагедия.

Заподозрели, че жителите на Ивановка имат връзка с партизаните, японците до основи бяха разрушили с ураганен артилерийски огън мирното село. Изпод овъглените развалини онемелите от скръб и гняв партизани извадиха около триста трупове на деца, жени и старци.

— На конете! — изкомандува тогава Кротенков.

Партизаните настигнаха ротата наказатели и се нахвърлиха върху им със саби.

В ожесточена ръкопашна схватка един японски офицер обезобрази лявата буза на Фьодор Иванович със шашка. Фьодор Иванович се изправи на стремената, изтръгна шашката от ръцете на самурая и странешком го разсече от рамото до кръста.

За да скрие белега. Фьодор Иванович си остави брада и оттогава, макар да не бе навършил и тридесет и пет години, почнаха да го наричат Дядо.

Командирът на граничарите, Семьон Кузнецов, яздеше наред с Кротенков. По уверената му и лека стойка Фьодор Иванович изведнъж определи, че Кузнецов е опитен и смел ездач.

— Тежко ще бъде тук — каза командирът, загледан в клонестите кедри, вековните елхи и могъщи ясени, обвити със жилави лиани, свели се под тежестта на снега.

— Затова пък през лятото е красота — оживи се Дядо.— През лятото сопките са като жени на панаир, всички са в цвят. Дъждовете у нас са изобилни, всяка капка е едра като ягода, затова и растенията са буйни. А усещаш ли какъв е въздухът! Никъде няма такъв ароматен въздух!

Фьодор Иванович изведнъж разбра за какво се е замислил младият чекист: шега ли е да пазиш граничен участък, дълъг тридесет версти, по една верста и половина на човек!

Неочаквано конете се спряха. Кузнецов опъна повода и почувствува, че неговият Серко трепери.

Кротенков бързо свали от рамото си пушката. Командирът знаеше, че той нищо не вършеше току-така и без да се бави, последва примера му. Дядо се надигна от седлото и се наведе напред, сложил пръста си на спусъка.

„Назаровци!..“ — Кузнецов дигна лявата си ръка, за да предупреди вървящите отзад бойци, но те вече се бяха спрели сами.

— Погледни снега — прошепна Фьодор Иванович.

По снега се виждаха отпечатъци от огромни котешки лапи. Тигър.

Изминаха няколко секунди в безмълвно очакване. Найсетне Дядо със спокоен жест прехвърли пушката си през рамо.

— Да вървим! Първо, ние сме много, а второ, той е сит: мъкнал е глиганче — виждаш ли кръв по снега...

Конете все още се вълнуваха, но послушаха командата и тръгнаха.

— Пази конете — посъветва Дядо Кузнецов. — Тигрите много ги обичат. У нас по-миналата година самец и самка изядоха за една нощ три коня.

...Стигнаха на мястото привечер на десетия ден. Дядо приведе отряда през Златната падина направо към стария граничен пункт. Кузнецов каза, че пунктът сега ще се нарича застава.

— А защо тоя дол се казва „златен“?— попита той, разглеждайки извадената от походната чанта карта-двуверстка.

— Не е дол, а падина — поправи го Фьодор Иванович. — Тук по-рано казаците са промивали злато.

— Отлично! Мястото значи е богато. А рекичката как се казва? — командирът посочи течащата по дъното на падината шумна незамръзваща рекичка.

— Също златна.

— Тогава и заставата така ще наречем...

Рекичката, дала по такъв начин името на заставата, като бърз буен поток се появяваше в разклоненията на граничния хребет, причудливо лъкатушеше между хълмчетата и прерязала блатистата низина, се вливаше в голямо езеро.

Заставата се намираше по горното течение на рекичката, където ширината й не надминаваше и три сажена. В заобиколените с преспи води се оглеждаха ниски дъбове с оцелели тук-таме ръждиви листа, кленове, дълги и чепати диви ябълки, застанали нащрек ели.

Заставата — ниска, продълговата дървена къща — бе заобиколена от няколко ниски къщурки.

— Туй е конюшня, туй баня, а онова е склад — обясни Дядо.

— Някога е било конюшня — мрачно каза командирът, загледан в полусрутената постройка.— Най-напред трябваше да се помисли къде да подслонят разседланите коне.

— Ще се наложи да поработим — каза Фьодор Иванович, — иначе къщата е здрава. Ние през двайсет и първа година стояхме тук около два месеца.

„Здравата къща" се оказа в не по-добро състояние от конюшнята: стъклата на прозорците бяха изпочупени, вратите извадени от пантите, печката сринята. Ала избор не можеше да се прави и затулили прозорците с чували и елови клони, граничарите легнаха да спят.

— С една дума, злато — пошегува се червеноармеецът Панюшкин и се разположи с другарите си върху заснежения под.

Кузнецов им напомни, че никой не трябва да пее или пали кибрит (наблизко може да има бандити) и назначи четирма от по-добре облечените бойци за часовои.

— Да идем, Фьодор Иванович, да си поприказваме — каза той на Дядо, след като даде нужните нареждания.

Излязоха на чист въздух. От три страни заставата бе заобиколена с тайга. Четинести тъмносини сопки се извишаваха наоколо. Златната падина вървеше перпендикулярно на границата, ветровете настойчиво духаха през нея като в гигантска тръба, затова тук имаше съвсем малко сняг.

— Утре ще свие студ — каза Дядо, като погледна замъглената луна, заобиколена със светли пръстени.

— А как е с храната? — свивайки се от студ, тихо попита Кузнецов. — Хората трябва да ядат, а на губернията засега не може да се разчита особено.

— Глиганите са много и те са най-хубава храна. Само имай пред вид, че е опасно да излизаш срещу стар самец: не улучиш ли — ще те разкъса. Излизай на лов за женски и за млади. През зимата ги търси в кедровата гора, лете — в падините, а есенес — в дъбовите гори. Те обичат много желъди.

Командирът замълча, загледан в едва прозиращите в мрачината мъхнати гърбави сопки. Фьодор Иванович погледна встрани младото лице на чекиста: руса къдрица се бе промъкнала изпод козирката на будьоновката над самите вежди. Светлосивите очи са съсредоточено сериозни, над юношески пухкавата горна устна едва бяха се показали мустачки.

— Отдавна ли се биеш?

— От осемнайсета.

— А куршумът къде те целуна! — Фьодор Иванович още при първата им среща бе забелязал на врата на Кузнецов яркорозова ивица.

— Край Одеса. Служех при Котовски.

— Разправят, че бил герой! — каза Дядо с възхищение.

— Рядък човек! — очите на Кузнецов пламнаха при спомена за любимия комбриг. — Заедно с него излязохме на Днестър, на границата.

— Какво те донесе по нашите краища? — заинтересува се Дядо. — Командироваха ли те?

— Сам пожелах. „Далеч е Владивосток, но нали си е нашенски!“ — усмихна се Кузнецов. — Щом чух тия думи от Владимир Илич, загубих спокойствието си: ще отида и — това е.

— Ти си виждал Ленин? — възхитен го попита Кротенков.

— Както виждам тебе. Лани на двайсети ноември на пленума на Московския съвет. Тогава се учех в школата ВЦИК.

— Илич знае какво значи за Русия Далечният изток! — с гордост каза Дядо. — Не току-тъй японци и американци като мечки на мед са хвърлили око на нашите краища. А щом Илич прати при Перм другаря Сталин, Колчак свърши. И ние тук според силите си също помогнахме да се видят петите на самураите.

Нищо не бе в състояние да разположи така добре Фьодор Иванович към граничаря както съобщението, че той сам е пожелал да служи в Приморието. И май че ако имаше някаква възможност, Фьодор Иванович би убедил милион души да дойдат тук. Разбира се, не такива, които търсят лек живот, а жадни за труд — миньори, шлосери, земеделци. Какъв ти милион! Десет милиона да дойдат, за всички ще се намери място и работа.

Дядо се размечта. Той вече виждаше мислено как тия жадни за труд хора са надокарали машини, весело секат тайгата, строят здрави руски къщи, командуват реките и разбира се, откриват нови мини. В Сучан всеки миньор временно би се постеснил — би пуснал в къщата си поне десет души: „Заповядайте, разполагайте се като у дома си!...“

— Днес май всичко ще мине спокойно? — прекъсна Кузнецов розовите мечти на Дядо.

— Кой знае, не бързай — озова се Фьодор Иванович. — Назаров трябва да е тук наблизко.

Назаров, бивш полковник от царската армия, след разгрома на интервентите бе организирал голяма банда, която

шареше някъде из тия места, като нападаше редките села и червеноармейски отряди.

— Значи утре си заминаваш? — неочаквано попита Кузнецов.

— Утре мисля — без желание отговори Фьодор Иванович.

— Така, така — смъмка Кузнецов. Той нищо повече не каза, но Дядо разбра, че граничарят не иска тъй бързо да се раздели с него.

— Закопнели са за мен в Сучан — като да се извиняваше, каза Фьодор Иванович. — Малко ще си почина и ще отида в мината...

Ала излезе така, че Кротенков не замина за Сучан нито на другия ден, нито след седмица. На сутринта той тръгна с Кузнецов и двама бойци из участъка да им покаже къде минава граничната линия.

Отпред на седлата бяха нагласени пушките им. Като се спущаха от сопките, конете ускориха хода си и се чуваше как хлопат далаците им. Вятърът бе изменил посоката си и духаше сега от северозапад. Застуди се. Над реката бе паднала мъгла.

— Трябва да се поставят стълбовете. — Дядо посочи един покрит с мъх камък, служел за пограничен знак.

— Със съветски герб — добави Кузнецов.

На хълма Кабаня* — върхът й е съвсем гол и прилича на дигната нагоре свинска зурла — ги обстреляха откъм манчжурска страна.

— Виж ги ти проклетниците! — със злоба измърмори Дядо, когато изплашените от изстрелите коне ги отнесоха на съседния хълм. — Назаров пръв ни видя.

През нощта в заставата никой не легна да спи. Кузнецов внимателно прегледа оръжието на бойците и им заповяда да не затварят очи.

Часовоите охраняваха заставата от всички страни, но Назаров не се появи.

Фьодор Иванович нема̀ кураж да помене за заминаването си, а Кузнецов не му и намекна за това.

Освен това трябваше да се помисли на граничарите със съвет: как по-бързо и по-добре да се ремонтира заставата, къде е по-добър ловът на глигани, на кое място е най-изгодно да се направят окопи в случай на нападение от страна на бандитите.

С една дума, Дядо остана.

---

* Кабан — глиган, дива свиня. Б. пр.

А скоро се започнаха особени произшествия, както ги нарече командирът.

На двайсет и осми февруари граничарят Панюшкин задържа на границата едновременно трима контрабандисти. Те се бяха запътили за Манчжурия с денкове, пълни със самурови кожи и рогове от петнисти елени — панти.

Контрабандистите дотолкоз бяха свикнали с това, че границата през последните години не се охранява, че вървяха съвсем открито. Те предложиха на Панюшкин десет самурени кожи и бяха поразени, че боецът се отказа от рушвета и ги закара в заставата.

На първи март граничарите Голубьов и Рябов влязоха в престрелка с десетина назаровци и ги прогониха от границата. Очевидно разбрал за появата на чекистите на границата, Назаров разузнаваше силите им.

Втори март се ознаменува с ново произшествие: часовоят от заставата забеляза, че някой предпазливо поглежда иззад една елха и щракна затвора на пушката си, вкарвайки патрона в цевта.

— Твоя не стреляй, моя добра — чу се изплашен глас. Иззад елхата излезе старец с триуха шапка, в куртка и гащи, направени от еленова кожа, и меки кожени унти. Той гледаше боязливо пушката и изведнъж се захили и посочи с пръст звездата, която красеше шлема на граничаря:

— Твоя червен, добре! Викай червен началник.

Тъкмо в това време Кузнецов и Дядо излязоха от къщата и за голямо учудване на чекиста Фьодор Иванович се втурна към непознатия и го грабна в прегръдките си.

— Син Хо! Син Хо! — повтаряше той. — Жив ли си, старче? Отде се взе? Отбивах се в твоята фанза. Нямаше никого там. Само сняг. Тоя е Син Хо — усмихнат радостно, обясни Дядо на Кузнецов. — Спомняш ли си, разправях ти, че той ме спаси след „хиляди смърти".

Зарадваният китаец разказа, че една нощ японците стреляли по фанзата му, но той със сина си можал да избяга и цяла година живели в тайгата, сетне се добрали до едно китайско село в Манчжурия, където се заселили. Наскоро Син Хо научил хубавата новина, че в Златната падина са дошли червени войници. Син Хо моли началника да спаси манчжурското село от полковник Назаров. Войниците на Назаров са по-лоши и от тигри — те ограбват бедните селяни и изнасилват дъщерите им.

Кузнецов и Дядо трябваше да положат големи усилия, за да обяснят на стареца, че червените граничари не могат да

нарушават границата, а ако Назаров се опита да дойде насам то те ще го разбият тук.

— Фанзата ти е цяла, малко ще я ремонтираш и си живей в нея — убеждаваше Фьодор Иванович стария си приятел. — Началникът — Дядо посочи Кузнецов — няма да позволи да оскърбят Син Хо. Началникът и червените войници са изпратени от самия Ленин. Тук вече няма японци — партизанинът изразително показа с коляно. — Къде е синът ти?

— Мо Жо! — извика старецът.

Иззад елхата излезе млад китаец.

— Добре! — извика Кротенков.

Но сега бе негов ред да се учудва. Кузнецов го извика настрана и тихо му каза, че той няма право да разреши на Син Хо и син му да живеят тук. Те са дошли отвъд границата.

Кротенков от учудване широко разтвори очи.

— Само Николск-Усурийск може да разреши — настойчиво каза чекистът.

— Добре, сам ще ги заведа при началника на Специалния отдел — каза Дядо. Той дори се зарадва, че по такъв начин по-скоро ще си отиде в къщи. Зер освен Син Хо и сина му трябва да се закарат в Николск-Усурийск тримата контрабандисти. Така и решиха.

— Още утре тръгвам — заяви Кротенков.

Но на другия ден, тръгнал рано на лов за глигани, вместо глигани той хвана съвсем друг дивеч.

Завърнал се след проверката на постовете, Кузнецов дори се стъписа от изненада: пред заставата стоеше японец. Ръцете му бяха вързани на гърба, под лявото му око се чернееше голям оток.

Срещу японеца се разхождаше Фьодор Иванович Кротенков. Кузнецов никога още не бе виждал Дядо толкова разярен. Малко по̀ настрана стояха граничарят Рябов и Син Хо.

— Виждал ли си глиган?! — извика партизанинът, обърнал се към командира. — Намислил да ме нагости с джиу-джицу.

Дядо така изразително разтърси големия си кокалест пестник пред самия нос на японеца, че японецът уплашен се отдръпна.

— Какво има? Докладвайте поред — предложи Кузнецов, едва сдържайки неволна усмивка.

Фьодор Иванович хвърли към японеца поглед, пълен с ненавист, застана мирно и доложи как и къде е хванал самурая.

За да не дига шум близо до заставата, Дядо отишъл на лов по-далеч от границата, в отдалечената кедрова гора. Той

дълго лежал в храсталака откъм страната срещу вятъра, до любимото на глиганите място и най-сетне видял свиня с три прасенца. Ще има месо за из пътя. И изведнъж изплашените от някого глигани стремително се втурнали наляво.

Дали не е тигър? Дядо замрял. Не бе имал още случай да се срещне на четири очи с господаря на тайгата.

— А наместо тигър точно насреща ми излезе ей тоя негодяй — с вълнение разказваше Фьодор Иванович. — В ръката си държи „монтекрист" — Дядо с презрение кимна към хвърлената на земята лека карабина. — Аз изскочих и хванах самурая за ръката. А той, мръсната му душа, намислил да ме ритне в корема. Е, щом не искаш да се разберем с добро — получи си го: наложи се да си цапам ръката с муцуната му...

„Отде се е взел в тайгата японец? Къде е отивал? За какво?" — мислеше си Кузнецов, като разглеждаше самурая, който високомерно бе стиснал устни.

— Обискирахте ли го?

— Както му е редът. — Кротенков извади от джобовете си два пистолета. — А тук има продукти и други работи — ритна той с ботуша си намиращата се на снега торба.

Чекистът изгледа добре ушитата ловджийска дреха, в която бе облечен японецът, сетне големите военни чепици.

— Събуйте си обувките!

Японецът дори не обърна глава, като че не разбираше какво му казват.

— Трябва да се слуша, когато заповядва съветски командир — повиши глас Кузнецов.

Японецът стрелна чекиста с черните си късогледи очи, седна и почна бързо да се събува. Дадоха му в замяна войнишки ботуши и го закараха в банята, приспособена за арестантско помещение.

Кузнецов и Дядо отидоха в канцеларията. Командирът взе кинжала и преди Фьодор Иванович да успее да мигне, той отпра капаците от токовете на чепиците.

— Защо разваляш добрата стока? — извика Дядо.

— Защо ние да ги съжаляваме, когато те сами не се жалят — усмихна се чекистът, удари чепиците о масата и от издълбаните в токовете тайни дупки паднаха два малки свитъка.

— Чудно нещо! — изуми се Дядо и погледна командира с такова учудване, че командирът високо се разсмя.

Сетне Кузнецов предпазливо разтвори по-малкия свитък. В пергаментова хартия и памук бяха завити няколко шлифовани камъчета, малки колкото грахово зърно. Чекистът

бързо ги премести на онова място на масата, дето играеше слънчевият лъч, и зърната засветиха с всички цветове на дъгата.

— Брилянти ли са? — прошепна Фьодор Иванович.

— Истински, седемнайсет парчета — преброи ги Кузнецов.

— Виж го ти разбойника, мръсната му душа! — възмути се Дядо. — Та те ограбват нашия народ. Виждал съм разбойническите им подвизи: от Владивосток отмъкнаха пълни кораби с наше богатство. И проклетите самураи, и американците, и англичаните.

— Не бързай да се вълнуваш, да видим какво има тук — Кузнецов със същата предпазливост отвори втория свитък. — Така си и мислех, че японецът не е контрабандист.

Във втория свитък се оказа някакво писмо, грижливо опаковано в гумена торбичка. Началникът бързо го прочете и се обърна към Дядо, чието лице изразяваше нетърпение.

— Той е отивал от Владивосток при самия Назаров. Брилянтите, разбира се, задигнал за себе си. А изобщо, Фьодор Иванович, туй не е за нас работа. Ние тук в тайгата по това не можем се ориентира...

Началникът млъкна. Дядо не искаше да пречи на мислите му и разглеждаше светещите брилянти.

— Аз сам трябва да закарам шпионина в Николск-Усурийск — каза изведнъж Кузнецов.— Утре и аз ще замина... Между другото ще решим и въпроса за твоя приятел Син Хо. Голубьов ще остане за началник на заставата. Млад е и буен, но смятам, че ще се справи.

— Ще му помагам — каза Фьодор Иванович.

— Та нали ти заминаваш? — учуди се чекистът. В душата си той много искаше партизанинът да остане в заставата до завръщането му и се зарадва, че самият той без придумвания се бе решил на това...

Кузнецов замина на трети март. С него тръгнаха двама граничари и Син Хо със сина си. По средата на малкия отряд яздеха трите контрабандисти и японецът. Ръцете им бяха вързани.

А на осми март Голубьов съобщи на Дядо, че сутринта откъм манчжурска страна някой запалил огньове.

— Трябва да си отваряме очите — загрижено каза Фьодор Иванович. — Това положително е Назаров.

Вечерта Голубьов отиде на границата. Кротенков се бе изморил през деня при поправяне на сайванта и бе легнал в стаичката на Кузнецов върху покрития с кедрови клонки нар.

Не му се спеше, обръщаше се от една страна на друга и все си мислеше за Сучан, за жена си и момченцето, за това, че всичките му другари от партизанския отряд отдавна са се завърнали при семействата си и в мините, а той се мотае в тайгата.

Пролетта беше настъпила. Снеговете не бяха почнали още да се топят, нощем свиваше студ, а над падините вече се разнасяха гласовете на лебедите. Към размразените места по леда на езерото се спущаха ята диви патици-рибари. Не закъсняха да се появят и дългокраките китайски жерави.

„Скоро чаплите и ибисите ще долетят — мислеше си Фьодор Иванович, — ще се стопи снегът, блатата съвсем ще се затоплят, всичко ще се размекне и не можеш се измъкна оттук чак до май."

„Дали ще се върне скоро Кузнецов? Даша сигурно все плаче, може би е престанала и да плаче" — Фьодор Иванович си представи изведнъж, че не той, а някой друг влюбено я гледа в очите и макар тутакси да се нарече мислено ревнив глупак — не е такава Даша, все пак не можа да заспи, стана от нара и тръгна за канцеларията.

Лампата седми номер беше намалена — газта в тайгата е по-скъпа от злато! — и едва осветяваше малката стаичка. На стената висеше картата на участъка на заставата. Бе я рисувал, ползувайки се от съветите на Дядо, самият Кузнецов. Преди гражданската война той бе работил като фрезеровщик в московския завод на Михелсон и умееше да рисува.

Освен Дядо и дежурния в заставата се намираха още трима бойци — двамата спяха, третият беше часовой в двора. Другите граничари бяха в наряд из участъка.

С голямо усилие, сдържайки прозявката си, дежурният препрочиташе романа на Войнич „Стършел". Бе единствената художествена книга в заставата и дори Дядо я бе научил почти наизуст.

— Спи ли ти се? — сърдито го попита той.

— Спи ми се — призна си часовоят.

— А ти остави книгата и си натопи главата в кофата — посъветва го Фьодор Иванович. — Проверява ли скоро часовоя?

— Преди половин час.

— Време е още веднъж да се провери.

Кротенков излезе на двора. Бе тъмно като в рог и Дядо с мъка видя часовоя Гладишев.

— Обикаляш ли?

— Обикалям — прошепна Гладишев.— Всичко е в ред...

Фьодор Иванович се върна в канцеларията и поръча на дежурния да събуди спящите бойци.

— Опасно време е, може всичко да стане. На улицата е тъмно като в рог!

След двайсетина минути Дядо реши отново да провери часовоя и излезе в коридора. Държейки се по навик о стената, той тръгна за пруста и се спря, като чу нечие сдържано дишане.

— Предай се в името на бога! — сипкаво изхриптя някой, като лъхна Дядо с пиянски дъх. Коридорът се освети от силен пламък на изстрел и Дядо бе ударен в рамото. Той се полюля, ала не падна. Протегна наслуки ръка, грабна цевта на пушката, която държеше неизвестният човек, дръпна я и човекът падна върху Кротенков, като псуваше и викаше на някого: „Ела насам, ела!..."

Фьодор Иванович не пущаше врага. Най-сетне той можа да го хване с дясната си ръка за гърлото, а с пръстите на лявата да му бръкне в очите. Врагът зави.

В коридора изскочиха дежурният и двама бойци. В същото време се разтвори вратата на пруста. Нови изстрели осветиха коридора.

„Назаровци!" — помисли Фьодор Иванович, изправи се с мъка и стреля във вратата с отнетата от врага пушка.

Стреляха и граничарите. Отново някой зави, някой падна, като свали намиращите се на пейката кофи. Вратата се затвори.

— Исаков, към прозореца в казармата, Панюшкин, в канцеларията, Морозов, при вратата! — изкомандува Дядо: той разбра, че заставата е обкръжена. „Добре че направихме отвътре капаците с бойници!" — помисли си той.

В това време лежащият на пода бандит го хвана за краката. „Недоубит!" — Фьодор Иванович го удари с приклада...

Тримата граничари и партизанинът до разсъмване водиха престрелка с бандитите. На разсъмване пристигна Голубьов с петима бойци. Бандата избяга.

Часовоя — бандитите се промъкнали до него изотзад и го убили с нож — погребаха го наблизко до заставата, под бялата елха.

Върху закованата на дървото табелка Голубьов написа с големи печатни букви:

„Питерски пролетарий, червен граничар и болшевик — Степан Гладишев. Загина на бойния си пост от злодейската ръка на враговете на народа на 9 март 1923 година. Вечна ти памет, скъпи другарю!..."

Когато Кузнецов се завърна, раната на Фьодор Иванович бе вече позарасла, той свободно си служеше с ръката и от радост така стисна ръката на началника, че той неволно се намръщи.

Фьодор Иванович подробно разказа на Кузнецов за всичко, което бе станало на заставата в негово отсъствие. Освен нападението на назаровци граничарите трябваше да издържат бой с бандата на Шубин. Наред с това съцият Панюшкин бе задържал още двама контрабандисти.

— С една дума, нямаше време да се спи много — завърши Дядо отчета си.

— Ние сме войници на боен пост, така ни говореше другарят Дзержински — каза Кузнецов. — Знаеш ли кой е твоят японец? Много голям шпионин. Живял е във Владивосток от хиляда деветстотин и трета година. Работил в една пералня на пристанището, а преди това е завършил генералщабна академия. Получавал е задачи от самия генерал Ямато — командуващ окупационната армия. Шпионинът е отивал при Назаров с директива относно обединяването на бандите в голяма ударна група. На никого другиго не се решил да повери тая работа.

— Излиза, че добре е станало, дето изплаши глиганите ми! — удовлетворено каза Дядо.

— Дори много добре! — потвърди Кузнецов. — А защо не се интересуваш от съдбата на Син Хо? Предложиха му да си избере — или да живее във фанзата си, или да отиде на остров Асколд: ние създаваме там развъдник за чернокожи лисици.

— А той какво?

— Заминаха и двамата за Асколд — той и синът му. А, чакай да те попитам, какви са тия „хиляди смърти"? Спомняш си, казваше, че Син Хо те бил спасил след „хиляди смърти"?

— Самурайска игра — мрачно каза Кротенков.— Сложат те до стената и строят насреща ти взвод войници. Офицерът махне с кърпичката: „Огън!" Пушките гръмват, а ти оставаш жив: стреляли с халосни патрони. Сетне пак ще те закарат на разпит. Мъчат те, мъчат, виждат, че няма резултат от иглите и шомполите — осъдят те на обесване. Почват да те бесят, очите ти вече изскочат и в това време прерязват въжето — живей. И пак на разпит, пак игли и щипци влизат в работа. Мълчиш ли? Решават да ти отрежат главата, слагат я на дръвника, идва палачът, замахне и удари с брадвата под самия ти нос... И всичко по тоя начин. Който е слаб, сърцето

му не издържа и се пуква. Това у самураите се казва измъчване с „хиляди смърти“.

— Изверги! — Кузнецов поклати глава. — Нима си изтърпял всичко това?

— Наложи се — спокойно отговори Фьодор Иванович. — Тогава от тайгата отидох в нелегалния губком на партията, а японците ме хванаха в нелегалната ми квартира. Изобщо, накъсо казано, когато избягах от затвора и се добрах до тайгата, Син Хо ме скри у тях и излекува.

...През нощта началникът на заставата и Кротенков тръгнаха за границата да проверяват постовете.

Дълго вървяха, без да говорят. Дядо първи наруши мълчанието:

— Ти, другарю Кузнецов, пиши за мене в Николск-Усурийск да ме определят за твой помощник.

— Ще пиша — отговори Кузнецов. — А ти си обръсни брадата. Утре да я няма. Не прилича на граничар да носи такава страшна брада. Защо преждевременно се правиш на старец?!

Те изминаха мълчаливо около една верста и Кузнецов го попита, като че сега се бе сетил за това:

— А какво ще стане с почивката ти?

— Каква ти почивка! — кипна Фьодор Иванович. — Нима е позволено на войниците да почиват в такова време?!

ИЗВОРЪТ НА ЖИВОТА

Вързаха под мишниците с въже водача Ислам и почнаха да го спущат в кладенеца. Дали тук ще има вода? Макар и такава, каквато се оказа в Бурмет-Кую — възсолена, миришеща на сероводород.

Булатов седеше до чатмата на кладенеца и следеше със зачервените си възпалени очи бавно хлъзгащото се надолу въже.

До него бе застанал командирът на отряда Пьотър Шаров. Просто необяснимо е как той може да стои под такова слънце в рубашка, здраво стегната с каиш, кръстосана с портупей!

Само петнайсет граничари от целия отряд от сто души можеха да се държат на крака. Те се бяха натрупали до кладенеца в нетърпеливо очакване, а останалите лежаха на пясъка. Мнозина бяха в безсъзнание, някои бълнуваха, а картечаря Гавриков се наложи да го държат: той изведнъж скочи, с висок кикот се втурна към пясъчния хълм, падна на колене, грабна шепа пясък, притисна до него устни и почна жадно да го гълта.

Лекарят на отряда Карпухин изля в чаша от манерката с неприкосновен запас двете последни лъжици вода, разтвори няколко капки борсвинков екстрат и даде на болния, а сетне сам изгуби съзнание.

С всеки изминат час палещият зной ставаше все по-непоносим. Но в пустинята къде можеш да се скриеш от слънцето? Дори неуморимите чучулиги, настръхнали и със широко разкрити човки, се бяха спотаили в редките безлистни храсти на саксаула*. Като вкаменени, скрили под бронята си глави и лапи, лежаха по пясъчните хълмове костенурки. Конете се бяха струпали с наведени глави и се виждаше как тежко се надигат коремите им.

---

* Саксаул — безлистно средноазиатско дръвче.

Вода! Да можеше да се изпие сега поне една глътка вода!... А въжето все се плъзга и плъзга, като че кладенецът няма дъно.

Булатов облиза със сух подут език напуканите си устни.

— Вади! — изкомандува изведнъж Шаров.

Ислам отчаяно заклати въжето, което беше сигнал за тревога.

Комсомолците Никитин и Сахаров — те се чувствуваха по-добре от другите — наблегнаха дръжката на железния рудан, за който бе закачено въжето. След няколко минути в шестстенната дупка на кладенеца се показа посипаната с пясък чалма и раменете на водача.

— Лошо е, началник, съвсем лошо! — развълнувано продума Ислам, възрастен туркмен с побеляла клинообразна брадичка. Той разтвори ръка. На дланта му се виждаше сух пясък.

Булатов погледна командира. Какво да се прави сега?

— Ще копаем! — каза Шаров.

Ислам дигна ръка и леко духна на дланта си. Песъчинките се разлетяха.

— Съвсем сух пясък? На дъното е сух, отстрани се рони, ще стане затрупване, трябва да се намери друг кладенец.

Да се намери друг кладенец? Булатов погледна неподвижно налягалите граничари. Нима ще могат те да се дигнат и да видят в това състояние?

Шаров се наведе към него:

— Трябва да се копае, секретар! Ако не успеем утре да стигнем Джураев, той ще загине, а Ахмед-Мурда пак ще избяга в Персия... Как се чувствуваш?

Булатов се подпря с ръце в горещия пърлещ пясък и полюлявайки се, стана. Главата му се завъртя, хълмовете се залюляха и се дигнаха някъде нагоре; вместо лицето на командира той видя някакво жълто петно. Булатов разтърси глава и хълмовете застанаха на мястото си.

— Да, трябва да се копае! — съгласи се той.

— Смятам, че първи трябва да се спуснат комунистите и комсомолците — каза Шаров.

— Ще стане срутване! — предупредително възкликна водачът. — Моля ти се, вярвай на Ислам. Ислам знае закона на пустинята. Трябва да се върви по-нататък.

Ислам двайсетина години е бил пастир в Кара-Кум и Шаров винаги се съобразяваше със съветите му, но сега се налагаше да пренебрегне житейския опит на водача и да направи опит да се намери вода тъкмо тук.

Булатов стегна колана, сне от главата си кърпата, наложи си фуражката и пристъпвайки тежко, наближи налягалите по пясъка граничари.

Тия, които имаха още сили, се обърнаха към секретаря на партийното бюро. Някои гледаха с пълно безразличие, като че им бе все еднс какво ще каже сега тоя нисичък, набит, с изпъкнало чело човек. Те го уважаваха и обичаха, но какво можеше той да направи? Ще каже: „Ще чакаме кервана". А къде е тоя керван? Може би той вече е минал някъде близко до хълмовете и не е забелязал дима на сигналните огньове...

Булатов се изкашля и с пресипнал несвой глас каза:

— Другари комунисти и комсомолци! Кой от вас може да стане?

Неколцина граничари бавно се надигнаха от пясъка.

Булатов ги преброи: шест души — секретарят на партбюрото на втори ескадрон Кисельов, комсомолецът-снайпер Костя Семухин, червенокосият луничав шегаджия Ярцев, трима нови — земляците-иркутчани Молоков, Добров, Капустин.

Булатов си пое дъх и продължаваше, като правеше след всяка фраза пауза:

— Нашият дълг е по-бързо да се притечем на помощ на отряда на Джураев. Те ще загинат, ако не ги подкрепим...

И тогава с мъка се надигнаха още трима души: комунистът Забелин, комсомолците Кругликов и Садков.

— Без вода не можем вървя по-нататък... Трябва да се изкопае кладенецът... — продължаваше Булатов.

И тогава, като се полюляваха, се надигнаха безпартийните бойци Бахрушев и Коробов.

„Дано само аз сега да не падна", помисли си Булатов. Помълча, събра силите си и завърши:

— Ще почнем да копаем... Първи с мене ще се спуснат другарите Кисельов и Никитин.

— Може би за тебе, Сергей Яковлевич, е по-добре да не се спущаш? — попита Шаров, връзвайки Булатов с въжето.

— Ще се спусна.

— Гледай само след един час да има вода — усмихна се Шаров.

— Ще има!

Булатов пета година служеше из тия краища на границата, но не можа да свикне с тукашния климат и мъчително понасяше тропическата жега на каракумското лято. Неведнъж през време на походи из пустинята той бе вземал решение да се обърне към командуването с молба да го преместят

някъде на по-хладно място: на полуостров Кола, в Карелия, в Чукотка — където и да е, само да няма там такава жега! Но достатъчно бе да си отпочине, да си измие прахоляка, да се напие с горещ, утоляващ жаждата чай, за да му се види като проява на душевна слабост неотколешното му решение, и той се срамуваше сам от себе си: ако всички почнат да се оплакват от жегата и да искат преместване на друго място, то кой ще служи в Кара-Кум? Зер не само на него тук е тежко. И на Шаров също не му е приятно, той едва ли не всяка година се разтърсва от треска, но търпи!

— Никъде няма да ида, докато тук има макар и един басмач — казваше Сергей на командира.

По това време, в началото на трийсетте години, положението по границите на средноазиатските съветски републики бе тревожно. Стотици басмачески банди, създавани от агентите на английското разузнаване с помощта на феодалите и търговците, поддръжници на бившия бухарски емир, които революцията бе лишила от богатствата им, едва ли не всеки ден нарушаваха съветската граница, промъкваха се в тила, извършваха нападения върху мирните кишлаки* ограбваха ги и изгаряха, избиваха съветските активисти, откарваха добитъка в Персия и Афганистан.

Където и да се появяваха басмачите — из платата на Памир ли, между хребетите на Тян-Шан или в разклоненията на пустинния Копет-Даг, в горещите прикаспийски и приаралски степи ли или из оазисите на великата Каракумска пустиня, — където и да пояха те своите коне — в студения планински ручей или в широката Аму-Даря, в мътния Мургаб или в стремителния Черчиг, — винаги следите им водеха оттатък Пяндж и Кушка, оттатък Атрек и Сумбар — в Персия и Афганистан. Там басмачите получаваха нови английски карабини и офицери в бели коркови шлемове учеха бандитите как трябва да си служат с автоматичните пистолети и картечници, изработени в заводите на Викерс и Армстронг. В лондонските и нюйоркски банки и търговски кантори добре знаеха цената на туркестанския памук...

На Булатов бяха известни всички подробности за кърваві-те злодеяния на басмаческите банди на Ибрахим-бег, Джунаид-хан и други курбаши; той със собствените си очи бе видял и горящите кишлаки, и обезобразените трупове на жителите...

---

* Кишлак — село (в средна Азия).

Преди да тръгне да преследва басмачите на Ахмат-Мурда, Шаров каза на секретаря на партбюрото:

— Скоро значи ние ще се сбогуваме с тебе. Отиваме да ликвидираме последната басмаческа банда. Отиваме да правим история...

И ето как се обърна тая история. Вместо да настигнат бандата на Ахмат-Мурда, те сами се оказаха на края на гибелта.

Отрядът тръгна от оазиса на разсъмване. След отряда вървеше керван със запас от вода и фураж за десет дни.

Телеграфическата заповед от Ашхабад гласеше:

„... Тръгнете, настигнете бандата на Ахмат-Мурда и я унищожете".

Известието, че Ахмат-Мурда отново е преминал границата, бе получено преди пет дни, на девети май хиляда деветстотин тридесет и трета година, но до тоя момент граничарите не бяха успели да попаднат в следите му. Доброволческият отряд на Касим Джураев откри бандата. Джураев съобщи за това по радиото, като посочи приблизително местонахождението си — на около двеста километра на североизток от оазиса. Ахмат-Мурда имаше четиристотин саби, а Джураев всичко петдесет души и той не влизаше в бой, а като се криеше из пясъците, не изпущаше бандата от очи.

Ахмат-Мурда отиваше на юг. Той имаше намерение да избяга оттатък границата с ограбеното богатство и затова граничарите трябваше да бързат.

Пустинята започваше веднага след последните къщи на оазиса.

„Су-ал!" * — машинално прочете Булатов отдавна познатия му предпазващ надпис върху закованата на крайпътния стълб табелка.

Ах, да можех сега да сръбна една, само една глътка вода!...

Стигнал дъното на кладенеца и освободил се от въжето, което веднага изтеглиха нагоре, Булатов клекна и опипа почвата. Ислам бе прав: навсякъде сух сипещ се пясък.

Постепенно очите му свикнаха с полутъмата. Булатов видя, че и стените на кладенеца са сухи.

Колко са стари!

На дъното бе задушно, но не така горещо, както горе. Булатов се зарадва, че се бе спуснал тук и без да чака Киселъов и Никитин, почна да насипва в кофата пясък. Лопатата

---

* Су-ал! — Вземи вода!

се удари в нещо твърдо. Дали басмачите пак не са хвърлили в кладенеца умряла камила както в Бак-куя? Но защо не мирише на мърша?

Бак-куя!... Как разчитаха граничарите на тоя злощастен Бак-куя! Но надеждите им не се сбъднаха.

Булатов си спомни в тоя миг целия път, всичките пет дни, прекарани в пустинята.

Първите два дни минаха без всякакви произшествия.

Нещастията се почнаха от вечерта на десети май. Дойде времето, определено за свръзка с Джураев. Радиотелеграфистът сложи наушниците и натискайки дървената главичка на ключа, започна да чука по морзовата азбука: „Петица", „Петица", чувате ли ме? Отговаряйте. Аз съм „Тройка". Аз съм „Тройка". Нагласете се. Раз, два... „Петица", чувате ли ме?..."

В отряда всички вече спяха освен часовоите, а Шаров и Булатов все още стояха при радиотелеграфиста и чакаха но „Петицата" — радиото на Джураевия отряд — не отговаряше. Какво ли е станало с Касим? Може би радиото му се е повредило? Добре е, ако е така, защото мълчанието на „Петицата" можеше да означава само едно от двете: повреда на радиото или гибел на отряда. Дали предпазливият пресметлив Джураев не е влязъл в бой с бандата? Ахмат-Мурда сам няма да почне бой — той знае: щом са го настигнали бойците от доброволческия отряд, то някъде наблизо се намират и граничарите.

Шаров заповяда да се дигнат хората и отрядът продължаваше пътя си на североизток.

Луната изгря замъглена, покрита със сива пелена — предвестник на самум.

Вятърът, отначало тих, към седем часа се усили. Хълмовете димяха. Пясъчен прах закри небето. Всичко наоколо стана сиво-жълто, движещо се, тънкото скърцащо пеене на пясъците не предвещаваше нищо добро.

Към десет часа стана съвсем тъмно. Стълбове вдигнат от вятъра пясък, люлеейки се, стигаха до върховете на хълмовете и стремително се носеха по-нататък.

Свиренето на урагана заглушаваше всички звуци. Пясъкът не се сипеше, а се изливаше и шибаше отгоре, отстрани — отвсякъде. Хора и коне налягаха и се притиснаха един към друг. Не можеше не само да се дигне глава, но дори да се поеме дълбоко дъх.

Самумът бушува две денонощия и когато той отмина някъде на запад, разбра се, че керванът или е изостанал в

това време, или ги е изпреварил. Като почака около два часа, Шаров тръгна по компаса към Бурмет-куя. Керван там не се оказа.

А водата в кладенеца бе солена, миришеше на сероводород. Възможно е керванът вече да се е спирал тук и като е видял, че водата е негодна за пиене, да е тръгнал по-нататък да търси отряда.

Така те се загубиха един друг в средата на великата Каракумска пустиня — отрядът на граничарите и керванът със скъпоценния запас от вода и фураж. Напразно Шаров всеки час палеше из пътя сигналните огньове.

Жаждата измъчваше хората и конете. Към пладне на тринадесети май стигнаха кладенеца Бак-куя; в него имаше умряла камила.

Нагласиха радиото, пак викаха Джураев и пак „Петицата" не отговаряше.

Булатов и Шаров бяха застанали на гребена на високия хълм.

— Виждаш ли? Виждаш ли това езеро? — бързо заговори Булатов. — Ето там, по-наляво — езеро! Ето зад оня храсталак, зад саксаула!

Но в далечината нямаше нито езеро, нито храсталак. Жълти гигантски вълни от пясък се издигаха навсякъде, додето стигаше окото. Хоризонтът се преливаше и в тая знойна омара измъченият от жажда човек можеше да види не само езеро, но и реки и градове. Бе един мираж, един от миражите, които изникват пред хиляди изморени пътници в безводната пустиня.

Сега, като копаеше пясъка на дъното на кладенеца, Булатов ясно си спомняше и езерото, и зеленината на храсталака. Колко реално ги виждаше той! Дигна глава и се учуди: дали пак не е мираж? На малкия кръг тъмносиньо небе слабо мъждукаха звезди. Звезди при ярко слънце!

В кладенеца се спуснаха Кисельов и Никитин. Тримата изровиха голямо корито, служило по-рано за водопой на добитъка. В него се бе ударила лопатата на Булатов, а сетне изкопаха парчета от счупена чаша.

— Басмачите са се отличили! — прошепна Кисельов. — Тяхна работа е.

След тридесет минути Сахаров и Садков смениха Кисельов и Никитин.

До кладенеца бавно израстваше хълмче от сух пясък, смесен с въглени от отколешни огньове.

След два часа усилена работа изваденият от дъното на кладенеца пясък почна да става малко влажен, а още след половин час, когато изсипваха пясъка на земята, той вече запазваше формата на кофата.

Възторжено вълнение обзе лагера. Обезсилените от жажда хора допълзяха до кладенеца. Някои от тях станаха и почнаха да помагат да се пренася пясъкът. Усетили влагата, конете обръщаха глави към кладенеца и цвилеха.

„Вода ще има", написа Булатов на едно откъснато от бележник листче и прати бележката на Шаров.

— Скоро ще тръгнем да търсим Джураев! — високо заяви командирът на зарадваните бойци.

Тия думи въодушевиха граничарите, силите и енергията им се увеличиха, като че ги бяха напоили с дългоочакваната вода.

Изминаха се още двайсетина минути, но пясъкът не ставаше по-влажен, а наопаки, пак почна да се разсипва.

Ислам попипа пясъка и обясни:

— Снегът се топеше, попил е на дълбоко!...

Обяснението бе правдоподобно, но не им се щеше да му вярват. Измериха с въже дълбочината на кладенеца. Трийсет и един метър! Шаров знаеше, че из тия места средната дълбочина на кладенците е трийсет метра и попита секретаря на партбюрото: „Заслужава ли да се копае?"

„Без вода няма да изляза!" — му отговори Булатов.

Главата му се въртеше, той едва се крепеше на краката си, но сега вече не го напущаше увереността, че той въпреки всичко ще намери вода.

— Командирът каза да излезете горе — предаде на Булатов спусналият се повторно в кладенеца комсомолец Никитин.

— Кажете му, че се чувствувам добре — отговори Булатов с пресипнал глас. Сегиз-тогиз той сядаше върху пясъка с подвити крака, за да не пречи на другарите си и така оставаше няколко минути, без да чувствува тялото си, и повтаряше: „Ще намерим вода, ще намерим!..."

Измина още и още половин час, а пясъкът си беше все така сух и сипкав.

„Кой диша така тежко и хрипкаво? — помисли си, заслушал се, Булатов. — Дали самият аз не дишам така?..."

— „Петицата" все още не отговаря — му каза парторгът на втория ескадрон Кисельов.

— Лошо е за конете, много е лошо, някои вече налягаха — оплака се Бахрушев.

Така всяка нова смяна бойци разказваше на Булатов какво става горе.

Казаха му, че е умрял от слънчев удар снайперът Гавриков, че е на умиране лекарят Карпухин, а двамата радиотелеграфисти са в безсъзнание, че пак е излязъл вятър — дано не се върне самумът, че са умрели три коня и в това число ахалтекинецът на Булатов Алмаз.

И всеки го питаше „Може би вие ще излезете горе?“

А Шаров седеше до приемно-предавателния апарат и настойчиво чукаше: „Петица“, „Петица“, чувате ли ме? Отговаряйте... Приготвям се за приемане“.

Отговаря! Командирът по-плътно притисна наушниците. Да, отговаря! „Петицата“ отговаря! Той трескаво почна да записва.

„Втори ден съм в сражение... Бандата атакува левия ми фланг... Патроните са на привършване... Кога ще пристигнете?... Джураев.“

„Кога ще пристигнем ли? — Шаров се огледа наоколо. — Не можем пристигна без вода“ — с горчивина си помисли той и все пак отговори: „В двайсет и един часа дайте сигнал с две ракети“, сетне извика комсомолеца Сахаров.

— Сега е ваш ред да се спуснете в кладенеца. Предайте на другаря Булатов това писмо. — А сам се обърна към заобиколилите го бойци: — Граничари, от нас зависи спасението на бойните ни другари, те сега се бият с бандата, изразходвайки последните си патрони. Ще копаем още и по-бързо...

Като прочете при запалена кибритена клечка радиограмата на Джураев, Булатов с труд написа върху нея:

„Убеден съм, че ще има вода...“

— Срутване, другарю секретар! — изплашено възкликна Сахаров.

Старите подпори не издържаха. Една греда не издържа под натиска на пясъка и той на силна струя нахлу в средата на кладенеца.

Пясъкът е като вода. Ако водата се е промъкнала някъде през яза и с най-малка струя, тя на всяка цена ще си пробие път.

Булатов събра всичките си сили, изправи се, притисна с гръб стената, закри отвърстието.

И те продължаваха да пълнят кофите с пясък, поглеждайки с тревога секретаря на партбюрото, който едва се държеше на краката си.

— Ще ми позволите ли аз да постоя? — го помоли Сахаров.

— Копайте, копайте! — повтори Булатов и притвори очи.

Жълти, оранжеви и червени кръгове заплуваха пред очите му, пак му се представи прохладното езеро, ярката зеленина на храсталака и той си спомни семейството, което бе останало в далечния оазис. „Мили, скъпи мои!..“

Скоро, много скоро — Булатов вярваше в това — Кара-Кум ще цъфне. Съветските хора ще прокарат тук канали, ще оросят безплодната пустиня и може би на самото това място, където той и другарите му с такова упорство и такава ярост копаят сега пясъка, за да изкарат вода и по-скоро да влязат в бой, ще изникне нов оазис, ще се разстелят лозя и памучни полета, ще се разцъфтят лалета.

Не, той няма да падне, няма да пусне в кладенеца проклетия сипещ се пясък!

— Вода, другарю секретар! — без да вярва на себе си, радостно възкликна Сахаров.

Вода още нямаше, но пясъкът пак стана влажен.

— Копайте, копайте! — прохриптя Булатов.

Вълнуващата вест мълниеносно се пръсна из лагера. Хората с радост грабеха студения пясък, слагаха го на главата си, поднасяха го до устните си.

— В бой, скоро ще отидем в бой!

Водачът Ислам се удари по чалмата:

— Ах, какъв стар шейтан съм аз! Казвах, че няма вода, Булатов направи вода.

А Булатов все стоеше, опрял се с крака в пясъка, а с гръб в стената на кладенеца. Като отпи няколко глътки: повече не можеше да си позволи — в такъв кладенец не може да има много вода — той броеше котелките:

— Двайсе и девета, трийсета...

Петдесет котелки! На всекиго по половин котелка. Но трябва да се напоят и конете. На сто коня по пет котелки — петстотин.

— Триста и седма, триста и осма... — броеше той котелките, пълни с вода.

— Пийте още, другарю секретар — му предлагаха граничарите.

— Не желая повече! — отговаряше им Булатов.

Най-сетне водата се свърши. На дъното на кладенеца остана само мътна каша.

— Командирът заповяда да се става — съобщиха на Булатов. Но той вече не чуваше. Той загуби съзнание, падна и удари главата си о стената.

Предпазливо го извадиха горе, измиха лицето му, с мъка през стиснатите зъби наляха в устата му вода, а той бълнуваше и викаше някого. Той не можа да види двете сигнални ракети на Джураев, които излетяха далеч, далеч над пясъчните хълмове като предвестие на победата.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЖЕЛАНИЯТА

1. ЩАСТЛИВАТА ВЕСТ

Стана това, което Ермолай никак не бе очаквал: наборната комисия го отхвърли. „Вие няма да служите в армията“ — му казаха и му написаха във военния билет: „Негоден за военна служба“. И всичко бе затова, че на левия му крак бе ампутиран измръзналият палец...

— Е, къде те зачислиха, Серов? — попитаха го в коридора връстниците му.

Ермолай бе извикан от комисията последен и те го чакаха, за да си отиват заедно.

— Пращат ме във флота! — похвали се широкоплещестият Антон Курочкин.

— А нас с Алексей в артилерията — побърза да каже Сергей Варламов.

Какво можеше да им отговори Ермолай?!

— Май че си в пехотата? — осведоми се Курочкин.

— Пехотата е царица на полетата — каза Ермолай, като едва задържаше сълзите си и нямаше сили да признае постигналото го нещастие.

— А артилерията е бог на войната! — го подкачи Сергей.

На излизане от военкомата Ермолай нарочно се забави в коридора и излезе чак когато каруците потеглиха. Само една остана до коневръза. Кобилата Манка стоеше с наведена глава. Червените ленти, уплетени в гривата ѝ, бяха измокрени от дъжда. В каруцата, покрит с брезент, седеше баща му.

„И защо ли тръгна с мен?“ — с горчивина си помисли Ермолай. Без да бърза, като че не валеше дъжд, той слезе по стълбата.

Небето от всички страни бе покрито с облаци. Не можеше дори да се повярва, че сутринта, когато празнично украсените каруци излязоха с новобранците от селото за Н-ск, ярко светеше слънце. Сега всичко наоколо бе сиво, влажно, всичко изглеждаше неуютно, неприветливо. Белите стени на новия

районен клуб бяха потъмнели от влага. По дървените тротоари бързаха редки минувачи.

— Къде те взеха? — попита го нетърпеливо Степан Федотович.

Ермолай бавно отвърза кобилата („Заспала джуклата!"), седна до баща си и чак тогава каза:

— Отхвърлиха ме, нямам палец на крака си...

Бащата учудено дигна мъхнатите си избелели вежди; с рязко движение отхвърли от раменете си брезента и сърдито удари с юздите кобилата по мократа задница.

Пътуваха мълчаливо. Бавно се изкачиха по стръмната сопка. Далеч долу, през пелената на дъжда, се виждаха каруци. Като отминаха жълто-сивото стърнище, те навлязоха във виолетовоздрачната тайга.

— Що за лекари бяха там? — изведнъж, мърморейки, попита бащата. — Сигурно са със жълто на устата си?

Без да дочака отговор, Степан Федотович викна на Манка и неочаквано заключи:

— Ще отидем при полковник Суслов.

— С какво ще ни помогне? — горчиво се усмихна Ермолай.

— Ти мълчи! — разсърди се бащата.

Каруцата бързо се заспуска надолу. „Районът", както всички в околността наричаха Н-ск, се скри зад червената сопка.

Ермолай с тъга гледаше мокрите поля, сутринта още толкова ласкави и весели, а сега тъжни и мрачни.

Изглеждаше му просто невероятно, че няма да служи в армията. Така бе мечтал да отиде във флота или на границата и — ето ти! Особено желаеше Ермолай да бъде на границата. Бе чел много за граничарите — за героя Андрей Коробицин, който през хиляда деветстотин двайсет и седма година самичък бе стъпил в бой с четирима диверсанти, бе загинал, но не ги пуснал в нашия тил; за безстрашния герой-далекоизточник Валентин Котелников, славата на когото бе прогърмяла из цялата страна; за смелия, храбър водач на граничарското куче Никита Карацуп, задържал сто и четиридесет нарушители на границата; за единайсетте герои на Хасан, които първи бяха завързали бой с японските нападатели при височината Безименна.

Ермолай по няколко пъти бе гледал филмите „Джулбарс", „Заключената граница", „Тринайсетте" и в мечтите си вече се виждаше като войник, който пази честта и свободата на съветската родина и разобличава всички хитрини на подлите врагове.

На всичко отгоре Ермолай живееше близко до границата. Граничарите бяха чести гости в родния му колхоз, провеждаха политбеседи, учеха младежите да стрелят с пушки, увлекателно разказваха как ловят шпиони, диверсанти и контрабандисти. Със затаен дъх слушаше Ермолай граничарите.

„Скоро и аз ще бъда като тих“ — си мислеше той.

И ето че всички надежди пропаднаха . . .

— Тежък случай, Степан Федотич — каза полковник Суслов, като изслуша развълнуваната реч на стареца и загледа застаналия до него смутен Ермолай.

— Какъв ти тежък — горещеше се старият Серов. — Сгрешиха докторите. Много са придирчиви. Или ти сам не познаваш моя Ермолай? Не го гледай, че е нисък на ръст. В гората даваше сто и петдесет процента, при коситба изкарваше по две норми . . .

Степан Федотович се горещеше, мократа му брада подскачаше, всичките му движения станаха непривично суетливи, а очите му гледаха сърдито, като че тъкмо Суслов бе виновен за решението на районната наборна комисия.

Ермолай се почувствува неловко заради баща си, но мигар може да се спре сега красноречието му?!

Полковникът, като да бе разбрал мислите на Ермолай, стана иззад масата.

— Познаваме твоя наследник. С удоволствие бихме го взели, само че сами не можем го направи — не ни са дадени такива права.

Суслов се усмихна на Ермолай, наведе се и тихо каза нещо на стареца.

— А ще помогне ли? — зарадвано и в същото време недоверчиво попита Степан Федотич.

— Сигурно ще помогне! Ние от своя страна също ще ходатайствуваме... А ти наистина ли искаш да дойдеш при нас? — полковникът се обърна към Ермолай.

Ермолай не успя да промълви нито дума.

— Разбира се! Иска ли питане! — извика бащата. — Как е възможно момък да не служи в армията, при това комсомолец . . .

След един месец Ермолай пак отиде при полковник Суслов.

— Отивай — му каза бащата, — те сигурно са получили нареждане за тебе от Москва.

Тогава след първото посещение по съвета на Суслов Ермолай и баща му изпратиха заявление до наркома с молба да бъде приет Ермолай в граничните войски. С подобно хо-

датайство обеща да се отнесе в наркомата и полковник Суслов. Суслов изслуша Ермолай внимателно.

— Няма още отговор — каза той. — Но вие не се огорчавайте. Пощата до Москва стига за две седмици. А наркомът, трябва да се предположи, си има много други работи и без нашата молба.

Наложи се дълго да се чака. Но веднъж, в едно мразовито утро, когато над къщите се издигаха и точеха към небето стълбове дим, до къщата на Серози се спряха шейни, впрегнати в два дорести коня. Двама граничари, Пейзин и Урма, влязоха в къщи.

— Е, Ермолай — каза Пейзин, — пристигнахме за тебе. Москва е уважила молбата ти.

2. ПО-ТЕЖКО, ОТКОЛКОТО СЕ МИСЛЕШЕ

Ермолай мечтаеше за схватки с нарушители, за боеви сблъсквания с японците, а ето че измина седмица и нямаше дори нито една тревога. Японците се държаха тихо.

— Нашият участък е спокоен — обясни старшината на заставата Петеков. — И какво собствено искаш? Да има война? На Съветския съюз е нужен мир...

Участъкът е спокоен, службата еднообразна, само чевръст да си. Ермолай дори не бе предполагал, че толкова ще изискват от него на заставата. А изискваха и началникът на заставата лейтенант Яковлев, и старшината Петеков, и командирът на отделението сержант Ивлев. Слушай, повтаряй заповедите и ги изпълнявай без разтакане, всичко бързо, тичешком.

Веднъж Ермолай обидено отговори на Петеков, който му бе заповядал да помете пода в казармата, че той вчера го е мел, днес други могат да го пометат. Петеков го накара да застане мирно и му каза, че заради препирнята той ще трябва извън реда си да носи в кухнята вода.

Като се върна в казармата, Ермолай, без да погледне някого, нагласи леглото си и легна.

В казармата бе студено и дали от това или от вълнение Ермолай го разтрисаше.

— Чепат характер има момъкът — каза някой.

— Ще се смели и брашно ще стане! — забеляза Пейзин.

— Не си прав — намеси се в разговора Ивлев. — Брашното тук няма нищо общо: съзнание му липсва, затова и дисциплината е недостатъчна.

Те смятаха, че новакът спи, а той лежеше със затворени очи, обхванат от остро чувство на срам.

Като не можа да се стърпи, Ермолай бе решил да стане и обясни на другарите си, че той е по-добър, отколкото те си мислят за него, и повече подобно нещо няма да се повтори, но разговорът вече се прекрати...

От двора се донасяше приглушеното цвилене на коне. В кабинета на началника постоянно звънеше телефонът.

Ермолай заспа късно след полунощ. Събуди го някакъв шум. Четирима граничари — негови съседи — се облякоха и отидоха в нощен наряд. Пак стана тихо.

В полумрака блестяха затворите на наредените в пирамида пушки. Сякаш и стоманата като самия него се вслушваше в нощните шумове. Между другите стоеше и пушката на Серов. Като му я връчваше пред строя, началникът му каза, че тая пушка е принадлежала на наскоро демобилизиралия се граничар Карпов. Карпов е бил примерен, дисциплиниран боец, такъв трябва да стане и Серов... А днес стана недоразумение със старшината...

Преди да се съмне, Ермолай бе така дълбоко заспал, че не чу командата и се събуди, след като почувствува, че някой го разтърсва за рамото.

— На оръжие! Тревога! — викна сержантът Ивлев.

Ермолай с ужас видя, че всички бойци са вече на крак. Без да говорят, като пристъпваха с валенките си и дишаха дълбоко от вълнение, те бързо се обличаха. Като чувствуваше, че не може да настигне другарите си и в същото време разбираше, че на границата е станало нещо необикновено, Серов изпитваше и тревога, и страх, и неизразим срам. Не бе успял още да облече шинела си, а всички бяха вече на двора и очакваха нова команда.

— Благодаря за службата — поглеждайки часовника си, каза на граничарите лейтенант Яковлев.

Като разбра, че тревогата е учебна, Ермолай почувствува облекчение, но обидата от собствената му несръчност не преминаваше.

— Вие сте новак и за пръв път ви прощавам, другарю Серов — каза началникът, — но туй да бъде за пръв и последен път.

С несполуки се почна и следният ден. Сутринта се провеждаха кавалерийски учения.

— Извеждайте коня, другарю Серов — му заповяда старшината.

От друго може, но от тия учения Серов не се боеше.

Той от детинство обичаше конете, бе свикнал да се отнася с тях и затова смело влезе в конюшнята, където стоеше Ездовой, принадлежал преди това също така на Карпов. Ала Ездовой съвсем не приличаше на колхозната Манка. Като поглеждаше изкриво, злобно с кафявото си око непознатия човек, той гневно удряше с копито в пода. Ермолай неволно се спря.

Петеков разбра, че новакът се е уплашил и се усмихна.

— Изкарайте го, изкарайте!

Ермолай надви страха си и влезе при коня: усетил нерешителността на непознатия човек, Ездовой отново заудря с копито, изпръхтя и като се изви рязко, притисна Ермолай със широката си задница към преградката.

Какво да се прави тук: или ще се наложи, или ще пропадне! Ермолай грубо подвикна. Конят за миг се успокои. Възползуван от това, Серов хвана юздата, потупа Ездовой по шията и го изведе на двора.

— Карпов бе отличен ездач! — не пропусна да каже старшината.

Ермолай не познаваше нрава на коня, вълнуваше се, но не искаше да остане назад от другите.

— Дръж тялото си право, не се навеждай!... Чувствувай се по-свободно, шенкела по-здраво, не се хващай за седлото, ако паднеш, няма да се разцепиш на две! — подвикваше Петеков и най-сетне изкомандува: — Тръс, марш!

Серов пришпори Ездовой и със забавен ход изведнъж се опитваше да го накара да мине в тръс. Конят се понесе галоп.

Ермолай не бе успял да се опомни, когато краката му изскочиха от стремената. Той понечи да се хване с две ръце за седлото, но в същата секунда изхвръкна от него.

Като кълнеше всичко на света, Серов стана и под общия смях се втурна след коня.

Единствената утеха се оказа за Ермолай мишената. Още първия път той изпълни нормата и Яковлев го посочи за пример на двама други млади войници...

Вечерта началникът извика Серов в кабинета си. До него бе седнал сержантът Ивлев.

— Седнете, другарю Серов — предложи Яковлев на Ермолай.

„Ще почне да хока“ — с тъга си помисли Ермолай, но лейтенантът приветливо се усмихна и каза:

— Ей сега говорихме с комсомолския секретар за вас. Комсомолците искат да обсъдят в бюрото вчерашната ви простъпка, но ние решихме, че вие сами сте съзнали вината си.

„По-добре да бе ме нахокал“, си помисли Ермолай, чувствувайки как лицето му се изчервява.

— Полковник Суслов ми е казвал, че вашият баща в гражданската война е бил в отряда на Сергей Лазо — спокойно продължаваше Яковлев.

— Баща ми е награден с ордена „Червено знаме“ — едва чуто произнесе Ермолай.

— Ето виждате ли! На него ще му бъде много неприятно, ако чуе нещо лошо за сина си.

Яковлев помълча и каза:

— Мъчно се свиква с нашата служба... Аз сам някога бях млад граничар. Спомням си, че като отивах на заставата, си мислех да хвана изведнъж нарушителите на границата, че ще стана герой. В нашата служба, много важна и почетна, няма външен блясък и за да станеш добър, бдителен, знаещ воин, трябва да вложиш много грижлив и упорит труд. Именно труд. Не е достатъчно да разбираш само важността от опазване на държавната граница, главното е — бдителност, дисциплина и труд.

— Тъкмо туй пишеше Валентин Котелников — каза Ивлев.— Ти, разбира се, си чувал за Валентин Котелников? — Сержантът погледна Ермолай.

— Разбира се!

— Така пишеше той на брат си в Донбас: „Бях машинист, миньор и трябва да кажа, че по-трудно е да пазиш границата . . .“

— Забележителен граничар бе той! — потвърди Яковлев

3. ПЪРВИТЕ ДВАМА

Над самата урва се издигаха стволите на ясени и черни брези. Виелицата бе навяла преспи около дърветата и храстите. Долу стенеше под леда широката Усури. Луната още не бе изгряла и в нощния мрак се губеха очертанията на насрещния манчжурски бряг. Лек вятър духаше от разклоненията на Сихоте-Алин и удряше с голите вейки на шубраките от диви трендафили и бъзе.

Зад една от шубраките лежаха Серов и старшината Петеков.

Да може по-скоро да се съмне! Ермолай за пръв път бе в нощен наряд и изпитваше някаква странна смътна тревога.

Някъде отдалеч се чу протяжен вълчи вой.

Ермолай трепна. Преди секунда той се страхуваше от тишината, но още повече се разтревожи, като чу воя на самотния звяр.

Реката, толкова обикновена през деня, изглеждаше сега тайнствена; зад всяко дърво се привиждаха мечки с големи муцуни и грамадни усурийски тигри.

Въпреки че Ермолай бе с валенки, вълнени чорапи и фанелени партенки, пръстите на краката му започваха да замръзват. Пушката изстудяваше ръцете му през двойните вълнени ръкавици. Да можеше да потича, да поскача, да се потупа с ръце по хълбоците, но не, трябва да се лежи тихо, незабелязано, за да не те видят и да не те чуят.

Пак зави вълк, но тоя път по-близо. Страшно: а в село Ермолай никога не бе обръщал внимание на вълчия вой, макар че през зимата те бродеха едва ли не под самите прозорци.

Опитните граничари предупреждаваха, че нощем на поста надделява предателски сън. „Не разбирам как може тук да се заспи!“ — си мислеше Серов.

Наоколо бе тъмно, мрачно и минутите изглеждаха като часове.

Само това липсваше — сега почна да замръзва и носът му. Пък не е толкоз студено. Около двайсет градуса. Ермолай гребна сняг, разтърка лицето си. Сега като че му е горещо... Ермолай с мръдване на веждите си отърси падналите на челото му парцали сняг и понадигна смъкналия се капюшон на белия си маскировъчен халат.

Той така напрегнато се вглеждаше в реката, че пред очите му почна да се мержелее.

Какво е това? Та това са хора? Разбира се, че хора! Истински хора! Пет души. Пълзят по леда и толкова близко до брега! Е, почна се...

Трябва незабавно да се изплашат и да се пленят и непременно живи. Началникът казваше, че нарушителите трябва да се унищожават само при съпротива. Но как ще ги задържиш? Двама срещу петима и при това в първия нощен наряд. Мигар Петеков не ги вижда? Защо е така спокоен?...

Ермолай бутна старшината за ръкава и му посочи леда.

Нека Петеков вземе за себе си трима, с двамата останали как да е ще се справи Ермолай. Но защо те не се мърдат? Защо престанаха да пълзят?...

Ермолай толкова поривисто дишаше, че сухите снежинки се дигаха като пух, попадаха в носа му, по бузите и начаса се стопяваха.

Като измери с поглед разстоянието до нарушителите, той отново — тоя път по-енергично — бутна Петеков. „Защо да се бавят!...“

— Туй са дупки! — спокойно прошепна старшината. — Дупки в леда. Направили са ги рибарите.

Стана му срамно и досадно. Нà ти тебе един на двама!... Ермолай се обърна и... замря: иззад крайбрежните храсти към тях бяха насочени пушки. Една, втора, трета...

— Ей ги де били враговете! — Ермолай свали ръкавиците си, грабна торбата с гранатите и тутакси отпусна ръка...

— С мнозина се случва същото — каза Петеков, когато сутринта вървяха по граничарската пътека, — ту пън ще вземеш за човек, ту коренище. Но по-добре е пъна да вземеш за нарушител, отколкото нарушителя за пън.

Забравил нощните си страхове, Ермолай с въодушевление почна да разказва за любовта си към лова.

— Ще поговорим в къщи! — неочаквано го прекъсна старшината и мълчаливо посочи с ръка снега. В пряспата до храсталака се виждаха следи от двама души с ботуши.

В гората следите се разделяха.

— Върви по лявата — му заповяда Петеков.

Ермолай почувствува по-голям страх, отколкото през нощта на брега на Усури. Тогава той се излъга, но поне, както му се видя, врагът бе пред него. Сега пред него са само отпечатъци на големи подметки по снега. Бяха следи на човек, който тайно се е промъкнал през съветската граница. Може би тъкмо Ермолай го е пропуснал?

Серов тичаше, като затъваше в преспите и се спъваше в полите на маскировъчния си халат. Спъна се, погледна следите и неволно притисна пушката до гърдите си. Следата имаше два отпечатъка от токове: едната от груб ботуш, подкован с големи гвоздеи, другата по-малка. След първия, крак в крак, е вървял втори човек. От изненада Ермолай не можа да съобрази изведнъж, че е възможно старшината да се е насочил по лъжлива следа. Но бе вече късно да се върне и извика другаря си. Някъде отпред са се промъкнали в нашия тил, враговете.

По характер Ермолай бе добродушен. Не много отдавна той едва ли не до сълзи съжаляваше един старец манчжурец, преплувал през нощта реката и явил се на заставата. По пръстите на ръцете на стареца нямаше нито един нокът. Вместо нокти имаше кървави пресни рани.

Манчжурецът се представи за партизанин и каза, че е избягал от японски плен. Японците го измъчвали, искали да го убият.

На сутринта лейтенант Яковлев съобщи на войниците, че старецът е японски шпионин. Бяха го издали пръстите му,

изгубили чувствителността си от наркоза. Когато старецът спял, Яковлев леко ги убол и той не почувствувал болка.

„На всекиго вяра не хващай, по-здраво порти затваряй — каза Ивлев на слисания Ермолай. — Самураите му са отрязали ноктите, за да ни заблудят...“

Оттогава Серов видя само двама задържани нарушители на границата. Един от тях дори съпровождаше заедно с Ивлев от заставата до комендатурата. Вързаният за ръцете японец неочаквано блъсна вървящия отзад Ивлев и хукна в гората. Серов настигна японеца и го повали. Но и притиснат до земята, японецът се опитваше да захапе граничаря.

А помъчи се да разбереш що за врагове са тия, по чиито следи сега тичаше Серов, и с какво са въоръжени: с пушки ли, с пистолети или гранати?

В сърцето става тревожно, но то бе съвсем друга тревога, предизвикана не от страх, а от напрежение на преследването.

Серов забрави за опасността: той трябва да настигне нарушителите на всяка цена. „Ще ги стигна проклетите, ще ги стигна!“ — шъпнеше с пресъхнали устни Ермолай.

Като изтърсваше с пушката си снега от клоните, запъхтян той излезе на края на гората и видя пред себе си двама души, облечени в къси памуклиени куртки и с калпаци от заешка кожа. Вървяха един след друг по стъпките си. С непознат за него тънък глас Ермолай викна: „Стой!“

Хората с памуклийките бързо се обърнаха, клекнаха и над самото ухо на Серов изсвириха куршуми. Ермолай. почти без да се цели, натисна спусъка и падна в снега. „Виж че ме улучили дяволите!“ При падането си силно удари гърдите си о един скрит в пряспата пън и одраска страната си о бодливите клончета. Още три куршума изсвириха в шипката и накараха Ермолай още по-силно да се притисне до земята.

В това време пристигна Петеков. Следата, по която той вървеше, изчезна до една от брезите, като че се стопи, и старшината се втурна да догони Серов. Като изтича от храсталака срещу враговете, Петеков рани едного от тях с точен изстрел и нарушителите дигнаха ръце.

Ермолай пазеше враговете, Петеков ги обискирваше.

— Капитана — умолително измърмори единият от нарушителите, — наша дава тебе пари, твоя пускай наша.

— Да вървим на заставата — каза строго Петеков.

— Защо застава? Японската полиция закон знай, а малко, малко пари дай и него тебе пуска.

— Виждаш ли ги? — кимна Петеков на Ермолай и отговори: — Вашият закон е търговски, нашият съветски...

Като доложи на началника на заставата за задържаните двама нарушители, Петеков завърши:

— Другарят Серов иска още нещо да разкаже.

Ермолай не смяташе да говори. Старшината му напомни за прътите.

— Прътите ли? Вие сте ги взели за пушки. Толкова ли приличат? — попита началникът. — Трябва да се махнат, а засега да предупредим всички бойци. Благодаря ви, другарю Серов, благодаря ви за съобщението.

На закуската Ермолай седеше мълчаливо и като че случайно поглеждаше Петеков, който говореше с приятелите си. Ей сега той ще разкаже за прътите и ще подиграят Ермолай.

И наистина Петеков пресече една от събеседниците си:

— На нас със Серов ни се случи нещо. Гледаме, от храсталака се подават пушки точно срещу нас. Нагласихме бомбите. Пропълзяхме по-наблизко и какво да видим — пръти! Обикновени пръти от стар плет...

Ермолай тихичко стана и незабелязано излезе от трапезарията. „Туй се казва другар!“

4. ХИТРОСТ

Бързо минаваха дните и месеците. Пролетта премина, променливото дъждовно лято бе към края си. Ермолай Серов и лейтенант Яковлев се връщаха с лодка от първия си августовски лов.

Когато Яковлев можеше да отдели време за лов, винаги вземаше със себе си Серов. Харесал му бе упоритият, макар и малко бавен сибирски момък.

Лейтенантът знаеше от опит — такива като Серов не усвояват бързо всички особености на военния живот, но когато ги усвоят, планини могат да поместят. Умението да познава хората подсказваше на Яковлев, че от упорития и настойчив момък ще излезе добър граничар и лейтенантът търпеливо обучаваше младия войник, развивайки в него наблюдателността, предпазливостта и ловкостта. Веднъж Яковлев бе възложил на Ермолай да наблюдава как се държат крайбрежните ластовици при появата на човека. От техните гнезда бяха изровени всички стръмни брегове на реката. (Яковлев си имаше специална тетрадка, където записваше сведения за държането на зверове и птици, които се срещат в участъка на заставата.)

Серов се учуди: „С какво са заинтересували началника мирните птички?“ Ала не изказа гласно мислите си, а след една седмица доложи не само за това, че при приближаването на човек към гнездото крайбрежните ластовички с рязък писък се дигат над урвата и се носят като луди — че чак въздухът свири, — но и за много други неща.

Крайбрежните ластовици или както ги нарича народът косачи, черешарки или горянчета (на Еромолай пò му се харесваше да ги нарича горянчета), по външния си вид и по държането си приличат на обикновени ластовички. По цял ден те се носят из въздуха за мушици и опашката им е като на ластовичките, но ако се вгледаш, веднага ще различиш горянчетата. Първо, те са почти целите черни, като че са намазани със сажди, само гушката им е бяла, а на ластовичките и коремчето е светло. Второ, те са по-едри и крилата им са като два сърпа — дълги, теснички. А главно — четирите пръсти на горянчетата са поставени напред и ноктите им са много остри и големи, а у ластовичките три пръста са напред, един назад. Затова горянчетата никога не кацат на дърво, няма с какво да се хванат за клона. От земята не могат да излитат — крилата им пречат.

— А как излитат? — се заинтересува един от младите войници, присъствувал на разговора.

— Те се хвърлят от нещо високо, затова живеят по урвите, в пролуки или дупки и в хралупи — каза Яковлев.

В заключение Серов продемонстрира как горянчетата пищят: „Виз-визз!“

— Писнат ли осем от тях, ушите си затъквай. Никоя птица не пищи така. Туй означава, че са се сбили помежду си или някой е наближил гнездото им...

Яковлев и Серов обичаха и познаваха гората Ако не им се случеше да ударят дивеч (наистина подобно нещо ставаше рядко), те все пак полезно прекарваха времето си.

Началникът показваше на Ермолай следи на зверове и обясняваше как да се познае по разположението на следите и дължината на крачките дали звярът е бил спокоен или разтревожен, а ако е разтревожен, то откъм коя страна са го изплашили, бавно или бързо се е движел. У сибирските елени например колкото е по-бърз вървежът им, толкова по-широк е ъгълът на разтварянето на копитата.

За да измамят граничарите, нарушителите често набиват под подметките си копита на животни, но човек никога не може да слага краката си така, както ги слага звярът.

Яковлев знаеше много всевъзможни поучителни и чудни истории за зверове и птици и обичаше да ги разказва.

Ето че сега той разказваше за дивия паток, който е останал при домашните патици. Лейтенантът въодушевено описваше поразителната красота на боите по крилата на патока и това, как той излита, като види човек с пушка.

— Случва се! — каза Ермолай и изведнъж ни в клин, ни в ръкав попита: — Другарю лейтенант, а как е на японски думата „хитрувам"?

— Хитрувам ли? — в недоумение го попита Яковлев. — Хитрувам значи... — и без да довърши, с рязко замахване на кърмовото весло насочи лодката от езерото по течението на реката.

— Ще удължим много пътя си, ако пътуваме по течението на реката — му напомни Ермолай.

— И добре че ще го удължим. Греби по-тихо и ще мълчим.

Лодката плаваше до самия бряг под нависналите клони на върбите.

Здрачът се сгъстяваше бързо. Във въздуха заблестяха светулки, еднообразно завика козодоят. Серов не можеше да разбере защо след скитането из блатата трябва да удължават пътя си? Отдавна бе огладнял.

Скоро лодката стигна завоя на реката. Неочаквано лейтенантът се надигна, хвана се за клоните, за да задържи лодката на място, и с кимване посочи напред.

Ермолай погледна и така замръзна с веслата в ръце: на около четиридесет метра пред тях под шубраките приплам-ваше огън. Някой на равни промеждутъци отвреме-навреме драскаше с кибрит.

— Викат от тоя бряг лодка — прошепна Яковлев, — карай, само че по-тихо...

Като чу плясъка на веслата, човекът, който още не се виждаше, прекрати да драска клечките кибрит и почна едва чуто да чука две пръчки. Очевидно той бе решил, че идват свои хора и им показваше къде да се спрат.

Когато лодката излезе из върбалака, човекът видя с кого има работа и като се обърна, бързо почна да се катери между храсталака по стръмния бряг. Във водата със шум се посипаха буци пръст.

— Ще го хванем жив, уплаши го! — бързо каза Яковлев, грабна двуцевката и изскочи от лодката.

Серов дигна пушката и гръмна във въздуха. Човекът, който сигнализираше, клекна и замърмори:

— Моя се предава, твоя не стреляй...

От джебовете му извадиха дванайсет рубли: десет книжни и две рубли в сребро.

— А къде са нещата?

— Моля, повече нищо няма, моя е рибар.

— Другарю Серов, отсечете един прът и претърсете местността наоколо — заповяда лейтенантът.

В полумрака мъчно се различаваха очертанията на дърветата. Вглеждайки се внимателно в храсталака и тревата, Серов видя наблизко до една отделяща се от другите грапава бреза голям ботрун. Той добре познаваше тая местност и порано не бе забелязвал тук ботруни.

Дигнал съзнателно шум, Ермолай мина покрай ботруна и като се обърна бързо, мушна го с прът. От тревата изскочи човек. Сгънал се на две, с глава, хлътнала в раменете, той се хвърли върху Ермолай. Ермолай инстинктивно дигна високо коляно. Човекът удари главата си о него. Ударът излезе толкова силен, че и двамата паднаха в храсталака. Пушката на Ермолай отхвръкна в страни. Серов се надигна, вкопчи ръце в неизвестния, но тутакси почувствува остра болка долу в корема и едва не загуби съзнание. Нарушителят се изтръгна и хукна да бяга.

Ермолай напипа в тревата пушката си, скочи и се втурна подир бягащия. По плясъка на падащи във водата буци пръст Серов определи, че тоя се спуща към реката и начаса се раздаде характерният изстрел на яковлевата двуцевка и вик на ранен човек.

— Хайде да товарим — каза лейтенантът на Ермолай. — Сега няма да дочакаме ония, които викаше „рибарят“ със сигналите си. Сигурно са чули изстрелите ни...

Вързаните нарушители и намерената в тревата торба (в нея имаше тол, гаечни ключове и експлозиви) сложиха на дъното на лодката, от което тя потъна във водата почти до самите бордове. Раненият диверсант стенеше. Гащите му бяха надупчени от много сачми.

— Ще потърпи до заставата, няма да умре! Около две седмици ще полежи на корем — каза лейтенантът, като отблъскваше предпазливо с веслото лодката от брега.

— „Рибари!“ — с яд добави той. — Отивали са към линията...

Когато часовоят извика към лодката, бе се вече стъмнило съвсем.

Яковлев каза пропуска и тихо добави, обръщайки се към Серов:

— Ми-во-касу.

— Какво? — не разбра и попита Серов.
— На японски хитрост значи „ми-во-касу“ . . .

5. СЪРДЕЛИ

Като отхвърляше напред една след друга щеките и се тласкаше с тях, Ермолай със широка „руска крачка“ се плъзгаше бързо по прокараната между дърветата и храстите скиорска пътека. Полушубата му бе разкопчана, яката на рубашката също, лицето му бе пламнало.

Като видя скиорската пътека там, където не ѝ е мястото, Ермолай изведнъж определи: минал е чужд човек По заповед на началника на заставата по ските на всички граничари бе изрязана малка вдлъбнатина. (Яковлев винаги отбелязваше ските и подметките на хората си с някакъв условен знак.)

Леките ивици в снега до кръглите дупки, оставени от щеките, посочиха на Серов накъде е бягал чуждият човек: тия ивици винаги са обърнати на страната, насрещна на пътя на скиора.

„Проклетник! Майсторски си служи със ските. През всичкото време спазва „финска крачка“... Нека! По сопките „финската крачка“ по-скоро ще изкара силите му. Но дали ще успея да го стигна, преди да се мръкне?“

Ермолай се носеше все със същата „руска крачка“, отмерена и пазеща силите.

Скиорската пътека, отиваща напред, предпазливо заобикаляше долчинките, лъкатушеше из храсталака. Елите отстъпиха място на трепетликите и дъбовете. Почваше се стръмнина. „Скоро ще има голяма клисура“ — съобрази Ермолай. И наистина след двадесетина минути дърветата се разредиха и стръмнината стана по-голяма. Следата отиваше надолу в две прави ивици. Ермолай се засили, понесе се по склона и дигна снежен прах. Пак сопка, пак падина. Най-неочаквани и резки завои на различни страни.

Скоро, съвсем скоро Ермолай ще стигне нарушителя. Тая ръкавица дали е негова?...

Рязък тласък подхвърли Серов във въздуха. Той разпери нелепо ръце, отхвръкна на два сажена и се заби в снега. Едва успя да закрие с ръка лицето си.

Дясната ска се закачи за един незабелязан ботрун и с лек трясък се счупи на две; лявата се откачи от крака и подскачайки, падна надолу. Без да се отърсва и като проклинаше

предателското пънче, Ермолай пристъпи и потъна в снега над коленете.

Стигна до загубената от беглеца кожена ръкавица, високо се изхока, направи още няколко крачки и се спря.

Капки пот и топящ се сняг се стичаха по лицето му. Сега не ще хване нарушителя.

Ермолай седна, грабна шепа сняг и го изгълта жадно. Сетне стана и като затъваше непрекъснато, бавно се повлече по скиорските следи.

Рохкавият сняг се смени от твърда кора. Следата се загуби. Пътят тръгна надолу и чужденецът вече не бе се ползувал от щеки. Ермолай легна и загледан срещу залязващото слънце, забеляза на заледената корица сняг леки ивици, хвърлящи едва видима сянка.

Серов скочи и хукна надолу. Кората се свърши, отново ясно пролича пътеката. Ето мястото, дето беглецът е завил надясно. Няколко скиорски пътеки минаваха между храстите и пътеката на беглеца се сля с тях. Ермолай се спря. Обзеха го обида, умора и горчивина. Какво да се прави? Да изостави преследването и да се върне?

— Не, ще вървя по-нататък — реши Ермолай.

Нов завой и отпред зад дърветата Серов видя двама граничари със ски, а пред тях човек с цивилни дрехи.

— Мой е — зарадвано извика Ермолай, като наближаваше граничарите. Те се огледаха. Беглецът бе застанал гърбом. На гърба му висеше берданка.

— Мой е! — повтори Серов. — Гоних го от старите дъбове.

— Охо! Ти си изминал около седемнайсет километра — разсмя се един от граничарите.

— Само че няма да ти го дадем — шеговито добави другият,—ти си навлязъл в участъка на заставата „Черната падина".

— Добре, не е важно кой го е задържал, важното е, че сте го хванали — каза Ермолай и свали пушката си. — Защо не сте разоръжили нарушителя на границата?

— А отде си разбрал, че той е нарушител? — усмихна се високият боец.

Скиорът се обърна и Ермолай се слиса.

— Крутов!

— Серов! — възкликна цивилният скиор. — Другарю Серов! Ама работа! Излиза, че е взел ловеца за нарушител. Ловецът бе познат момък от Зайчиха.

— Вземи си я, загубан — подаде Ермолай на Крутов намерената в снега ръкавица.

— Защо ми е? — учудено възрази Крутов, показвайки ръцете си в меки вълнени ръкавици.

— Не е ли твоя? — учуди се Ермолай и тутакси подаде ръкавицата на граничарите:

— Я потърсете в гората стопанина ѝ... Съобщете и на началника.

— Разбрано — отговориха граничарите и бързо възвиха към гората.

— Той върви с „финска крачка"! — викна подире им Серов.

Настроението на Ермолай бе лошо: тича, тича из гората и все напразно — врагът е могъл да се скрие, сега сигурно е вече далеч. А къде може да е избягал? Май че към линията... Като помисли и реши нещо, Ермолай се обърна към ловеца.

— Влакът скоро ли ще мине?

— Местният в 15 часа. Няма да сварим! — отвърна ловецът.

— Ще сваря! — вече тичешком му извика Ермолай.

До спирката имаше около километър и половина. Линията на това място се отдалечаваше от границата навътре в тила, правеше голяма дъга и отново излизаше към границата, близко до заставата на Серов. „Ако не хвана нарушителя, то поне по-скоро ще стигна в къщи" — помисли си Серов.

Когато той стигна спирката, влакът вече потегляше и тракайки с буферите си, минаваше стрелката. Серов скочи на стъпалото на последния вагон.

Като минаваше от един вагон в друг, Ермолай външно с най-безразличен поглед оглеждаше пътниците и най-сетне седна на една от пейките.

С местния влак пътуваха селяни от съседните села и работници от горските пунктове и тракторни бази. С тоя влак можеше да се стигне и до родното село на Ермолай.

Серов престорено се прозина, закри с ръка уста и отново като че със съвсем безразличен поглед огледа съседите си. Ето двама железничари. Ето по всяка вероятност агроном с куфарче под лакът. До него седна някакъв старец. Очевидно той също се бе качил на спирката: още не бе се стоплил, все се загръщаше. От другата страна седеше жена. Тя дремеше, обхванала с ръце голям вързоп и през цялото време охкаше насън. Отсреща се бяха разположили трима дървари с брадви и пелки. Допрели се един о друг, те като че по команда хъркаха така, че се чуваше в целия вагон. Скоро

заспа и старецът, като настръхваше зиморничаво и криеше китките на ръцете си в ръкавите на късата си полушуба.

Опрял лактите си на кошницата на съседа, Ермолай пое въздух с ноздрите си, бавно се обърна и почна да се вглежда в дърварите. От тласъка на вагона кошницата се отмести. Старецът изплашено отвори очи, но като видя до себе си граничаря, весело се усмихна. Старчето бе чевръсто, с къса клинообразна брада.

— Мислех, че грабят — ухили се той и като забеляза погледа на Серов, насочен към дърварите, полюбопитствува:

— Или са ваши познати?

Ермолай не отговори.

— Разбрано — продължаваше приказливият съсед.— Гледам ги що за хора са. Сигурно си от „Черната падина“ ?

Ермолай премълча.

— Военна тайна! — добродушно се съгласи старецът. Видя, че граничарят не е разположен за разговори и отново задряма на кошницата.

Из вагона мина кондукторът и каза високо името на станцията. Пътниците се засуетиха. Старецът пак се събуди. Дърварите станаха и се насочиха към изхода.

Ермолай неловко се обърна и свали от пейката кошницата на стареца. От кошницата се търкулнаха на пода няколко кутии със сардели.

Старецът се наведе и почна да събира консервните кутии.

— Моля да ме извините — каза Ермолай и почна да му помага.

— Не е голяма работа! — добродушно отговори старецът.

Но жената не се стърпя:

— Ах ти, млад си, пък несръчен.

— Е, защо го гълчиш! Не е паднала ваза я — засрами я старецът. — Жените са всички такива — миролюбиво каза той на Ермолай.

— Болшая Протока! — обяви кондукторът.

Старчето се засуети.

— Сбогом, синко — каза той на Серов.

— Аз също слизам — му отговори Ермолай.

Влакът се спря на малка гара. Старецът излезе бавно от вагона, наведен под тежестта на кошницата. Подире му скочи Ермолай и му помогна да закрепи товара на гърба си.

— Благодаря ти. Сбогом! — избоботи старецът.

— Няма защо. Довиждане!

Старецът тръгна наляво покрай гарата. Ермолай — надясно. Като се скри зад ъгъла, той бързо заобиколи къщата, по-

гледна. Пъхнал ръце в джобове, старецът бързо се запъти към тайгата.

Ермолай го настигна.

— Заедно ли ще вървим? — учуди се старецът.

— Елате след мен! — кротко му заповяда Ермолай...

Когато Серов закара стареца на заставата, тоя извади паспорт и бързо заговори, обръщайки се към Яковлев:

— Другарю началник, какво е това? Защо ме задържат? Кой е дал това право?

Ермолай извади от кошницата на стареца две кутии и ги подаде на лейтенанта. Яковлев ги взе. Едната от тях бе значително по-лека.

От всичките седем затворени консервни кутии извадиха трийсет и шест хиляди рубли чужда валута...

След един час позвъни по телефона комендантът на участъка Иванов От заставата „Черната падина" бяха съобщили, че скиорската пътека на нарушителя завела от границата към спирката. Ските са захвърлени, намерена е и втората ръкавица. По всичко се вижда, че нарушителят е заминал с влака от петнайсет часа...

— Той е вече задържан — прекъсна го Яковлев. — Задържа го Серов. Да, да, той е познал нарушителя във влака. Контрабандист на чужда валута. Гримирал се като старец...

6. КОМАРИ

Ермолай Серов, Методи Лифанов и Никифор Книш лежаха във върбалака на брега на Усури.

Настъпи тихо утро, над реката бавно се дигаше мъглата. От безименния остров се носеше шум от бой между гълъби и свраки; стремително се носеха крайбрежни ластовици, изпълвайки въздуха с дружен пронизителен писък.

Върбалакът добре скриваше тримата граничари, а те от стръмнината виждаха и брега, и реката от началото на завоя до носа, зад който се спущаше побледнялата луна.

В синкавата светлина ясно се очертаваха тесните листа на върбата и стъблата на острицата. Звъняха комари. Зелените фуражки и черните кончове на ботушите бяха станали сиви от крилата на комарите. Шия, уши, лице и ръце се бяха зачервили и покрили с мехури. В подобно време жителите на тайгата не излизат от къщи без гъста мрежа на главата. Колкото и неприятно е да гизнеш под дъжд, но Серов и другарите му мечтаеха за дъжд. Само вятър или пороен дъжд можеха да пропъдят облаците комари. Но дърветата бяха не-

подвижни, а чистото юнско небе не предвещаваше нито капка влага.

Ермолай се унесе, когато изведнъж Книш рязко го дръпна за ръкава и с кимане на глава му посочи брега. Серов погледна и прималя. На брега бе застанал огромен тигър. Той меко се смъкна, като че се плъзна от стръмнината, отиде до водата и като прибра лапите си като котка, почна жадно да лочи. По кожата на звяра се виждаха тъмни кървави петна. Очевидно хищникът, излязъл на нощен лов, е попаднал на стар глиган, който храбро е влязъл в неравен бой и разкъсал със зъба си кожата на могъщия си противник. Като се наситил и облизал раните си, тигърът е ожъднял. Острата жажда го е довела до Усури, макар че обикновено тигрите отиваха на водопой при далечната рекичка.

За година и половина, прекарани в заставата, Ермолай често бе виждал грамадни следи от тигър, но самият звяр бе имал случай да види само два пъти.

Първото си запознаване с хищника Ермолай запомни за цял живот: той срещна тигъра в тайгата. Тигърът държеше в устата си елен и като видя двамата души (Ермолай вървеше със старшината Петеков), втренчи в тях кехлибарените си очи и се заудря с опашка. Ермолай и Петеков не успяха дори да се прицелят — хищникът с един скок, като че в зъбите му бе не елен, а яре, прескочи глоговите туфи и се скри

Друг път Серов едва бе успял да забележи червено-жълтата сянка, която се плъзна в камъшите на далечния ручей.

Но никога не бе имал случай да види хищника толкова близко. Ермолай чуваше как тигърът мляска с езика си, видя как се надигат ранените му страни. Това бе един рядък по размерите си звяр, дълъг не по-малко от два метра.

Лифанов уплашено погледна Серов. Книш, разтреперан, притисна пушката си до рамо и почна да се цели. Ермолай го спря с ръка: „Не трябва!“

Колкото и тихо да лежаха граничарите, тигърът ги чу, а може би усети по миризмата. Той дигна муцуна, пое въздух с ноздри, бавно се обърна и като отпусна опашка, затича по брега настрана от хората. Той бе се уморил в скорошната схватка и нямаше намерение да стъпва в нова борба.

— Мина! — радостно произнесе Лифанов.

— Аз не се страхувах — прошепна Книш.

Те с Лифанов живееха на границата първа година и досега не бяха имали случай да се срещнат с хищника.

На сутринта комарите станаха още по-досадни. Серов наливаше от манерката си в шепа вода и налагаше мехурите

си. Книш мачкаше комарите с някакво ожесточение и вратът и лицето му бяха изцяло покрити с червени капки кръв, а Лифанов, отчаял се, че ще може да победи зловредните насекоми, търпеливо понасяше сърбежа и гризеше едно клонче. Пушеше му се.

— Трябваше да го убием — неочаквано каза Книш. В тона му се долавяше укор и съжаление.

— Изтървахме звяра — съкрушено потвърди Лифанов. На сутринта той се чувствуваше много по-храбър.

— Спрете разговорите — сърдито прошепна Серов.

Упрекването в страхливост, макар и не открито, наруши неговото равновесие.

Лифанов и Книш млъкнаха. Ермолай с едно замахване на ръката уби изведнъж дузина комари, харесали челото му, и предпазливо разтвори клоните. Мъглата над реката стана по-гъста, насрещният бряг и островът се скриха в нея. Свраките се бяха успокоили, но крайбрежните ластовици, както и порано, се носеха до урвата.

„Ха докажи на момчетата, че не си се изплашил — си помисли с досада Ермолай, — че изстрелите биха могли да издадат „секрета". Макар че едва ли нарушителят би тръгнал при такава луна... Разбира се, не би било зле да се замъкне в заставата тигърът. „Кой го е убил?" — биха питали посетителите. „Имаме ние един такъв герой — Серов", би отговорил началникът на заставата.

Из мъглата изхвръкнаха патици и със шум прелетяха над върбалака. Само човек можеше да изплаши неспокойните птици. Серов се вслуша и сложи пръст на устните си. Книш и Лифанов залепиха очи в пролуките между листата.

Мъглата увисна над водата и бавно застилаше брега.

Ермолай сложи ръка на ухото си. Книш и Лифанов разбраха, че старшият на наряда е забелязал нещо, недоловено засега от тях. Те нищо не чуваха освен писъка на ластовиците.

На Ермолай се стори, че някъде наблизко плесна вода. Плясъкът се повтори и тоя път по-ясно.

— Шаран! — не се стърпя да прошепне Книш и тутакси млъкна.

В мъглата се очертаваше някакъв силует. Силуетът се приближаваше и скоро граничарите видяха, че това бе малка моторна лодка. Металическият ѝ корпус, покрит със светлосива боя, се сливаше с мъглата, моторът не работеше. На палубата се намираха шест души, двама гребяха с къси весла.

На носа на моторницата с дигнато дуло стърчеше картечница. Ето ги де били тигрите!

— Тичай в заставата! Предупреди ги! — едва чуто заповяда Серов на Книш. Никифор запълзя.

— Няма ли да ги пуснем? — попита шепнешком Лифанов.

Серов отрицателно поклати глава.

Моторницата бавно наближаваше брега. Увитите в парцали весла безшумно се спущаха във водата. Ермолай внимателно разглеждаше враговете. Четирима от намиращите се в лодката, ако се съди по дрехите, бяха рибари. Двама бяха с черни куртки и широки, вързани о глезените гащи, които обикновено носят манчжурските селяни. Един от рибарите бе с цяла глава по-нисък от другите. Тесни смъкнати рамене, малко продълговато скулесто лице, очила на късогледите очи — така изглеждат жителите на Южна Япония. В дясната си ръка ниският рибар държеше несъразмерно голям за ръста му маузер. Като махна с него, той даде нова команда и гребците предпазливо дигнаха весла. Те изскърцаха. Ниският рибар сърдито изгледа гребците.

„Офицер“ — досети се Ермолай.

Сега моторницата се движеше по инерция. Внезапно рибарят, застанал до картечницата, се оживи и като показваше към брега, нещо бързо заговори. Върху сивата глинеста почва ясно се виждаха следите от тигровите лапи.

Офицерът даде нова команда и един от войниците (Ермолай не се съмняваше, че туй са преоблечени японски войници) закачи с канджа стърчащите от урвата коренища. Разтревожените ластовички с пронизващ писък излетяха от дупките си.

Пресните следи от тигъра убедиха офицера, че наблизко няма хора и той махна с ръка. Войникът, преоблечен в селски дрехи, скочи на брега и изкатерил се бързо по стръмнината, изчезна във върбалака, като едва не закачи лежащия на земята Лифанов.

— Върви! Хвани го тихо — прошепна Серов на Лифанов.

Методи безшумно се скри зад дърветата. „Нищо че е млад, няма да го изтърве“, си помисли Ермолай, продължавайки да наблюдава иззад храсталака неканените гости. А те и не мислеха да се махат. Изминаха няколко мъчителни минути. Офицерът се мръщеше, бранейки се от комарите, и Серов не можа да разбере дали е млад или стар.

От някакви двайсетина метра разстояние зло гледаше дулото на картечницата, готова всяка минута да надупчи храсталака със стоманен тегел.

Ермолай бавно сложи ръка върху торбата с бомби, напипа и я разкопча. Комарите облепиха пръстите му, предизвиквайки нетърпим сърбеж.

Офицерът се огледа и даде знак с ръка. Вторият войник в селски дрехи скочи на брега и тутакси на края на урвата, между храсталака, се появи Серов. Замахна и хвърли бомбата в носа на моторницата, там дето стоеше картечницата...

Три минути след като Книш бе стигнал в заставата, конна група граничари препусна към Усури. На половин километър от брега конниците чуха една след друга две глухи експлозии, безреди изстрели и бръмчене на мотор. Гъста горичка накара граничарите да се спешат. Един от бойците остана при конете, четирима се втурнаха към реката. Книш пръв, след него началника на заставата Яковлев и граничарите Ивлев и Пейзин.

Яковлев изскочи на брега и извика:

— Серов!

— Тук съм! — чу се приглушеният глас на Серов, а сетне се надигна и самият той. Ермолай бинтоваше лявата си ръка, стягайки със зъби възела.

Като видя началника, Серов доложи за станалото.

— Другари Ивлев и Пейзин — заповяда Яковлев, — тръгвайте по следите на Лифанов. Задачата е: да се стигне и му се помогне в задържането на нарушителя.

Лейтенантът погледна нагоре към брега и видя там неподвижно лежащ човек в дрехи на манчжурски селянин. По средата на Усури, силно наклонена към левия си борд, плаваше повредената от Серов моторна лодка.

— А туй е май тигър? — попита Яковлев, забелязал на пясъка огромните следи.

— Идва един да пие вода — отговори Ермолай и се усмихна. — Помогна ни звярът!

7. ПО СЛЕДАТА

След пладне в заставата пристигна комендантът на пограничния участък капитан Иванов.

Като скочи от разгорещения Орлик и го предаде на коневода, капитанът прие рапорта на началника на заставата, ръкува се, огледа се, като че търси някого, попита:

— Завърна ли се?

— Досега не! — мрачно отговори Яковлев.

Иванов дигна ръкав и погледна часовника. Бе два часа след пладне.

— В петнайсет часа ще стане т дванайсет часа, откакто го няма — добави началникът.

— Да-а... — проточи капитанът. — Всички застави са предупредени, той не може да се заблуди...

Командирите отидоха в канцеларията. Яковлев доложи на коменданта, че усилените наряди, изпратени да търсят из целия участък на заставата, не са открили никакви следи от изчезналия граничар, пък и ако ги е имало, отдавна ги е заличил дъждът, валял непрекъснато три часа. Оставаше да се предположи, че през нощта се е случило нещастие със Серов. Може би се е срещнал с някои големи нарушители на границата, които са успели да го ранят и откарат в Манчжоу-Го като „език", възможно е и да са го убили...

Всичко това бе възможно, но не се искаше на човек да си помисли, че с такъв находчив и опитен граничар като Ермолай Серов е станало нещастие.

В отряда смятаха Ермолай за най-добър познавач на следи. Лесно е да се каже, а за година и половина той бе задържал цяла рота врагове — сто и деветдесет и осем души японски шпиони и диверсанти!

— Върви му на момъка! — казваше някой, когато Серов довеждаше в заставата следващия нарушител.

Но работата съвсем не беше в случайността. Серов отлично бе изучил участъка на заставата, включително и голямото блато. Той точно знаеше къде може да се мине през блатото пълзешком по корем, къде трябва да се слагат върлини, за да не потъне, и къде може да се мине до кръста в гъстата кал. Той познаваше всяко пънче и всеки ботрун, знаеше дали може да се скрие човек зад тия ботруни и пънчета.

Май че в целия отряд никой не можеше по-добре от него да „разчита" следите, оставени по земята и по снега от птица, звяр и човек. Той веднага виждаше какво е минало тук — коза или глиган. Глиганът си има свой навик — непременно да рови из пътя земята. По едва забележима разлика в дълбочината на следите Ермолай определяше, че звярът куца с левия си крак, а като погледнеше отпечатъка от отпуснати отслабнали пръсти, уверено казваше: „Минал е стар тигър".

Ермолай великолепно се ориентираше и в следите на човек. Той веднага познаваше двойната следа и по най-малките вдлъбнатини до петата безпогрешно определяше как е вървял нарушителят: с лицето напред или гърбом.

Новаците бяха буквално слисани, когато веднъж, открил на границата следи на нарушител, Серов описа не само външността на тоя човек, но разказа едва ли не цялата му биография.

— Нарушителят е висок на ръст, минал е тая сутрин след осем часа, той е с плоски стъпала, куца с левия си крак, краката му са криви, идва отдалеч, уморен е, носи нещо тежко; около петдесетгодишен е; очевидно е ловец, свикнал с гората.

И по това описание, предадено по телефона на съседната застава, на седем километра от границата граничарите задържаха опитен японски шпионин.

— Как ти можа да разбереш всичко това? — го попитаха по-късно другарите му. — Да не ти е оставил портрета си?

— Защо ми е портретът му, когато и без това всичко ми е ясно като на длан — усмихна се Ермолай. — Гледам следата — от вътрешния край на стъпалото почти няма вдлъбнатина, петата значи е ниска, стъпалото плоско. Лявата следа е по-малко вдлъбната, като че човекът се е страхувал да слага твърдо крака си — значи куца. Външните краища на петите са повече потънали, а пръстите се сближават — човекът е кривокрак. Крачката му е от шейсет сантиметра. Възрастните и жените имат до шейсет и пет сантиметра, здравият мъж — седемдесет, а понякога осемдесет, а тоя не само че е възрастен, носел е тежък товар отдалеч и затова много се е уморил.

— А как позна, че е ловец, и то висок?

— Нали вече казах, че по следата — спокойно продължаваше Серов. — Линията на вървежа му е права, значи човекът изнася напред крака си. Така вървят военните и ловците; който малко ходи, слага краката си в страни.

— А отде познаваш, че е висок? — го питаха новаците, окончателно поразени от убедителните доводи на Серов. — Зер високите хора трябва да имат по-широка крачка. Отде позна, че е висок?

— С рамото си е отчупил клонче — ето отде.

— А защо след осем часа?

— Защото дъждът е спрял в седем часа. До осем земята е могла да изсъхне, а ако японецът е минал преди дъжда, то водата щеше да заличи линиите на следите...

Ермолай не бе постигнал наведнъж цялата тая премъдрост.

Ден след ден го учеше Яковлев на изкуството да разпознава следите и най-сетне каза, че е време сам той да се учи от Ермолай.

И ето че най-добрият познавач на следи в заставата изчезна, като че потъна. Вечерта той беше в комендатурата на заседанието на бюрото на комсомолската организация, след което тръгна обратно за заставата си и изчезна.

С всеки изминат час оставаше все по-малка надежда, че ще се завърне. Сведения, които биха потвърдили, че Серов е попаднал в японски ръце, можеха да се получат не по-рано от вечерта и Иванов реши да остане в заставата да чака новините.

Ситнещите гласове на водните кокошки и свиренето на камъшовките известиха за наближаването на нощта. Яковлев изпращаше из участъка на границата нощните наряди. Мълчаливо наблюдавайки отдавна познатата процедура, Иванов мислено прехвърляше всички възможни варианти за търсенето на Серов. Оставаше едно — да се претърси целият участък на комендатурата.

Изведнъж вратата се разтвори и бързо влезлият старшина възбудено доложи:

— Ермолай Серов пристигна!...

Ермолай вървеше бавно, наведен под тежестта на вързан на гърба му човек. Като видяха Серов, граничарите, които чистеха при конюшнята седла, се втурнаха насреща му. Серов се спря със широко разкрачени крака, тежко задъхан. Фуражката се бе смъкнала на челото му. Въжето, което кръстосваше гърдите му, притискаше врата, от което сухожилията се бяха напрегнали и подули. И гащите, и рубашката, и дори фуражката му — всичко бе покрито с кал, по ботушите калта бе се налепила на големи буци.

На челото на Ермолай се виждаше дълбока кървава драскотина, очите му бяха възпалени. С една ръка той отдръпваше въжето, за да не реже рамото и врата му, в другата държеше пушката.

Другарите му смъкнаха от гърба му възрзания за ръцете и краката човек. Бе един здравеняк, цяла глава по висок от Серов. Левият му крачол, силно усукан над коляното с въжето, бе потъмнял от кръв. Дрехите на неизвестния също бяха кални.

Като видя — коменданта на участъка и началника на заставата, Серов се изпъна.

— Другарю капитан, ще ми позволите ли да доложа?

— Докладвайте.

Ермолай накратко съобщи, че на тринайсет километра от заставата той настигнал и задържал ето тоя нарушител.

Развързака задържания. Той високо стенеше и не можеше да стои на краката си. Отнесоха го да го превържат.

— Да се даде на другаря Серов да се нахрани — заповяда Яковлев, загледан любовно в Ермолай.

Иванов помоли Серов да му разкаже най-подробно как е задържал нарушителя. Но дори и в подробния разказ всичко у Ермолай изглеждаше необикновено просто...

На пътеката, на около три километра на границата, той обърнал внимание на следите на един кон. Следата водела в тила, към блатото. Конят се сторил на Серов подозрителен, той вървял не с обикновен вървеж или тръс и толкова предпазливо стъпвал, че отпред следата не била оронена. Скоро Ермолай станал още по-внимателен. В блатото се появили ботруни. Ермолай скочил върху един от тях, ботрунът едва го задържал, а под коня дори не се оронил. Пък и защо конят ще скача от един ботрун на друг?

Тринайсет километра вървял Серов из тайгата по полянки, блата и пак потъвал в тайгата. Най-сетне следата го извела на шосето и изчезнала.

На шосето няма никой. Накъде да върви — надясно или наляво? Серов се навел, внимателно загледан в тревата. Коленичил, пропълзял няколко крачки. Наляво! Нарушителят е тръгнал наляво. Ето тук той е изтривал калта от ботушите си. Калта е още влажна, не е могла да изсъхне. Значи съвсем неотдавна се е спирал човекът. Тук той е вървял край пътя — по тревата още има бучки кал. Наляво! Ермолай се втурнал по шосето. Зад завоя на около триста метра вървял някакъв висок човек в железничарска униформа. Ермолай го настигнал и спрял с рязък вик:

— Гражданино, вие сте загубил...

Железничарят се обърнал.

— Какво казвате?

Ермолай насочил пушката си срещу неизвестния.

Железничарят бавно дигнал ръце и учудено го попитал:

— Ти какво, байно, да не си намислил да си играеш?

Съзнанието за възможна грешка накарало Серов да се изчерви, но той упорито стоял на своето.

— Извадете документите си и ги хвърлете тук! — тупнал Ермолай о земята.

— Бързам за спирката, ще закъснея — казал железничарят, пъхайки ръката си в джеба.

Далеч изсвирил локомотив.

— Чуваш ли? Ще закъснея.

Непознатият понечил да извади ръката си, но Серов изменил решението си:

— Не си вади ръката!

Сторило му се, че джебът на железничаря някак си странно се издул — възможно е там да има пистолет.

Втори път, вече съвсем близко зад сопката, се раздала свирката на локомотива.

— Закъснях. Вие ще отговаряте — отново, преминавайки на „ви", казал железничарят. — Аз съм кантонер, чакат ме на сто и петата дистанция.

Той казал името на селището, от което идвал, името на председателя на селсъвета. Ако граничарят е ходил в селището, той трябва да познава и тъст му Филип Сорокин — къщата му е със зелен покрив.

Ермолай мълчаливо слушал и съобразявал какво да прави. Без да провери документите, да кара железничаря на заставата ли? Но какви са основанията да задържа човека далеч от границата, основавайки се само на едни предположения?

— Защо сте пълзели през блатото? — неочаквано го попитал Ермолай.

Железничарят погледнал ботушите си и ботушите на Серов.

— Аз поливах бахчата.

— Да вървим!

— Никъде няма да отида. Проверете документите ми — казал сърдито железничарят, понечвайки да извади ръката си от джеба.

— Не си вадете ръката! Да вървим!

— Та къде да вървим? — загледан в пушката, попитал кантонерът.

— Откъдето сте дошъл. Да вървим през блатото.

— Аз не съм минавал през никакво блато — направил няколко крачки и казал кантонерът.

— По-наляво — посочил Ермолай с движение на пушката си към тайгата.

— Да отидем до спирката, там веднага ще ви кажат какъв съм.

— По-наляво — настойчиво повторил Ермолай.

Все по-често се срещали храсти от див трендафил и тръстеполка.

— Вашата следа, вървим по вашите следи — не се сгърпял и казал Ермолай, погледнал бегло отпечатъците от копита, които се виждали сред смачкани лютичета и пушница.

— Туй няма да ви мине даром! — измърморил кантонерът, отстранявайки препречило се клонче. Превитото клонче със сила се изправило и ударило в лицето вървящия отзад Ермолай. Ермолай само прижумял. За миг храсталакът скрил от него високата фигура на задържания. Серов стремително клекнал и тутакси в елхата малко по-горе от главата му се забил куршум.

Ермолай един след друг дал два изстрела и като се дръпнал рязко, скочил настрана. Шумът на храсталака показвал посоката, по която бягал „кантонерът".

„Шпионин!" — Ермолай изпратил подире му още два куршума и се скрил зад една бреза.

Три куршума се ударили о дървото от насрещната страна и единият от тях минал почти през дървото, като отчупил парче от него.

— По-далеч от блатото няма да избягаш! — прошепнал Ермолай, разбрал, че кантонерът е завил остро наляво...

Всичко останало според разказа на Серов било съвсем обикновено. В блатото той ранил нарушителя в крака и тоя едва не се задавил, безсилен да се измъкне от водата. Серов вързал ранения за ръцете и краката с въже, което винаги носел със себе си, и го извадил на сухо място. Из пътя нямало никакви селища и оставало само едно: да метне нарушителя на гръб и да го мъкне. Почивайки си на всеки пет минути, Серов изминал последните осем километра за осем часа. Със собствените си ръце поил врага и на два пъти го превързвал.

— Но защо вие сте решил, че тъкмо той е вървял с копитата? — го попита комендантът.

— От блатото излязох на края на гората — копитата лежаха там в шубраките.

— А как ги намерихте?

— Той сам ми ги показа, разбра, че ще умра заедно с него в блатото, но без копита няма да се върна в заставата— усмихна се Ермолай.

— Излиза, че вие сте го мъкнали обратно?

— Мъкнах го.

— Излиза, излиза... вие сте го мъкнал... осем плюс два и още два, всичко плюс четири... вие сте го мъкнали дванайсет километра?

— Та сния не влизат в сметката, другарю капитан, те са обратни — искрено се изуми Ермолай...

След като се нахрани, Серов се накани да отиде да спи, но в коридора го спря Ивлев и му каза с тайнствен вид:

— Да се отбием за малко в ленинската стая.

— Какво има? Не ми е сега до шах.

— Да се отбием, да се отбием — Ивлев настойчиво го помъкна за ръкава. Той отвори вратата, лекичко бутна другаря си в стаята и го остави сам.

Ермолай в недоумение се огледа и изведнъж сърцето му по-бързо затупа. От големия лист на стенвестника право срещу него гледаше... Ермолай Серов. Наистина не точно такъв (очите не са сиви, а сини, едната вежда е по-висока от другата, лицето чисто, без лунички), но изобщо много прилича.

Под портрета на Ермолай бе написано: „Поздрав на майстора на пограничната служба Ермолай Степанович Серов!"

Ермолай се огледа. В стаята освен него нямаше никой. Той отново погледна стенвестника, сетне портрета на човека във военен кител с ясен мъдър поглед, с добра усмивка и леко прошарена коса и почувствува в очите си сълзи на радост...

СРЕЩА ВЪВ ВЛАКА

Влакът тръгна от гарата Владивосток — пътнишка. През изпотените стъкла пътниците гледаха разсеяната светлина на фенерите, мяркащите се тъмни силуети на къщи и складове.

Перонът със шумната тълпа на изпращачите остана назад.

От тъмнината се показа и изведнъж изчезна помпената кула.

Те бяха застанали до прозореца един до друг — сухият старец, с чисто избръснато лице, в мека филцова шапка и закопчано с всички копчета палто, и младият граничар в рубашка, силно стегната с колан.

Старецът въздъхна, измърмори на себе си „Да-а!“ и погледна съседа си. Като видя младия червендалест граничар с упорити бръчки около устните, той му се усмихна и каза:

— Не обичам да се откъсвам от работата си. Потребно е и дори интересно, но не обичам.

Старецът разкопча палтото си, отложи се, приглади с дългите си пръсти оредялата бяла коса и граничарят позна в него знаменития професор-хирург, чийто портрет неведнъж бе виждал из вестници и списания. Досега той никога още не бе имал случай да говори с толкова известен човек, а ето че той пътува с него в едно купе!

Минаващият из коридора кондуктор предложи чай.

— Непременно! Горещият чай е нещо много хубаво! Така ли е, млади човече? . . .

Професорът посегна да си свали куфара.

— Не, не, аз сам — протестира той, когато спътникът му поиска да му помогне.

Сетне той извади хляб, хайвер, нож с вилица, постла на масичката салфетка и най-сетне извади шише балсам.

— Не сте ли опитвали? Забележително! По няколко капки на чаша. Такъв аромат! Не протестирайте! Искам да ви почерпя, много се радвам, че пътувам заедно с граничар. Да се

запознаем. Името ми е Филатов, Александър Николаевич Филатов.

— Сергей Борисов — отговори граничарят.

— Борисов ли? Приятно ми е да се запознаем! — оживи се професорът. — А вие да не сте оня Борисов, който заедно с трима другари отблъсна нападението едва ли не на петдесет японци?

— Същият — смути се Сергей. Той най-малко очакваше, че знаменитият хирург знае за съществуването му.

— Така си е, излязох прав — старецът с любопитство огледа Борисов от главата до краката. — Вие сте среден на ръст. Знаете ли, като прочетох във вестника за подвига ви, поспорих с моята асистентка. Тя, чудачката, е уверена, че вие сте богатир, нещо като бореца Поддубни. На жените е свойствено да преувеличават... А ето и чая! Не възразявате, нали?

Професорът капна в чашата на окончателно смутилия се граничар няколко капки от балсама.

От коридора се чуха звуци на музика:

— Забележително! Носим се с бързина шейсет километра в час и слушаме Глинка... „Иван Сусанин", началото на трето действие. Вие обичате ли музика?

— Много! — призна си Борисов, загледан с учудване в стареца, който в такт на мелодията размахваше лъжичката си.

— Защо ме гледате така учудено? Аз дирижирам симфоничния оркестър в Дома на учените. Вие май си мислехте, че аз обичам само ланцетите и лекарствата? — професорът се разсмя.

— Не е точно така...

— Но нещо подобно?

— Да! — Борисов се усмихна.

Професорът сложи лъжичката в чашата и сериозно добави:

— До известна степен вие сте прав. Разбира се, че главното за мен е науката. Науката изисква от човека целия му живот. Спомняте ли си, че така е писал великият Павлов? Ето защо аз не обичам да се откъсвам от работата си и се плаша от командировките, те ми отнемат много време. Винаги ми се струва, че бих могъл много нещо да извърша за тия дни и че никога вече няма да наваксам пропуснатото... Уверен съм, че и вие обичате професията си. Когато четохме на глас за подвига ви — продължаваше старецът, — аз още тогава си помислих, че не сте постигнал леко победата. Зер не всички врагове са били страхливци?

— Те умеят да се бият — Борисов си спомни студеното мартенско утро, заснежения хълм и пъплещите по него от три страни японци...

Кондукторът приготви леглата. Едно горно легло бе свободно, на другото хъркаше пътник. Бе легнал да спи, щом влакът излезе от перона. Сега спяха вече всички пътници във вагона освен професора и граничаря. Борисов с увлечение разказваше, професорът внимателно го слушаше и от време-навреме тихо се съгласяваше: „Да, да, ясно!"

— ... В началото аз се вглеждах във всеки боец, зер хората са различни, рядко се случват близнаци по характер — казваше Борисов, — ето например идва при нас в заставата новак — боецът Петунин, бавен, отпуснат, току-виж че заспал вървешком, когато обядва, цял час носи лъжицата си до устата, винаги закъсняваше, на събранията мълчеше, като че нямаше език. Подиграват го, а той се усмихва. С нищо не можеш да го раздвижиш! Попадна в моето отделение. Трудно ще бъде, мисля си: с какво ще го размърдаш такъв? Почнах да му давам повече поръчения, за да има винаги някаква работа. И представете си, след половин година стана толкова упорит и настойчив граничар, че да ти е драго да го гледаш. Само едно не можа дълго време да научи — да пълзи по пластунски. Случвало се е — пълзи, а наоколо шум, чува се на цяла верста. Блъсках се с него, блъсках, самичък му показвах. И ето пълзя той, пълзя, сто пъти оранява до кръв лицето и ръцете си, все по-добре се нагаждаше и толкова се тренира, че сега и аз не мога го стигна.

— Та вие сте отличен възпитател! — възкликна професорът.

— Исках моето отделение да бъде на предно място...

— Извинете, че ще ви прекъсна — каза професорът. — Същото е и в нашата работа. Аз също, както вие казвате, винаги се вглеждам в новаците, мъча се да разбера с какво те живеят, бих казал дори, с какво дишат. Гледаш, външно обикновен сътрудник като всички в бял халат, в бяла шапчица, а поговориш ли с него — излиза, че е влюбен в Чайковски. Лично аз придавам на това голямо значение. Човек, който обича музиката, по-добре от другите чувствува ритъма, по-добре може да организира движенията си, а в нашата хирургическа професия това е извънредно важно. При мен в клиниката работи един талантлив сътрудник, но ми се налага буквално да воювам с него именно за това, че той не е постигнал още тоя вътрешен ритъм, много е разпилян.

Скоро му бях възложил да направи един извънредно важен опит, изискващ буквално цялото внимание и ритмична последователност, а той се увлече в странично възникнала проблема и започна да води успоредно два опита. Разбира се, аз го нахоках, разгромих го, знаете ли. Казах му, че ако продължава така да работи, то от него никога няма да излезе учен. Ала аз пак се отвлякох: вие още не сте ми разказали как стана всичко това тогава у вас.

— Та вие сте чели — отговори Борисов.

— Туй което аз четох, изглежда много просто. Убеден съм, че в действителност всичко е било по-сложно.

— Май че е така — замислен започна Борисов. — Излязохме от заставата в шест часа сутринта. Бяхме, както знаете, четирма: аз, Петунин, Костиков, Зинченко и кучето Алек.

— Тоя същият Петунин, новакът ли? — попита хирургът.

— Същият... Бе голям студ, снегът скърцаше. А пътят минава от един хълм на друг, а склоновете такива едни стръмни, току-виж си се търкулнал надолу. Ние през всичкото време се хващахме за храсталака. Срещнахме трима другари от нашата застава. Връщаха се от наряд. „Какво се чува на границата?“ „Всичко — казват — е наред“. Така ние стигнахме до Острия (той прилича на висок калпак, затова са го нарекли така). Огледахме се. Нищо подозрително. По това време вече изгря слънцето. Наоколо неописуема красота и тишина. Да кажем, че това е хълма — Борисов нарисува на вестника един кръг, — ние го заобиколихме ето откъм тая, откъм лявата страна и тук се спряхме. И изведнъж Алек, нашето куче, заудря с опашка и почна да мърда уши. Ние стигнахме. Чуваме: снегът скърца, някой идва. А кой може освен нас да ходи по границата? Нарушителите. И изведнъж виждам: японци! Двама японци се изкачиха на хълма. „Тичай и съобщи в заставата, само че никой да не те види, и се връщай“, заповядах на Петунин. Петунин отиде. Останахме трима. Костиков гледаше надясно, Зинченко наблюдаваше тила, а аз самият — наляво и напред. Минаха около пет минути, японците се поогледаха наоколо, видимо решиха, че наблизко няма никой и дадоха на някого сигнал с ръка. Появиха се още петнайсет войника, двама от тях с ръчни картечници, единият върви отпред, а другият — малко по-назад. Няма да избегнем боя, мисля си. А местността, трябва да се каже, не бе изгодна за нас. Намирахме се в долчинка, наоколо гъст храсталак и обзорът ни е ограничен. Избрах за огнева позиция съседната височинка. Допълзя Пе-

тунин и съобщава: „Заповедта е изпълнена, на заставата е съобщено".

— Че как толкова скоро той успя да стигне до заставата?— учуди се професорът.

— Не чак до заставата. Имахме в тила замаскирана телефонна линия. Щом заставата е известена, си мисля аз, всичко е в ред. Казвам на другарите: „Нашата задача е да заемем ей оная височина — Борисов нарисува на вестника втори кръг — и да се пресече пътят за отстъпление на противника. По един напред!" А нашият път пресичаше пътека. Пръв я премина Костиков и представете си, като напук японците го забелязаха и се засуетиха. Тук не биваше да се губи нито секунда. Скочих, хвърлих се напред, викам: „След мен!" Втурнахме се с всичка сила към хълма Голям каменен. Отдясно, на около петдесет метра, петнайсетина японци, а гледам напред, още трийсетина. Не бяхме успели да се разположим, когато те от три страни откриха по нас огън.

— Излиза, че вие сте били четирма, а те четиридесет и пет?— прекъсна го професорът.

— Според аритметиката така излиза. Зинченко нервничеше, все настояваше да открие огън, но аз не разрешавах. Защо да се стреля преждевременно? А японците, разбира се, не чакаха и под прикритието на картечниците тръгнаха в атака. Зинченко ми докладва, че вижда значи откъде стрелят техните картечници. Реших: ето сега е време, и дадох команда: „Огън!" Още след първата наша поредица самурайската картечница млъкна. Майсторски стреляше Зинченко. След нова поредица млъкна и втората картечница. А третата, проклетата, ни напипа и удари нашата картечница „дегтярев". Лоша работа. Аз погледнах иззад камъка и видях третата картечница на противника. С два изстрела свалих и двата номера. Всички картечници на японците млъкнаха. Тогава скача офицерът им и тича към своята средна група. „Шегуваш се!" — мисля си. Взех го на мушка и го ударих. Тогава у самураите се дигна шум и те почнаха да отстъпват.

— Представям си — професорът се усмихна и сръбна от изстиналия чай.

— Скоро ни пристигна подкрепление начело с началника на заставата. Той почна да претърсва местността, а аз с момчетата си преследвах японците, докато не ги изтласкахме до един от нашата територия. След сражението прибрахме три трупа, пет чифта валенки — бяха ги захвърлили, за да бягат по-леко — и различно самурайско оръжие. Самураите загу-

биха тогава всичко двайсет и седем души убити и ранени, но останалите те бяха прибрали. А ние нямахме загуби.

Професорът стана шумно и се разходи из купето, сетне се спря, загледан с любопитство в Борисов:

— Един нескромен въпрос: не се ли страхувахте?

— Нямах време да се страхувам — простодушно отговори Сергей и окуражен, на свой ред попита професора: — А вие не се ли страхувате, когато правите някаква сложна операция? Зер вие сте имали операции, чийто изход не сте могли да предвидите. Чел съм, че вие дори сърце сте зашивали.

— Имаше такъв случай, имаше... — професорът пак сръбна студен чай — и май че вие сте прав — и у мен изчезваше страхът, щом вземех ланцета. Аз знаех само едно: че трябва да спася човешкия живот.

— А аз отговарях за живота на подчинените ми бойци — каза Борисов, — а главно, нали ние защищавахме границата. Туй може би няма как да се обясни...

— Защо да не може да се обясни? Аз ви разбирам, дори много добре ви разбирам, макар че трябва да ви призная: преди срещата ми с вас не съм си представял всичко това толкова реално. Но интересно е да се знае как бихте се почувствували вие, ако, да речем, след ден-два отново ви нападнеха японците?

— Та те ни нападнаха — спокойно отговори Борисов.

— Ах, гледай ти! За това не съм чел.

— Нападнаха ни точно след пет дни, на дванайсети март, и пак наблизо до хълма Острия.

— Но сигурно тоя път вие сте били вече не четирима?

— Петима.

— Само петима? А японците колко бяха? Пак ли петдесетина?

— Малко повече — усмихна се Борисов.

— Колко?

— Около сто и петдесет души.

— Сто и петдесет ли? — професорът с явно недоверие погледна събеседника си. — Та излиза вече, че са били трий сет на един? И вие пак ли бяхте старши?

— Да, аз пак бях старши на наряда. Тоя път ние бяхме на високия хълм и се замаскирахме добре сред камъните и сухорляка. Местността наоколо бе отлична за стрелба и даваше възможност да се управлява, както ние казваме, целият боеви ред и да се поддържа връзка със заставата. Но като напук от сутринта започна голям снеговалеж. На туй отгоре духна силен вятър. Трябваше да напрягаме зрение и особено слух.

Противникът можеше да се промъкне почти незабелязано.

Помня, че около шест часа сутринта аз проверих връзката. Работи добре. В това време допълзява при мен Ваня Петунин и ми шъпне: „Японци"! (Изглежда че миналия път ние здраво сме ги насолили и те са намислили да ни отмъстят.)

Аз, разбира се, веднага доложих в заставата за нарушаването на границата, още веднъж прегледах как е разположен нарядът и предупредих момчетата си да не се вълнуват и да се държат по-спокойно.

Японците пак ни заобиколиха от три страни, залегнаха и откриха такава стрелба, че сопките забучаха. По звука определих, че те стреляха от четири ръчни и една тежка картечница.

Петунин забеляза, че откъм юг още петдесетина войници окръжават нашия хълм. Аз изпълзях към южния скат. Казах на Петунин в случай на нужда да действува с ръчни гранати, а сам се върнах назад. И представете си, едвам бях изпълзял на трийсетина крачки от Петунин и — взрив! Сняг и камъни ме обсипаха цял. Гледам — Ваня лежи неподвижен.

— Убиха ли го?

— Тогава помислих, че са го убили. Понечих да пропълзя до него, но пак взрив. Японците почнаха да обстрелват хълма с мини. Дигнах глава — нищо не виждам. „Дали, мисля си, не съм ослепял?" Свалих ръкавицата, изтрих очите си. Не, очите ми са цели, а ръката ми цяла в кръв. Оказа се, че ето тук ме е ударило парче. Добре че парчето само се плъзнало, разкъсало кожата и заляло очите с кръв.

Борисов отмахна с ръка косата си и професорът видя на челото на граничаря широк белег.

— Добре е ударило — можело е да бъде смъртоносно.

— Разбира се, че можеше — съгласи се Борисов. — Ако не бях си възвил главата, щеше да пробие челото ми.

— А какво стана с Петунин?

— Аз не можах веднага да допълзя до него: наоколо минките експлодираха и нашата картечница млъкна. Викам: „Какво става, Зинченко?" А Костиков отговаря: „Зинченко е ранен". Скочих и — към картечницата. Зинченко, клетият, лежи, гребе с ръце сняг, а наоколо кръв. Мина ранила и двете му ръце. Самураите, чули, че нашият хълм мълчи, прекратиха минохвъргачния огън и запълзяха към нас от три страни. Аз заставам зад картечницата, а тя не работи: парче я бе затъкнало. Командувам: „Гранатите в бой!..."

— Излиза, че сте останали трима? — прекъсна го професорът.

— Трима: аз, Костиков и Сарафанов. Почнахме да хвърляме в японците гранати, а те се навират, крещят: „Банзай!“ И също хвърлят гранати в нас. Един нахалник хвърля гранатата и реве: „Здравей, руски!“ Сарафанов я грабна и я хвърли обратно: „Сбогом, самурай!...“

— Хвърли японската граната обратно? — учуди се професорът.

— Да, японската. Не бе успяла да експлодира. Отблъснахме ги, а след около пет минути пак запъплиха. Аз поправих картечницата, сложих последния магазин и чакам: нека се приближат повече. И едва сега почувствувах, че ръцете ми замръзват. Нали си бях свалил ръкавиците и не съм забелязал в разгорещеността си кога съм ги загубил. Металът като че ме изгаря. Казвам на другарите: „Ще се бием до последния човек, но няма да отстъпим!...“

— И дълго ли се сражавахте? — развълнувано попита професорът.

— Точно двайсет минути — отговори Борисов. — Знаех, че от заставата е тръгнало подкрепление, но нали без патрони дълго не можеш се би. И ето че най-сетне чувам: японците преместиха огъня на картечниците в страни. Значи подкреплението е наблизко. Откъм левия фланг пристигна групата под командата на старшината Смолин, а наскоро пристигна и самият началник на заставата. Аз начаса се втурнах към Петунин. Той лежи като мъртъв: нито дишане, нито пулс. Загубил много кръв, бяха го ранили в корема.

— Но все пак него го спасиха, нали! — с тревога попита професорът.

— Спасиха го. От Владивосток нарочно за него долетя самолет. Направиха му там операция. Поправи се...

— Позволете, позволете! — професорът сграбчи ръката на Борисов. — Казахте, че вторият ви бой бе на дванайсети март.

— Точно така!

— Значи това бе той! — възкликна професорът.

— Кой той? — в недоумение попита Борисов.

— Вашият другар Петунин. Значи аз съм му направил операция.

— На Ваня Петунин ли?

— Да, да — развълнувано каза ученият. — Не знаех тогава как се казва. Мен ме извикаха от къщи в клиниката късно през нощта, съобщиха ми само, че трябва да се направи срочна операция на един боец, доведен от границата със самолет. Аз пристигнах в клиниката с автомобил и веднага в операционната. Пациентът е вече на масата. Знаете ли, от-

кровено казано, аз не се надявах, че може да се спаси раненият. Раната му бе много опасна. Много опасна: парчето е попаднало в слабините, ударило се в костта и рекушарало в стомаха. След операцията — ние я правихме почти цял час — аз така се уморих от нервно напрежение, че дори забравих да попитам за името на ранения, а на сутринта отлетях за Хабаровск.

— Значи вие сте спасил Ваня? Толкова се радвам... ние толкова се радваме, толкова сме ви благодарни!...

Борисов не знаеше как по-добре да изрази завладелите го чувства.

— Какво говорите, какво говорите, другарю Борисов. Няма за какво да ми благодарите, то е мой дълг. Най голямата благодарност за мен е, че вашият приятел е жив и здрав. И позволете ми да ви задам още един въпрос. Вие не казахте най-главното за боя: какво мислехте вие в това време?

— Ние мислехме за Москва — отговори Борисов. — Нали в тоя ден в Москва се откри Осемнайсетият конгрес на нашата партия. И ние бяхме на границата на сталинска стража.

— А защо отивате сега в Москва? Вярвам, че това не е тайна? — попита го професорът.

— Отивам да си получа ордена. Наградиха ме с ордена „Ленин".

— Поздравявам ви! От сърце ви поздравявам! А вашите другари не ги ли наградиха?

— И другарите наградиха: Петунин — с ордена „Червено знаме", а другите с ордена „Червена звезда".

— А де са те сега?

— В съседното купе. Щом влязоха във вагона, и легнаха да спят като ей тоя гражданин — Борисов посочи спящия пътник.

Професорът хвана Борисов за ръка:

— Вие утре сутринта непременно ще ме запознаете с тях, чувате ли: непременно!

ОБИКНОВЕНА ОПЕРАЦИЯ

Вятърът духаше откъм северозапад. Океанът дишаше тежко, дигайки големи полегати вълни. Както обикновено, облаци закриваха небето. За през цялото лято метеоролозите бяха зарегистрирали в Курилските острови всичко тринайсет слънчеви дни. Непрекъснато ръмеше дребен дъжд — „бус".

Стражевият граничен кораб „Кит" се връщаше след тридневно патрулно кръстосване в района на Средно-Курилските острови. Барометърът продължаваше да пада и капитанът—лейтенант Мугаров, заповяда да се ускори ходът, бързаше преди настъпването на бурята да се завърне в базата.

Като се почне от Олюторка и Карагинския остров, който е до североизточния край на Камчатка, до носа Лопатка и Курилските острови, във всички пристанища, спирки и крайбрежни фактории познаваха смелия командир. В „Кит", както и в другите погранични кораби, служеха смели, решителни моряци, готови всяка минута да излязат в океана срещу всяка опасност.

Но от това съвсем не следваше, че Мугаров предпочиташе пред спокойните попътни ветрове силните насрещни, че обичаше да се гмурка във водните ями и се отнасяше безразлично към слънцето. Лошото време е изгодно само за нарушителите на границата.

Мугаров се зарадва, когато изведнъж в мрачните синьосиви облаци се образува тясна небесносиня ивица. Ивицата бързо се увеличаваше и заприлича на огромен моржов зъб. Острият край на зъба пламна с оранжево-червен огън и се заби в слънцето. Паяжинната мрежа на дъжда се прекъсна.

Появата на слънцето в тоя тихоокеански простор бе толкова рядко събитие, че Мугаров намери за необходимо да го отбележи във вахтения дневник: „29 септември 194... година, 10.06. На линията на нос Ю... се показа слънцето".

А комендорът* Петя Пахомов се спусна от юта в тесния кубрик, където свободните от вахта матроси и главстаршината слушаха радиоконцерт, и шеговито извика:

---

* Обяснения на някои специални морски термини читателят ще намери в края на книгата.

— Всички горе, показа се слънцето!

Пръв, както е редно, се изкачи на юта главстаршината Семьон Майков. Висок, широкоплещест богатир, той снизходително присви очи и погледна слънцето.

— Отдавна не сме се виждали, домъчня ни!...

— Ей сега пак ще се скрие — уверено каза сигналистът Валентин Яров.

Слаб, с ниско подстригана коса-алаброс, с лунички дори по ушите, той бе опрял гръб о една малка лодка.

— Да не ти е изпратило радиограма? — попита го Пахомов.

— Туй се знае и без радиограма: невъзможно е да те гледа повече от две минути...

Като обиколи острова откъм юг, „Кит" зави срещу вятъра и тръгна успоредно с брега.

Върху фона на посветлялото небе скалистите планински вериги на острова, спущащи се стръмно към океана, изглеждаха още по-високи. В случай на нужда тук няма де да се скриеш от лошото време: в Курилите има малко заливи, където корабът би могъл спокойно да престои през време на буря или тайфун. Не току-тъй капитаните от търговската флота предпочитат да са по-далеч от тия изхвърлени от подземната сила скали.

А граничарите плават тук всеки ден: такава е службата им.

Откъм острова се донасяше непрекъснато монотонно бучене, прилично на шум от вода на големи прагове.

Крайбрежните скали се преливаха ту в синьочер цвят, ту в бял, като че по тях играеха вълни. Каменните грамади сякаш бяха оживели.

Върху скалите шумеше „птичият пазар": десетки хиляди кайри и гаги.

Ята кайри постоянно се издигаха във въздуха. Когато дружно, крило до крило, летяха срещу кораба, заприличваха на бързо носещ се облак — гърдите и шиите на птиците бяха бели. Неочаквано те се обръщаха и за миг облакът се превръщаше в черна пелена, падаща в океана. Това наистина фантастично зрелище е в състояние да порази всеки човек, попаднал за пръв път в Курилите, но граничарите не му обръщаха никакво внимание. Обаче наскоро след това, когато корабът отмина „птичия пазар", всички, дори невъзмутимият сибиряк Игнат Ростовцев, преминаха на десния борд и никой вече не откъсваше очи от брега.

„Кит" се изравни с мястото, дето лежаха ушести тюлени — морски котки. Мугаров още отдалеч видя, че брегът е изпъл-

нен със страхливите животни и заповяда да се намали ходът. Защо да ги тревожат!

Морските котки се бяха разположили по тясната каменлива брегова ивица на харѐми, по трийсет-четиридесет кафявосиви майки, заобиколени от децата си.

В средата на всеки харем се виждаха самците, отделящи се с размерите си и тъмносивата си кожа.

Граничарите с любопитство разглеждаха редките морски животни.

— Нежат се!... Май че тук има тюлени за не по-малко от сто хиляди рубли — с ласкаво възхищение каза Майков.

— А оня там здравеняк-секач е сигурно към четиридесет пуда! — посочи Пахомов.

— Кой? — заинтересува се Яров.

— Оня там, по-надясно от ръждивата скала.

Огромният тюлен, за който ставаше дума, видимо бе разтревожен. Той обръщаше ту на една, ту на друга страна мустакатата си муцуна и показал зъбите си, злобно поглеждаше четирите осмелили се и допълзели съвсем близко млади тюлени — ергени.

Зад залива, където брегът бе съвсем стръмен, върху едва подали се над водата камъни, се нежеха морски бобри.

Мугаров, облакътен на перилата на мостика, с интерес наблюдаваше морските зверове с бинокъл.

Ей там плува по гръб самка. А върху гърдите ѝ се е разположило смешно кръглоглаво бобърче, а ето оня самец, дали защото нямаше за него място на камъните или така му се бе дощяло, се бе обърнал на гръб и блаженствуваше, полюлявайки се на вълните.

Интересът, който проявяваха граничарите към тюлените и бобрите, се обясняваше не само с това, че на всички добри хора е свойствена любовта към мирните животни, но и с това, че тия животни бяха част от ония богатства, които пазеше корабът.

Кожата на морските котки и бобрите се слави с красотата си в цял свят и местата, дето те се излежават, е примамлива стръв за хищниците-ловци от най-различни националности. Пренебрегвайки тайфуни и рифове, те понякога доплават до островите. Може зеленото знаме на съветския стражеви кораб и да не се покаже над вълната. Тогава рискът ще се заплати с лихвата.

Мугаров се изправи, скри бинокъла в кутията и като сложи ръце отзад — пръв признак на лошо настроение, — погледна

синята ивица на небето. Облаците я бяха почти съвсем затулили. Вятърът видимо се засили.

Съмнително е удоволствието отново да те връхлети бурята. И без това две денонощия като патица се гмуркаш във вълните.

Спомни си, че днес е четвъртък. Жената е в клуба на занятие. Значи момченцата са в къщи сами с баба си. Баба, както се знае, спи — тя си ляга с кокошките. Дали е скрила майка им кибрита и ножиците? Виж че Витка пак разпорил възглавницата и украсил себе си и по-малките си братчета с пера като индийци...

Бурята връхлетя по-рано, отколкото се очакваше.

Като изтри от лицето си солените капки, Мугаров нахлупи капюшона и по-нашироко сложи краката си.

Изкачилият се на мостика вестовой прекъсна мислите му. Той предаде донесението на радиотелеграфиста. Радиотелеграфистът съобщаваше, че тук наблизо някакъв кораб сипе с „морзанка“ по стар японски шрифт.

„Охо! Благоволили да пристигнат!“ Капитан-лейтенантът заповяда да се вземе обратен курс и след няколко минути „Кит“ вече се носеше към нарушителите. Като се съди по компаса, неканените „гости“ се намираха някъде в района на източния бряг на острова, дето лежаха тюлените.

След половин час бърз ход сред вълните се очерта двумачтова бяла шхуна.

„Хризантема“. Мугаров я позна по рангоута. Стара позната! Преди войната тя често кръстосваше между Командорите и Курилските острови, предизвиквайки подозрения у граничарите, но нито веднъж не бе попаднала в съветски води с веществени доказателства. Отдавна не е идвала! Отдавна! Но очевидно стария бандит само гробът ще го излекува. Американските власти в Япония явно поддържат самураите и те няма, няма, пък току доплават от Хокайдо. Ту, видите ли, машината им се повредила, ту лошото време ги е докарало тук. Наистина самураите сега са се променили: първо смъкна тяхното високомерие Хасан, Халхин-Гол ги научи на хайдушка предпазливост, а от септември хиляда деветстотин четиридесет и пета година не само почнаха първи да се поклanят, но и до втръсване да се подлизуркват.

„Интересно е, каква работа имаш ти у нас?“ — загледан подозрително в „Хризантема“, си помисли Мугаров.

С не по-малка подозрителност гледаха неканената „гостенка“ и матросите от бака.

— Самураите са хвърлили око на нашите Курилски острови. Само че напразно разчитат на американския чичо: няма да им помогне нито атомът, нито Буда! — коментираше появата на шхуната сигналистът Яров.

— Имало е случай, към трийсет и седма година, докъде бе стигнала работата — каза главстаршината Майков на новака Ванин: — излезеш в караул и непременно ще ги срещнеш. Тия техни кавасаки в нашите води като мухи на мед налитаха за иваси и горбуши. А хванеш ли ги за яката, мърморят: „Наса не знаела, наса сгресила". А каква ти тук „сгресила!" Стигнали, дяволите, до самия бряг... С цели плаващи заводи идваха към Камчатка за краби.

Без да се разгръща срещу вятъра и не обръщайки внимание на увеличилата се вълна, Мугаров смело наближи японската шхуна.

Шкиперът на „Хризантема" не скъпеше извинения за пребиваването си в съветски води. Като се кланяше ласкателно и притискаше документите до корема си, той с готовност предложи да се обискира неговата шхуна. Той много се радвал да види съветски офицер като свой гост.

О! Мигар русите се съмняват в искреността на думите му. У него няма абсолютно нищо. Той не е имал намерение да лови риба или да бие тюлени. Той никога не би си позволил това, никога! Скоро ще излезе тайфун, много силен тайфун! Шкиперът се надявал да получи приют в съветски залив.

На Мугаров му дотегна бъбривостта на японеца. Бреговете на острова нямат заливи, запазени от бурята. На господин шкипера това трябва да е добре известно! Да? Толкоз повече няма защо да се ходи в съветски води. Японците са опитни моряци и най-малко те ще се боят от тайфун и при това на кораб като „Хризантема".

Обискът не даде никакви резултати. Наистина граничарите откриха в шхуната първокласна радиостанция. Но в това собствено няма нищо осъдително. Всеки кораб има право да притежава радиостанция.

Мугаров бе учуден от нещо друго: в кърмовата каюта на „Хризантема" той видя двама чужденци. Разположили се в кожените кресла, те пиеха уиски като у дома си. От задокеанските паспорти, снабдени с всички нужни визи, се виждаше, че туй са кореспонденти. Те пътуват из Япония. „Шпиони!" — реши Мугаров.

Ала той върна на пътниците на „Хризантема" документите и каза по английски, че не препоръчва на кореспондентите

занапред да плават с кораб, чийто шкипер не се съобразява с морските закони.

Пътешествениците благодариха за съвета и предложиха на Мугаров чаша сода-уиски. Жалко е, че господин офицерът се отказва. Содата-уиски отлично затопля организма, а днес времето е толкова мръсно.

Приказливият шкипер се усмихна и надълго и нашироко изразяваше възхищението си от смелостта на червените граничари, които рискуват да излизат в океана с малко корабче. Той така и каза по руски: „Смел червен погранисника".

— Сами го знаем! — му отговори Мугаров и му предложи в срок от петнайсет минути да напусне съветските води.

Шкиперът бе учуден. Как, него не го арестуват и не го отвеждат в залива? Как, него дори не го и глобяват? Колко са благородни съветските граничари!

Правейки безброй поклони, японецът придружи Мугаров до трапа.

— Аз не бих го пуснал така, дявола! — прошепна Яров, научил се за решението на капитан-лейтенанта.

— Командирът знае какво прави — мрачно му отговори Пахомов. Искрено казано, той се бе учудил не по-малко от Яров: да се задържи нарушителят в съветска зона и да се пусне съвсем свободно.

Учуди се на решението на командира и рулевият Платонов. Хващайки бързо една след друга дръжките на щурвала, той, както и всички, с омраза погледна към отдалечаващата се „Хризантема".

Като се поклащаше от един борд на друг, „Кит" отново взе обратен курс.

— Другарю Яров, проверете в машинното как са с горивото? — заповяда капитан-лейтенантът, като че не бе забелязал недоумението на командата.

— Слушам! — сигналистът се вмъкна в тесния люк и скочи в машинното отделение.

— За колко време ще ви стигне горивото?

— За двайсетина часа. А какво стана? Защо не задържаха шхуната?

— Капитан-лейтенантът знае защо. Има там някакви чужденци.

Като изслуша доклада на сигналиста, Мугаров каза:

— Добре!

„Хризантема" се скри зад гребените на вълните. След десетина минути радиотелеграфистът на „Кит" хвана нови шифровани радиограми. Шифърът бе известен на граничарите и

скоро командирът четеше текста на телеграмата, предупреждаваща някого за близостта на съветския кораб.

— Знаех си! — зарадва се Мугаров. — Сега ще измъкнем цялата мрежа. Разбрахте ли?

— Разбрахме, другарю капитан-лейтенант! — съгласи се рулевият Платонов, макар още да не можеше да се сети на какво собствено се радва командирът, тъй като той не знаеше съдържанието на радиограмата.

— Кормилото надясно в обратен курс! — заповяда Мугаров.

Ясно е, че „Хризантема" не се бе заблудила в океана. Стара самурайска хитрост! Радиосигналите и излишната бъбривост на шкипера, който като че нарочно искаше по време на обиска по-дълго да задържи граничарите, подсказаха на Мугаров решението да се престори, че уж са го удовлетворили обясненията на японеца и да пусне свободно шхуната.

„Кит" за втори път се насочи на юг.

Наскоро в границите на видимостта отново се показа стройната шхуна. Тя като че си играеше и се носеше по вълните, учудвайки с лекотата на движението си.

— Добре върви проклетата! — не се сдържа да не възкликне Платонов.

— Моряците са добри! — потвърди Мугаров, заповяда да се обърне корабът на трийсет градуса на изток, а сам се спусна в радиокабината и предаде кодограма за базата на граничарските кораби.

„Хризантема" като че имаше намерение да дразни граничарите: като видя съветския стражеви кораб, с бърз маньовър се отдалечи на половин миля в неутрални води, но след половин час отново се приближи до нашата зона. Шхуната явно увличаше „Кит", а Мугаров като че не я забелязваше и си продължаваше пътя на изток.

Отминаха линията Ю... а „Хризантема" все още държеше с десния си борд паралелен курс и нямаше намерение да остави „Кит".

За трети път вестовоят донесе няколко тревожни радиограми. В същия момент „Хризантема" рязко навлезе в съветски води. Сега форщевенът ѝ бе насочен точно срещу съветския кораб.

Очевидно присъствието на чужденците в шхуната бе върнало на шкипера предишната му наглост и той бе прибягнал към стария прийом на японските пирати — заплаха с таран.

Не бе трудно да си представи човек как би могло да се свърши това за малкия стражеви кораб: „Хризантема" просто би го разсякла като остра брадва треската.

— Колко са вежливи, моля ти се: искат да се ръкуваме — каза Майков.

— Плашат ни! — намръщен прошепна Яров.

На всичко отгоре в допълнение на мотора японецът, без да се съобразява със силния вятър, рискува да дигне всичките платна. Върховете на вълните до форщевена на „Хризантема" се запениха. Наклонена на десния си борд, тя се понесе още по-стремително.

Ала тоя маньовър не направи голямо впечатление на Мугаров, както не му направи впечатление и новата порция солени пръски, захвърлени от вятъра в лицето му — така поне си помисли Платонов. Капитан-лейтенантът сам присви очи. Вече ясно се виждаха фигурите на застаналите върху бака на „Хризантема" чужди кореспонденти, когато той заповяда да се даде предупредителен изстрел от носовото оръдие.

Корабите се намираха в това време един от друг на няколко кабелта. Наклонила се още повече и едва не докоснала с реите си вълните, „Хризантема" зави на деветдесет градуса.

Мугаров погледна часовника си и се усмихна. Представи си разочарованието на чуждестранните „пътешественици".

Точно след десет минути всичко се изясни. И тревожните телеграми, и настойчивите опити на шхуната да отвлече „Кит" по-далеч на юг, и пиратската заплаха с таран — всичко това бяха звена от една верига. В ляво от носа се появиха два кавасаки — малки моторни лодки за ловене на риба с неподвижни мрежи.

„Отдалеч са се домъкнали! — помисли си Мугаров. — Защо ли ще е това? Сами не биха стигнали дотук. Положително „Хризантема" ги е взела на боксир.

Кавасаките в пълен ход бягаха в океана подир шхуната, но „Кит" имаше безспорно преимущество в скоростта и той им отряза пътя за отстъпление.

— Не можеш измами капитан-лейтенанта! — успя да прошепне Яров на Пахомов.

„Кит" наближи първия кавасаки и Майков заедно с Яров в движение се прехвърлиха от стражевия кораб върху палубата на лодката. Шестима японци „рибари" бързо изхвърляха нещо зад борда. Ала страшният вик на главстаршината с пистолет в ръка ги спря; японците се струпаха до носовия кубрик.

Вторият кавасаки, ползувайки се от мрачината, направи опит да се измъкне, но картечната поредица, пусната от „Кит" във въздуха, застави японците да спрат мотора.

Тоя път обискът даде съвсем неочаквани резултати: и

осемте отделения на рибния трюм на първия кавасаки бяха пълни с тенекии смола и креозот.

Креозотът и смолата бяха предназначени за поливане на местата, дето се излежават тюлените, за да накарат животните да изоставят съветските брегове.

Тюлените се въдят в северното полукълбо само по Командорските и Курилските острови, на малкия остров Тюлений и на американските острови Прибилов. Мугаров знаеше това. Разбира се, туй се знаеше и от чуждестранните пътници на „Хризантема", безусловно добре осведомени за цената, която имат скъпите кожи на международния пазар.

На всяка японска лодка останаха по двама граничари. Единият застана до щурвала, другият до кубрика, където бе запряна командата на кавасаки.

Сега може да се тръгва за базата!

А бурята се надигаше не на шега. В началото на нощта тя стигна шест бала. Шумът на морето стана непрекъснат. Вълните с грохот падаха на палубата и заглушаваха бумтежа на моторите. Буксирното въже ту се опъваше като струна, ту отслабваше и тогава „Кит" със скок се хвърляше напред.

Колкото и да бяха свикнали граничарите с лошото време, но и те се измориха от люшкането, от грохота на бурята, от острите пръски, които непрекъснато ги удряха в лицето. Всеки нов удар на вълните, разтърсващи кораба, се отразяваше на цялото тяло. На всичко отгоре времето рязко се застуди.

А кавасаките се клатеха зад кърмата, намаляваха двойно хода на кораба и правеха още по-опасна срещата с тайфуна, който заплашваше да се разрази всяка минута. Но нали тъкмо на лошото време разчитаха японците: техните корабчета леко понасят бурята.

Мракът падна така бързо, като че гигантски черни платна закриха небето. Мугаров не виждаше океана, но чувствуваше по водния прах, отделящ се от гребените на вълните, че има осем, а може би и цели девет бала! „Как ли са моите момчета на кавасаките?" Тая тревожна мисъл не го изоставяше нито секунда.

На първата лодка бяха останали Майков и Яров, на втората — Пахомов и Ростовцев. Само дано някой от тях не го хване морската болест.

И изведнъж вятърът някак особено свирепо го шибна в лицето, „Кит" бързо се заклати върху стръмните вълни.

Корабът не можа да се отклони от центъра на циклона. Връхлетелите от всички страни високи стръмни вълни стремително подхвърляха и въртяха „Кит". Океанът се разпореж-

даше, както си искаше, с малкия кораб. От напрежението шпангоутите стенеха, в такелажа на висока нота пееше вятърът, целият кораб трепереше като живо същество.

„Ураган!“ — едва успя да си помисли Мугаров и „Кит“ политна като пришпорен.

— Така да се държи! — с все сила извика капитан-лейтенантът на рулевия и слезе от мостика. Студена вълна го заля цял, като треска го дигна над палубата — Мугаров едва можа да се хване за перилата. Следния миг „Кит“ се наклони на другата страна и Мугаров силно удари коленете си о металическите стъпала на трапа. Стигна най-после кърмата и се убеди, че буксирът се люлееше свободно.

Когато „Кит“, изскочил на гребена на вълната, се задържа, преди отново да се хвърли в черната пропаст, капитан-лейтенантът с два скока стигна трапа, изчака вълната, изкачи се на мостика и като викна в ухото на Платонов командата, почна да му помага да се обърне корабът в обратен курс.

Някъде отзад останаха двете кавасаки, две кавасаки с четирма граничари.

Мугаров се чувствуваше неволен виновник за внезапното нещастие.

Другарите в дивизиона го смятаха за най-твърд, най-суров командир, а той две денонощия не можа да се успокои, когато през юни железното въже счупи ръката на матроса Петров. Петров отдавна се бе изписал от болницата, бе ходил в пет рейса, а Мугаров все още не можеше да се успокои. Той смяташе, че въжето се бе скъсало тогава по негово недоглеждане. А сега четирмата граничари можеха да се удавят или по-лошо от това, да попаднат в ръцете на врага! Всичките — и тоя богатир главстаршината Майков, винаги усмихнат добряк; той е свръхсрочен, едва тия дни получи квартира и се канеше през октомврийските празници да се жени; и сигналистът Яров, който обичаше заядливо да се препира и вечно се преше за всяка дреболия; и Ростовцев заедно с Пахомов: единият сибиряк, храбрец, искрен човек, другият — украинец, безстрашен, умен момък, хитрец...

Всички те бяха юнаци, обичаха службата и другарите си. Какво ще отговори Мугаров на близките им, на началството и най-сетне с какво ще се оправдае пред съвестта си? Разбира се, граничарите не ще се предадат без бой, но в такава тъмнина, при такова люлеене човек лесно може да падне — и ще го смачкат.

През август хиляда деветстотин четиридесет и пета година, когато съветските моряци завладяха остров Парамушир,

тия момчета бяха заедно с Мугаров. Той никога няма да забрави колко безстрашно се биеха те тогава и как Ростовцев му спаси живота...

Освободен от товара зад кърмата, „Кит“ стремително се носеше на юг. Неочаквано съвсем близо до тях из тъмнината изскочиха силуетите на кавасаките. Корабът ги настигна, изравни се с тях, включи прожектора. Само вълната да не ги удари борд с борд!

Мугаров махна на Платонов; тоя разбра, премери с поглед по посока на играещата на два метра от „Кит“ палуба на лодката и скочи.

Граничарите, оставени на кавасаки, се оказаха вързани. Ростовцев бе ударен с нещо тежко. Пахомов бе притиснат до фалшборда от буре с вода. Японците бяха счупили люка, измъкнали се от кубрика и прерязали буксирното въже.

На втория кавасаки положението бе по-добро, отколкото очакваше командирът: Майков както в началото стоеше до щурвала, направлявайки лодката срещу вълните, Яров — до заключения кубрик.

На разсъмване бурята почна да стихва. Зад кърмата на стражевия кораб се полюляваха върху вълните кавасаките, като че през нощта нищо не бе станало.

— Командирът ни майсторски излезе от положението! — каза Яров, като въртеше щурвалното колело, за да насочи лодката в килватер след „Кит“.

— Какво особено има тук: за капитан-лейтенанта това е най-обикновена операция — отговори Майков.

„Кит“ зави на запад. Още десет минути плаване и от океана изскочи високият хълм, в подножието на който се намираше базата на граничните стражеви кораби.

— Гледай, гледай! — възторжено извика изведнъж Майков и посочи наляво.

Яров бързо обърна лице и то се озари от тържествуваща усмивка: успоредно с „Кит“ към базата плаваше стражевият кораб „Отважний“. След него на буксир се влачеше „Хризантема“.

ЖЕНАТА НА БРЕГА

Ние се отбихме от курса съвсем не за това, че Гусев пожела да види приятелите си от пост номер шест. Гусев нямаше друг изход. Всеки моряк на негово място би постъпил точно така. А ако у някого възникне съмнение, нека погледне в морския справочник и да прочете характеристиката на щорма от осем бала:

„Закръглената средна скорост на вятъра е 17 метра в секунда (60 километра в час!). Височината и дължината на вълните видимо се увеличава. Пяната на къдравите вълни ляга под вятъра на по-гъсти ивици. Шумът в открито море взема характер на тътнеж."

На рибарските кораби в такова време се препоръчва категорично да отиват на закрито място. А трябва да се каже, че в сравнение с нашия стражеви кораб всяка средна шхуна може да мине за океански параход. Нашият „Отважний" буквално се давеше във вълните.

Девет месеца преди описвания рейс аз прелетях в Петропавловск на Камчатка и отидох в пристанищния клуб, за да видя капитана на парахода „Амур", Павел Павлич Зубов, с когото съдбата ме бе сблъскала още на Командорите.

Павлич играеше шах с един остронос слаб морски офицер. Като ме видя, Зубов шумно скочи, ние се прегърнахме и решихме да отидем в къщи.

— Не става така — напомни за себе си партньорът на Зубов. — Благоволете, капитане, да завършите партията си!

Бе Гусев. Изгледах го с учудване и му предложих да ни направи компания.

— Нищо няма да излезе! — каза Зубов и със шеговита безнадеждност махна ръка. — Почакай, ще трябва да свърша играта.

Сетне, вече в къщи, аз попитах Павлич:

— Той не можеше ли за тоя случай да прекрати играта и да дойде с нас?

— Такъв му е характерът — поясни Зубов. — По-добре не го закачай, докато не си свърши работата — ще се разсърди.

— Че каква работа е туй — шах? — усмихнах се аз.

— Той във всичко е такъв. С една дума, камчатски характер.

— Представям си какво е на жена му? — изказах съчувствието си аз.

— Той е ерген — отговори Павлич. — Казват, че бил някога нещастно влюбен и досега живее сам-самичък.

Впоследствие аз доста често се срещах с Гусев и дори плавахме заедно на неговия „Отважний", но дълго време не можех да проумея тоя човек. Около трийсет и пет годишен, той като мнозина моряци бе скъп на думи.

— Сух е той! — казах аз веднъж за Гусев на командира на морбазата.

— Напразно говорите така — последва отговор. — Гусев е преотличен моряк, вие сам ще се убедите в това.

Тоя разговор ставаше наскоро след връщането на „Отважний, от рейс до далечната зимовка, където в края на ноември рядко се отбиват дори големи кораби. Гусев закара там много ценен товар — избирателни бюлетини и литература за изборите за Върховния съвет на СССР

Едва ли не целият град се бе изсипал да посрещне „Отважний" и когато в пристанището след ледоразбивача влезе заледеният, очукан от щорма кораб, оркестърът изсвири туш и тълпата извика гръмко „ура".

След тържественото посрещане Гусев веднага си тръгна за в къщи.

— Сега ще спя две денонощия.

Но на следното утро, още в здрач, той тръгна в патрулен рейс, предложил се сам да замести заболелия командир на кораб „Кит".

Имах желание по-отблизо да се запозная с Евгений Владимирович, но той явно избягваше срещите.

За пръв път ми се случи да му отида на гости без покана. Веднъж срочно ми трябваха за справка „Трудовете на вулканологическата експедиция на Академията на науките". За мое учудване библиотекарката ми отговори, че книгата е взета от Гусев — и аз отидох при него.

Жилището на Гусев ме порази с много книги: два книжни шкафа, отрупана с книги маса, на пода — също купчини книги. На стената висеше картата на Тихия океан и репродукция от Левитановия пейзаж „Март".

Евгени Владимирович бе явно недоволен от моята поява, ала като разбра целта на идването ми, той се оживи и започна разговор в началото за географията на Камчатка, сетне за книгите. Изясни се, че той бе прочел почти цялата клубна библиотека и едва ли не всичките си пари харчеше за купуване на литературните новости и списания.

— Та вие, излиза, че сте библиофил! — усмихнах се аз.

— Те ми помагат да живея — отговори Гусев, любовно пипайки книгите. — Човек без книги е като корабно платно без вятър.

От тая вечер аз често почнах да се отбивам у Евгени Владимирович. Говорехме за международното положение, спорехме по прочетеното. Понякога разговорът ни продължаваше до късно среднощ.

Веднъж, когато аз се възхищавах от майсторството, с което Толстой е изобразил любовта на Ана Каренина към Вронски. Гусев изведнъж стана, погледна часовника, каза, че е време да отиде в щаба, макар добре да знаех, че сега няма работа в щаба.

И в тоя момент аз разбрах, както ми се стори, причината за неговата външна сухост и затвореност: тъкмо такива са хората, преживели някаква голяма лична скръб...

— Евгени Владимирович, нима не сте имал никога истински приятел? — попитах го през време на една от беседите ни.

— Защо да не съм имал? — сухо, като че застанал нащрек, ми отговори Гусев. — Аз имам добри приятели в пост номер шест.

И пак му се наложи срочно да отиде някъде.

Естествено, след това аз вече не подхващах с Гусев разговор на тая тема.

През май ние минавахме с „Отважний" край граничния пост номер шест и аз си помислих, че Гусев няма да изпусне случая да се отбие при приятелите си. Но той само втренчено погледна към скалистия бряг и в отговор на моя въпрос каза, че няма право да губи за лични работи служебно време.

И ето че щормът ни накара да се отбием от курса тъкмо при пост номер шест.

Бе вече съвсем тъмно, когато „Отважний" премина между страшните вълни, които гърмяха над рифовете, пазещи от двете страни входа за лагуната.

Корабът леко се плъзгаше по спокойната вода на лагуната, защитена от вятъра, и можеше да не се държим за

перилата. Стоях до Гусев на мостика и се вглеждах в неясните очертания на браговите скали.

— Нещо не е в ред — каза Евгени Владимирович, — кой знае защо, Козлов не се обажда.

В гласа му се долавяше тревога и аз я разбирах и споделях. Обикновено граничарите от браговите постове, ако те не виждат на кого принадлежи наближаващия кораб, се осведомяват за неговата национална принадлежност с помощта на светлинни сигнали. По това време в Далечния изток това бе особено необходимо, защото японците често нарушаваха съветската граница. Скоро преди нашия рейс те бяха се дебаркирали през нощта на самото това място и нападнали погранпоста.

Гусев заповяда в машинното: „Стоп!". „Отважний" намали хода си!

— Кой идва? — раздаде се от тъмнината звънлив, засилен от рупора глас.

Аз дори трепнах от изненада.

— Здравейте, Нина Василевна! — зарадвано се отзова Евгени Владимирович. — Аз съм, Гусев. Позволявате ли да швартувам?

— Швартувайте! — отговори гласът.

След минута ние вече слизахме по трапа към дървеното мостче и аз разгледах в тъмнината жената с пушка в едната ръка и рупор в другата.

Тя се поздрави с Гусев, даде му рупора и като стискаше ръката ми, се представи:

— Козлова.

Аз си казах името и се огледах наоколо. Но освен тая дребна жена на брега нямаше жива душа.

Горе на скалата се виждаше силуетът на малка къщичка. Морето бучеше по крайбрежните рифове, поривистият вятър се опитваше да ни свали от тясната изсечена в скалата стълбичка. На брега Гусев постави часовой.

Аз понечих да попитам жената къде са граничарите, но тя ме изпревари:

— У нас пак има произшествие. Козлов обяви тревога и всички се втурнаха към Скороспелкин: пак са го нападнали.

— Японци ли? — я попита Гусев.

— Да — едносрично отговори жената.

Аз се учудих на това, че тя толкова спокойно говори за дебаркирането на японците и за бойната тревога.

А Нина Василевна, като че отгатнала моето учудване, каза:

— След един час Козлов ще си бъде в къщи. Японците вече са отблъснати. Ето сега на другаря Гусев ще се наложи да отиде при Скороспелкин. Вие тъкмо навреме пристигнахте: Скороспелкин е задържал „хищницата", а самураите, видите ли, поискали да я освободят.

Нина Василевна нервно се разсмя и аз си помислих, че тя съвсем не е така спокойна, както искаше да се покаже.

Наближихме зданието на поста; стопанката отвори вратата, пусна ни в тъмния коридор и като влезе след нас, запали газова лампа.

Свалихме мушамите си, минахме в малка стаичка, Нина Василевна се усмихна и като каза: „Разполагайте се", ни остави сами.

Стаичката, повтарям, бе малка, но нейната наредба ни накара да забравим за пустинния далекоизточен кът на страната и като че ни пренесе в обикновена обстановка на голям благоустроен град.

Кръгла, застлана с бяла покривка маса, кушетка, бюфет, шкаф с книги, креват зад завеска, висеща лампа под абажур, грамофон на етажерката, пердета на прозореца и голяма мечя кожа над кушетката.

В това, как бе наредена цялата тая мебел, в идеалната чистота се чувствуваше грижливата женска ръка и добър вкус. Единственото, което ми се стори излишно, бяха многото ръчно изработени салфетки, пътечки и възглавнички.

— Е, как ви се струва? — с гордост ме попита Евгени Владимирович, като че това бе лична негова квартира. Той седна на кушетката и явно се наслаждаваше от впечатлението, което ми правеше жилището на Козлови.

— Чудесно! — признах си аз. — Никак не прилича на вашата килия.

— Не прилича — призна той.

— Ето вие би трябвало да имате такава домакиня!

Гусев премълча и изведнъж стана мрачен.

„Ето къде била твоята тайна! Та ти си влюбен в нея!" — досетих се аз и се почувствувах страшно неловко.

— Да запушим ли?

— Тя не понася тютюневия дим — отговори Евгени Владимирович и добави: — Дяволският щорм ни докара тук! По-скоро да можем да се измъкнем!...

— Отдавна ли живеят тук? — попитах, като разглеждах кориците на книгите в шкафа.

— Втора година — отговори Гусев. — През лятото предлагаха на Сергей да се премести в щаба на отряда в Петропавловск — отказа се.

— А тя откъде е?

— От Ленинград. Приятелка е на сестра ми. Веднъж Сергей ни дойде на гости, тя дойде при Вера и ето че се запознаха. Тогава ние със Сергей завършвахме военно-морското училище.

— Но нали вие на Камчатка сте четвъртата година?

— Сергей в началото служеше в Балтика.

— А той очевидно е многостранно образован човек — казах аз, като вадех от шкафа големия том „Анатомия на човека“ от професор Зернов.

— Тия книги са на Нина Василевна — поясни Гусев. — Книгите на Сергей са на първата и втора полица.

Искаше ми се да питам още за нещо Евгени Владимирович и някак да изкупя неволната си вина пред него, но в това време в стаята влезе стопанката с половингодишно дете на ръце.

Едва сега аз можах да разгледам нейното просто, но много чисто и много ясно лице с тъмни умни очи, упорита остра брада и по детски пухкави устни. Меките бухкави кестеняви коси бяха сложени на тила в малко старомодна прическа.

— Потърпете, приятели — каза Нина Василевна, — вечерята скоро ще бъде готова. А аз през това време ще нахраня Женичка и ще го сложа да спи. Ние нарекохме синчето в чест на Евгени Владимирович — виновник за нашата среща — ми поясни тя и отиде зад завесата.

— А къде бе момченцето ви, докато вие дежурехте на брега? — попитах я аз.

— У радиотелеграфиста. Граничарите са свикнали с него и го обичат.

След половин час Женя вече спеше дълбоко, а ние след вечерята пиехме чай и беседвахме. Като разбра, че скоро съм бил в Москва, стопанката ме подложи на формен разпит. Бях принуден да й опиша подробно как изглежда каналът Москва—Волга, със срам да си призная, че не съм посетил през време на престоя̀ването си в Москва нито един симфоничен концерт, да й отговоря дали е хубава новата експозиция на Третяковската галерия и дали обичам Левитан.

Едва успявах да отговоря на въпросите й за нови книги, нови театрални постановки, нови филми и с неволна тъга мислех колко еднообразно навярно протича тук животът на

тая млада жена и навярно тя, ленинградката, се отегчава от това еднообразие и се измъчва.

— А на вас много ли ви е мъчно за Ленинград?

— Мъчно ми е — каза тя и се замисли. — Знаете ли колко страшно ми стана, когато Козлов ме доведе тук и аз слязох от кораба и се изкачих на брега. Скали, хълмове, няма дори едно дръвце и нито едно селище наоколо. До Владивосток е повече от две хиляди километра, а до Ленинград...

Тя млъкна, а Гусев ме погледна с такъв поглед, с какъвто гледат на човек, който е обидил дете. Почувствувах, че съм задал нетактичен въпрос. За да изляза от неловкото положение, почнах да я разпитвам какво чете тя и с какво изобщо запълва времето си.

Оказа се, че тя е свършила медицински институт в Ленинград и е донесла тук всичките си книги. Тя обича медицината, но малко й се случва да практикува: граничарите почти не боледуват. През последната година е имало само един случай от ангина. Имало и трима леко ранени, когато са нападнали японците. Граничарите са много славни, добри момци. Ако тя би си заминала, те, разбира се, биха скърбили много, а и тя също, защото е свикнала с тях и ги е обикнала.

— Струва ми се, че тук съм по-нужна, отколкото в един голям град — каза Нина Василевна. — И вие не ме съжалявайте. С това ще ме обидите.

И колкото повече говорехме, толкова повече се убеждавах колко чудесна е тая жена и колко тежко е било на Гусев да изгуби надежда за нейната любов. Нина Василевна безусловно се догажда за чувствата му, но в държанието й нямаше нито сянка на благосклонно снизхождение или кокетство. Тя се отнасяше с него като към стар добър приятел.

Сегиз-тогиз поглеждах Евгени Владимирович. Боях се, че той с нещо ще издаде душевното си вълнение, но той бе неузнаваемо разговорчив и дори весел.

„Виж, туй се казва държание! — възхитих се аз, но тутакси си помислих: — А може би и наистина той си почива тук душевно? Сложно нещо е животът!“

В пруста се хлопна вратата и стопанката, без да каже дума, изтича в коридора.

— Той е! — каза Гусев.

И наистина заедно с Нина Василевна в стаята влезе висок, красив моряк.

— Ето го моя главен граничар — прегръщайки съпруга си, каза стопанката.

Тя изглеждаше съвсем дребничка в сравнение с мъжа си. Ръкавът на роклята ѝ се смъкна към рамото и аз забелязах на лявата ѝ ръка, над лакътя, пресен белег и си помислих, че сигурно Нина Василевна е участвувала в неотколешната схватка с японците.

Гусев и Козлов три пъти се целунаха.

— Е, как изглеждаш, морски вълко? — Козлов огледа приятеля си. — Скачаш ли? По моря, по вълни — днеска тук, утре там!... Колко хубаво е, че пристигна.

— Евгени е най-добрият ни приятел — ми обясни Козлов, когато се запознахме.—Прави, струва и ще се отбие в нашата лагуна. Вярно е, че все по служебни работи, но и то е добре.

Легнахме си след полунощ, а рано призори Гусев ме събуди. По всичко личеше, че отдавна бе на крак.

— Време е, щормът утихва...

На закуската Нина ни нагости с пържена сьомга, пресни краставици и кафе с прясно мляко.

— Ах, вие, сънливко! — смеейки се, ми каза тя, като ми подаваше чашата. — Аз отдавна съм издоила кравата. Евгени Владимирович ми помогна да полея бахчичката, а вие спите. Така може да проспите целия си живот. Нима не ви интересува да видите как живеем ние? Искам да ви покажа нашето стопанство.

— Само че да не се бавите — предупреди Гусев. — Време е да тръгваме.

— Няма да го задържа повече от десет минути — отговори Нина Василевна.

Тя ме поведе из уютната казарма с бели перденца по прозорците, показа ми ленинската стая. „Тук ние даваме концерти; жалко е, че имаме малко инструменти — хармоника, балалайка и китара“, похвали се със светещата от чистота кухня. „Аз помагам на нашия готвач. Той се научи да приготвя отлични ястия. В московски ресторант няма да ви нагостят с такова нещо.“

Но най-много от всичко ме учуди бахчичката. На скалистата площадка се точеха дълги лехи с краставици, домати, моркови, зеле и лук.

— Отде сте взели пръст? — я попитах, оглеждайки се наоколо.

— Стига да имаш желание. Обичаш ли краставички — обичай и пръст да караш — лукаво се усмихна Нина Василевна.

— Как да я караш?

— Така. За четири лехи ни докараха от тайгата. Там, на двайсетина километра от нас, е тайгата — посочи тя с ръка на запад. — А тая приятелите ни докараха по море. При нас е въведен данък: всеки, който се отбива в лагуната, е длъжен да докара чувал пръст. Ето данъка на Евгени Владимирович — посочи тя лехата с моркови.

— Идущия път ще ви докарам един тон московски чернозем — пошегувах се аз.

— Чернозем не ни трябва, а семена за цветя ни изпратете. Ние нямаме цветя.

— Хайде! — извика ми Гусев.

Щормът в морето още не бе стихнал, но ние трябваше да бързаме за съседния пост при Скороспелкин, за да вземем оттам задържаните японци и ги закараме в Петропавловск на Камчатка.

Ние се промъкнахме в лагуната между вълните, които се пенеха по рифовете, и завихме на юг.

На брега дълго още се виждаха съпрузите Козлови. Той ни махаше с фуражка, а тя с бяла кърпичка.

И ние с Гусев в отговор им махахме с фуражки. Но ето че скалите скриха от очите ни пост номер шест и мъжа и жената, които стояха на брега.

— Добри хора — казах аз.

— Добри са — потвърди Гусев и неочаквано си призна, — аз дълго време я обичах и сега я обичам... като свой най-добър приятел. Може това да ви се види чудно, но аз намирам опора в тая дружба.

...Оттогава не бях имал случай да отида в Камчатка. Дълго време нищо не бях чувал и за Евгени Владимирович Гусев. Завързалата се между нас преписка някак си сама по себе си се прекъсна и аз не знаех къде е той и какво става с него. А сетне избухна войната. Но наскоро срещнах в Москва далекоизточния си приятел Павел Павлич Зубов, който някога ме запозна с Гусев. Павлич, както и по-рано, кръстосва морета и океани, застанал на капитанския мостик. В отговор на моите въпроси той ми съобщи, че Гусев е жив и здрав. През време на войната с Япония той е командувал дивизион „морски доброволци", с който един от първите е направил десант на Курилите, а сега работи като началник щаб на граничен отряд.

— Не иска старецът да се разделя с Далечния ни изток.

— А не е ли станал семеен? — полюбопитствувах аз.

— Не — усмихна се Павлич. — Впрочем това не е точно така. За женене не се е женил, но взе да отгледа две момиченца-

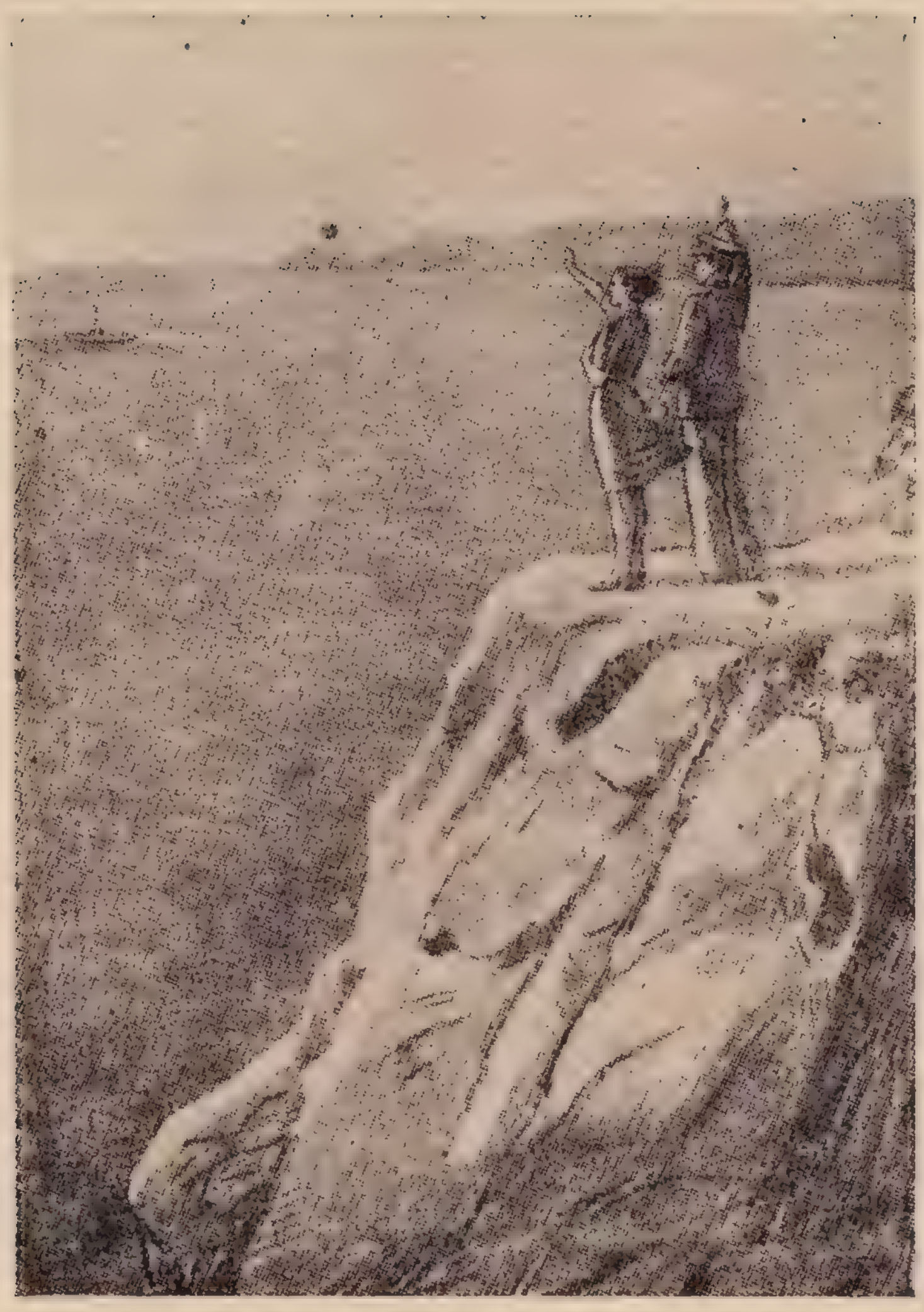

сирачета и им взе една баба за бавачка. Казват, че се грижи за момиченцата по-добре от роден баща.

— А не си ли чувал нещо за Козлови от пост номер шест?

— За Сергей Иванович и Нина Василевна ли? Как да не съм чувал, чувал съм; те вече трета година са в Чукотка. Той е там комендант на граничния участък, а тя завежда районната болница. Гусев миналото лято им бе гост, отказа се от курорта си чудакът и отлетя за Анадир. Оказва се, че те са стари приятели. Пък аз по-рано не знаех това...

Като слушах разказа на Павлич, аз си спомних и срещите с Гусев, и нашия принудителен рейс за пост номер шест.

Да, неугасим е огънят на голямата, истинска любов!...

ПОСТЪТ ПРИ БОЛШАЯ ЗАРУБКА

1

Диво и пусто е през зимата в планините на югоизточен Адалай. Лете по склоновете в тайгата се разпореждат мечки, рисове и червените вълци. Из алпийските ливади със сочна трева и големи ярки цветя бродят сърни и сибирски елени. Сегиз-тогиз тук се отбиват ловци или научна експедиция— геолози и ботаници, народ любопитен и неуморим. Но зиме планините са затрупани със сняг и са недостъпни за човека.

По гребена на Големият хребет минава държавната граница. На северния скат, там дето се започва наклонът към долината, се намира заставата Каменная.

В края на септември началникът на заставата лейтенант Ерохин извика сержанта Фьодор Потапов, граничарите, служещи първа година, Клим Кузнецов и Закир Османов и им заповяда да отидат в наряд в далечния планински проход, известен под името Болшая зарубка.

— Смяна ще ви дойде след петнайсет дни — им каза началникът.

Тримата граничари получиха боеприпаси и месечната си дажба продукти и натовариха коня.

— Как е, Петро, сложихте ли достатъчно сол и лук? — попита Потапов застаналия на вратата готвач Самсонов.

Самсонов се усмихна:

— Предостатъчно! Зная ти вкуса!

— Ха така!...

На деветия ден след заминаването на групата на Потапов в планините се развихри виелица. Жителите на разположеното в долината селище сетне разказваха, че такава виелица не помни дори столетникът Уймон: тя бушува пет денонощия поред.

Зимата настъпи три седмици по-рано от обикновеното.

Граничарите до вечерта разчистваха заставата, бе се натрупал сняг до покрива. Едва сега новаците разбраха защо в планинските селища вратите се отварят навътре в къщите: иначе не биха могли да излязат след такъв снеговалеж. За

конюшнята, склада и кладенеца трябваше да се прокопават в преспите траншеи.

Тримата войници, изпратени от лейтенанта да сменят групата на Потапов, се върнаха от сред пътя. Те съобщиха, че пътят е преграден от снежна стена. Ерохин изпрати за Болшая зарубка нова група граничари с лопати и алпинистко снаряжение. Седем дни си пробиваха път бойците през снега и най-сетне излязоха на тясна пътечка, на която вятърът не бе оставил нито една снежинка. Хората се зарадваха. Ала след около сто и петдесет крачки те се спряха: висещият мост над водопада се оказа съборен от лавина, като че той не бе съществувал.

Така без резултат се върна и втората група.

„Какво е станало с другарите? Дали са живи? — мислеха в заставата. — Преди да настъпи лятото, нов мост не може се построи."

Минаха още два месеца. От града летяха за Болшая зарубка извиканите по радиото самолети, но облаците закриваха хребета и така не им се удаде да открият загубилите се граничари.

2

Отвесни скали притискаха каменливата площадка от запад и изток. Откъм юг тя се прекъсваше от стръмния склон, а на север преминаваше в тясното късо дефиле Болшая зарубка. Отдалеч изглеждаше, че на това място хребетът е насечен от огромен меч.

Площадката, дванайсетина метра дълга и около три широка, не бе отбелязана на нито една карта, затова нямаше официално название. Заради малките й размери и честите свирепи ветрове, бушуващи тук, граничарите я бяха нарекли „Пятачок ветродуй".

Тежко бе да се стои тук в лошо време, тъкмо затова оттук на значително разстояние се виждаха подстъпите към граничния хребет.

Като се почне от „Ветродуй", дефилето постепенно се разширяваше, разсичаше масата на хребета и след половин километър, завило рязко на изток, свършваше на северната му страна с втора площадка, отбелязана топографически: „3852,5". Обикновено тъкмо тук ставаше смяната на нарядите, пазещи Болшая зарубка, и шегаджиите бяха кръстили тая втора площадка „Здравей и прощавай".

Висока полукръгла каменна стена я заграждаше от студените североизточни ветрове. От другата страна площадката свършваше с пропаст. Тесничка, сякаш издълбана в скалите

пътечка стръмно се спущаше от „Здравей и прощавай" надолу, заобикаляше пропастта и излизаше на огромен ледник.

Оттатък ледника пътеката продължаваше да се спуща надолу покрай скалите, обрасли с пълзящи кедри, към водопада Изумрудний и неочаквано се прекъсваше до отвесна заледена скала. Именно тук снежната лавина бе съборила моста — единствения път за заставата Каменная.

В заставата мислеха, че по всяка вероятност групата на сержанта Потапов е загинала, но Фьодор Потапов, Клим Кузнецов и Закир Османов бяха живи.

На дванайсти януари на „Пятачок ветродуй", криейки се от пронизващия вятър зад ръждив, покрит с мъх камък, стоеше Клим Кузнецов. Като притискаше с лакти пушката, той пъхна китките на ръцете си в ръкавите на полушубата и гледаше простиращите се към хоризонта планински вериги.

Грохот от лавина наруши безмълвието. Многогласо ехо прогърмя в дефилето и отново настъпи тишина.

Яката на полушубата бе заскрежена, тежко бе да се диша. Като че никога не ще свикне с тоя разреден въздух. А на туй отгоре и слабостта от глада. Мъчително му се искаше да яде.

Слънцето залезе някъде зад гърба му. Облаците над чуждите планини станаха оранжеви.

Клим си мислеше за родния Ярославл, за дома. Той от детинство бе свикнал с грижите на родителите си и училището, което бе завършил през пролетта миналата година, със живота на големия град. Там във всяко време Клим можеше да отиде в театъра „Вълков" или на кино, да се поразходи в лодката с приятели по Волга, да лови риба, да се изкъпе, да поседи в градската библиотека над историята на живописта или да се разположи някъде на булеварда над реката и да рисува етюди, мечтаейки за това, че в близко бъдеще той ще стане художник.

Клим разбираше цялата важност на военната служба, разбираше, че всеки гражданин е длъжен да служи в армията — през време на войната той дори ходи няколко пъти във военкомата и настойчиво молеше началника да го изпратят като доброволец на фронта. На него, както и на мнозина от другарите му в училище, му се струваше едва ли не престъпление да седи на чина и да се занимава с логаритми и история в това време, когато се решаваше съдбата на родината. И когато след войната най-сетне го извикаха в пограничните войски, той се зарадва: границата е също бойна линия. Но много скоро, още в първите дни от пребиваването му в

заставата, се изясни, че Клим в много неща още не е приспособен за живота. Той не можеше да реже дърва — извиваше настрана пелката, не знаеше как се определя времето по звездите, не можеше да язди кон и пред всички се сконфузи, когато сержантът Потапов сложи на масата няколко дребни предмети, покри ги с вестник и като покани до масата войници от отделението си, за миг дигна вестника, сложи го пак и каза: „А сега нека всеки напише какво се намира на масата. Пет минути за мислене."

Клим написа: „Ножче, часовник, моливи, патрони, цигари, бръснач". Друго нищо не можеше да си спомни. И се оказа, че в тая игра на наблюдателност той е на последно място, не е забелязал, че на масата лежаха още парцалче за чистене на пушка, пет рубли, гребенче и не просто моливи, а седем молива, от които три черни, и не просто патрони, а пет патрона. Освен това той бе взел компаса за часовник.

А колко тежко му бе, без да е свикнал, да гледа Дорчо, да става при изгрев слънце, да се мъкне на десет километра до превала, в дъжд и вятър по няколко часа да стои с пушка в ръце.

Клим разбираше: няма основание да се оплаква от трудностите — зер всички млади граничари бяха при еднакви условия. Затова е дори срамота да пишеш в къщи! Ала всички първи трудности избледняха в сравнение с това, което му се наложи да преживее за три и половина месеца тук, в снежния плен до Болшая зарубка.

Слънцето отдавна бе се скрило зад хребетите, а облаците все още пламтяха в оранжеви и червени огньове. Колкото повече се сгъстяваха сините сенки в долината, толкова по-ярък ставаше дискът на луната, който плуваше над заледените заснежени планини.

Клим бе изпаднал в някаква странна забрава. Той не затваряше очи, но не виждаше нито планините, нито сините сенки в долината, нито медночервената луна.

— Кузнецов! — чу се като че някъде отдалеч слаб глас.

На рамото на Клим се сложи нечия ръка. Той пряко сили се огледа: до него бе застанал Потапов. „Как така не съм чул, кога той е дошъл?" — засрамен от слабостта си, си помисли Клим и рапортува на сержанта, че през време на стоенето на поста на границата не са станали никакви произшествия и не е забелязано нищо подозрително.

— Дори и мен не чу! — сурово каза Потапов. — Ще пропълзи човек, ще те чукне по главата — и готово!

Гласът на Потапов стана висок. Клим окончателно се свести от вцепенението.

— Вие сте с валенки, не ви чух.

И пак си помисли: „Но кой друг може да бъде тук освен нас? Кой ще се домъкне тук?...“

— Върви да вечеряш — каза сержантът. — Османов е приготвил печеното.

— Да не сте убили овен? — с радостно учудване попита Клим.

— Върви, върви, че иначе нищо няма да остане...

Като чу внезапната новина за вечерята, Клим толкова ясно си представи печеното на шомпола парче овнешко месо, че навлязъл в дефилето, се помъчи дори да тича. Но тутакси в слепите му очи зашумя, прилоша му, зави му се свят. Клим поправи с труд смъкналата се от рамото му пушка и бавно продължи пътя си. Да може да измине по-скоро тия триста метра, които го отделяха от топлата колиба, мекото хвойново легло и като че от небето паднала вечеря.

Той машинално местеше краката си, по навик заобикаляше познатите камъни и трапчинки. Налагаше се постоянно да се спира, за да събере сили.

Никога още той не се бе изморявал като днес, никога не бе чувствувал такава отпадналост в цялото си тяло, никога така не бяха треперили коленете му.

Четвърти месец Клим Кузнецов, Закир Османов и Фьодор Потапов се намираха в наряд до Болшая зарубка, отрязани от заставата.

Когато на петнайсетия ден не дойде обещаната от началника смяна, Потапов изведнъж разбра, че сигурно лавината е разрушила моста до водопада Изумрудний. През трите години, прекарани в заставата, сержантът още нито веднъж не бе виждал толкова ранна виелица, а тук след първата виелица се развихри втора и насипа толкова сняг, колкото не бе падал през цялата минала зима.

Не подозирайки нещастието, Клим Кузнецов и Закир Османов вярваха, че смяната ще дойде след някой друг ден, а Потапов разбра, че те задълго са затънали в „Пятачок“ и разпредели остатъка от продуктите още за двайсет дни.

Но смяната не дойде след месец и след два. Промъкнал се по ледника до кладенеца, Потапов се убеди в предположенията си и каза на другарите си, че ще трябва да дочакат пролетта до Болшая зарубка.

Вярно е, той се надяваше, че може би Ерохин ще ги освободи по-рано, но съзнателно помена за пролетта, за да се приготвят Кузнецов и Османов за най-лошото.

До Болшая зарубка на няколко пъти долита самолет, граничарите ясно чуваха бръмченето на витлото, ала кълбестите плътни облаци, трупащи се постоянно над хребета, скриваха от летеца малкия лагер до площадката „Здравей и прощавай".

В началото на втория месец конят им се спъна, падна в пропастта и се уби. Сержантът съжали, задето сам не го бе убил по-рано — конското месо щеше да им стигне за дълго време.

Заплахата от глада накара Потапов да измени утвърдения от началника на заставата ред: всеки ден някой от тримата другари отиваше с уплетените от кедрови клончета снегостъпи през ледника на лов, но по това време тук не идваха нито архари, нито планински кози. Клим удари веднъж един хермелин, втори път има щастието да убие планинска яребица, а Османов един път уби промъкващ се в дъното на дефилето елен.

Еленовото месо стигна за цял месец. Изядоха дори кожата: Потапов вареше от нея чорба. И все пак, колкото и да правеше икономия сержантът, еленовото месо се свърши и тогава се наложи да ядат такава храна, за която по-рано Клим и не бе чувал. Потапов отсече кедрови клони, внимателно обели с нож горния пласт на кората, грижливо извади вътрешния пласт и го извари в няколко води.

— Да не мирише на смола — каза той на учудващия се Клим.

— Ама дърво ли ще ядем?

— Не дърво, а питки! — му смигна хитро сержантът.

Като се увери, че кората добре се е изварила, той я извади от водата и заповяда да я изсушат на огъня.

— Внимавай да не прегори, махай я, щом стане крехка. Като дойде Закир, смелете я с камъни. Като се върна, ще ви нагостя с баница. (Нощем Потапов винаги отиваше сам до „Пятачок ветродуй.")

До разсъмване Клим и Османов чукаха на прах крехката, свила се от горещината кора.

— Никога не съм ял дърво — измърмори Закир.

На сутринта Фьодор забърка с вода светлокафявото кедрово брашно, разточи тестото, приготви тънки питки, поизпече ги и ги предложи на Клим:

— Не е толкова вкусно, но е хранително.

— Няма какво да се каже! — отговори Клим, като се мръщеше от горчивината в устата.

И не само питки от кедрово брашно се наложи да ядат приятелите през тия месеци. Потапов („Всичко умее той!“ учуди се Клим) научи другарите си да ядат семето от кедровите шишарки („Жалко е, че пълзящите кедри нямат орехи!“) и дори пача, сварена от еленов мъх.

3

Върху затрупаната със сняг площадка „Здравей и прощавай“ се издигаше коническо хълмче. Бе малка колибка.

Клим отметна завеската, която закриваше входа за колибката, и по ръце и крака влезе вътре. Тук бе топло, миризма от печено месо го удари в носа. Като сложи пушката си и свали кожените си ръкавици и шапка, Клим попита:

— Овен ли убихте?

Закир седеше до пръстения насип край огнището и обхванал с ръце коленете си, леко се клатеше.

— Яж, моля ти се! — каза той, взе изпотената пушка от другаря си и почна да я изтрива с парцал.

— Ех, няма сол! — въздъхна Клим, вадейки бързо от котелката голям кокал с парче месо. — Ама че овен, същински бик!

— Яж, моля ти се! — повтори Закир.

— Вие . . . вие . . . —сетил се изведнъж, Клим захвърли кокала.—Конско месо ли е? . . . Вие сте го извадили от пропастта?. . .

— Станал си същинско дете — каза спокойно Закир. — Ах, какво дете! Защо викаш?—той извади от раницата си кибритена кутия, отвори я. — Вземи, моля ти се! — и изсипа на ръката на смирилия се Клим стиска сол.

— Сол ли е останала у теб?

— Защо да бързаме? Ядеш ли много сол, кръвта ти ще стане рядка като вода.

Като надви отвращението си, Клим изяде къс жилаво конско месо и легна върху хвойната.

Невесели мисли се въртяха в главата му, но скоро умората си взе своето и той заспа.

Среднощ Османов отиде да смени Потапов.

Фьодор събуди Клим както винаги в пет часа сутринта. Те излязоха от колибата само по рубашки, измиха се със сняг, сетне направиха няколко гимнастически упражнения. Закусиха с остатъка от снощната вечеря.

— Другарю сержант, а какво ще стане, ако ние тримата тръгнем за заставата? Може би ще се измъкнем? — каза Клим.

Потапов се навъси:

— Ще отидем, като дойде смяната.

— Няма да могат да минат.

— Как така няма да минат? Ще минат! Знаеш ли, че за нас се тревожи не само лейтенантът Ерохин — за нас се безпокоят и в отряда, и в окръга.

4

Една вечер, когато Потапов бе отишъл на пост, Клим и Закир седяха в колибата до огнището. Клим тихичко запя:

Не ветрец в клонак играе,
не гората плаче с глас —
моето сърце ридае
като лист в есенен час.

Закир скочи;

— Престани, казвам!

— Че защо?

— Престани, казвам! — раздразнено повтори Османов. — Защо плачеш със сърцето си? Много лошо!

— Цял ден ще пея! — кипна Клим, но тутакси си помисли: „Закир е прав. И без туй е тежко на душата.“

— Добре, успокой се — усмихна се той.

Закир поклати глава.

— Ай, ай, ти си барс, истински барс. Мислех, че тих човек е пристигнал от Волга. Защо викаш? Не е хубаво!

Закир млъкна. Клим с любопитство изгледа другаря си: „За какво ли си мисли той сега? За дома си, за близките си?“

Османов не бе приказлив, в късите му изказвания винаги учудваше Клим някаква, както му се струваше, студена разсъдителност. Клим мечтаеше да стане художник и много пъти вече разказваше на приятелите си за тая си мечта; а какъв иска да стане Закир?

— За какво мислиш сега, Закир?

Османов бръкна с пръчка в огъня.

— Аз имам голяма мисъл. Много голяма! — очите му заблестяха. — Аз искам да направя една такава машина, забележителна машина: идва нарушител, наближи границата, а нашият другар, началникът лейтенант Ерохин, всичко вижда. Седи си в заставата и всичко вижда. Веднага решава къде

да прати Закир, теб къде да прати. Искам да измисля такъв един телевизор.

— Къде ще направиш ти сега такава машина? — усмихна се Клим.

— Защо сега? Ще се уча, за друг другар Ерохин ще бъде машината, друг Закир ще отиде в планините.

Османов пак млъкна и се чуваше как пращят в огъня кедровите клони.

— А сетне друга машина ще направя — мечтателно произнесе Закир, — машина, която да копае канали.

— Такава машина отдавна вече е направена — усмихна се Клим. — То е екскаваторът!

— Защо екскаватор? — Закир поклати глава. — Съвсем друга машина искам да направя. Бързо върви, копае пръст, яз прави — всичко изведнъж. Тая машина е у мен тук — почука той с пръст по главата си. — Цялата машина виждам. Ето за какво мисля аз. За народа ще е добре.

Османов хвърли клони в огнището.

— А ти жална песен пееш. Защо? И на моята душа е също много тежко. Ти плачеш, аз плача — каква полза? За машината мисли, за картината си мисли, за хубавия живот мисли . . .

Със събрани черни вежди Закир съсредоточено гледаше в огъня, а Клим като че за пръв път виждаше другаря си и не намери какво да му отговори.

— Там каква картина имаш? — изведнъж показа Османов челото на Клим. — Каква картина искаш да рисуваш?

— Аз искам да нарисувам Волга. Широка, широка Волга, много, много вода и чайки над вълните — в тона на Закир отговори Клим. — А оттатък Волга гори в син дим.

— А параход ще има ли? — прекъсна го Османов.

— Може би ще има и параход . . .

— Защо може би? Непременно нарисувай параход. Параходът плава, тегли шлеп. Защо празна вода?

Клим не бе успял да отговори, когато един след друг прогърмяха два пушечни изстрела — сигнал за тревога.

5

Двама души с усилие влачеха някакъв тежък товар. На гърбовете им висеха големи раници и къси планински ски.

Пътят ставаше все по-стръмен и тогава единият от мъжете предаде раницата си на другия и дигна товара на гърба си.

Потапов ги наблюдаваше повече от час. Пръв на площадката „Пятачок ветродуй“ се изкачи високият мъж.

Пътеката, утъпкана от граничарите, минаваше до отвесната скала, заграждаща площадката откъм югоизток, и непознатият засега още не я виждаше. Като се огледа предпазливо, той седна поривисто, допря гръб до камъка, зад който се бе спотаил Потапов, и почна да гълта сняг.

След петнайсет минути на площадката се появи вторият мъж. Той носеше на гърба си един ранен или болен човек. Сложи го на снега и легна до него...

Като изтичаха от дефилето до „Пятачок ветродуй“, Клим и Закир видяха Потапов и двама непознати хора с дигнати ръце. Третият лежеше на снега. Потапов държеше в дигнатата си ръка граната.

Нищо не можеше толкова да порази Клим, колкото неочакваната поява до Болшая зарубка на хората — дотолкова той бе убеден, че през зимата тук не можеше да се добере нито един човек.

По дрехите непознатите трудно можеха да се отличат от местните ловци. Обаче въпреки вечерния здрач Клим можа да види, че най-високият от тях не е от местните жители.

Вторият приличаше на афганистанец. Лицето на третия, лежащ без да издава признаци на живот, бе закрито със шал.

„Какви са тия хора? Как са попаднали тук?“

— Лошо му е... Сърцето — каза изведнъж на руски високият мъж и посочи лежащия в снега човек. — Помогнете му.

— Вие сте нарушили държавната граница на Съюза на съветските социалистически републики. Вие сте задържани — каза Потапов.

— Ние се заблудихме — отговори високият. — И слава богу, че попаднахме на вас... Пистолетът ми е в десния джеб — добави той. — Навярно това ви интересува...

У нарушителите на границата се оказа брезентова палатка, нея я разпънаха на „Здравей и прощавай“ до колибата, покриха я с клони и затрупаха със сняг; стана тясно, но топло жилище.

От раниците на задържаните Потапов извади вълнени одеяла и малко продоволствие. Освен това бяха взети от тях два автоматически колта, компас, английски хронометър, топографически карти на Адалай и Тян-Шан, два призматически бинокла, фотоапарат.

Високият мъж, който се нарече Николай Сорокин, разказа, че те са се лутали в планините цяла седмица. Болният — Ивар Матисен, ученик на знаменития изследовател на Централна

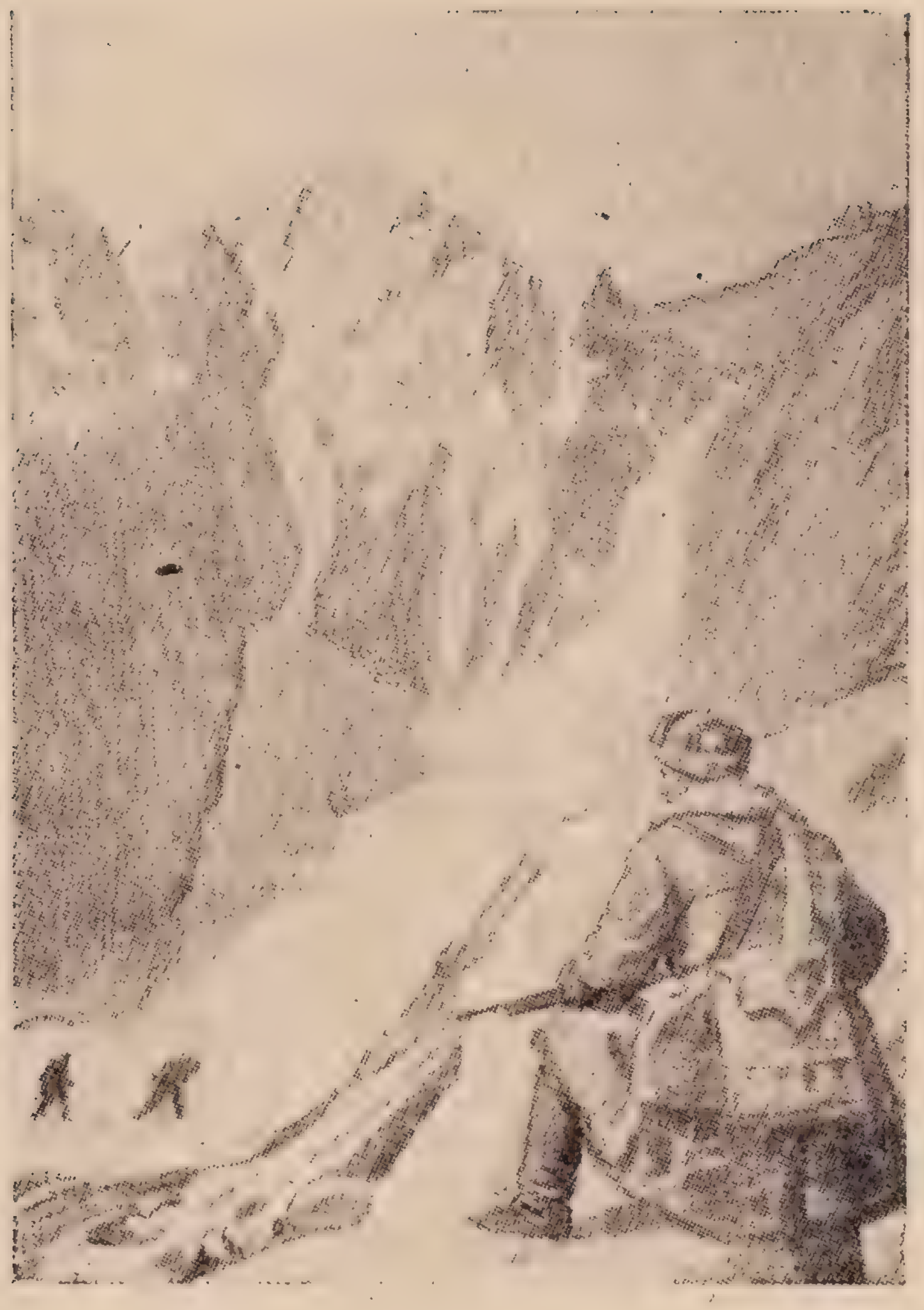

Азия Свен Хедин, искал да пресече през зимата планините на китайския Тян-Шан, а той, Сорокин, живеещ в Кашгар от хиляда деветстотин и петнайсета година, се съгласил да придружава смелия пътешественик. Аджан е водач, при това много лош. Той съвсем се забъркал в тоя дяволски лабиринт от хребети и клисури.

— Това не ме интересува — каза Потапов. — Вие ще обясните всичко това при разпита.

На сутринта на болния стана по-добре и той прошепна нещо на Сорокин.

— Господин Матисен моли да го закарате при вашия офицер — преведе Сорокин. — Той трябва по-скоро да извести своето консулство в Кашгар: там се безпокоят за нашата съдба.

— Господин Матисен ще трябва да почака — отговори Потапов.

Така се започна животът на шестимата. Сега граничарите трябваше не само да охраняват границата, но и да пазят задържаните.

На третия ден, като се миеше със сняг, Сорокин забеляза на скалата засечки, които всеки ден правеше Потапов. Той ги преброи и тихичко подсвирна:

— Излиза, че ние сме ваши пленници, а вие — на планините? Има защо човек да се пропие. Надявам се, гражданино Потапов, че ще ми върнете манерката с коняка.

— Конякът ще остане за медицински цели.

— За медицински цели ли?—усмихна се Сорокин и се почука по гърлото.—Знаете ли, Потапов, Аджан казва, че ако в планините станат срутвания, то ние не можем се измъкна до юли. Вие как смятате?

— Аз смятам, че вие ще трябва да тръгнете с мен днес в планините и да се катерим по скалите: трябва да се насекат кедри за огъня.

— Не виждам смисъл — дали ден по-рано или ден по-късно ще пукнем. Впрочем май че вие сте прави, трябва да се борим, да се борим, дявол да го вземе!

— Лети! — провикна се Клим.

— Наистина това е самолет — оживи се Сорокин.

Някъде съвсем близко над планините летеше самолет, но облаците го скриваха от хората. Бръмченето на витлото се отдалечи и скоро затихна.

На единайсетия ден Матисен съвсем се разболя: той бълнуваше и не можеше да дигне глава.

— Потапов, най-сетне вие трябва да разберете, че е безсмислено да се седи тук — казваше Сорокин. — Ако е затво-

рен пътят на север, то да тръгнем на юг. Вие трябва да съжалите болния учен.

Потапов не отговаряше.

— Или вие искате да замръзнете и да пукнете от глад в тоя снежен затвор! Какво ви задържа тук? Какво?

— Дългът! — не се стърпя и отговори Потапов.

— Дългът ли?! — усмихна се Сорокин. —И много ли сте задължен вие?

Клим се намираше до „Пятачок ветродуй“ и не чуваше разговора на Потапов със Сорокин, но също като Потапов мислеше сега за дълга. Той като да бе възмъжал през тия последни седмици. Вярно че Клим не бе уверен както Потапов, че тримата задържани са врагове (може би наистина тоя Матисен е учен — географ), но отлично разбираше, че и ученият не може да нарушава границата.

— А ти знаеш ли какво мислят те?—попита вчера Потапов, като изслуша съмненията на Клим. — Ти да не би да предполагаш, че учен не може да бъде шпионин?

— Но какво могат да направят шпионите през зимата тук, в планините?

— Пътя могат ли да разузнаят? — вместо отговор го попита Фьодор.

— Разбира се, че могат ...

— В тила ни могат ли да се промъкнат?

Клим погледна палатката, от която се носеха стенанията на Матисен, и в съмнение заклати глава.

— Впрочем наистина дявол ги знае какво мислят!...

Мина още една седмица. На двайсет и шести февруари Клим заведе Аджан за дърва. Свечери се, а те не се връщаха. Потапов върза Сорокин и Матисен и тръгна да ги търси. Той дълго пълзя по ледника и едвам на разсъмване се натъкна на дълбока пукнатина, от която се обади Клим.

Потапов му спусна въже.

— Краката ... — простена Клим.

— Държи се за кръста.

С усилие Потапов извади другаря си. Той не можеше да стои на краката си.

— Краката — повтори той, — навехнах ги и струва ми се, че краката ми са замръзнали.

— А де е нарушителят?

— Той избяга, прескочи пукнатината. Аз гръмнах, не улучих. Той скачаше на всички страни като заек. И потънахме, ето ...

— Но де е той? — разтревожено го попита сержантът.

— Там — посочи Клим с глава към пукнатината. — Ние и двамата потънахме...

Потапов се наведе над пукнатината, стараейки се да види къде е Аджан.

— Аз го застрелях — тихо каза Клим.

Сержантът бавно се обърна към другаря си:

— Хайде, ще се опитам да ти разтрия краката.

Той предпазливо свали валенките от отеклите крака на Клим и почна да ги разтрива.

Безсилен да издържи на страшната болка, Клим високо извика.

— Доложете при какви обстоятелства сте застреляли задържания нарушител на границата — неочаквано заповяда Потапов.

Клим престана да стене — толкова бе го поразил официалният тон на другаря му.

— Докладвайте! — повтори Потапов, продължавайки да разтрива краката му.

— Другарю сержант, нарушителят се хвърли върху ми... Изглежда че при падането си той не се бе ударил толкова силно като мене и аз стрелях в него... Ох, боли!...

— Търпи! — каза Потапов, като гледаше съчувствено пълните със сълзи очи на Клим. — Другарю Кузнецов, обявявам ви благодарност за смелите и решителни действия.

Клим нищо не можеше да отговори; толкова непоносима стана болката.

— Търпи, Клим, търпи, друже — повтори Потапов. — Е, разбираш ли сега всичко?

— Разбирам — през зъби произнесе Клим.

Потапов направи от кедровите клони влачило, сложи върху него другаря си и го повлече. През пукнатините и камъните той го пренасяше на ръце.

— Търпи, търпи!...

Потапов изтегли влачилото на пътеката и тежко. задъхан, седна до Клим.

— Е, как е? Да вървим ли по-нататък? Току-виж на „гостите“ им домъчняло за нас, а и тая лавина всеки момент може да се свлече. — Сержантът посочи огромната снежна шапка, увиснала над дефилето. — Те винаги по това време се срутват.

— Да вървим — отговори Клим.

Да, сега той всичко разбираше.

— А как мислиш ти, Кузнецов, дали ще дойде скоро смяната! —наруши Фьодор мълчанието. — Да бе дошла по-скоро.

— Разбира се, че ще е скоро! — зарадвано отговори Клим.

Загледан в клатещия се от умора другар, той мислеше колко верен приятел и добър старши другар е Фьодор.

През дългите месеци, прекарани заедно в снежния плен, за много нещо бе вече говорено и Клим отлично си представяше колко добър електроженист е бил Фьодор, преди да го извикат в армията. И в завода в Новосибирск Потапов сигурно е бил пример за другарите си в цеха и добре е, дето го обича Вера, чийто портрет той наскоро показваше и за която говореше сдържано и гордо усмихнат.

Разбира се, че и Фьодор искаше да си отиде в къщи, той също се измъчва, но ето какъв човек е — нито веднъж дори не е загатвал за това!...

6

На втория ден след завръщането на Потапов и Клим от ледника на Болшая зарубка отново долетя самолет. Тоя път облаците не пречеха на летеца да види лагера. Той направи кръг над площадката и хвърли знаме.

Фьодор и Клим с вълнение следяха как все по-ниско и по-ниско се спущаше бялото парашутче, докато Потапов не го хвана с ръка.

Самолетът направи още един кръг и хвърли втори голям парашут. За него бе закачена торба. Повлечен от тежкия товар, парашутът падна в пропастта.

— Заплеси! — възкликна седналият до палатката с вързани ръце и крака Сорокин.

Потапов извади от един малък металически патрон писмо Той го прочете за себе си, наведе се и каза на Клим:

— Пишат ни да се държим до пролетта. Летецът тия дни пак ще ни хвърли продукти. Малко ни остава да чакаме до пролетта.

Фьодор каза това тихо, с най-спокоен тон и също така тихо добави:

— А в торбата има консерви, сол, захар и хляб...

Пролетта обещаваше да настъпи по-рано. Дори тук, до Болшая зарубка, на височина почти три хиляди метра, се чувствуваше наближаването на пролетта. През деня снегът се топеше, преспите около лагера видимо се слегнаха и все почесто ехтяха в планините лавини. Огромна буца сняг бе увиснала над „Пятачок ветродуй“, където Потапов и Османов поред стояха на пост, пазейки границата. Тя можеше и да не се

срине, тая снежна пряспа, и Фьодор се успокояваше с тая надежда.

Нещастието стана в оня момент, когато Потапов правеше на скалата сто петдесет и осмата засечка. Чудовищният грохот, силната въздушна вълна и облакът снежен прах, долетял до лагера, не оставаха съмнение, че това бе лавина.

Клим лежеше до огъня на края на площадката. Той трепна и неволно затвори очи, а сержантът веднага грабна лопатата, втурна се към него и каза:

— Пази нарушителите. Аз отивам на „Пятачок". На ти и моя наган.

Избяга и начаса се скри в снежния прах.

Клим се опита да допълзи по-близко до огъня и не можа.

„Какво е това? Дали не губя от болка съзнание?" — погледна планините и си помисли Клим. Стори му се, че те ту се приближават, ту изчезват, сливайки се с облаците.

Матисен, когото граничарите смятаха за болен, наблюдаваше в това време часовоя, дигнал завесата на колибата. Като видя, че Клим не мърда, „ученият" тихо го извика.

Клим не отговаряше.

— Кузнецов! — вече по-силно повтори Матисен.

И пак никакъв отговор.

Матисен почака една минута и като се тласкаше с колене, изпълзя от колибата, надигна се с мъка и с подскачане се домъкна до огъня. Неочаквано закачи котелката и тя със звън падна. Матисен замря, но Клим не даваше никакви признаци на живот. Тогава Матисен легна на страна, търкулна се, колкото може по-близко до огъня, изпъна вързаните си ръце и поднесе към огъня въжето. Сетне почна да трие обгорялото въже о края на един остър камък, най-после освободи ръцете си, развърза краката и бързо се изправи.

Клим се свести от някакъв шум. Разтвори очи и не повярва изведнъж, че вижда наяве Матисен. Сънува ли? . . . Не!...

Във вълнението си Клим стреля с нагана си три пъти поред и не улучи.

— Назад! — викна той, насочвайки към Матисен клатещото се дуло на нагана. „Излиза, че тоя учен съвсем не е болен! . . . "

Матисен отскочи в страни. Клим гръмна още два пъти и пак не улучи.

— Назад към колибата! — повтори Клим и бързо погледна към палатката, от която бе изпълзял Сорокин.

— С камък го удари, с камък! — злобно извика Сорокин на Матисен, скрит зад издадината на скалата.

— Слушай ти . . . ти си лош снайпер . . . — заговори извеqнъж Матисен на руски. — В твоя барабан са останали два патрона. Ако ти си мъж, остави един куршум за сърцето си.

— Само мръдни и той ще се забие в главата ти! — му отговори Клим.

Като бързаше към изстрелите, Потапов успя да премисли всичко най-лошо. Докато той стигне до „Пятачок ветродуй“ и откопае изпод снега зашеметения Закир, мина не по-малко от час.

Ето и площадката. Потапов видя първи Клим. Той лежеше до огъня и стискаше нагана. До входа на колибата високо стенеше раненият в крака Матисен.

— Всичко е наред, другарю капитан! — прошепна Клим и превъзмогвайки болката, се усмихна.

НАЙ-ГОЛЯМАТА ЛЮБОВ

1

През юни 1950 година служебни работи станаха причина да отида в Задполярието, на Рибарския полуостров. Не бях свикнал и ми бе странно да видя през нощта слънце едновременно с луна. Първите дни съвсем не можех да се помиря с мисълта, че трябва да заспивам при силна светлина, но тъкмо на това обстоятелство дължа една съвършено неочаквана среща. Тя стана през нощта на двайсет и четвърти юни.

Не можех да заспя и отидох при граничарските кораби да попитам за прогнозата на времето. На другия ден ни предстоеше да отидем до Печенга, а в морето втора седмица продължаваше щормът.

— Вятърът е до седем бала, възможни са и снежни бури — зарадва ме дежурният в базата капитан-лейтенант.

Стенният параходен часовник показваше два часа след полунощ, а в прозореца ярко светеше слънцето. Капризното Баренцово море се пенеше с хиляди вълници.

В пристанището влизаше малък военен параход. Аз разгледах зеленото флагче на пограничния флот и се заинтересувах какъв е тоя кораб.

— „Буйний" — отговори капитан-лейтенантът.—Между впрочем той задържа миналия месец „Принцеса Виктория". Елате да го срещнем.

Преди известно време във всички вестници бе публикувано късо съобщение за задържането в съветските задполярни води на английската гемия, занимаваща се с незаконно ловене на риба.

„Интересно е да се знае как нашите момчета са смазали фасона на англичаните?" — помислих си аз и тръгнах с капитан-лейтенанта към пирса.

Малкото градче — няколко десетки двуетажни къщи, залепили се като птичи гнезда по стръмните склонове на скалистите хълмове — спеше. Празните улици, озарени от слънчева

светлина, правеха странно впечатление — като че всички жители внезапно бяха напуснали града.

Завил стремително, „Буйний“ стигна брега с оная изключителна точност, която повече от всякакви думи свидетелствува за майсторството на командата.

— Чудесно . . . — не можах да не се възхитя аз. — Кой е командир на „Буйний“ ?

— Павел Фомич Куприянов.

— Куприянов ли ? — аз се смаях не по-малко, отколкото ако бяха ми казали, че в залива е влязла фрегата на самия Нахимов.

Няколко минути след спирането на „Буйний“ аз бях вече на борда му и както се казва, не вярвайки на очите си, прегръщах високия старши лейтенант, бивш старшина първа степен и мерач на противотанкова пушка.

Фомич почти не се бе изменил през изтеклите години. Може би само бръчките покрай устата му бяха станали по-резки и слепите му очи бяха леко посребрени.

Синият кител му отиваше много и аз трудно можех да си го представя в униформата на пехотинец.

Оказа се, че „Буйний“ се е отбил в Рибарския тоя ден, точно тая нощ, по някаква непредвидена служебна работа.

Докато Павел Фомич се съвещаваше за нещо с дежурния, аз седях на буксирния кнехт, разглеждах стройния стражеви кораб и си спомних годините на скорошната война и как се запознахме и сприятелихме с Куприянов. Като че бе вчера!

В мирно време Куприянов служеше в морската гранична охрана на Каспий, през лятото на четиридесет и втора година с бригада морска пехота попадна до Моздок, бе ранен, а след изписването си от болницата се озова в нашия пограничен полк.

Висок един сажен, около двайсет и осем, трийсетгодишен, той изглеждаше значително по-възрастен. Едрото му лице като да бе изсечено от твърд варен дъб и се запомняше от пръв поглед. Нещо неукротимо и в същото време удивително добродушно прозираше и в неговите светлокестеняви очи и в рязкото очертание на плътно стиснатите му устни, заобиколени с дълбоки бръчки.

— Къде си събрал толкова бръчки преждевременно ти, Павел Фомич ? — смееха се момчетата. — Порядъчно си се налудувал ? . . .

Към всичко това трябва да се прибави, че Павел Фомич бе за учудване неразговорлив и често стоеше мълчаливо, загледан в една точка. Обясняхме това с тъгата му по морето.

— Стар моряк, кърмата му е в раковините—често повтаряше кой знае де чутата морска поговорка ротният шегаджия, сержантът Иван Дядюшкин.

Куприянов никога не се обиждаше и не отговаряше на закачките, което ми се виждаше странно: както се знае, моряците не се скъпят на острите думи.

Дадоха му подходящо оръжие — автоматична противотанкова пушка. Вярно че е тежичка, затова пък слагаш пет патрона и всеки патрон е малък снаряд.

Павел Фомич се грижеше за пушката си и бе пример за другите. Веднъж случайно чухме как той говори с пушката си. Почиства я, смазва и си мърмори под носа: „Ние, другарке, ще покажем на фашистите как се хваща сом за хрилете".

Дядюшкин не се стърпя и изтърси:

— Да не се обяснявате в любов на пушката си, Павел Фомич ?

— Празната бъчва винаги дига много шум! — като погледна бегло Дядюшкин, каза Куприянов.

— Мъж със сериозен характер! — определиха войниците.

Веднъж, като изпразнихме с Фомич цяла котелка чорба, скрихме се от горещината в сянката на един глог и се разприказвахме за довоенното житие-битие.

Куприянов произхождаше от потомствени каспийски рибари. Щом поотрасъл, баща му го завел при рибарите да научи занаята. На осемнайсет години Павел е вече ударник в колхоза, занимава се с риболов в дълбоки води. В дълбоките води изпращали най-дисциплинираните здрави момци, а той бил комсомолец, при това як — дигал котва!

— Рибарската лодка е солидна, тримачтова, взема около пет хиляди пуда товар — с мек бас разказваше Фомич. — На такава гемия самият „Егор сваликалпак" не е страшен. У нас така наричат северния вятър. Каспий има суров характер, тихо време не се задържа по него: сутрин е тишина, а към пладне вълните димят, вятърът носи като прах пръските от гребените им. Дръж се само! Ала боиш ли се от бурята, риба няма да видиш: най-добрият лов е при ветровито време.

— А не е ли рисковано?

Фомич се усмихна с леко присвити очи:

— Краваите не влизат сами в устата... Затова пък колко е красиво! Чайките размахват криле: „Щастливо плаване!" Лодката се носи бързо, вятърът бъбри с мачтите: „Добър лов... Щом свърши войната, непременно ще се върна в колхоза."

Фомич разказа и за службата си в стражевия пограничен кораб „Атарбеков", и за това, как в самото навечерие на войната през една глуха нощ граничарите са задържали на линията на Ленкоран персийска гемия, занимаваща се с измерване на дълбочините в нашите териториални води.

— И представи си, шкиперът им не бе персиец, а най-чистокръвен англичанин.

Фомич със сила изпука стиснатите си пръсти. Очите му потъмняха от гняв.

— Не вярвам аз на тия „съюзници"!

Неочаквано от полусъборената къща изскочи зайче. Проскубано, жалко. Като ни видя, съвсем се изплаши и се шибна в храсталака. Учудихме се: отде се е появил заек на самата бойна линия?!

— Няма спокойствие :: за безобидното животинче — поклати глава Фомич.

Откъм морето се чуваха глухи експлозии. Високо над облаците досадно бучеше фашистки разузнавач.

— А колко риба загива напразно — с яд каза Куприянов. — Със снаряди я зашеметяват, с мини, с бомби. — Навъси се и погледна небето. — Но какво ще говорим за рибата! Цял кипваш, като си помислиш колко вреда са ни нанесли тия ироди . . .

Той стана мрачен и млъкна. Млъкнах и аз.

— По-скоро да мога да я изпитам в действие—изведнъж каза Куприянов, гледайки дългата цев на ПТР.

— Ще я изпиташ — казах аз, като не предполагах, че такава възможност ще му се представи буквално след няколко часа.

На разсъмване полкът получи заповед да мине в настъпление.

Нашата рота вървеше начело на първи батальон зад огневото прикритие.

Нахлухме в окопите и — на нож. Павел Фомич грабна ПТР за цевта и заудря с нея като с цепеница фашистите по главите, като че тя не тежи повече от един пуд.

Изтласкахме противника от окопите, закрепихме се. Седнахме да си поемем дъх.

— Добре биеш фрицовете, Фомич — казвам на Куприянов. — Майсторски ги налагаше с пушката.

— Той е висок и така трябва — намеси се Дядюшкин.

Куприянов стана и изтри с парцал цевта на пушката.

— Няма нищо общо тук височината ми. Край Брест загина брат ми, бе началник на застава, заедно със жената и де-

тето. Бяха отишли на гости на чичо си, а идва двайсет и втори юни...

Вечерта същия ден полкът отново тръгна в настъпление. Куприянов тоя път не бе с нас: него и другите стрелци с ПТР изпратиха в трети батальон — там очакваха контраатака от немски танкове.

Павел Фомич се върна в ротата, когато ние вече се бяхме разположили в неприятелския блиндаж и вечеряхме. Всички се зарадвахме, че е жив и здрав. Дядюшкин му стори място до печката, подаде му консерва:

— Морякът винаги намира вода. Де си се окъпал? Изсуши се и хапни „втори фронт".

Куприянов наистина бе мокър от главата до краката, но на въпроса, какво се е случило с него, отговори едносрично, че нищо особено не се е случило и щом почисти своята ПТР, веднага заспа.

А на сутринта тича ротният готвач и размахва дивизионния вестник:

— Момчета, другари, четете как се е отличил вчера нашият Павел Фомич!

Ние прочетохме и ахнахме. Вчера при преследването на противника третият батальон почнал да се прехвърля през реката. Прокарали мост, но го разбила мина. Рекичката, макар и тясна, била дълбока: до шията на Куприянов. И знаете ли какво е направил той. Нагазил в реката, сложил на раменете си две дъски: едната от левия бряг, другата от десния и така под огъня стоял дотогава, докато и двете роти не минали по тия дъски като по мост. А сетне настигнал своите и в боя запалил два фашистки танка.

През цялата страница на вестника бе напечатано: „Бийте врага така, както го бие комунистът Павел Куприянов!..."

„Непременно трябва да стигна до леговището им!" — с каква увереност казваше това Павел Фомич и колко скърбяхме ние, че не бе съдено да се сбъдне неговата мечта.

По време на преправата през Керченския пролив в рибарското корабче, в което се намираше нашата рота, попадна неприятелска бомба. До брега стигнахме с един „морски ловец", който ни извади, и — в атака. А след сражението при проверката се откри, че Куприянов е изчезнал безследно.

— Удавил се е — мрачно каза Иван Дядюшкин.

Никой не искаше да повярва, че Фомич не е вече между живите, всички се надяваха, че може би го е прибрал ранен

някакъв кораб, но тогава бе невъзможно да се изясни това. Наскоро ме прехвърлиха в друга част и аз повече нищо не чух за съдбата на старшината от първа степен Куприянов.

2

Потънал в спомени, аз не забелязах кога се бе приближил Павел Фомич.

— Ето че съм свободен... За четиридесет минути — добави той, като погледна ръчния си часовник.

Куприянов се радваше на срещата не по-малко от мене. За себе си почти нищо не разказваше. („Жив и здрав съм, както виждаш"), повече ме разпитваше за другарите от полка и за моето житие-битие.

— Изпратиха ме в болницата в Уфа — каза той, като забеляза, че поглеждам Златната звезда, закачена на кителa му.

Ние се разположихме в каютката на Куприянов, толкова тясна, че купето на един вагон в сравнение с нея би изглеждало като апартамент: тясно легло (на него сме седнали), масичка колкото една книга, малка поличка, шкафче в стената и между всички тия мебели — под от половин квадратен метър.

— Не разбирам как се побираш тук? — казах аз. — ПТР не би се вместил тук.

— Моите ПТР-ета сега са на горната палуба — усмихна се Фомич.

— А какво стана с колхоза? Войната отдавна свърши.

— А какво стана със завода, майор Василев? — в същия тон ме попита Куприянов. — Доколкото си спомням, ти имаше намерение след войната да се върнеш в завода, а и ти още си с пагони.

И двамата се разсмяхме.

— Да, за някои войната се свърши, а за граничарите тя продължава — вече сериозно каза Фомич. — „Съюзници"! Дръзки станаха, всеки момент може да ти напакостят.

— Може би ще разкажеш нещо за „Принцеса Виктория"? Зер не съм помислял, че ти си я задържал.

— Дръзки станаха — ядосано повтори Фомич, — да не мислиш, че нашата моруна е привлякла тая „Принцеса"?

Той се навъси още повече и аз живо си спомних отколешния ни разговор за „съюзниците" преди боевете ни за Кримская.

Готвачът ни донесе по чаша гъст, изгарящ устата чай. Фомич отпи няколко глътки.

— Видиш ли, майоре, Баренцово море е много богато. Нордкап докарва в него топла вода. Плаваме цяла година, рибата, от само себе си се разбира, е в огромно количество. И знаеш ли каква риба? Моруна, пикша, селда, коструша, калкан, морски вълк...

— Силна е у теб рибарската жилка — неволно прекъснах аз Фомич.

— А ти какво смяташ? — все така сериозно ме попита той. — Кога и в какви места моруната отива да се „угоява"? До кои брегове се лови по-добре селдата? Кои места харесва кострушата? Туй трябва ли да се знае или не? Не сме само ние тук, дето се занимаваме с риболов — навсякъде чужденци и на първо място англичани и норвежци. Някой път излезеш в стражева обиколка и за един ден от двайсет до трийсет техни шхуни ще срещнеш. Английските есминци се мяркат в далечината, а тях май не селда и моруна ги интересува.

Куприянов говореше все със същия равен мек бас, с леко присвити очи.

— Та ето що, майоре — продължаваше той, — международните риболовни конвенции и съглашения са само проформа за капиталистите. Да се надяваме на тяхната съвест ли? Полесно е да придумаш акулата да не яде селда по времето, когато си хвърля хайвера. Всеки гледа да удари кьоравото, тайно да полови риба в наши води. Чакай неканени „гости", щом падне мъгла или нощен мрак. И току-виж някой „норвежец" изкарал на брега американски или английски агент.

— Много ли ги ловите? — попитах го аз.

— Случва се... — Павел Фомич бързо погледна часовника си и лицето му изведнъж светна от весела усмивка.

— Да беше видял каква кисела физиономия направи тоя Чарлз Макдоналд, когато се подписваше върху копието на картата!... Макдоналд е капитанът на „Принцеса Виктория" — изпревари Фомич моя въпрос.

— Сложна ли бе операцията? — попитах го аз, макар и да знаех, че той не обича да говори за заслугите си.

— Командата се държа прилично. А преди да излезем от базата си, духна хубав ветрец от норд-норд-вест; в морето пет бала, на брега — гъста мъгла. Корабът ни, както виждаш, е малък, вълните се разхождат по палубата му. Към двайсет и един часа (а ние тръгнахме в деветнайсет) заваля сняг. Видимост — един-два кабелта. Мъчно може да се измисли полошо време.

Фомич пак се усмихна. Върху лицето му сигурно се бе отразило развеселило го съчувствие.

— Да ти разказвам ли по-нататък? Е, по-нататък всичко е както му е редът. Вятърът се засили. Проясни се. Наблюдателят докладва: „На вест-вест-зюд дим“ (значи по-близко са до нашия бряг). Променихме курса. Здравейте: „англичанин“, риболовец. Взехме пеленг, определихме: на три мили в нашата зона. Командувам: „Пълен ход“ и отивам към него. А щормът между впрочем е вече осем бала — вълните стигат до мостика. „Принцесата“ (това бе тя) ни видя и си плю на петите. Запалихме граничните светлини. Сигнализирахме с прожектор: „Да се спре корабът, да легне в дрейф“. Не се подчиняват. Давам три предупредителни ракетни изстрели. „Англичанинът“ мълчи. Сметката на Макдоналд, видиш ли, бе ясна — да излезе от нашата зона, сетне доказвай значи, че е виновен: по водата следа не остава. . Но от нашия „Буйний“ не можеш се отърва! Засилихме още повече хода, пресякохме курса на „Принцеса“ до самия й нос. На „англичанина“ — паника: вадят мрежата и тъй нататък. Трябва да се изкачим на борда им: да проверим параходните документи, а вълните са такива, че дума не може да става да се пусне лодка. Заповядвам с прожектора: „Вървете след мен“. Разбира се, „Принцесата“ ни направи реверанс във вълните и тръгна след нас.

Отбихме се зад един от крайбрежните острови, спуснахме котва. Пратихме на „англичанина“ проверочна команда. Запечатах радиото им, всичко както му е редът. Поисках от Макдоналд картата: „Посочете вашето място“. Той, разбира се, мънка: сбърках, тъй да се каже, отнесе ме вятърът.

„А защо сте хвърляли мрежите си в нашите води? Отде се е взела у вас десет тона прясна риба? Посочете ни, моля ви се, на картата вашето местонахождение в момента на задържането ви.“

Нацупи се, но няма какво да прави — мушна с пръст в картата на десет кабелта от нашия бряг.

Взехме с копирна хартия копие от картата, отбелязахме мястото, помолихме доста вежливо сър Чарлз да завери с подписа си нашето копие и да признае, че се занимава с незаконен риболов в съветски води.

Подписа се! Стар мерзавец, а когато се подписваше, бакембардите му трепереха от яд и очите му играеха на четири.

Какво още да ти разкажа? Щормът стигна до десет бала. В морето — грохот, вълните като планини. Скоро нас и „англичанина“, макар че се намирахме в тесния пролив, ни откъсна от котвите, още малко и ще ни изхвърли на скалите.

— „Егор сваликалпак" ли? — напомних му аз.

— Къде ти „Егор"!—Павел Фомич махна с ръка.— С една дума, виждам: „Буйний" е зле, а „Принцесата" още по-зле. Излязохме в открито море, закарахме „Виктория" в защитен залив. Взехме глобата. Рибата, разбира се, конфискувахме, попитахме сър Макдоналд няма ли към нас някакви претенции. „Не" — казва.

След това изкарахме „Принцеса Виктория" извън съветските териториални води. Между впрочем — заключи Куприянов — тоя сър Макдоналд съвсем не е рибар, а офицер от английското морско разузнаване, капитан втори ранг. В щаба на отряда веднага го познаха: през четиридесет и втора година е идвал в Мурманск с конвой.

... Четиридесет минути са си четиридесет минути: не можахме, унесени в разговора, да изпием втора чаша чай, трябваше да се сбогуваме.

Застанал вече на брега и като махах на Куприянов с фуражка, едва сега съобразих, че забравих да попитам по какъв начин се е спасил по време на преправата през Керченския пролив.

— А вие нищо ли не знаете? — като чу въпроса ми, се учуди капитан-лейтенантът, с когото след пет часа закусвахме в трапезарията на Дома на моряка. — Парчето от бомба, което е ударило тогава вашето корабче, ранило Павел Фомич в гърдите. За щастие, попаднало му под ръка парче от фалшборд, иначе, разбира се, той щял да потъне: тежко ранен човек не може да плува много. Павел Фомич се вързал с каиша си за дъската. Представяте ли си каква е била силата на волята му! Течението го отнесло по-долу от мястото на десанта. Куприянов разбрал, че пред него е брегът, зает от фашистите, и заплувал през пролива. Едва сутринта наш торпеден катер го забелязал и го прибрал в открито море. Когато го извадили, бил в безсъзнание. След това Куприянов лежал осем месеца в уфимската болница. След като се излекувал, свършил за две години и половина Военно-морското училище, през есента на 1945 година успешно издържал изпит, назначили го при нас на север като помощник-командир на граничния стражеви кораб „Буйний" и ето вече четвъртата година сам го командува.

— Познавам много смели моряци — като помълча, каза капитан-лейтенантът. — Но такива като Куприянов рядко съм срещал. Можете ли да си представите в такова бурно море като Баренцовото да се вадят мини? През четиридесет и пета

година те плаваха тук като топчета в чорба. Граничните кораби помагаха на миньорите. Куприянов тогава по две денонощия не се сменяше от вахта. Веднъж експлодира мина близко до „Буйний“ и взривна вълна изхвърли Павел Фомич зад борда. Той изплува и веднага се върна на мостика. Обича той нашата служба и отлично я познава. Излиза в морето във всяко време...

„При ветровито време най-добре се лови риба“ — спомних си аз думите на Павел Фомич и живо си представих как той е застанал сега на мостика на „Буйний“ и се носи срещу щорма.

ЩАСТИЕТО НА ПЬОТР ОРЛОВ

1

Никога Пьотр Орлов не бе изпадал в такова отчаяно, а едва ли не безизходно положение. Вкопчил се до болка в ноктите с лявата си ръка за острия гранитен зъбец — в дясната му бе автоматът,— той с цялото си тяло се залепи до грапавата, почти отвесна скала. С пръстите на десния си крак той се опираше в малка издадина, левият му висеше над бездната. Брадата и устните се бяха забили в щърбатата неравна повърхност на гранита.

Прикладът на автомата, оказал се по някакъв начин между скалата и гърдите, притискаше ребрата му. Слънцето печеше голата му глава, пот закриваше очите, а Пьотр не само че не можеше да изтрие потта, но се боеше и да мръдне.

Мина не повече от минута, а ръката му отмаля: ще му стигнат ли силите да се задържи така, макар и четвърт час?

Чувството за смъртна опасност — тя дълго и настойчиво го дебнеше и връхлетя върху му съвсем не оттам, отдето я очакваше,—а главно съзнанието за това, че той може да загине безцелно, парнаха мозъка му. Нима ще се удаде на врага да избяга?

Тая мисъл му се стори толкова невероятна и чудовищна, че Пьотр за миг забрави опасността. Той като наяве виждаше страшната картина: гигантска експлозия, бентът литва във въздуха, реката се устремява в долината като неудържим водопад, тревожно свирене на сирени, разрушени заводи, стонове на давещите се и за всичко е виновен той—Пьотр Орлов, в когото вярваха, на когото се надяваха, в когото не се съмняваха.

Като че хиляди хора го гледаха сега. В погледите им имаше осъждане, негодувание, гняв. Как допусна ти това? Как посмя това да допуснеш?!...

— Не, не — прошепна Пьотр с пресъхнали устни. Отчаянието се смени с решителност.

Преди всичко трябва точно да си изясни обстановката. Той отхвърли леко главата си и погледна нагоре.

Гребенът на скалата заграждаше върховете на отдалечаващите се към изток хребети и Пьотр видя само бездънната гъста синева на южното небе и лениво трупащите се един върху друг облаци.

Като се притисна още по-плътно до скалата, Пьотр обърна глава надясно и видя южния връх. До неговите стръмни склонове, покрити с вечен сняг, се събираше мрачен тъмносив облак — верен признак за наближаваща буря.

А долу? Какво става долу?

Все така предпазливо Пьотр погледна през рамо и неволно закри очи: скалата, за която той едва се държеше, бе надвиснала над толкова дълбока пропаст, че течащият по дъното ѝ бурен поток изглеждаше оттук, отгоре, като неподвижна сребърна лента.

Надвил чувството на страх, Пьотр отново погледна в бездната. На около седем метра под него, над клисурата, се виеше орел. Още по-надолу и малко надясно, на малка скалиста площадка, се тъмнееше гнездо, направено от пръчки и изсъхнала трева. На края на гнездото нещо ярко се зеленееше.

Като видя орела, Пьотр още по-ясно разбра цялата изключителност на своето положение: орлите правят гнездата си само по най-недостъпните места. Но какво се зеленее там?... Фуражка! Моята фуражка?!...

... Преди пет минути Орлов пълзеше по гребена на мрачна гранитна скала. Като влачеше с труд подутия си крак и стискаше в ръка автомата, той предпазливо оглеждаше намиращата се от дясната страна вдлъбнатина. Слънцето бързаше към залез и през каменистата вдлъбнатина се проточиха дълги назъбени сенки. Там някъде е врагът! През време на преследването Пьотр неведнъж можеше да го убие, но само го рани, тъй като знаеше, че трябва да го хване жив.

Катерейки се по скалата, Пьотр не се съмняваше, че пътят е избран правилно — само от тая скала е възможно спущане по северния склон на малкия хребет в долината, закъдето безусловно се и стреми врагът, спущането е невероятно трудно — стръмният склон е нарязан с дълбоки пукнатини,— но все пак е спущане! А когато се разкри, че на скалата няма никой, Пьотр разбра, че врагът е сбъркал и е тръгнал по вдлъбнатината. Как сега да го хване? Къде се е скрил?

Като че в отговор на мислите му долу между каменните блокове се мярна познатата висока фигура. Пьотр приготви

автомата си, но тоя път врагът успя да стреля пръв и изчезна.

Куршумът свали фуражката на Пьотр. Нямаше време за мислене: той се хвана за първия попаднал му под ръка гранитен зъбец, плъзна се по западната страна на гребена и се озова над пропастта...

2

Дежурният по заставата събуди Орлов и Савин в 23·30. Пьотр скочи от леглото, като да не бе спал. След две минути той вече се плискаше в умивалнята: „Приятна водичка!..."

Пьотр бе слаб, но въпреки това тялото му като да бе отлято от някаква твърда и в същото време еластична и лека сплав. Когато се движеше, всеки мускул играеше под мургавата му кожа. Ако го погледнеха, любителите на бокса биха казали, че това е роден боксьор; познавачите на лека атлетика биха казали, че от Орлов ще излезе великолепен бегач на дълги разстояния: — не са гърди, а духала, а любителите на футбола безусловно биха му предсказали, че след една кратковременна тренировка той с успех би могъл да замени всеки от петимата нападатели в най-добрия столичен тим.

Ала Пьотр не искаше да стане нито боксьор, нито бегач, нито футболист. Той еднакво обичаше всички видове спорт. Като мислеше за това, че скоро му предстои да се демобилизира и се раздели със заставата, той мечтаеше как ще постъпи в енергетическия институт, а завършил го, ще се върне в родния завод „Динамо" като инженер и ще почне да конструира нови мощни електровози, които ще карат тежки композиции по всички железопътни линии на страната. И би било още по-чудесно, ако в Москва отидеше да следва и Кето.

Като да бе отгатнал мислите на Пьотр, дежурният му каза, че скоро се е обадил по телефона председателят на „Маякът на комунизма" другарят Кецховели: колхозниците канят граничарите на утрешния празник по случай пущането на хидростанцията. Особено много канеха Пьотр. „Ако — казваше Кецховели — не ни беше помогнал сержантът Орлов, ние нямаше да можем толкова бързо да монтираме турбината."

— Ще видиш и Кето — усмихна се дежурният.

Пьотр почувствува как се изчервиха дори краищата на ушите му.

Той можеше по цял ден, без да се умори, да се катери по планините и по цяла нощ да седи над „Историята на дипло-

мацията“ или стиховете на Лермонтов, да улучи с пушка хвърлена във въздуха чиния, да познае на какъвто и да е терен едва забележими следи, без да се замисля, да влезе в бой с десетина врагове и да изнесе доклад за международното положение. Но при всичко това бе невъзможно Пьотр да се вкара насила в кръга на танцуващи; когато за нещо го хвалеха, той страшно се стесняваше и силно се изчервяваше само при намекване за нежните му чувства към бригадира от съседния колхоз осемнадесетгодишната Кето. В нейно присъствие той съвсем се объркваше: всички предварително приготвени думи излитаха от главата му, а нови като напук не му идваха на ум и той при съзнанието, че изглежда глупав, мълчаливо я гледаше и само тежко въздишаше.

— Началникът молеше председателя на обяда на всяка цена да те сложи до нея — подиграваше го дежурният. — Туй, казва, за сержанта Орлов ще бъде по-хубаво от всяка друга награда.

Лицето на Пьотр доби цвета на раменете му, които той безмилостно разтриваше с кърпа.

Не се знае как би свършил тоя разговор, ако в същия момент в умивалнята не бе влязъл ефрейторът Савин.

Планинските кленове се люлееха шумно в двора и спореха с лошото време, чуваше се как плющи над покрива знамето.

— Бива си го вятърът! — избоботи Савин, като погледна през прозореца.

— Ще вали! — добави той с такъв тон, като че предсказваше хубаво време.

Орлов и Савин закусиха, облякоха брезентовите мушами, наложиха фуражки, взеха от пирамидата оръжието и точно в двайсет и четири часа влязоха в канцеларията на началника на заставата.

Началникът внимателно ги погледна, осведоми се дали са здрави и каза:

— Вие отивате за охрана на държавната граница на Съюза на съветските социалистически републики, в района на погранзнака номер ... задача ...

Всеки ден, ето вече почти четири години, Пьотр изслушваше познатата фраза и винаги изпитваше с нищо несравнимо душевно вълнение.

В охраната на границата е важно всяко звено. Пьотр разбираше това и все пак смяташе, че заставите на техния отряд носят особена отговорност: зер оттатък границата е Турция, в която се разпореждат американците.

След половин час Орлов и Савин бяха на мястото, посочено от началника, те се разположиха в туфите на лещака над мърмореща планинска рекичка.

Те внимателно се вглеждаха в нощната тъмнина.

Вятърът тук, в клисурата, не е толкова силен — ту стихваше, ту като стреснат почваше да люлее клоните на лещака и пееше нещо тревожно, скръбно.

Оттатък рекичката като огромна черна завеса се издигаше към небето склонът на насрещния турски хребет. Небето над клисурата бе също така черно, покрито с облаци, без най-малка пролука, през която да може да погледне над земята макар и една звезда.

Към два часа през нощта, както предсказваше Савин, плисна пороен дъжд. От склоновете на хребетите рукнаха водопади. Реката се надигна и след някакви трийсет минути се превърна в клокочещ поток, който с непостижима лекота влачеше и търкаляше огромни камъни.

Орлов и Савин не напущаха поста си до последната възможност. А когато водата със злобен плясък започна да залива лещака, Пьотр бутна другаря си по рамото. Като се плъзгаха и вкопчваха в мокрите бодливи клони, те се изкачиха по-нагоре към запасната позиция, посочена за всеки случай от началника на заставата.

Тъмнината, и без това почти непрогледна, стана още по-гъста. Ревът на разбунтувалия се поток заглуши всички останали звуци.

Изглеждаше чудно откъде в небето, толкова ясно и безоблачно през деня, се бе взела толкова вода: дъждът се лееше като че от милиони невидими кранове на непрекъснати тежки студени струи. Дори брезентовите мушами не можеха да пазят от водата.

Не е много приятно да се намираш под такъв пороен дъжд и да чувствуваш, като че са прогизнали и костите ти, никаква сила не е в състояние да спре треперенето в цялото тяло и зъбите постоянно тракаха!

Да бяха Орлов и Савин ловци, отдавна щяха да се скрият някъде в пещерата и биха изчакали, пушейки лулите си и припомняйки си всевъзможни чудновати ловджийски истории; да бяха овчари, заварени от дъжда в пасбището, те биха събрали стадото в кръг и биха легнали между тясно струпалите се овце, завити с топлите бурки; да бяха те жители на планинското селище, върху което се бе излял поройният дъжд, биха затворили по-здраво капаците и биха се разположили до топлото огнище.

Но Орлов и Савин бяха граничари. Ако станеше нужда, те биха прекарали под пронизващия дъжд не час и не два, а ден, два дни, толкова, колкото е необходимо, тъй като планинската рекичка, която те наблюдаваха, не бе обикновена рекичка, каквито има толкова много по земното кълбо — по нея минаваше границата.

3

След като буйствува около час и половина, дъждът внезапно спря. И почти същия час над все още несмирилата се рекичка се изви ракета и извади за няколко секунди от мрака част от неузнаваемо променилата се клисура: там, дето неотдавна се издигаше отвесна скала, се бе образувала стръмнина — подровената скала се бе съборила; крайбрежният лещак бе изчезнал, като че бе срязан от огромен плуг; из рекичката тук-таме стърчаха огромни камъни, по които можеше, без да си намокриш краката, да се прехвърлиш на отсрещната страна.

Ракетата бе сигнал за тревога, тя известяваше, че през границата е минал враг.

„В случай на тревога вие трябва да отивате в помощ на съседния пост...“ — ги предупреждаваше началникът на заставата. Орлов и Савин скочиха и се втурнаха нататък, където току-що бе изгаснало ослепителното зелено кълбо.

Наскоро към мястото на произшествието пристигна група конни граничари начело със самия началник. Те внимателно претърсиха всички близки пукнатини и пътеки. Бе ясно, че нарушителят по някакъв начин се е изхитрил да мине рекичката през време на дъжда: намиращият се по-наляво от Орлов и Савин наряд, осветявайки скалите с фенерче, откри на една от тях прясна драскотина, направена от някакъв остър предмет.

Началникът на заставата огледа като че с нищо неотличаващата се драскотина и каза, че нарушителят без съмнение е ловък, силен и ако е рискувал да се прехвърли през реката в такова лошо време, то следователно е един много опитен враг.

Търсенето на нарушител в планините сред клисури, скали и урви е много по сложно, отколкото някъде в степта и дори в пустинята: по голите скали трудно може да се открият следи; но особено трудно е да се намерят нощем, при това след един тропически дъжд, който е унищожил много познати ориентировачни предмети и е заличил пътеките.

Началникът раздели граничарите двама по двама и те започнаха да се изкачват по южния склон на малкия хребет, като оглеждаха бързо и същевременно внимателно всяка пукнатина, всяка издадина, всяка падинка и всеки храст.

На Орлов и Савин като на най-опитни бе възложено да прегледат козята пътека, водеща за най-стръмния завой на хребета. Трудно можеше да се предположи, че нарушителят ще рискува да се насочи през нощта по тая главозамайваща пътека, крайно опасна дори през деня, обаче началникът на заставата намери за необходимо да се провери и тя.

... Над хребета се появи свенлива, като че неуверена в силите си заря. От клисурата се провлачи белосива гъста мъгла. Някъде тъжно викаше невидима ранна птица.

До гребена на хребета оставаха още около двеста метра, но тъкмо тия последни двеста метра бяха най-трудните: козята пътека се издигаше сега едва ли не под ъгъл от шейсет градуса по тесния корниз, издаден от отвесния гранитен блок.

Орлов и Савин се изкатериха още малко и бяха принудени да се спрат: пътеката се пресичаше от пукнатина, широка около три метра — резултат на нощно срутване. Пьотр допълзя до назъбения й край и погледна надолу. Дъното на пукнатината се губеше в гъст мрак.

Три метра... За леконогите бикове и кози туй е дреболия, но как може човек, без да се засили, да прескочи триметрова пукнатина?

— И таз хубава! — не се сдържа и прошепна Савин. — Катерихме се, катерихме и всичко напразно! Ясно е, че нарушителят тук не е минал. Та не е прелетял с крила?

— Той се е катерил нататък — посочи Орлов наляво, където в нависналата над пътеката кафява скала се тъмнееше тясна лъкатушна пукнатина. Тя възлизаше нагоре почти вертикално.

— Ей тука — тихо, но убедено повтори Пьотр, като разгледа внимателно пукнатината.

Той се подигна на пръсти и напипа с ръце прясна дълбока драскотина в гранита, направена от някакъв остър метални чески предмет.

— Той има алпинистка „котка" — каза Пьотр, подпря се с крака и ръце в края на пукнатината и се заизкачва нагоре...

Слънцето завари Орлов и Савин върху една мъничка камениста тераса, осеяна с остър чакъл. Терасата преминаваше в нова тясна вертикална пролука.

Пьотр се спусна по ръце и крака и погледна срещу полегато падащите слънчеви лъчи. Засенчените вдлъбнатини в чакъла не оставаха никакви съмнения — това бяха следи на човек.

— Приготви пушката — прошепна Пьотр и премести автомата от гърба на гърдите. Пролуката изведе граничарите на една фуниеобразна площадка, от тази площадка нагоре пътечката ставаше толкова стръмна, че главата се замайваше.

Савин неволно се хвана за гранитната издадина и неволно погледна другаря си: мургавото скулесто лице на Орлов, покрито с бисерни капчици пот, бе изпълнено с решителност.

— Хайде, хайде! — прошепна сержантът. Той искаше още нещо да каже и млъкна. Някъде отгоре се чу зловещ тътнеж, нарастващ с такава стремителност, че Орлов и Савин едновременно съобразиха какво става и едновременно се разбягаха на различни страни.

По стръмния склон, подскачайки като огромни топки, се търкаляха камъни. Пьотр не успя да се възвие и един от камъните го закачи за колянсто, като едва не го свали. Сержантът извика да предупреди другаря си, но тоя не го чу. А от склона се носеше вече гърмящата лавина. Бе каменопад. Пьотр закри главата си с ръце и се вмъкна в първата попаднала пред очите му пукнатина.

Камъните с оръдеен грохот се стоварваха върху площадката, отново подскачаха и гонейки се един друг, се събаряха в клисурата, като унищожаваха всичко по пътя си. След тях отгоре се посипваха хиляди дребни камъчета, смесени с чакъл.

Най-сетне зловещият грохот, отразен от многогласо планинско ехо, стихна. Само облак от гъст прахоляк и огромната купчина чакъл, изпълнила фуниеобразната площадка, напомняха за току-що станалата катастрофа.

Като разтърка набитите си с прах очи, Пьотр се огледа, почака няколко минути и с труд се измъкна от полузасипаната пукнатина. На площадката нямаше Савин.

Лявото му коляно бе отекло, всяко движение предизвикваше нетърпима остра болка, но Пьотр не обръщаше внимание на това — така го бе потресла внезапната гибел на другаря.

А врагът? Мигар врагът ще избяга? Загледан с омраза нагоре, Пьотр се закатери по острите камъни. Рубашката и панталоните му висеха на парцали. От раничките по ръцете и краката му течеше кръв, а той все се катереше и катереше с напрегнати мускули, със стиснати зъби, тежко задъхан, забравил жаждата, болката в крака, отдаден цял на едно всепоглъщащо желание — да стигне врага!

В името на какво се промъкваше врагът в съветския тил? В името на парите, да може, след като извърши черното си дело, да се опита да се върне обратно оттатък границата и да вложи хиляда долара в своята текуща сметка в банката. Само печалбата привличаше врага, само заради нея той рискуваше кожата си. Той бе здрав, ловък, трениран, но в душата му нямаше нищо друго освен злоба, подлост и страх: да не попадне някак в ръцете на съветските разузнавачи.

На страната на Пьотр бе твърдата вяра във величието на онова дело, на което той служеше. Тя му придаваше сили.

Пьотр не мислеше за себе си — той мислеше за съветските хора. Не злоба и страх, а свещеното чувство на дълг и омраза към врага изпълваха душата му.

Зачервените възпалени очи бяха устремени напред и ето че из гърдите на Пьотр без малко не се изтръгна ликуващ вик: точно пред него, на около четиридесет метра, без да се крие, вървеше по гранитния корниз висок човек, с малка раница на гръб и алпинистка „котка“ в ръка. Като извървя корниза, той седна на един камък, извади нещо от раницата си и лакомо почна да яде, сетне оттули манерката си и залепи уста в нея.

Пьотр облиза пресъхналите си устни, нагласи автомата си за автоматична стрелба и като се мъчеше да не прави ни най-малък шум, запълзя от камък на камък, влачейки левия си крак.

Убеден, че тук е в пълна безопасност, нарушителят стана и почна спокойно да се катери по-нататък. Бе широкоплещест млад мъж. Пьотр се катереше подире му, колкото му бе възможно по-бързо. Когато вече се виждаха гънките на кожата на загорелия мускулест врат на врага, сержантът се прицели и извика:

— Горе ръцете! Не се обръщай!...

Нарушителят невъзмутимо, като да бе очаквал само тая команда, дигна ръце и изведнъж стремително скочи надясно.

Пьотр гръмна. Той бе готов да се закълне, че е улучил нарушителя в крака, но изглежда раната бе лека, защото оня се скри зад ръба на скалата.

Като се криеха зад камъните, противниците няколко пъти безрезултатно стреляха един в друг. Врагът упорито продължаваше да се катери към върха на хребета. Пьотр настойчиво го преследваше, ала нарушителят се намираше в много по-изгодно положение — няколко десетки метра по-нагоре, при това на Пьотр пречеше натъртеният му крак и всяка ми-

нута разстоянието между тях все повече се увеличаваше. Най-сетне врагът съвсем изчезна от погледа.

В началото сержантът намираше следите по петната кръв по камъните, но скоро и те изчезнаха — врагът бе успял да превърже раната си.

Преследването продължи почти цял ден. Към залез слънце Пьотр стигна гребена на злополучната скала. И тук стана тоя случай, който го постави в изключително и едва ли не в безизходно положение...

4

Увиснал над пропастта, Пьотр трескаво съобразяваше какво да предприеме. Да предприеме, не само за да спаси живота си, а и да надхитри и хване врага. Най-вероятно врагът предполага, че е можал да убие граничаря. Той не е в състояние да провери това: от каменливата падина той не може да се изкачи върху стръмната скала. А щом е тъй, той безусловно ще изчака известно време и дори ако Пьотр успее да се издигне на ръце, оня отново ще стреля в него.

Сержантът още веднъж погледна към пропастта и в главата му се роди дързък план.

Най-напред трябва да освободи дясната си ръка: само с една свободна ръка нищо не може да се направи. Пьотр по-здраво се хвана с лявата си ръка за гранитния зъбец, отлепи се малко от скалата и вдигна автомата си. Пое си дъх за секунда-две, внимателно прехвърли ремъка на автомата презглава и го пусна: сега автоматът висеше на гърба му. След това Пьотр протегна нагоре дясната си ръка, напипа втората гранитна издадина и се хвана за нея.

Всичко това трая не повече от минута, но тя се стори на Пьотр като цял час. Въздъхна облекчено, отпусна изтръпналата си лява ръка и изтри потта от челото си.

В тоя миг над главата му нещо изшумя. Голяма сянка мина по скалата, внезапен порив на вятъра размърда косата му.

Пьотр дигна очи и видя, че върху гранитния гребен, до китката на ръката му, бе кацнал грамаден орел. Дългите, остро извити нокти се бяха вкопчили здраво в твърдия камък. Сплесканата глава с извит клюн се обърна към граничаря.

Пьотр кръстоса погледа си със студено черните очи на птицата. Само да впие орелът нокти в ръката и човекът ще полети в пропастта. Впрочем за това ще са достатъчни и два-три удара на мощните криле.

Мнозина, ако бяха изпаднали в положението на Орлов, щяха да започнат да махат с ръка, за да пропъдят птицата, но Пьотр не направи това. Той знаеше, че ако гнездото се намира наблизо, няма защо да дразни и без това разтревожения хищник.

В същото време Пьотр изведнъж оцени неволната услуга, направена му от орела: разбира се, и врагът също наблюдава сега птицата, но и през ума му няма да мине, че тя спокойно седи до човек. Врагът ще си помисли, че граничарят не е на скалата.

Колкото и трагично да бе положението, сержантът не можа да сдържи усмивката си, погледна смело орела в очите и прошепна:

— Здравей, едноименнико!

Чул човешки глас, орелът наведе глава настрана, като да изразяваше учудването си.

— Какво си се втренчил в мене? — му прошепна властно Пьотр. — Лети си!

Като да разбра настойчивия съвет, орелът бавно разгъна крила, размаха ги и някак си в страни, в страни се понесе над пропастта.

— Така е по-добре! — удовлетворено измърмори Пьотр и се хвана с другата си ръка за гранитната издадина.

Стана му значително по-леко да се държи и сержантът веднага пристъпи към осъществяване на плана си.

По-надясно, на около седем метра от мястото, дето се намираше Орлов, скалата се спущаше надолу по-полегато; оттам ще може да се смъкне към площадката, дето се намира орловото гнездо, от гнездото да се промъкне по отиващата надясно пукнатина към основата на скалата и сетне да се помъчи незабелязано да се спусне на източната й страна — в падината.

Най-главната и най-мъчната задача е да се преодолеят тъкмо първите седем метра. А това може да се осъществи само по един начин: да се държи за скалата ту с едната, ту с другата ръка.

С движение на раменете си Пьотр премести автомата по-отзад на гърба си, полекичка се отблъсна с пръстите на десния си крак от гранитната издадина, едновременно премести дясната си ръка на половин метър надясно, напипа в скалата малка пукнатина, вкопчи се в нея, тутакси се хвана с лявата си ръка за освободилия се гранитен зъбец и изведнъж почувствува толкова остра болка в натъртеното си коляно, че в продължение на няколко секунди не можеше да се мръдне.

Така увиснал над пропастта, с последни сили Пьотр пропълзя няколко метра.

Слънцето се скри зад облак, изведнъж стана студено, вятърът задуха по-силно. Само на запад, където клисурата преминаваше в широка долина, бе както преди слънчево и цареше предвечерна тишина. По склоновете на планините се зеленееха пасбища. Още по-нататък, долу, се бяха разстлали градини, тютюневи плантации, лозя и сред тях веселите бели къщички на граничното село и блестящата повърхност на езерото на колхозната хидроелектростанция. Из пътя дигаше прахоляк колона от камиони. На първия от тях се развяваше червено знаме: колхозниците от близките колхози отиваха в „Маякът на комунизма" на празненството. Там бе и Кето.

Всичко това сега бе зад Пьотр, невидимо, но чувствувано от сърцето, близко, родно, свое...

Вятърът внезапно стихна. Наоколо се стъмни. Първите едри дъждовни капки паднаха на главата му, ситно заудряха по скалата. Едва ли не зад самия него оглушително тресна гръм. До набелязаната от Пьотр точка оставаха още четиридесет метра.

И пак, за втори път през деня, се изля пороен дъжд.

Като че всичко се бе обърнало срещу Пьотр. А той, оглушен от непрекъснатия гръм, ослепен от мълнията, измокрен, изнемогващ от невероятното напрягане на всички сили, продължаваше сантиметър след сантиметър да се движи към целта си.

Ето мълниите продължаваха да осветяват клисурата. Гнездото е долу! Пьотр разтвори пръсти и стремително се спусна по мокрия грапав гранит, като удари болния си крак о една върлина.

... Как се добра Пьотр до подножието на скалата? Как се озова в злощастната падина? Той не би могъл свързано да разкаже за това.

Пьотр ясно помнеше само едно: врагът можеше да избяга, ако той се бави.

Какво значи физическата болка и всяка друга опасност в сравнение с това, в името на което Пьотр ги понасяше!...

Дъждът бе залял дъното на каменливата падина. Без да подозира това, Пьотр неочаквано потъна в студената вода. Изскочи от нея, дигна над главата си автомата и се вслуша. Краткотрайната буря отминаваше на запад към Черно море. Мълниите и тътнежът на гърма с всяка измината минута ставаха все по-слаби и по-слаби.

Пьотр за малко стаи дъх. Никакъв звук! Тогава той отново се гмурна и се вслуша. Леко проскръцване на метал о камък ясно прозвуча в ушите му.

„Той иде насам, гвоздеите от обувките му закачат камъните... Дръж се сега!“

... Началникът на заставата, Савин, и още двама граничари намериха сержанта Орлов на разсъмване на втория ден. Той седеше на един камък с изпънат крак и с пръст, сложен върху спусъка на автомата. Нарушителят лежеше с лицето надолу с вързани ръце.

— Жив ли си?! — можа само да произнесе зарадваният Пьотр при вида на Савин.

— Мен ме вкара направо в пещерата — усмихна се Савин. — Набрах се със страх, а иначе всичко е наред...

— В заставата ще говорите — прекъсна приятелите началникът.

Савин старателно претърси първо дрехите и обувките на нарушителя, сетне раницата.

Началникът също внимателно оглеждаше всеки намерен у врага предмет и отвреме-навреме произнасяше къси фрази:

— Два пистолета — американски, към тях седем пълнители... Компас в херметическа кутия — английски... Ръчен часовник със светещ циферблат — швейцарски... Три ръчни бомби — американски... Фотоапарат „Лайка“ — немски... Автоматическа писалка марка „Паркер“...

Началникът пак погледна писалката, усмихна се и поклати глава:

— Хитро, но старо, пистолет с един куршум, а не писалка.

Според това, как капитанът невъзмутимо изброяваше всичко това, граничарите все повече и повече се проникваха с омраза към врага, който поглеждаше ту дулата на пушките и автомата, насочени срещу него, ту офицера в пагони със зелени ивици, ту съвсем бегло изпод вежди младия сержант в измокрени, изпокъсани о камъните дрехи.

— Кафе на таблетки, бивше американско, всичкото измокрено — продължаваше началникът. — Карта на Кавказ, двуверстка, на руски език... Чесън, разбира се, турски... Галети — американски... Та-ка-а — проточи капитанът, разглеждайки нещо на светлината. — Десет ампули с кафява течност. В лабораторията ще определят какво значи то...

— Другарю капитан, ще ми позволите ли да попитам?... Що за вещ е тая?

Савин подаде на началника някаква кутийка с дългообразна скала и стрелка.

— Не прилича на компас.

— Туй ли? — началникът взе кутийката. — Туй е електроконтактен експлозив. За един турист явно безполезна вещ.

— Ех че персона! — не се сдържа Пьотр и погледна с омраза врага.

— Цели три персони — поправи го началникът, като вадеше изпод разпрания хастар на куртката на нарушителя два фалшиви съветски паспорта и моряшка книжка...

Хиляди хора са необходими, за да се построи един голям железопътен мост. Но да се дигне той във въздуха, са достатъчни няколко души. Пьотр си спомни думите на Сталин и го обхвана чувство на радост и гордост: той бе щастлив, дето е настигнал и задържал врага. Добре стана, че Пьотр не го уби, а само го нарани и зашемети миналата нощ с приклада на автомата си: шпионинът ще разкаже кой и за какво го е изпратил...

Раната на нарушителя се оказа лека — той можеше да върви сам. Пьотр обаче не можеше да направи нито една крачка.

— Вземете ми фуражката — с усмивка помоли той, когато го вдигнаха силните ръце на другарите му. — Тя е там зад скалата, в орловото гнездо...

КАПИТАНЪТ НА „СТАРАТА КОСТЕНУРКА“

Повест

ПЪРВА ЧАСТ

ПЪРВА ГЛАВА

1

Влакът наближаваше Одеса след полунощ и Андрей се радваше на това: той не искаше да попада пред хорските очи, макар че едва ли някой би го познал сега — небръснат, уморен, накуцващ — него, някога юначния моряк.

Осем дни се влачеше от Киев товарно-пътнишкият влак и през всичките тия осем дни Андрей почти не бе излизал от вагона: тъпата болка — в дясното му бедро раната се бе открила — го принуждаваше да седи на дъсчените нарове и да пие вода от чайниците на съседите.

Във вагона бе тясно, задушно и мръсно. Острата смесена миризма от тютюн, пот и карбол — в Киев санитарите напръскаха целия вагон — не можеше да изчезне, въпреки че денем вратата бе отворена през цялото време, докато влакът бе в движение.

При спиране вагонът се превръщаше в обсадена крепост: желаещите да влязат във вагона напразно барабанеха по вратата. „Самите ние сме натрупани един върху друг!“ — им викаха отвътре.

Андрей окончателно се съсипа от това пътуване. А той ли не е свикнал с всякакви митарства при пътуване? Болката в раната продължаваше да го върти — нито да легне, нито да стане. Впрочем нямаше и де да се лежи. Щастие бе, че се намери място на горните нарове между един пътуващ без багаж червеноармеец и една хитра женица, сигурно спекулантка — тя пътуваше с пълна кошница продукти. Андрей

седеше в тъжен унес, подпрял гръб о куфара и брада о колената.

Привечер му поолекна. Той предпазливо слезе, провря се към отворената врата и с наслада пое пресния въздух, в който като че усети мирис на море.

Утре той ще види неговите простори, сините далечини, шумното пристанище, стройните мачти на корабите, бялата кула на Воронцовския маяк в края на главния вълнолом.

Утре той ще види слънчевата Одеса, правите й улици в зеленина от кестени и липи, Крайморския булевард, старинния чугунен топ до борсата, шумния Гръцки пазар, уютните къщички на Молдованка.

Утре той ще бъде между жителите на Одеса — поривисти, вечно спорещи весели жизнелюбци.

И като се помисли, че само преди година там са се разпореждали интервентите!..

Като си представи гордите, надменно усмихващи се английски офицери, разхождащи се по Дерибасовската улица, и френските лейтенантчета и капитани, които пиеха украинско вино в ресторант „Бристол", Андрей дори се изплю от яд. „Завоеватели!..." Жалко че не го преместиха миналата пролет при Котовски и не можа сам да си види сметките с тия сърове и мосюта.

Другарите, пристигнали от Одеса след освобождението й, разказваха, че когато конницата на Котовски в галоп навлязла в града, командуващият експедиционния корпус на интервентите, генерал Франше д'Еспере, избягал от хотела само по долни дрехи и едва успял да се качи на намиращия се под пара крайцер...

Одеса, Одеса! Много нещо изпита ти и от немците, и от Антантата, и от петлюровци, и от бандитите на Тютюнник. Те те грабеха и измъчваха, искаха да поставят на колене гордите ти синове, а ти всичко понесе, всичко преживя и пак стана свободна...

Завръщането в родния град вълнуваше Андрей, събуждаше радостни надежди, но някъде в дълбочината на съзнанието му настойчиво възникваше мисълта, че той прави грешка. Едва ли ще намери той тук това, към което се стреми, едва ли ще срещне старите приятели. Кой го помни освен майка му и баща му? От Катюша не бе получавал писма почти цяла година — през всичкото време се местеше от едно място на друго. И тя сигурно не е в Одеса: в последното си писмо му съобщаваше, че се гласи да отива в Москва да учи.

Може би напразно не остана в армията и напусна другарите си, с които три години — през време на цялата гражданска война — делеше радостите и несгодите на походния живот; заедно с тях преживяваше горчивините на фронтовите несполуки и щастието на победите. Да бе посетил родителите си и да се върне. Но не — потегли го към морето.

През време на войната не се мислеше за това. Трудовият народ се биеше за съветската власт. И тая борба изцяло завладя Андрей. Той виждаше, чувствуваше, съзнаваше: болшевиките водят народа по правилния път, друг път няма — или грабвай пушката, или буржоата отново ще ти нахлузят ярема на врата.

Но когато Червената армия изхвърли от съветската земя всички господа интервенти, панове, барони и князе с тяхната бяла армия, Андрей го потегли към родните места, потегли го властно, неудържимо. Така му се поиска да склони глава в бащиния дом, да живее край морето, че без да се замисли, без да слуша придумванията на другарите си, пръв от всички командири се демобилизира. Мнозина не освобождаваха — според слуховете полкът трябваше скоро да отиде някъде в Тамбовщина за ликвидиране на кулашки банди, — но него не го задържаха: взеха под внимание скорошното му тежко раняване. Андрей за една минута се нагласи за път. Сложи в шперплатовото куфарче бельото си, сухарите, няколко бучки дажбена захар, скромни подаръци за старците, канче, бръснач, четка за обуща и — на гарата...

Замислен, Андрей забрави пъстрото разнолико население на вагона, което шумно спореше за съдбините на световната революция и за новата икономическа политика, обсъждаше цените на хляба и тютюна и пр., и пр.

Някой пееше „Реве, та стогне Дніпр широкій...“[1], някой с кикотене разказваше анекдоти, някой пиеше ракия. Някой усилено хвалеше ръчно направени запалки и предлагаше за половин пита хляб цели десет парчета: „Виж как е изработено, няма разваляне. Тънка работа!“ Четири момчета с ожесточение играеха карти.

На тавана, в тенекиен фенер, трептеше пламъкът на лоена свещ и в полумрака лицата на хората изглеждаха неестествено жълти и мрачни.

---

[1] Стих от Шевченко на украински — Реве и стене широкият Днепър... (Б. пр.).

На Андрей се допуши, но нямаше тютюн. Смучеше изстиналата си лула, гледаше нощната степ и си спомни с досада, че си отива в къщи почти без пари.

— Дивеем, байно, дивеем! — като вадеше от торбата си царевичен хляб, неочаквано се обърна към Андрей седналият до самата врата побелял, но бодър старец, облечен във ватена женска дреха. — Ето вижте, моля ви се, за да не отида на оня свят, смених за царевица антикварна ваза и картина от Айвазовски. Айвазовски за царевица! — с мъка повтори старецът. — От Киев до Одеса се влачим вече втора седмица. Доживяхме!...

— За интервентите ли ти е мъчно? — с ехидство го попита, нагласил се на горния нар червеноармеец. — Да беше си отишъл с тях, щом не ти харесва революцията.

— Глупости говорите, почтени господине — прекъсна го старецът. — Аз искам ред. Аз, ако желаете да знаете, съм професор по медицина. А в клиниката ми няма нито медикаменти, нито превързочни материали, нито бельо. На мен лично нищо не ми трябва — възкликна професорът, дъвчейки с труд коравия хляб. — Но как да лекувам болните? Совдепът се старае да помогне, обеща да отдели за лекарите някакви дажби, но какво може той да даде?

Професорът произнесе последните думи, плесна смешно с ръце и Андрей неволно се усмихна.

— Смеете се! — още повече се развълнува старецът. — А вие знаете ли кой сега върлува в Одеса? В Одеса върлува някакъв си Яшка Китайчик.

— Че кой е тоя твой Яшка Китайчик? — попита го един дребничък кирлив селянин, който до самия него си намотаваше партенките.

— Главатар на одеските бандити, ето кой!... Той прави, каквото си иска.

— Вие, старче, извинете, не знам как се казвате, да бяхте си държали езика зад зъбите — посъветва Андрей стареца.

— Старецът желае да се запознае с Губчека — подметна един мъж, който се качи в Разделна, главата му бе обръсната, а лицето бе толкова надупчено от едра шарка, че изглеждаше покрито с твърда грапава кора.

— Не се боя да казвам истината. И в Чеката ще кажа същото — наежи се професорът.

Сипаничавият извади от джоба си табакера и предложи на Андрей:

— Какво ще дрънкаш с него, запуши!...

Локомотивът изсвири пронизително. Влакът затрака с колелата си по стрелките, мина на друга линия и забави хода си.

Отвън някой силно дръпна вратата, тя заскърца и се плъзна в страни. Вятърът угаси свещта.

— Полундра![1] — викна един висок широкоплещест моряк, влизайки при движението на влака във вагона, свали от рамото си торба и стори път на качващи се във вагона нови пътници.

Гласът на моряка се стори на Андрей познат: „Дали не е Серафим Ковалчук, боцман от есминеца „Смелий“ ?“

— Сима Картечницата, ти ли си?

Морякът щракна със запалка и възторжено извика:

— Андрей Романович Ермаков! Ти отде идваш, Албатрос?

Андрей изгаси с длан пламъка на запалката и стисна ръката на приятеля си.

— Всички пътища водят за Одеса! До Молдованка ще вървим заедно, ще ми помогнеш ли?

— Разбира се! Ама че среща! От седемнайсета година не сме се виждали, от Севастопол...

Влакът отново увеличи скоростта си.

— Как се казвахте... Сима! Не се ли уморихте да стоите на крака ми? — чу се нечий глас.

Пътниците се разсмяха. Не се сдържа и Андрей: не е шега, ако Сима ти настъпи крака!

— За едного съм Сима, а за другиго съм гражданин — отряза Ковалчук.

В желанието си да разгледа новия събеседник той пак драсна запалката, но оня изпревари моряка, запали електрическо фенерче и насочи лъчите му точно срещу приятелите.

Андрей замижа от силната светлина, но все пак можа да види, че фенерчето го държи един от новопристигналите пътници — нисък слаб човек в кожена тужурка и кожено кепе. До него стоеше съвсем младо чипоносо момче в шинел.

Човекът с кожената дреха бързо прекара лъча на фенера из целия вагон. Черни изкривени сенки плъзнаха по стените и опушения таван.

В лъча за миг изникваха лица и фигури на пътници: уплашено изпъкналите очи на хитрата женица, престорилият се на заспал кирлив селянин; навелите се над чувала картоиграчи; престорено прозиналият се и закрил лицето си с ръка сипаничав мъж; професорът с парчето хляб в ръка.

---

[1] Полундра — „Пази се!“ — морски термин (Б. пр.).

Човекът в кожената дреха пристъпи към вратата, отново насочи лъча върху Ермаков и Ковалчук и тихо каза:

— Граждани, покажете си документите!

Андрей не бе успял да извади от джоба си портфейла, когато сипаничавият свали човека в кожената тужурка, блъсна върху Ковалчук момчето в шинела и при бързото движение на влака скочи от вагона.

Всичко това стана толкова внезапно, че никой не можа да задържи беглеца. Човекът в кожената дреха стремително скочи и хукна след него в тъмната степ. Момчето в шинела извади от джоба си пистолет, за миг постоя на вратата, като да се окуражаваше, извика нещо и скочи след другаря си.

Пронизителното свирене на локомотива заглуши гърмежите.

— Смели момчета! — каза Ковалчук.

— Чеката лови контрите [1] — поясни някой от червеноармейците.

На пода остана изтърваното от чекиста електрическо фенерче. Вагонът се друсаше и кръгът от светлина трепереше на тавана.

2

Морето бе тихо и синьо. През нощта тая синевина изглеждаше необяснима. Черно звездно небе, виолетов хоризонт и синя вода.

Върху леките вълни бавно се полюляваше тесният дълъг корпус на подводница. Борд в борд с нея бе пришвартована малка гръцка шхуна. Върху фона на нощното небе едва забележимо се очертаваше силуетът на подводния кораб и мачтата на платноходката.

Водата тихо се плискаше, скърцаха триещите се о металическия корпус, направени от млади тополи кранци. Отвременавреме се чуваха заглушените откъслечни думи на командата. Няколко матроси подхващаха сандъци и денкове, дигнати с кран от трюма на подводницата, и ги предаваха на хора от шхуната. Тия, приведени от тежестта на товара, го пренасяха по огъващия се трап на шхуната.

От мостика над подводницата мълчаливо наблюдаваше товаренето командирът. На североизток през мъглата смътно припламваше далечното зарево и мигаше пробляскващият огън на маяка. Там бе Одеса.

---

[1] Контри —контрареволюционери (Б. пр.).

След два часа и половина ще се съмне. Дотогава подводницата, след като приеме от шхуната продуктите и прясната вода, ще бъде вече далеч в морето, държейки курс към Босфора. Сегиз-тогиз командирът поглеждаше кормовата част на палубната надстройка, където бяха застанали двама души: единият от тях в кожен реглан, другият в брезентова рибарска мушама и зюдвестка. Командирът не можеше да чуе за какво говорят, пък и не се интересуваше от това.

А човекът в кожения реглан — командирът знаеше за него само това, че трябва да го закара до танкера, срещата с който предстои да стане до брегове те на Южна Гърция — казваше на събеседника си:

— Туй е всичкото, което исках да ви кажа... Натоварването като че е привършено? — той се огледа, повиши глас и извика: — Антос!

От шхуната върху подводницата леко се прехвърли шкиперът — строен сух мъж в кадифена куртка и кожени панталони. Като се крачеше нашироко по морски, той наближи събеседника си и дигна ръка към омотанята си с копринена кърпа глава.

В цялата му осанка, в тънките черти на загорялото лице, в тънките стиснати устни, в блясъка на леко присвитото му ляво око — дясното бе закрито с черна превръзка — се чувствуваше самоувереност и решителност.

— Всичко ли е готово у вас, Антос? — попита човекът в реглана.

— Всичко!

— Отлично! Ето новия ви стопанин, Антос. Ще го закарате в Люстдорф... Стоката предайте на Тургайцев.

Шкиперът леко се поклони на пътника с рибарското наметало, който небрежно му кимна с глава.

На изток още не бе почнало да се зазорява, когато шхуната, спуснала полегатите си насмолени платна, се спря до пясъчния бряг, скрит в пелената на предутринна мъгла.

— Ще заповядате ли да ви придружа? — шепнешком попита Антос.

Пътникът не отговори веднага. Загледан втренчено в мъгливата пелена, той като да очакваше нещо. Матросите държаха приготвени леките си карабини.

— Днес е сряда. Вие ще дойдете в събота... — каза пътникът, без да се обръща. — Няма нужда да ме придружавате... Почакайте десет минути; заминавайте, ако всичко бъде тихо... Колко е вашият часовник?

... Мъглата се сгъстяваше все по-плътно и граничарят, залегнал над урвата в храсталака от дива маслина, не можеше вече да вижда не само морето, но дори изтеглените на пясъчния бряг рибарски лодки и закачените да съхнат мрежи.

Лекият прилив еднообразно шумолеше между камъчетата. Някъде пропя петел, на него се отзова втори, сетне трети.

„Скоро колонистите ще почнат да доят кравите ... Добре ще е сега да се изпие гърне с топло мляко и топъл ръжен хляб."

Граничарят облиза сухите си напукани устни. Той бе гладен и затова още по-силно го теглеше на сън. Но съвсем е невъзможно да се спи на пост. Той извади от джеба манерката, наля на дланта си вода, намокри слепите си очи, челото, клепачите. Сега като че му поолекна.

Някакъв чужд, едва доловим звук се чу при лодките. Граничарят застана нащрек и като видя изведнъж под самата урва като че изникнал от мъглата човек, понечи да го извика, но се размисли: „Ще го пусна по-близко ..."

А непознатият наведен наближи урвата и като се хващаше за храсталака и сухата трева, се закатери нагоре. Ясно е, че това не е местен жител: местният би тръгнал по пътеката.

Граничарят във вълнението си се надигна и в тоя миг някой със страшна сила го удари отзад по главата. Той дори не извика, а само някак си по детски късо и тихо ахна и падна по лице в храсталака ...

Антос очакваше, загледан в часовника си. Точно след десет минути той даде с ръка команда. Двама матроси с пръти отблъснаха шхуната от брега, трети дигна кливера и шхуната бавно се отдалечи от брега, изпращана от петлите, които още дълго се обаждаха един на друг в обвитото в мъгла спящо селище.

След половин час шхуната срещна до издадения в морето каменлив нос една гемия и стовари на нея сандъците и денковете. Тромав, с посивяла брада артелчик ги покри с брезент и четирима рибари почнаха бързо да затрупват брезента с риба.

Антос се наведе през фалшборда и едва чуто попита:

— Тургайцев, какво ново има?

— Тихо там, слонове! — изшътка артелчикът на рибарите и също така тихо отговори: — Щиглеците довлякоха от Очаков някакъв стар кораб, поправят го ...

В същия час на разсъмване до дежурния на вратата на пограничния пост в Люстдорф дотича човек и помоли веднага да събудят и извикат началника: „Имам срочна и неотложна работа...“

След минута човекът седеше в канцеларията на поста.

— Какво има, другарю Фишер? — попита началникът, мъчейки се да сдържи прозявката си.

— Другарю Кудряшов! — развълнувано започна ранният посетител. — Аз току-що видях... връщах се от лозе... Знаеш, че нощувам на лозето и аз видях как от нашия бряг се отдалечи черна шхуна.

— Антос?! — остатъците от съня у Кудряшов за миг изчезнаха.

3

— Коля!... Ивакин! — извика човекът в кожена куртка.

Той се помъчи да се изправи, но не можа и безпомощно се отпусна на земята.

Влакът бе вече далеч и оставяше над степта сноп искри, приличащ на опашка на комета.

— Ивакин! — извика пак човекът в кожена куртка, пипайки глезена на левия си крак.

— Другарю Репьов! Тук съм! — от тъмнината изникна момчето в шинел. — Нищо не се вижда, очите ти може да избодат!

— Накъде избяга той? — прошепна Репьов.

— Май че нататък! — също така шепнешком отговори Ивакин и махна с пистолета на юг, където проблясваше сноп искри от локомотива.

Гласът на Ивакин трепереше; шега ли е да скочиш от влака при пълен ход, при това нощем!

— Ех! Кого изпуснахме! — ядосано каза Репьов.

— Тревата е много висока, некосена — виновно каза Ивакин.

Репьов отново се опита да стане и неволно изохка.

— Какво ви е, Макар Фадеевич? — разтревожено го попита Ивакин.

— Струва ми се, че съм си навехнал крака, Коля... Тичай до спирката. Обади се по телефона на другаря Никитин, доложи му как стана всичко... Разрежи ми кончова... Кракът ми се е подул, не мога да събуя ботуша. Ѝа ти ножа.

— Боли ли? — съчувствено прошепна Ивакин.

— Нищо, нищо, тегли... А сега бягай! Всичко съобщи на Никитин и намери някъде кон... Бъди по-предпазлив.

— Бързо, веднага ще отида, Макар Фадеевич. — Ивакин намести смъкналия се на корема му кобур, наведе се и се втурна по траверсите.

Репьов запълзя по-далеч от насипа, в тревата, вслуша се, сложи нов пълнител. В пистолета оставаха всичко два патрона, а той можеше още да потрябва.

Не му бе удобно да лежи, лявата ръка бе отекла, като че стотици иглички бодяха изтръпналото му рамо. Репьов искаше да се обърне на другата страна, но чу леко отривисто изсвиркване. След секунда-две свиренето се повтори.

„Дали беглецът не дава сигнал на някого? Може и той да си е повредил крака?...“ — Репьов се огледа по посока на изсвирването, по-удобно взе в ръка пистолета.

В отговор се чу свирене съвсем наблизко, зад гърба му, така близко, можеше да се помисли, че е зад насипа.

Ново изсвирване се чу вече някъде отляво, сетне отдясно. Репьов се притисна до мократа росна трева.

И тук, почти до лицето му, на някакъв си един метър се появи малък чер силует. Изпъна се, замря, подсвирна: „Пюит, пюит!“

„Зверче!“

Като усети човека, зверчето стремително се скри.

Изострен от опасностите, слухът му долови някакви нови звуци. Нещо изшумоля в тревата. „Дали не е змия? А може и да е смок?“

Колкото повече Репьов се вслушваше и се вглеждаше в нощната степ, толкова повече се убеждаваше, че и през нощта степта живее неизвестен нему досега живот: мелодично и тънко свиреха щурци; един след друг, като подскачаха високо и бързо, пресякоха линията някакви дългокраки зверчета

Ето че нещо изпращя, от ковила[1] изскочи заек, натъкна се на Репьов, смрази се за миг, сложи уши на гръб, подскочи като че на пружини и хукна да бяга покрай насипа със широки стелещи се скокове.

Миришеше на чубрица, градински чай и още на някакви есенни треви. Над главата блещукаха непостижимо далечните звезди, огромната през цялото небе река на Млечния път.

Часовникът се бе счупил при падането. „Колко ли е сега часът?“ Макар Фадеевич намери кепчето на Голямата мечка.

[1] Ковыль — вид остра, степна трева.

Тя висеше почти вертикално, дръжката надолу — около три часа е.

Отдавна не бе имал случай да гледа така звездното небе и да определя времето по Голямата мечка. И изведнъж като наяве му се представи студената влажна изолирана килия в Николаевския затвор, където го бяха хвърлили след стачката в корабостроителницата. Първите две седмици той дори не можеше да стане от прогнилия сламеник — по време на арестуването той бе жестоко бит от жандармите. Те бяха му повредили белите дробове, в гърдите му нещо свиреше и той дълго храчеше кръв.

Три пъти жандармският ротмистър идва в килията и го убеждаваше да се размисли, да не погубва младия си живот, да издаде другите организатори на стачката и да мине на служба в охранката. А той дори нямаше сили да надигне глава и да заплюе ротмистъра в лицето.

Колко мечтаеше тогава Макар за свободата, за степта, за зелените треви, за слънцето — решетъчният прозорец гледаше към мрачен стобор и слънцето никога не проникваше в килията. Само малко парченце небе се виждаше през прозореца и през ясните нощи по него така също блещукаха звездите. В три часа там се явяваше Голямата мечка, в четири тя вече не се виждаше. А той не можеше да заспи, гледаше с тъга звездите и шепнеше Горкиевите стихове:

През железните решетки
гледат от небе звездите.
Ах, в Русия и звездите
дори гледат през решетки...

Бе му неизразимо тежко и физически, и душевно. Мислеше, че всичко вече е свършено — на двайсет години дебелите плесенясали стени на затвора му се виждаха като стени на гробница, но тъкмо тук, въпреки че Репьов се чувствуваше болен и обезсилен, укрепна вярата му в бъдещето.

Като си чукаше с болшевика, затворен в съседната килия, Репьов разбра, че той е осъден на смърт чрез обесване и се бе отказал да подаде молба за помилване от царя.

„Няма да почна да моля царя-убиец... Нашата жертва няма да отиде напразно... Работническата класа ще извоюва свободата... Победата е близка — му чукаше съседът. — Не падай духом, другарю!“

И тя дойде тая победа — пролетарската революция стана! Репьов бе щастлив, че служи на освободения пролетариат. Ако пред него се изпречваха прегради, той си повтаряше

като заповед думите на неизвестния съсед в Николаевския затвор: „Не падай духом, другарю!...“ И мислеше как по-бързо да преодолее тая преграда.

Ето и сега той мислеше: дълго ли ще лежи тук, в степта, като чукан в бездействие?... В Губчека всеки човек е отрупан с работа, а той излезе от строя. Никитин ще се разсърди и с право! Той е уверен, че Репьов е изпълнил задачата и утре ще може да се залови с фалшификаторите на пари. И изведнъж такава грешка!

А за всичко е виновен той, единствено той: не можа да скочи добре, трябваше да скочи с лице по посока на движението на влака.

Болката в крака ставаше непоносима: нямаше възможност не само да стане, но и да се обърне. Трябваше да накара Коля по-силно да дръпне петата му, може би всичко щеше да мине от само себе си.

От болката или от изстиването цялото му тяло трепереше като в треска. Нощите бяха станали студени. Скоро ще настъпи есен. Вече е двайсет и трети август. Двайсет и трети!... Излиза, че е забравил собствения си рожден ден: на двайсети бе навършил трийсет години!...

Ермаков и Ковалчук попаднаха на гарата в блокада и цял час прекараха в замърсената от семки и угарки чакалня, откъдето чекистите пускаха пътниците един по един след проверка на документите им и внимателно претърсване, през време на което взеха от Ковалчук половин пуд брашно.

— С какво право?! — опита се да протестира боцманът.

— По заповед на другаря Дзержински — му отговори студено чекистът. — Не се спирайте, минавайте... Следващият!...

— Разтовариха трюма! — измърмори Сима, когато се озоваха на улицата.

— Борят се със спекулата — примирително каза Андрей. — Защо си помъкнал брашно?

Ковалчук върза с ремък куфарчето на Ермаков и своята олекнала торба, прехвърли товара през рамо и като се нагаждаше към накуцващия си другар, тръгна бавно с него.

В сравнение с Ермаков Ковалчук изглеждаше като гигант. Всички черти на лицето му бяха в хармония с могъщата му фигура: широки скули, месест нос, дебели устни, хитровато-

добродушни кръгли черни очи, калпак от къдрава кестенява коса.

Ермаков бе на ръст малко по-висок от среден, сух и ъгловат. Дългото лице, тънкият, малко гърбав нос с рязко очертани ноздри, черните вежди, тясно събрани над сивите, широко поставени очи в издадената напред брада говореха за твърд характер.

— Виждал ли си баща ми? — попита Андрей след кратко мълчание.

— Често го виждам, скача! Твоят Роман Денисович си е все на маяка... Добър старец!

— А нашите от ескадрата? Пьотр Лопухов, Ваня Рибаков, Михаил Васюткин?

— Никой не се вижда на хоризонта. Васюткин срещнах край Петроград, Рибаков е загинал някъде край Перм. Развея революцията моряците из сушата. Изгубиха се по различни краища.

— Моряците не се губят — раздразнено го поправи Андрей.

— Че е така, така е — смути се Ковалчук. — А теб къде те чукна?

— Край Касторна...

— В кавалерията ли служи?

— Наложи се и в кавалерията.

— С една дума, поплавахме — усмихна се боцманът.

— Поплавахме — потвърди Андрей. — А ти как живееш? Къде работиш? Плаваш ли?

— Как не, плавам... на бурия в лимана! — Ковалчук помрачня. — Вратар съм в телеграфа...

Сима разказа, че се е бил край Петроград срещу Юденич („Там с един приятел разбихме един английски леген, казва се танк“ — не пропусна да се похвали той), сетне бил картечар в броненосеца „Смърт на капитализма“. Край Перекоп го продупчило парче от снаряд, мислел, че ще се прости със живота, но преминало: жилави са черноморци! Една година се търкалял в болница в Симферопол, през май го уволнили окончателно. Къде да се дене? Поел да иде при старата си майка в Одеса. Искал да плава — нищо не станало. Обида! Бил, бил буржоата и всевъзможните интервенти, като тъпан ги бил, а търгашите и спекулантите пак се размножили като хлебарки в камбуза, да може всичките да ги изчука!

Сима се зарадва на възможността да си излее душата пред стария приятел и говореше неспирно. Заради бъбривостта си на „Смелий“ бе получил прякора „Картечница“.

Андрей, който не обичаше да разказва за себе си и да се оплаква от превратностите на съдбата, предпочиташе да слуша и с вълнение гледаше в страни: ето я родната Одеса!...

Когато отминаха Портовая, къщите се сгърбиха, тротоарите се стесниха. Тук, в покрайнината, живееха работници от одеските заводи, пристанищни хамали, файтонджии, дребни търговци. Андрей познаваше всяка уличка на Молдованка. По една от тях момченцата винаги отиваха на морето за риболов; зад дългия жълт стобор трябваше да бъде старият изкоп, през който можеше да се промъкнеш в тайнствените катакомби, а в Дюковската градина те се разхождаха с Катя...

Приятелите се разделиха до къщичката, където живееха родителите на Ермаков, като си дадоха дума непременно тия дни да се срещнат и да изпият по чашка.

— Поздрави баща си и майка си — каза при раздялата Ковалчук и толкова силно стисна ръката на приятеля си, че Андрей неволно се намръщи.

Къщата, където се бе родил и пораснал Ермаков, бе малка, с три прозореца на фасадата. Направена от шуплест местен камък, черупест варовик, тя приличаше на селска хижа.

Преди да отвори портичката, Андрей няколко минути постоя на тротоара. Дали всичко е в ред в родното гнездо? Здрави ли са старите? Той знаеше, че те винаги го очакват и все пак си помисли: „Дали ме чакат?"

Колко пъти, застанал на мостика на „Пронзителний", легнал в окопа под дъжда в приволжката степ, мечтаеше той за тая минута — срещата с бащата и майката. И макар отдавна вече да бе откъснат от семейството и загрубял от жизнените бури, все го теглеше към бащината къща. И толкова съвестно му стана, дето по цяла година не бе писал на родителите си.

Андрей лекичко блъсна скърцащата портичка, направи две крачки, наведе глава — тук трябваше да бъде клонът на стария кестен, — дигна ръка; ето го клона.

Бащата не беше в къщи: бе дежурен на маяка.

— За дълго или пак за една седмица? — с тревога го попита майка му, Ана Илинична, загледана как Андрей лакомо яде студения постен борш.

— Завинаги! — отговори Андрей.

„Лошо живеят моите старци, съвсем лошо!" — помисли си той, като вадеше от коравия хляб бодливи сламки.

— Е, как сте? Как живяхте?

— По-добре да не говорим, Андрюшенка! — въздъхна майката. — Преля чашата на страданията. Буржоата и тия, как ги казват там ... интервети ...

— Интервенти — с усмивка й подсказа Андрей.

— Те де ... Ох, че вилняха! Съвсем ограбиха целия град и всичко занесоха на броненосците си. А честните хора очистиха де що падне. Хайки устройваха. Саша на съседите, Калинчиковия син — той се бе записал болшевик, — разстреляха го. Трофим Захарич, шлосера — май че го помниш, — го удавиха ...

— Как така го удавиха?

— Явили се през нощта в квартирата му голокраки мъже с фусти („шотландци" — сети се Андрей), хванаха го, закараха го с гемия в морето и го удавиха. Натъпкаха гемията с работници и всички ги издавиха.

— Зверове! — промълви Андрей.

— По-лоши от зверове — сурово каза Ана Илинична. — И нашия старец едва не го убиха. Да благодарим на французките матроси, че го избавиха. „Бягай — му казват, — ние също сме за комуната ..." Да не бе дошла Червената армия в Одеса, на всички ни щеше да настъпи краят!

— А сега как е?

— Душата ми въздъхна свободно, а на пазара до нищо не можеш да доближиш. Оня ден старецът си донесе заплатата — книги много, не мога дори да ги преброя. А какво купих? Дреболии. Пък ме измамиха и при връщането — дадоха ми фалшиви пари. Денисич хока: „Къде бяха, казва, очите ти?" А аз не мога да се оправя с тия милиони ... — Майката внимателно погледна сина си. — Трябва да отидем на село. Сега сте двама мъже. Земята ще ни нахрани. Тук от Молдованка мнозина отидоха на село.

Андрей нищо не отговори. Нахрани се, извади от куфара си украински шал и вълнена фанела.

— На тебе и на татко!

— Защо си се охарчил? — трогна се майката, разглеждайки с явно удоволствие подаръците. — На стария много му трябва таквоз нещо: студено му е там в кулата, не са вече ония години. — И изведнъж неочаквано го попита: — Не си ли намислил да се ожениш? Бавя чужди деца, а мое внуче май не ще имам. — Тя въздъхна. — Аз работя в родилния дом.

Андрей искаше да попита за Катя, но майката не знаеше за тяхната любов. Какво да прави сега? Той разбираше, че и в Одеса не може да се уреди изведнъж мирният живот, но

съвсем не можеше да разбере защо Серафим Ковалчук, боцман от Червената военна флота, е станал вратар. Толкова ли не можеше да се намери за опитния моряк друга подходяща работа? Вярно е, че самият Андрей нищо още положително не знаеше, никъде още не бе ходил, с никого освен с боцмана не бе говорил, но умората, болката в отворилата се рана, случката във вагона, обискът на гарата го изкараха от обикновеното му равновесие.

Майката по своему разбра мълчанието на сина си и с укор сви набръчканите си устни.

— Мигар цял живот ще караш като ерген и ще сложиш край на бащиното си име.

— Ти все си си същата! — полусърдито, полу на шега каза Андрей, като си помисли, че непроменен в майка му е останал само характерът ѝ; колко тя, клетата, е отслабнала, побеляла и се е прегърбила.

— Добре де, добре! — продължаваше Ана Илинична. — Същата съм си, затова пък ти на какво си заприличал. Похубави слагат в ковчега. Май че си се изморил? Лягай да спиш, несвръстнико.

...Колко приятно е след дългите военни години да си починеш под покрива на бащината къща, върху пухения дюшек, да се завиеш с топло одеяло, да дишаш познатия от детинство мирис на бащиния тютюн, да следаш сложения на прозореца модел на платноходката „Вега“, стария диван, олющения бюфет, цялата тая бедна, но мила на сърцето обстановка.

Майката извади от тумбестия скрин голяма възглавница, сложи я под главата на сина:

— Твоята, мекичката! Дочака стопанина си!...

И изведнъж толкова хубаво му стана на душата, че се забравиха и несполуки, и горчивини.

Спомни си как ходеха с баща си на лов в морето. Голямо удоволствие бе! Бащата стоеше до кормилото, а Андрей, неизказано горд от оказаното му доверие, управляваше платното.

Лодката смело се носеше срещу вълните, весело пляскаше с тъпия си нос по гребените им и пръските, солени и студени, мокреха лицето му. Често с тях плаваше русокосата немирница Катюша, дъщеря на покойния приятел на баща му — комендор Попов.

Катюша обикновено се настаняваше на носа на лодката и клатеше голите си крака. Колко смешно стърчаха плитките й на различни страни!...

В 1917 година, като си дойде през лятото от Севастопол в отпуск, Андрей не можа да познае в стройната сивоока девойка с руса, навита около главата й коса момиченцето-палавница, което неотдавна му викаше: „Андрей, Андрей, не си врабец, хей!“

Тя бе още по детски възторжена, но в целия й облик: в изгубилата детската си ъгловатост фигура, в непознатия досега вълнуващ блясък на очите, в ниския гръден и толкова мек глас — по-рано тя пееше със звънлив дискант, — в това, как тя, когато не се съгласяваше с нещо, цяла пламваше и гордо вирваше глава — с една дума, във всичко се чувствуваше, че това вече не е момиченце.

И Андрей, който по-рано виждаше в Катя само по-малка другарка в детските игри, се влюби в нея. С правата на приятел от детинство той й говореше на „ти“, но се стесняваше да я гледа в очите, боеше се, повече слушаше, отколкото говореше, и се червеше само при мисълта, че едва преди няколко години се отнасяше към нея с онова пренебрежение, с каквото обикновено се отнасят към момичетата започващи да говорят с дебел глас юноши.

Те дълго се разхождаха в Дюковската градина, без да произнесат нито дума, с часове седяха на булеварда и се любуваха на безкрайното синьо море. Толкова тревожно-приятно бе на Андрей да държи крехката ръка на Катя в своята ръка и страхливо да препипва пръстите й.

Колко пъти понечваше той да й каже: „Катюша, обичам те“ и не се решаваше. А през последната вечер на септември — последната вечер на техните срещи (на сутринта Андрей заминаваше за флота) — тя се дигна на пръсти, прегърна го, целуна, като едва го докосна с устни, и каза: „Ще те чакам“ и избяга.

В писмата си те се обясняваха в любов, но войната ги раздели за дълго. Андрей често се местеше от едно място на друго, в окопите нямаше пощенски кутии, пък и нямаше време да й пише...

От кого да научи сега адреса на Катя? Тя няма родители, приятелките й не познава. Зер без адрес не можеш да изпратиш в Москва писмо... А Катя е, разбира се, там.

Като мислеше за Катя, Андрей най-сетне заспа, а майката дълго още седя до него.

Сега когато синът не вижда, тя може да си поплаче от радост. Изтерзал се е Андрюша. Колко бръчки има той по челото, над очите, по бузите и бели косми по слепите очи, а пък още няма и трийсет години!...

Отдавна ли бе, когато тя му шиеше ризки, когато го учеше да ходи от дивана до скрина, отдавна ли бе, когато за пръв път отиде с баща си на риболов и сияещ донесе първия си лов — десетина попчета?...

Като че бе вчера, а ето той вече е съвсем голям. Сега си има свои грижи. И дали дълго ще остане в къщи? Каза, че е завинаги, но нали си е несврътник...

5

Председателят на Губернската извънредна комисия за борба с контрареволюцията, Никитин, тая нощ пак не мигна: утрото смени нощта, а той все още работеше. В продължение на две денонощия той дори не полегна на леглото зад преградата. Обядваше и закусваше тук, в кабинета си, на бърза ръка, без всякакъв апетит, по необходимост.

Секретарят на Губчека, Павел Чумак, не можеше да разбере как може председателят да работи без сън и почивка? Сам той бе свикнал да спи седнал. Да поспиш три-четири часа през деня. Нощем работата бе особено напрегната: телефонът постоянно звънеше, идваха на доклад началниците на отдели, следователи, пълномощници; постъпваха донесения от районите на града и околиите, телеграми, шифровки; почти всяка вечер заседаваше колегията, трябваше да се водят протоколи, сетне да се оформяват документи. Можеше да паднеш от умора, а Никитин е особен човек — държи се! И винаги подканва всички: „По-скоро, по-скоро!“ Всичко помни, всичко проверява, а понякога лично отива за залавянето на някаква контра.

В стаята влезе момичето от трапезарията.

— Закуска за председателя!

Чумаков я стрелна.

— Ще ме изгони председателят заради твоите каши, днес е сърдит...

Никитин в действителност бе разстроен, тъй като изминалият ден му бе донесъл големи несполуки.

Несполука постигна дори и един от най-опитните пълномощници на Губчека, Макар Репьов. Според данните от Разделная там се е качил в киевския влак Яшка Китайчик, а Репьов го изтървал и на това отгоре си повредил крака.

От пограничния пост до Люстдорф току-що съобщиха, че там идвала при зазоряване шхуната на контрабандиста грък Антос Еднооκия. Антос е стоварил някого на брега, убил граничаря Самсонов и безнаказано си заминал. В района на Одеса той се явява втори път през седмицата. Разбира се, граничарите са малко, а Еднооκия не ги известява за идването си с визитна картичка... Но все пак, като не са могли да заловят Антос, поне да са задържали пътниците и товара му!...

На туй отгоре и тая история с АРА — с американската администрация за подпомагане на гладуващите. На децата дават по лъжица царевична каша, а в тайното скривалище на една от разгромените контрареволюционни банди чекистите откриха стотици пуда масло, брашно, захар и консерви — всичко американско. Пълно е с американски продукти и на черната борса. Сътрудниците на АРА безусловно снабдяват враговете на съветската власт и спекулират, но как да се докаже това? Мистър Уайт, пълномощникът на АРА за Одеса и Николаев, в отговор на заявлението на губизпълкома за необходимостта да се пресече спекулацията съобщи, че той не е длъжен да дава отчет на съветите и не желае да говори на тая тема.

Иди, че проверявай складовете и отчетността на тая АРА!...

Градът е наводнен с фалшиви пари. Милиарди фалшиви банкноти се разпръскват от Одеса по цяла Украйна. Губчека разкри тайната печатница за парите, но фалшивите банкноти, както и по-рано, продължават да постъпват отнякъде. Днес пак намериха в мазата на една от къщите на Пушкинска улица три сандъка новички стохилядни банкноти.

Дзержински заповяда на всяка цена да се ликвидират фалшификаторите.

Дали нямат пръст в тая работа и есерите?

Намръщен, Никитин погледна в присвитите очи седналия срещу него есер Чириков. Ето вече трети час тоя нахал упорствува и не отговаря както трябва на нито един въпрос. А как говори той! Високомерно, с нескрита подигравка:

— Целият ми живот принадлежи на народа.

— На народа ли?! — Никитин едва се сдържа да не повиши гласа си.

Не, с викане само ще се унизиш. И то пред кого!... Никитин добре познаваше есерите още преди революцията. Много пъти бе имал случай да се сблъсква с тях по работнически събрания. Ако по-рано, прикривайки се с революционни фрази, те фактически бяха ярки защитници на кулачеството, то сега

се бяха превърнали в явни агенти на чуждестранната буржоазия.

— Значи вие твърдите, че никога не сте служил на буржоазията? — външно спокоен го попита Никитин. — Отричате ли, че Борис Савинков ви е командировал в Русия да организирате в Одеса отделение на контрареволюционната си шайка, наречена „Народен съюз за защита на родината и свободата“? Тогава защо той ви е снабдил с тоя мандат. — Никитин бавно отвори чекмеджето и извади оттам парче платно. — Защо ви е дотрябвало да зашивате тоя мандат в хастара на сакото си? Та тук ясно е казано — продължаваше комисарят, — че вие, член на партията социалисти-революционери, Пьотр Чириков, се командировате в Русия за организиране на въстанически и терористически отряди, т. е. за изпълнение на престъпните замисли на буржоазията . . .

— Аз не съм престъпник, а военнопленник — прекъсна го Чириков. — Аз се бия с болшевиките в името на народа.

— Ах, виж ти! Следователно вие сте преминали тайно съветската граница и сте организирали бандата от любов към народа? От любов към народа ли вашата шайка подло из засада уби на Пересин осем работници-комунисти и изряза по гърдите им звезди? В Тираспол вие изгорихте елеватор с храни, обричайки хората на глад. Всичко това от любов към народа ли е? Може би от любов към народа вие шпионирате в полза на Антантата и подготвяте почва за нова интервенция? Вие сте могли да разказвате тия басни из лондонските и парижки кафенета под крилото на господата чърчиловци и поанкарета. Те също се представят за спасители на руския народ, а самите те мечтаят за бакинския петрол и донецките въглища. Кажете защо тогава вашият главатар Савинков ви накара да се закълнете, че ще вредителствувате, ще убивате, ще шпионирате, ще действувате тайно, с хитрост и лукавство?

— Трупайте, трупайте всичко на камара! — Чириков злобно се усмихна. — Защо не ме биете? Властта засега е още ваша . . .

— Вие сами се биете! — Никитин извади от чекмеджето къс хартия. — Вие сте се объркали и не сте успели да глътнете цяло това шифровано писмо. — Никитин процитира: — „Ще ви предаде двеста фунта . . .“ Разбира се, става дума за английски фунта стерлинги. „Очакваме вашия отчет . . .“ Кой трябва да ви предаде валутата?

Есерът мълчеше.

— Кои са вашите съучастници? Къде са явките ви?

— Няма да отговарям — глухо каза Чириков.

Никитин натисна под капака на масата звънеца.

— Уликите са налице. Цял ден има до утрешното заседание на колегията на Губчека. Имате още време да си помислите насаме.

— Колкото повече кажа на колегията, толкова повече ли ще бъдат смекчаващите вината обстоятелства?

Чириков се усмихна и след къса пауза язвително попита:

— Вас, гражданино чекист, някога разпитвали ли са ви в царската охранка? Вие нямате никаква школа. А какъв политически разпит може да става без школа! Помъчете ме с глад, хвърлете ме в карцера...

— Стига палячовщини! — прекъсна Никитин раздрънкалия се есер.

В тоя момент се тръшна вратата и Чириков трепна.

„Аха! Не си толкова спокоен!" — удовлетворено забеляза Никитин и каза на влезлия в кабинета секретар:

— Изведете арестувания...

Останал сам, той се отметна на облегалото на стола и така проседя няколко минути.

През май в Одеса идва да провери работата на Губчека другарят Дзержински и Никитин до най-малки подробности си спомни сега последния разговор с председателя на Всеруссийската извънредна комисия.

В навечерието през нощта бе убит с нож в гърба секретарят на пролетарския райком на партията.

Никитин и секретарят на Губкома седяха до масата, а Феликс Едмундович бързо ходеше из кабинета и гневно, развълнувано говореше. Той питаше: докога ще продължава така? Днес под носа на Губчека убиха секретаря на райкома, утре могат да убият секретаря на губкома, а вдругиден и самия Никитин. Кой друг, ако не Губчека, ще се бори с контрареволюцията? Няма съмнение, че в Одеса действуват не само есери и углавни престъпници и че контрареволюционните заговорници сигурно се ръководят чрез някакви нови локарти или сиднейрейли от чуждестранните си господари. Губчека трябва да ги намери и залови с веществените доказателства.

Дзержински угаси цигарата си, тутакси извади нова и без да я запали, каза:

— Ние сме изкарани на преден пост, на огневата линия, и сме длъжни — в това се състои нашият партиен дълг — винаги да бъдем нащрек, да не изпущаме изпод око враговете на революцията ни денем, ни нощем!...

Как каза той това! Той цял бе в тая фраза: цялата му душа, цялото сърце, целият разум, цялата воля на болшевика...

Феликс Едмундович както винаги е прав; ясно е, че тия чириковци са само изпълнители, хитри, ловки, подли, но изпълнители. Не току-тъй Савинков е обходил всички европейски столици да търси военна и финансова помощ и не токутъй, разбира се, го е приемал господин Чърчил. Почти сигурно може да се каже, че тия есери служат на английската разузнавателна служба — Интелижанс сервис. Но какви са техните планове? Къде се намира гнездото им? Дзержински е прав: ясно е, че в Одеската област действуват няколко контрареволюционни организации. За коя от тия организации работи контрабандистът Антос? Не е ли той връзка?...

Никитин не можеше засега да отговори на тия въпроси. Това го измъчваше. Трябва по-добре да се работи, по-бързо да се действува, по-точно да се нанасят ударите. Революцията не може да чака!...

Чекистът сви поредното си „козе краче“ и като пое силната домашна махорка, почна да препрочита писмото на комсомолката от пристанищните работилници. Ето това никога не го е имало и не можеше да го има нито в царската охранка, нито у Рейли и Локарт, това го няма и не може да го има нито у една разузнавателна служба в света: на чекистите помага народът!

Комсомолката съобщаваше, че е забелязала през време на обедната почивка в нощната смяна под тезгяха на един шлосер топ чиста хартия. След излизането на шлосера от работа хартията не се оказала на мястото, а и в ръцете си той нищо не носел. Шлосерът е пристигнал в Одеса през април 1921 година от Ростов, живее на улица Малая Арнаутская със жена и две деца.

Към писмото бе приложен образец от отлична избелена хартия, точно такава, на каквато се печатаха бланките на губерниския изпълком. Отде се е взела у тоя работник такава хубава хартия? И за какво му е тя? Защо той я е изнесъл тайно? А може би му е подхвърлил хартията някой друг?...

Никитин извика секретаря.

— Другарю Чумак, разбери в секретната част на губизпълкома къде съхраняват те хартията за бланки. Ей тая. Как те я отчитат. И не са ли забелязвали липси? Туй е първо.

Никитин взе писмото на комсомолката и като написа на отделно листче адреса на шлосера, подаде го на секретаря.

— Второ, трябва да се разбере отдавна ли и откъде тоя човек е пристигнал в Одеса. И трето, щом като пристигне началникът на Люстдорфския пост, веднага да се яви при мен.

Чумак излезе, а Никитин отново отвори делото на Чириков.

Не, името. посочено от комсомолката, тук не се споменава. Впрочем... Адресът на шлосера: Малая Арнаутская, дом номер седем. В същия тоя дом и дори в същия вход живееше и Чириков... Съвпадение ли е?... Защо тоя шлосер е дошъл от Ростов в Одеса? Да, в Ростов имаше доста голяма есеровска организация, там дълго вилнееше контрареволюцията. Трябва да се счупи това „орехче“ и да се види какво има вътре. Задачата не е лека, но тя ще бъде решена, в това няма съмнение. Никитин работеше в Чека близо четири години. През това време на чекистите се падаше да чупят и по-здрави „орехчета“. Много по-здрави. Не току-тъй Никитин си спомни и Брюст Локарт, и Сидней Рейли. През август 1918 година той участвува в ликвидирането на заговора на тримата посланици. Разкриването на заговора бе една от първите блестящи победи на ВЧК. Какво би станало, ако ВЧК не бе разобличила замислите на тримата посланици и не бе се стоварила върху тях с безмилостна стремителност? Колко народна кръв би се проляла тогава!

Не, това никога не може да се забрави...

Никитин запали угасналата си цигара. „Те ни мразеха, мразят ни и ще ни мразят дотогава, докато съществуват, докато комунизмът не ги помете от лицето на земята...“

В паметта му изникна август на 1918 година.

Англия, Америка и Франция не признаваха съветското правителство, но техните посланици Локарт, Френсис и Нуланс все още се намираха в Русия, ползуваха се от всички дипломатически права и водеха гнусна подривна работа. Техните посолства и мисии бяха ръководещи центрове на шпионаж, диверсии, тероризъм.

В помощ на посланиците Лондон бе изпратил един от най-изпечените агенти на Интелижанс сервис, Сидней Рейли, Вашингтон — майстора на шпионажа Каламатяно, Париж — някой си Вертамон. С трескава бързина се разработва хитроумно скроеният план за премахване на съветската власт и превръщане на Русия в колония на англо-френския и американския капитал.

Рейли, Каламатяно и Вертамон вербуват помощници и палачи измежду белите офицери, националисти, меншевики и на първо място измежду есерите. Омразата към комунизма ги обединява в една банда.

Основните пунктове на плана: антисъветски въстания във всички големи центрове на страната, левоесеровски метеж в Москва, арестуване на съветското правителство и убийството на Ленин, Сталин и Свердлов.

Самият Чърчил — шеф на Интелижанс сервис и военен министър на Великобритания — одобрява плана. Той изисква най-скорошното му осъществяване. На Съветите им остава да живеят не повече от един месец. Така смятаха заговорниците. В Лондон, Вашингтон и Париж предварително става подялбата: кой ще получи Баку, кой Донбас, на кого ще останат житата на Украйна и сибирските гори.

Всичко е готово! Но нишките на заговора попаднаха в ръцете на Всерусийската извънредна комисия. Есеровските метежи в Ярославл и Москва са потушени, дигането на мостовете е предотвратено, контрареволюционните отряди са разоръжени, техните главатари са арестувани.

Тогава Чърчил си хвърля маската: на втори август английски войски завземат Архангелск, след два дни — Баку и наскоро заедно с японците дебаркират във Владивосток. На 15 август към тях се присъединяват два полка американска морска пехота. Интервенцията се почна без обявяване на война.

В това време господата Локарт и Нуланс се събират на тайно съвещание у американския посланик Френсис. Тримата пратеници приемат нов вариант на плана, разработен от Сидней Рейли.

На 28 август в Москва трябва да се открие пленумът на Централния комитет на РКП(б). По-добър момент не може да се измисли. Рейли предлага да се арестува целият състав на болшевишкия ЦК — Съветска Русия ще бъде обезглавена с един замах.

А в дом номер 11 на Болшая Лубянка Дзержински инструктира своите съратници. Гласът на председателя на ВЧК звучи твърдо, мисълта е ясна и остра

„Ние ще нанесем удар в самото сърце на врага!..."

Никитин с вълнение слуша Дзержински. Той е готов за бой, както и всички.

Неочаквано за тримата посланици откриването на пленума на ЦК на РКП(б) се отлага с девет дни.

На 31 август главатарите на заговора са се събрали в една от своите конспиративни квартири, за да обсъдят създалото се положение. Изведнъж вратите се разтвориха и в квартирата навлязоха чекистите. Засада! Никитин обискирва Локарт, висок шотландец е добре гледано лице. С какъв ужас гледаше тоя върл шпионин на младия чекист, който безцере-

монно обръщаше джобовете му! Дори езика си глътна. Не можеше дума да продума.

Никитин видя и арестувания малко по-късно Каламатяно. От бастона на американския агент чекистите извадиха списъците на шпионите, адреси и шифри...

Но не му се удаде да види Сидней Рейли. Рейли успя да избяга, макар че във всички вестници и в разлепените в Москва обявления на ВЧК се съобщаваха подробно отличителните му черти.

Случайна верига от разпокъсани спомени, съпоставки — и изведнъж неочакван извод... Никитин дори скочи от стола си. Как той по-рано не помисли за това! Та Сидней Рейли се е родил и порасъл тук, в Одеса, където дълго време е живял баща му.

Никитин отиде до прозореца. Пак се върна до масата.

От Москва Рейли избяга в Рига, сетне са го видели на юг в щаба на Деникин. Не може да бъде той да не е посетил Одеса при интервентите. А щом е тъй, то тук трябва да има негови приятели — тайни агенти. Трябва отново да се разпита тоя Чириков...

Почукване на вратата прекъсна мислите на чекиста.

— Пристигна началникът на погранпоста Люстдорф — доложи Чумак.

— Да влезе!

Кудряшов тихо влезе в кабинета, погледна Никитин и изведнъж разбра, че е в лошо настроение.

— Слушам ви, другарю председател!

Никитин посрещна рязко Кудряшов:

— Пак значи вие там сте я оплескали? Хубаво, много хубаво излезе! Уж си боеви човек, маята ти е пролетарска, а какво недоглеждане сте допуснали...

Никитин стана иззад масата и се заразхожда из стаята.

Кудряшов за пръв път го виждаше в такова възбудено състояние и мълчеше. Той вече на два пъти бе молил да го откомандироват обратно в 44 дивизия: „Няма да стане от мен чекист!..“

И задето Кудряшов мълчеше, Никитин се разсърди още повече:

— Може би си донесъл трети рапорт? „Не мога да работя, не умея“ — председателят почти злобно погледна граничаря. — Трябва да се учиш, скъпи другарю! Ние всички се учим, байно. Затова сме и болшевики. Да не мислиш, че на мене ми е по-леко? — Никитин седна до масата. — Никакви

рапорти от тебе повече няма да приемам. Разказвай как така стана, че пак изпуснахте Антос...

Кудряшов съобщи всички сведения за дръзкия контрабандист, които той бе успял да събере.

— Значи казваш, председателят на селския съвет Фишер е видял шхуната?... — попита сак Никитин. — Не ми харесват тия колонисти. Мисля, че някой от тях е убил червеноармееца Самсонов и е помогнал на Антосовия пътник да мине, а може би го е и скрил...

— Другарю председател, а дали не помагат на Антос рибарите от артела на Тургайцев от Тринадесета станция? — изказа предположение Кудряшов. — Чувал съм, че Тургайцев живее не според средствата си, у тях почти всяка вечер има гуляи. Аз бих го арестувал и разпитал.

— Така изведнъж да го арестуваш! А какви са нашите основания? Водката още не е доказателство... — Никитин нещо си записа в бележника. — А сега казвай какви неотложни искания имаш, само че не искай повече, отколкото ти трябва.

Разбрал, че председателят малко е „омекнал", Кудряшов се окуражи:

— Другарю Никитин, хората ми са съвсем боси: едни ботуши се падат на трима червеноармейци. А зимата наближава. И главно — зле е с оръжието: осем пушки за целия пост. Да има още десетина...

Кудряшов с тревога наблюдаваше израза върху лицето на председателя: „Пак ще откаже. Сигурно ще откаже!"

— Още какво?

— Да имаше една картечница...

— Картечница ли?

Никитин замълча.

— Относно картечницата и ботушите не обещавам, а с пушки до зимата всички ще въоръжим. Всеки ще има пушка... Та казваш, че Тургайцев не живее според средствата си?... Какъв е тоя Тургайцев? Такъв един набит, с побелели вежди...

Без да почука, в кабинета влезе Чумак.

Никитин го изгледа недоволно:

— Какво още е станало там?

— Току-що позвъниха от затвора, другарю председател, съобщиха, че следственият Чириков се е обесил...

ВТОРА ГЛАВА

1

Андрей се събуди в отлично настроение. Като се изпъна, той почувствува приятна бодрост в цялото си тяло. Дори раната вече не го болеше.

През прозореца се виждаше яркосиньото слънчево небе. „Да, тук, край морето, и небето не е такова като там край Касторна!..“

— Ставай, ставай, сухопътни моряко! — раздаде се гласът на баща му.

Роман Денисович се завърна от дежурството преди около два часа и като хапна студен борш, не легна да си почине както обикновено, а реши да дочака, докато се събуди синът. Андрей облече приготвения от майката флотски кител и отиде при Роман Денисович.

— Здравей, татко!

Роман Денисович, без да бърза, свали вързаните с телчица очила и отмести настрана инструмента си и дъсчиците — той правеше модел на шхуна.

— Здравей, Андрей!

Бащата и синът се прегърнаха.

Роман Денисович през последните години бе много остарял: набраздените с дълбоки бръчки страни бяха хлътнали, острият му гърбав нос някак се бе смъкнал към устната, побелялата му кръгла брада видимо бе оредяла.

„И аз ще стана такъв, ако доживея до неговите години“, помисли си Андрей, като сядаше до масата, на която майка му бе сложила тиганче с пържени попчета.

— Няма хлебец! — съкрушено каза тя.

— Щом като няма, няма! — избоботи бащата. — Обича старата да груха вода в чутура...

— Добре ти е на тебе да си показваш характера — добродушно промълви Ана Илинична, като слагаше на масата кана с ново вино.

Андрей извади от куфара сухари, получени в киевския военкомат.

— Значи окончателно си пристигнал? — попита бащата, разглеждайки сина си. — Сега какво ще правиш: ще отидеш в канцеларията да разваляш хартията или ще станеш някакъв началник? По-добре би било за тебе да останеш в армията. В сегашно време морякът да живее в морето — само сърцето си да трови. — Роман Денисович с досада махна ръка. — Ето

на мене ми заповядаха да светя с маяка, а на кого да светя? На делфините ли?

— На мене не ми трябва броненосец! — каза на шега Андрей.

— Какъв ти броненосец, и пробита гемия посред бял ден с фенер не можеш намери. — Бащата поразрови с вилицата си в тиганчето. — Няма с какво и риба да наловиш...

След закуската Андрей се обръсна и се запъти за управлението на Черноморското корабоплаване с надежда да се нареди на някакъв кораб, макар и за крайбрежно плаване. Но баща му и Серафим Ковалчук излязоха прави.

— Няма с какво да се плава у нас. Мога да ви предложа да завеждате склада — каза началникът на личния състав.—Имаме всичко на всичко десетина кораба. Другите или са изкарани на брега, или са откарани от интервентите. Носят се слухове, че през ноември ще прехвърлят от Балтика няколко параходa, само че те си имат свои команди. Виж, ако някой от тях напусне... Вие очаквайте. Обещавам, че няма да ви забравя...

— Съвсем са несигурни обещанията им — усмихна се срещнатият в коридора познат капитан и го посъветва да замине за Петроград или Архангелск. — Но ти все пак се опитай, иди в рибарския съюз у тях са оцелели някоя и друга лодка, може да те вземат като шкипер. Сам аз плавах с една „търговска", а сега командувам буксир с колела.

„Лодка ли? Рибарите ли? Не! При рибарите няма да ида!"

Ермаков безцелно се скиташе из улиците и не забеляза как се озова в Приморския парк.

Безлюдната алея се свършваше до каменната арка над урвата. Под урвата, до гранитните масиви на Ланжерон, се пенеше недолавяният от ухото горе прилив. Над сивите вълни кръстосваха из въздуха чайки. Самотна лодка плаваше към пясъците на Дофиновка.

Андрей машинално напипа в джоба си лулата: табакерата му е празна, време е да премине на махорка.

Рязката дъждовна завеса закриваше хоризонта. Небето бе надвиснало над залива като ниска сива завеса. Дъгата на главния вълнолом обкръжаваше празното пристанище. Нито един кораб до брега.

„Къде да вървя сега? С кого да се посъветвам? Със Сима Картечницата ли? Че с какво ще ми помогне Сима?..."

Като излезе от парка, Ермаков мина по улица „Роза Люксембург", по любимата Дерибасовска, свърна в Гръцкия пазар, където търгуваха с всичко, каквото душата ти иска. Тук може

да се купи и бяло брашно, и маслини, и масло, и сланина, и круши, и вино, и американски консерви, и какао. Но отде да се вземат милиони рубли, щом не знаеш как да изкараш стотина хиляди?

„Може би напразно се възгордях и не отидох в Рибарския съюз? — помисли си Андрей и машинално прочете фирмата на една часовникарска работилница: „Най-точно време в Одеса. Майстор на Павел Буре — Пьотр Борисов“... — За какво ми е сега точно време?!“

2

Мина още един ден, а работата не се придвижи от мъртвата си точка.

Фьодор Кудряшов се нарече пън, пипко, но това можеше ли да помогне? Колкото и да се ядосваше, но до този момент той нищо не можа да изясни! Какво ще каже на Никитин? С какво ще обясни защо не е изпълнил заповедта му? Да, къде по-леко бе на фронта: там врагът се виждаше, а тук — гони вятъра в полето! Как да намери следите на Антосовия пътник?

Фьодор бе слушал много разкази за контрабандиста грък Антос. Разправяха, че той е отчаяно смел и нахален и че в цялото Черно море никой толкова сръчно не се справя с платната! По време на една схватка с българската брегова охрана му извадили дясното око и оттогава към късото му име се прибавил прякорът „Едноокия“.

Мълвата приписваше на Едноокия най-невероятни похождения: че уж тъкмо той по време на един страшен щорм с развети платна се изхитрил да влезе в малкото заливче в Аркадия и взел на борда на черната си шхуна петима бандити, избягали от Одеския затвор. А веднъж по бял ден връхлетял — неговата шхуна наистина сякаш летяла под полегатите си насмолени платна — върху лодките на рибарския артел и изпокъсал всички спуснати мрежи...

Мрачно замислен, Кудряшов се спусна по стръмната пътека към морето, в яда си ритна попадналия под краката му камък и погледна гланцово-зеленото спокойно море, тук-таме прорязано от сините ивици на вълните.

„Какво водно пространство! Върви, че хвани тук Антос!“

Върху полегатия почти бял пясъчен нос съхнеха мрежи. В дупчиците им се зеленееха парчета водорасли. Рибарите-колонисти току-що се бяха върнали от лов и мъкнеха с кошници риба от лодките: скумрия на ивици, плосък, зелен с брадавици от шиповете си калкан.

Фьодор се поздрави с рибарите, които почтително отложиха пред него широкополи сламени шапки, и им стори път. Той не обичаше твърде колонистите: повечето от тях са от кулашки произход, почти всички имат богати, покрити с цигли къщи с тераси, добитък, лозя, бахчи.

Оня ден Никитин го посъветва да разпита местните победни жители: „Може някой от тях да е видял нощния гост". Но Кудряшов можеше да поговори свободно само с Карл Фишер. Мнозина колонисти странят от Фишер — той е председател на съвета! Но и той не можеше да каже нещо повече.

— Да се къпете ли сте се наканили, гражданино началник? — попита един от рибарите, спрял се пред замисления командир. — Водицата е топла.

— Да се къпя! — излъга Кудряшов.

Като изчака, докато колонистите се скриха на хълма зад храсталака от дива маслина и акация, той се огледа наоколо.

Денят предвещаваше да бъде горещ. Над морето трептеше нагреният от утринното слънце струещ се въздух. До лодките, обърнати с лице към морето, седеше старецът Франц Колбер — ратай на колониста Мерц. Старецът кърпеше мрежи.

Като погледна още веднъж стръмния бряг, Фьодор бърже изтича по пътеката. Ето до самия тоя храст са се изгубили следите на Антосовия пътник и водача му, а тук лежеше Самсонов.

Кудряшов разтвори клоните на бодливия храсталак и се покатери по стръмнината. Вчера той тършува тук, тършува и нищо не намери.

Тръните го драскаха, ботушите му се плъзгаха в гъстата трева. Наоколо има много начупени клончета, но може би тук са се катерили кози?...

От пътеката се зачуха гласове и за да не го забележат, Кудряшов се наведе към земята. В тревата нещо блесна. Фьодор протегна ръка и измъкна малък железен лост. „Ето с какво са чукнали Самсонов! Как така не го забелязах вчера?... Къде и как да се намери стопанинът на туй нещо?... А туй мигар са следи!" Наведе се още повече. Едва забележими безформени стъпки се виждаха до самите корени.

Кудряшов дращеше лицето и ръцете си и по-скоро отгатваше, отколкото виждаше следите. Скоро те съвсем се изгубиха, но по разположението на стъпките все пак можеше да се определи накъде са вървели непознатите хора. Преди Самсонов тук е бил на секретен пост Вавилов!...

След четвърт час началникът бе вече в помещението на поста. Върху дъсчените нарове, покрити със слама, спяха свободните от служба граничари.

— Вавилов!

Слаб, несръчен на вид червеноармеец скочи от наровете, отърсвайки от избелялата си закърпена рубашка сламките.

— Ето що, другарю Вавилов — загледан в босите крака на червеноармееца, каза Кудряшов, — ела с мене.

Те излязоха в сливовата градина, спуснаха се в храсталака от дива маслина и акации над урвата.

— Ти тук ли стоя през оная нощ?

— Тук, другарю началник.

Както често става в минути на силно вълнение, в главата на Кудряшов изникна изведнъж дързък, но прост замисъл. Ако го изпълни, всичко може да се обърне по най-неочакван начин! Началникът млъкна, съобразявайки как по-добре може да осъществи замисленото. Най-напред, разбира се, трябва да се посъветва с Никитин и ако той се съгласи...

3

Като изостави пътеката и дигаше прахоляк, чипоносо момче слезе от урвата до рибарското селище на Тринайсета станция и загребвайки с крака пясъка, тръгна по брега. Бе облечено със старо, изпокъсано палто, запасано с каиш, и в износени стари обувки. На главата му едва се държеше смело килнат на тила каскет. Ала костюмът не смущаваше момчето. То весело си подсвирваше и безгрижно поглеждаше рибарите, които приготвяха лодките.

Когато момчето минаваше покрай зданието за солене на рибата, извика го груб глас:

— Ей ти, славей!

Момчето се обърна и като видя набития с побелели вежди завеждащ артела, с небрежен жест свали каскета си:

— Нашите почитания!

Артелчикът подозрително изгледа момчето от главата до краката.

— Защо се шляеш тук или отдавна не си ял пердах?

Вместо отговор момчето измъкна изпод дрехата си една торба.

— Не ви ли трябва сол?

— Крадена ли е? — като мереше на ръка торбата, го попита артелчикът.

— Намерих я в дола — ухили се нагло момчето.

— Какво искаш за нея?

— Искам да ям. Дотегна ми в казионната квартира, коремът ме боли от гнилото цвекло. Може да ме вземете и за рибар?

— Имаш ли документи?

— Как да нямам! Ей го документа ми! — Момчето измъкна от джоба си дръжката на кама.

— Става за чистене на калкан! — артелчикът с движение на ръката си показа: скрий значи „документа" си, и загледан към рибарите, които с викове измъкваха на брега лодката, тихо го попита: — От затвора ли избяга? Откъде?

— От Николаев — също така тихо каза момчето.

— Как се казваш?

— Остапчук Семьон.

— А истинското?

— Семьон Остапчук.

— Покажи си ръцете.

Момчето протегна напуканите си мазолести длани.

От тоя ден то остана при рибарите. Артелчикът Тургайцев го нарече свой заблудил се далечен роднина и никой от рибарите не разпитваше новака откъде е дошъл и с какво се е занимавал досега.

На другия ден го взеха в морето, уж случайно го блъснаха зад борда и с любопитство гледаха дали момчето плува ловко в развълнувано море.

Пръхтейки, то се измъкна от водата и каза усмихнато:

— Обичам да се къпя!...

Тургайцев отнякъде извади на момчето формено удостоверение с печата на губернската милиция и с всички необходими подписи.

Веднъж при един петбален щорм малката лодка излезе в морето и се върна на сутринта с тежки сандъци. Сандъците скриха в мазата под зданието за солене на рибата. На сутринта ги натовариха на каруци, закриха ги отгоре с риба и откараха в града.

„Майстори!" — учуди се момчето. То бе Николай Ивакин, помощникът на пълномощника на Губчека Макар Репьов. То напразно кроеше как да се измъкне до града, макар и за малко. Обаче артелчикът не го пущаше нито крачка от себе си.

— Да бях се поразходил — каза веднъж Николай.

— Недей шава или искаш да попаднеш в Губчека?! — му викна Тургайцев.—Дето има разходка, там има и водка, дето има водка, има и селда, а дето има селда, има и опашка. Ще те проследят шиглеците и на всички ни — край!...

4

Кръчмата на Печеский — две тесни сводести стаи, съединени с арка — бе препълнена.

Бисещият под арката нелеп, приличен на буре полилей ярко осветяваше олющените попукани зелени стени с ивици влага, с някакви кафяви петна и следи от пръски и двадесетина масички, край които седяха безработни матроси, огняри, лица с неопределени професии, гримирани жени.

Тютюнев дим като плътна сива пелена висеше под нисите, изгубили цвета си сводове.

Посетителите, отмалели от виното и спарения въздух, шумяха, смееха се, псуваха се.

Други свободни места нямаше и Андрей трябваше да се разположи до самия оркестър. Над ухото му гърмеше барабанът, пищеше флейта, стенеше цигулка.

На съседната маса двама хитреци убеждаваха един търговец да купи евтино партида румънска гроздова ракия и американско брашно.

— Или вземи пет сандъка шоколад. Също евтино ще ти го дадем.

Андрей ги огледа.

„Явни спекуланти, милицията трябваше да бъде тук . . .“

Оркестърът свиреше стари, омръзнали на всички валсове. Отвреме-навреме някой от посетителите отиваше до естрадата и като хвърляше в отворения роял няколко книжни милиони, поръчваше:

— „Щастливият рейс!“

Музикантите веднага прекъсваха мелодията на валса и започваха да свирят модното танго „Щастливият рейс“.

Ермаков съзнаваше, че не му бе мястото в кръчмата, но го обхвана тъга. Той пиеше вино, закусвайки със скариди, пиеше и не се напиваше. Ето вече цяла седмица търси работа и все безрезултатно.

„Как посмяха да ми предложат да завеждам склад?“ Андрей изруга. Не, той никога няма да се съгласи! Затвори очи и си представи като наяве есминеца „Пронзителний“. Могъщ корпус, горди мачти, наведени над юта комини, страшни оръдия и торпедни апарати, заострена извивка на форщевена. Той наистина бе красавец!

Спомни си последния рейс от окупирания от немците Севастопол за Новоросийск, заления от слънцето външен рейд. По фаловете на корабите се извиха сигналните флагове: „Загиваме, но не се предаваме!“ Разтърсвайки въздуха, се раз-

даде грохот от експлозията на есминеца „Фидониси“. Това бе сигнал за всички останали...

Андрей силно чукна с чашата, разля виното.

— Попрехвърли морячето! — ухилиха се от съседната масичка.

Но Ермаков не чуваше заобикалящите го. Той отново преживяваше трагедията на родната ескадра. Той виждаше себе си върху командирския мостик на „Пронзителний“, виждаше издигналия се над „Фидониси“ огнен стълб и кафявия дим матросите, мълчаливо свалили шапките си.

Един след друг избухваха страшните кораби. Вълните се понесоха по рейда при пълно безветрие.

Ермаков изкомандува: „Да се отворят кингстоните!“

Потрепервайки от стотиците тонове вода, нахлула в трюма, корабът почна да сяда на носа си.

Андрей взе от каютата барометъра и взел в ръка червения кърмов флаг, последен слезе в лодката.

Лодката бързо се отдалечаваше от потъващия кораб. Моряците не сваляха очи от него.

„Пронзителний“ застана вертикално и като да салютираше с перката на кормилото, се скри под вълната...

— За какво тъгуваме? — чу се до него нечий глас.

На края на масата легнаха сухи дълги пръсти, украсени с масивни пръстени.

Андрей като че се събуди, бавно дигна глава и срещна зеленикаво-сиви хем смеещи се, хем внимателно втренчени очи.

Наядено от сипаница продълговато лице, бръсната глава с голямо жълто чело. Та туй е съседът от вагона, същият, който избяга от чекиста! И той е тук, в Одеса, в самия център на града, на двайсет минути път от Губчека! И се е пременил като за бал: кафяво сако, ръждиво галифе, високи, със шнурове до коленете модерни тъмносини чепици „Вера“.

Андрей съжали, задето бе влязъл в кръчмата и искаше да отговори на бандита с грубост, но тутакси си помисли, че може би ще му се удаде да го задържи. Но как да направи това? Как? Той мислеше върху това и престорено се усмихна:

— А, спътникът ли е! Седни, седни!...

Сипаничавия седна, усмихнат кимна към оркестъра:

— Позицията е видна, затова пък до нея има дупка (до тях се намираше вратата, сигурно за кухнята). Ей, Спилчевски — извика той минаващия покрай тях келнер. — Едно голямо шише и... — Сипаничавия изгледа накриво скромната закуска на Ермаков — две пилешки салати, хайвер...

— За мен не трябва, аз вечерях — запротестира Андрей.

Но Сипаничавия, като че не го бе чул, продължаваше:

— Два бифтека и половин дузина бира. Ще запишеш на моя сметка.

— Слушам! — угоднически се наведе келнерът.

— Е, как е животът, капитан Ермаков? С лека уплаха ли се отърва? На гарата не те ли грабнаха? — отново се обърна Сипаничавия към Андрей. — Гледам тогава, че оня щиглец се прицели в тебе. Щастлив е, че не връхлетя първо срещу мен. Щеше да се наложи да се разиграят мускулите.

Сипаничавия се усмихна, показа златните си зъби и премести каната с хризантеми, за да не се вижда лицето му откъм входната врата. — Къде спусна котва? — вече сериозно попита той.

— Плавам... на бъчва в лимана.

— Бащин хляб ли ядеш?

— Няма как — накъсо му отговори Ермаков.

— Не си ли виждал още Сима Картечницата? Извоюва боцманът да стане вратар. — Устните на Сипаничавия се изкривиха.

Келнерът донесе водка, закуска и бира. Сипаничавия напълни чашите.

— За братството на оскърбените и унижените! А ти недей тъжи! „Прости, тъга, прощавай, не докосвай старите рани..." Хайде шегите настрана! Имаме делови разговор. Искаш ли да плаваш? Вярно е, че не можем да ти предложим есминец — разбира се, на един морски офицер се полага миноносец, но у нас ще се намери за теб подходяща морска работа. Чиста работа, без особени грижи и сигурна печалба.

Това ли било: предлагат му да постъпи в една бандитска шайка. Добре де, той ще им покаже! Като искаше да спечели време, Андрей уклончиво му отговори:

— Вие отде знаете, че съм командувал миноносец?

— Ние, мили, си имаме своя „чека".

— А кои сте „вие"?

— Да ти кажа ли изведнъж? Аз съм Китайчик, чувал ли си? Ние работим за една богата фирма. Другото не е съществено.

Ермаков не можеше да скрие учудването си. Ето какъв бил знаменитият главатар на одеските бандити! И той спокойно си седи в ресторанта пред очите на цялата публика и дори има сметка при келнера!...

Доволен от произведения ефект, Китайчик напълни повторно чашите.

— За успеха на нашата работа!... А ти защо не ядеш? Ха така!

Андрей гъсто намаза масло върху хляба и отхапа едва ли не половината парче, като обмисляше как по-добре да научи от Китайчик адреса му.

Яшка внезапно прекъсна разговора и устреми поглед към вратата.

„Само туй трябваше, да нахълта милицията и да ме завари заедно с него! Сетне върви доказвай, че си искал да го задържиш!... — помисли си Андрей. Той се полуобърна и с голяма досада видя слизащия по стълбата Серафим Ковалчук. — Само дано не ни види!“

Но боцманът вече бе забелязал приятеля си и се насочи точно срещу него.

Китайчик премести свободния стол и го посочи на боцмана:

— Заповядай, нашата фирма не жали средства!

— Седни, Сима! — каза и Ермаков, протягайки му ръка.

— За едного Сима, а за друг... — Ковалчук отблъсна ръката на Ермаков.—За колко милиона се продаде на тия разбойници?

Личеше, че боцманът бе успял някъде порядъчно да пийне — страните му се бяха зачервили, разрошеният му перчем се бе спуснал над самите вежди.

— Ех, Андрей, Андрей, напразно те наричахме Албатрос, продажна ти душо!...

Ермаков скочи. Очите му се присвиха, черните му вежди се сбраха. Хванал боцмана с двете си ръце за пешовете на мушамата, той силно го разтърси и му прошепна:

— Дръж си езика, после ще говорим.

Ала Ковалчук не се вслуша в съвета на приятеля си и го отстрани от себе си. Отстрани изглеждаше, че Сима Картечницата извърши най-лекото движение с ръка, но Андрей направо се стовари върху стола.

— Аз бих помолил някои вратари да не нарушават спокойствието на благородното общество! Тук не е хан! — каза Китайчик. Той не се мръдна от мястото си и дори не промени цвета на лицето си.

В очакване на любопитно зрелище посетителите на кръчмата се обърнаха към масичката на Ермаков. Оркестърът млъкна, но Китайчик леко наведе глава към диригента и с все същия спокоен тон каза:

— Маестро, продължавайте работата си!

— Десет срещу петима, Яша изтърсва бъбреците на Сима Картечницата — промълви някой до тях.

— Ах ти, сипаничаво куче! — Ковалчук размаха ръка, но в него се вкопчиха двама здрави момци.

Те скочиха по едва забележимия сигнал на Китайчик.

— Научете Сима на вежливост!

Ала не бе така просто да се справят с Ковалчук. Той разтърси рамене и отхвърли хваналите го момци. В същия миг удариха боцмана със шише по главата. Кръв и бира заляха лицето му, той се залюля, ала се задържа и се нахвърли върху новия противник. Някой пъхна отстрани между краката на Ковалчук бастон и той с все сила се строполи върху каменния под.

— У „Фанкони“ има щиглеци! — чу Ермаков бързия шепот на приближилия до Китайчик келнер, скочи и се хвърли на помощ на приятеля си: можеха да убият Сима!

Противниците на боцмана не очакваха, че Ермаков ще се окаже негов съюзник и преди един от тях, висок кокалест момък, да успее да удари ставащия боцман, Андрей с всичка сила удари момъка под лъжичката.

Тълпата за миг се отдръпна. Това позволи на Ковалчук и Ермаков да отскочат в ъгъла и да се барикадират от настъпващите с две масички.

Жените с писък се разбягаха настрани. Шум, викове, звън на чупещи се съдове заглушиха оркестъра.

Момъкът дангалак скочи върху най-близката масичка и извади от джоба си кама. Закрил лице с лакътя на лявата си ръка, с дясната Ермаков грабна покривката и с едно дръпване я смъкна. Дангалакът хвръкна на пода заедно със шишетата и закуските. А Ковалчук дигна от масата боядисаната като мрамор дъска и с всичка сила я хвърли върху другия бандит, който вадеше фински нож.

„Защо ли не стрелят?“ — мина през главата на Ермаков и като в отговор на това се раздаде резкият глас на Китайчик:

— Щиглеците са у „Фанкони“, бързо!...

Нападащите моментално като че по команда се отдръпнаха, в кръчмата изведнъж стана тихо, а Китайчик си напълни чашката, бавно я изпи, взе от салатата и махна с ръка. Тутакси някой прекъсна тока.

По тропотенето на краката Ермаков разбра, че бандата бягаше през вратата, водеща за кухнята.

На естрадата се появи келнерът със свещ в ръце:

— Граждани, не се вълнувайте, станцията спря тока, заведението е закрито, моля да освободите салона...

5

Катя отдавна не бе посещавала Ермакови. Денем тя работеше в пристанищните работилници, вечер се учеше в рабфак, а в неделните дни често имаше събрания, трябваше да се отдели време и за домашни работи и да се отиде до библиотеката.

Ана Илинична се зарадва на момичето като на свое. В началото тя я посмъмра: „Не бива да се забравят старите приятели. Ние вече мислехме, че си заминала", сетне я покани да пие чай.

— А ние с Денисич имаме радост: дочакахме сина, Андрюша си дойде. Навоювал се, само че раната му все не заздравява.

„Дошъл си? Андрей си е дошъл и не ме е потърсил?" Катя с нищо не издаде вълнението си, само леко пребледня.

— Радвам се заради вас, много се радвам — каза тя. — А кога си пристигна? За дълго ли?...

— Втора седмица. Казва, че завинаги — щастливо се усмихна Ана Илинична. — А ти защо не пиеш чай?

— Благодаря.

Катя машинално поднесе чашата към устните си. Андрей цяла седмица е вече в Одеса и досега не се е отбил при нея? По-добре е за нея да не го среща: ако той както по-рано я обичаше, то би дошъл още първия ден...

Катя забрави, че навън е късна вечер, че се е отбила само за малко и че тя днес има още да глади бельо и да приготви уроците си.

„Не дойде, не дойде" — повтаряше си тя, като слушаше Ана Илинична и не разбираше какво говори тя.

„Трябва да стана и да си отида, докато го няма — няколко пъти решаваше момичето и не можеше да стане. — А къде е моята гордост? Той не ме обича, а аз очаквам нещо?"

На съседната кула силно удари дванайсет... сетне един часа.

Ана Илинична неспокойно погледна равномерно чукащия стар часовник:

— Той нещо закъсня днес..

— Черпи се сигурно с приятели. Зер той има тук много стари приятели — каза Катя и пак си помисли: „А мене ме забрави".

— Не е той такъв. Той винаги се обажда, ако излиза за дълго. Ние със стария много сме доволни от него: внимателен е, трезвен. Гледам, другите към водката се пристрастиха, а той не. — Ана Илинична се усмихна многозначително, погледна момичето и прибави: — И досега не можа да си намери невяста — ерген е още.

„Зер тя нищо не знае!“ — зачервена, си помисли Катя, не се стърпя и каза с изкуствено-равнодушен тон:

— Андрей Романович сигурно съвсем ме е забравил.

Старата не можа да отговори, когато се чу хлопане на вратичката.

„Той е! Неговите стъпки!...“ Катя се погледна в самовара, с бързо движение поправи косата си.

— Най-сетне пристигна! — посрещна Ана Илинична застаналия на прага син.

С помощта на един от постоянните посетители на кръчмата Андрей заведе Ковалчук в болницата, а сам, куцайки, се помъкна за в къщи.

Цялото му тяло бе разкършено, лявото око бе отекло, страната му, която бе ударена от тежка ръбеста чаша, гореше, ръцете го боляха, покрити с драскотини, но особено много го мъчеше раната.

„Няма какво да се каже, хванах бандита! А на туй отгоре съм бивш революционен моряк и комбат!... Ала и ние със Сима добре ги нагласихме! — тоя спомен донякъде го утеши. — Жалко че толкова късно дойдоха чекистите... Разбира се, по-добре ще е в къщи да не се явявам в такъв вид, а впрочем сега е все едно. Няма да вечерям, а веднага ще си легна...“

С такива мисли Андрей разтвори вратата. Като го видяха такъв пребит и изподран, жените неволно се надигнаха.

— Бог да ти е на помощ, Андрюша! Да не са те нападнали крадци? — възкликна Ана Илинична. — Катенка, мила, погледни какво са направили с него...

Едва сега Андрей видя Катя. Тя бе застанала в средата на стаята, радостна и същевременно уплашена.

— Катя, Катюша! — забравил всичко друго, той се хвърли към нея, грабна ръцете ѝ. — Вие тук ли сте? В Одеса? А аз мислех...

— Както виждате, тук съм — сухо му отговори тя. Толкова я бе поразил неговият вид, миризмата на водка и това непознато „ви“.

— Пък ти май си се натряскал? — строго го попита майката. — Наистина си се наплюскал!...

— Аз не съм пиян — смутено измърмори Андрей, представил си едва сега как изглежда.

А майката, двойно оскърбена от това, че синът ѝ бе се явил в къщи пиян в присъствието на гостенка, съвсем се разгневи:

— Би ли се?... Нямаш срам...

— Аз се застъпих за Сима Картечницата — започна Андрей, но в тоя миг Катя издърпа от ръцете му своите ръце. Тя бе готова да се разплаче, но се сдържа.

— Довиждане, Ана Илинична, прощавайте, Андрей Романович, почивайте си... Не, не, Ана Илинична, не ме задържайте. Не ме е страх, никой няма да ме закачи. Утре трябва да отивам на утринна смяна...

Момичето набързо целуна старата, кимна на Андрей, без да го гледа, и той не бе успял да се опомни, когато тя вече излезе от стаята.

Андрей понечи да я настигне, но като се обърна към скрина, видя в огледалото лицето си и се спря. „Ето че се и срещнахме!..."

Вратичката глухо хлопна.

— Добро синче! — с горчивина каза майката, извади от скрина чисто парцалче, намокри го. — Я дай да те измия, цял си в кръв...

ТРЕТА ГЛАВА

1

Мъждивият червен пламък на фенера „Прилеп" едва блещукаше и готов бе всеки миг да угасне, дотолкова сгъстен бе въздухът. Фенерът се намираше на голям камък и призрачно осветяваше ниската тясна пещера, изсечена в жълтия варовик. В ъглите на пещерата тъмнееха отвърстията на тесните тунели. Наоколо цареше такава тишина, че звукът на капещата от тавана вода се отгласяше в ушите като силен звън.

Пещерата се намираше дълбоко под земята, в северната част от лабиринта на одеските катакомби, за чийто произход се разказваха най-противоречиви истории. Любителите на тайнствени легенди уверяваха, че подземните ходове, протегнали се на десетици километри под целия град и неговите околности, са били прокопани преди сто и петдесет години от контрабандисти, които са правили тук тайните си складове.

В действителност появата на подземните пещери, улички и цели улици бе свързана с растежа на самата Одеса. Всички градски здания са строени от лекия шуплест варовик и за да не карат камъните отдалеч, вадили са ги тук, в подземните кариери, които с течение на времето били изоставени. Вадили камъните без всякакъв план. В продължение на много десетилетия хиляди различни господарчета и предприемачи на свой риск и отговорност копаели шахти и галерии, без да се съобразяват с правилата на техническата безопасност, нито с икономическата целесъобразност, само да получат при малки разходи по-големи печалби. Тунелите на катакомбите вървяха в най-различни посоки, понякога на няколко етажа, като лъкатушеха и се кръстосваха, ту хоризонтално и стръмно се спущаха надолу, ту на високи просторни коридори, ту на тесни и ниски пролуки.

В резултат на това се бе получил толкова уплетен лабиринт, че са нужни много месеци, за да се състави макар един схематичен план.

Само хора, които познават добре катакомбите, биха се осмелили да се спуснат в тия мрачни подземия и да пътешествуват по уплетените, лишени от вентилация тунели, често задънени или завършващи с ями. Заблудиш ли се, ще пропаднеш, ще загинеш!

Изоставените, съборени или обрасли с храсталак и бурени пролуки-шахти се намираха в най-различни пунктозе: по стръмния морски бряг, далеч извън града в степта, в мазите на много одески къщи, из окрайнините — някъде на Болшой или Малий Фонтан, на Молдованка или зад Пересип.

В подземните скривалища революционерите пазеха оръжие, нелегалните печатници печатаха там позиви. По време на революцията през 1905 година от катакомбите излязоха за въоръжено въстание бойните дружини на одеските работници. След тринайсет години катакомбите отново дадоха приют на болшевиките: при интервентите в каменоломните работеше нелегалният ревком. И никой — нито жандармите, нито белогвардейците, нито англо-френското контраразузнаване не можаха да намерят убежището на революционерите.

В 1921 година Одеса пак заговори за катакомбите. Сега в тях се криеха контрабандисти, бандитите на Яшка Китайчик и друга контрареволюционна сбирщина.

... В пещерата, осветена от мъждукащата светлина на мигащия фенер, седяха на камъни двама души в пожълтели от прахоляк костюми.

Единият от тях, вече не млад, отдавна небръснат, зиморничаво се свиваше, дъвчеше угаснала цигара и като че мълчаливо, равнодушно слушаше. Другият, възчервеникав, говореше тихо, но бързо, като жестикулираше и тревожно поглеждаше тъмните тунели. Челото, бузите и големият му нос бяха покрити с капчици пот.

— Не махайте с ръце, говорете по-спокойно — изведнъж го прекъсна приведеният човек. — Тук кислородът е малко.

— По-спокойно ли? Мигар мога да бъда спокоен, когато става дума за съдбините на Русия?...

— Защо такива гръмки думи—прекъсна го пак събеседникът му.

— Вие забравяте, че ние сме социалисти-революционери, че ние сме политическа организация...

— И искате да свалите Съветите... — усмихна се приведеният. — Известно ми е, че господин Савинков ви е изпратил на вас и на Пьотр Чириков заповед да създавате въстанически групи, да извършвате нападения в граничните райони, да вредителствувате навсякъде, където е възможно, да чистите от пътя активните привърженици на Съветска Русия — с една дума, както пишат болшевиките, да се занимавате с бандитизъм.

— Кой ви е дал право да ме оскърбявате и да ми говорите с такъв тон?

— Истината не може да оскърбява и аз не съм се срещнал с вас да си разменяме любезности.

— А какво собствено искате вие? Кой сте вие? За пръв път ви виждам... — прошепна червенокосият и разкопча яката на ризата си, като че тя го душеше.

— Много съжалявам, дето господин Чириков не ви представи лично на мен...

— Вие познавахте ли Пьотр Георгиевич?

— Запозна ни в Лондон Борис Савинков. Но тук, за съжаление, не го заварих.

Приведеният бавно свали от главата си каскета и приближи до себе си фенера.

— А вие не ме ли познахте, господин Петрюк?

— Вие... за пръв път ви виждам — объркано повтори червенокосият и навел се напред, втренчено се загледа в лицето на събеседника си.

Приведеният беззвучно се разсмя.

— Толкова ли много съм се променил за три години? А аз отлично помня и вас, и срещите ни в ярославлската гора, и нашия общ приятел Сидней Джодж Рейли.

— Вие... вие сте Емелян Карпухин? — едва чуто прошепна Петрюк. — Аз... ние мислехме тогава... Ние мислехме че след провала на Локарт Чеката ви е арестувала. Значи вие... вие... не сте русин? Вие сте англичанин?

Приведеният утвърдително кимна и наложи каскета си.

— Какво искате да ни предложите? — тихо го попита Петрюк.

— Да ви предложа ли?... Вие, есерите, още ли вярвате в скорошното падане на съветската власт? Вие сте много наивни. Ние с Рейли казвахме това и на господин Савинков... Със Съветите ни предстои дълга и упорита борба, много дълга, не година и две, може би десет години... На вас ви е известно, че Тютюнник не можа да мине съветската граница и бе принуден да се завърне в Полша заедно с цялата си войска. Трябва да се върви по други пътища и да се действува с други средства. Време е да се разбере това. Иначе вие като Чириков ще попаднете в Губчека при Никитин... Да, да, аз знам, че Чириков се е провалил, знам, че в Николаев е арестувана цялата ваша бойна десятка. Редът е ваш, Петрюк.

— Вие сте решили да ме разколебаете с уплаха? — накриво се усмихна Петрюк.

— Не, с факти — сухо му отговори приведеният. — Без система, без твърда и здрава организация вие ще се провалите. Още утре ще се провалите. Никой друг освен мене няма да ви спаси. Господин Савинков е много далеч, струва ми се, че сега е в Париж...

— Какво пък ние... какво трябва аз да правя?...

— И „аз", и „ние". С това би трябвало и да почнем разговора си — удовлетворено каза англичанинът.

Като го слушаше, Петрюк окончателно разбра в какво са се превърнали те, есерите, които доскоро се смятаха за политическа партия и мечтаеха за сваляне на болшевиките и вземане на властта. Те не са нещо повече от слуги на англичаните. И няма къде вече да се отстъпва, пък и защо, щом самият Борис Савинков отива на поклонение в Лондон? Значи друг път няма...

— Как се казвате? — нерешително попита той.

— Наричайте ме Карпухин. По-лесно се помни само фамилното име — поясни с усмивка англичанинът. — Аз съм другарят Карпухин — с интонация подчерта той думата „другаря". — Вие за дълго време ще трябва да забравите за „господата".

— Значи новият поход на Антантата... — Петрюк млъкна, търсейки нужните думи. — Значи новият поход се отлага?

— Да, отлага се... временно — сухо каза Карпухин. — И са нужни нови начини за борба. Болшевиките зализват раните си. Но те са голи и бедни. В Русия е разруха, глад, няма топливо, заводите бездействуват, транспортът е разрушен. Необходимо е тая разруха да се продължава колкото може по-дълго. Необходимо е Съветите по-дълго време да не съберат сили. Слабият по-лесно се сваля. Докато войната ще бъде тайна, трябва да се вредителствува навсякъде, да се предизвиква недоволство в населението, особено между селяните, да се издирват недоволните, да се дигат малки въстания като тия в Сибир и в Тамбовска губерния. И да се събират сили за бъдещето.

Карпухин говореше без всякакъв акцент и Петрюк си помисли колко отдавна трябва да е живял тоя англичанин в Русия.

— Разбрахте ли ме? — сухо го попита Карпухин.

Да, да, разбира се, Петрюк всичко е разбрал, но с какво да се започне? Арестуването на Чириков прекъсна връзките, станало е много по-опасно да се работи. Хората са малко, оръжието не стига, парите са на свършване.

— Пари ще има — нетърпеливо го прекъсна Карпухин. — И оръжие ще има. А за начало ми съобщете всички ваши планове, възможностите на организацията ви. Трябва да се измени строежът ѝ. Необходима е най-строга конспирация.

Сетне Карпухин каза, че той трябва да знае връзките на есерите с други чуждестранни разузнавания. Помага ли на есерите мистър Уайт? Да, същият оня от АРА. Петрюк няма защо да се стеснява: мистър Уайт и без това ще каже за това на Карпухин. Помага с продоволствие на въстаническите отряди, нали? Отлично. А колонистите? Имат ли есерите връзки с колонистите?... Да, с немските. С какви други, дявол да го вземе! Карпухин сам знае, че немците бяха врагове на Англия и Русия в доскорошната война, но сега това нищо не значи, сега те имат общ враг — болшевизма. И така връзка с колонистите няма. Туй е грешка. Нея Карпухин и Петрюк ще поправят заедно, задружно. Хубава е тая руска дума „задружно". А с тоя Яшка Китайчик? Защо Петрюк се мръщи? Задето Китайчик е бандит? Това наистина звучи грубо, но...

Неочаквано Карпухин измести разговора на нова тема: Петрюк трябва да промени мястото на службата си. Да, официалната служба, разбира се. Той работи в пристанището като шлосер. Трябва да се издигне като бригадир. И не бива да се вълнува — трябва да пази нервите си. И не бива да се пие вино без крайна необходимост...

В началото на септември извикаха Андрей в Губчека. В определения ден той стана по-рано от обикновено и си препрочете поканата: „Предлага ви се да се явите на 5 септември 1921 година към 10 часа сутринта в стая № 42 при другаря Никитин...“

— Ти закъде? — го попита току-що завърналият се от маяка Роман Денисович, като видя, че син му си облича изтъркания флотски шинел и фуражка с червена звездичка върху потъмнелия златен „краб“.

— Във военния комисариат!

Андрей не искаше да тревожи родителите си: те всичко могат да си помислят!...

— Пак ще те пратят да скачаш с кобила! Да бе си поотпочинал — не можеше да се разбере дали в гласа на бащата звучи горчивина или подигравка.

— Ако трябва, ще скачам!

— Хайде скачай, скачай, сухопътни моряко! — старецът ядосано махна ръка.

По причина на повреда в електростанцията трамваят не работеше и Ермаков трябваше да върви пеш от Молдованка почти през целия град.

През военните години Андрей бе свикнал с изненадите, но тоя път бе озадачен: „Защо съм потрябвал на Чеката? Дали не е за произшествието в кръчмата?“ Но отде чекистите знаят адреса му? Впрочем какво има тук да се гадае.

В Губчека се намираше в малка къща на улица Маразлиевска срещу градския парк.

Дежурният поведе Ермаков из дългия коридор в стая № 42 при Никитин.

„Ето каква била Губчеката!“ Андрей с любопитство огледа кабинета на председателя: обикновена канцеларска маса, шест стола, огнеупорен шкаф, легло зад завесата — ето цялата наредба.

До масата седеше блед сивоок човек. Ниско подстригани руси коси, луничав нос.

„Не очи, а свредли.“ Андрей веднага се настрои против чекиста, който го покани да седне и му предложи махорка.

— Не пуша махорка.

— Напразно! Домашната махорка е отлично нещо!

„Защо ли го разтакаваш?“ — помисли си Андрей, като гледаше как Никитин си свива „козе краче“.

Ръцете на чекиста бяха груби, с мазолести длани и жълти нокти. Без да бърза, той запуши и внимателно погледна ъгловатия, явно разтревожен моряк.

— Мога ли да знам защо сте ме извикали? — не се стърпя Андрей.

— Ние ще имаме с вас сериозен разговор.

— Така трябва да се предполага — отговори Андрей, на свой ред разглеждайки чекиста, облечен в зелена сукнена рубашка с черни копчета.

Чекистът, като да не забелязваше иронията в тона на моряка, взе от масата чист лист хартия и каза:

— Тогава да започнем... Ермаков Андрей Романович, роден през хиляда осемстотин деветдесет и трета година, безпартиен...

— Точно така!

— Роден в Одеса?

— Отгатнахте!

— След постъпването в Черноморската флота през хиляда деветстотин и тринайсета година вие сте плавал като марсов и кърмов на учебната платноходка „Вега" — без да обръща внимание на тона на моряка, продължаваше Никитин. — Сетне са ви преместили на тралшчика „Сметливий", а наскоро след това на есминеца „Пронзителний"?

— Правилно! — потвърди Андрей и се учуди на осведомеността на чекиста.

— Кажете, Ермаков, заради какви заслуги през хиляда деветстотин и шестнайсета година са ви произвели в чин кондуктор?

— Затова, дето аз като кърмов лично рязко промених курса и „Пронзителний" се отърва от торпедата на немския миноносец.

„Какво собствено желае чекистът? Нали след месец, през януари 1917 година, наскоро произведеният кондуктор бе разжалван."

— А за какво ви разжалваха?

„И туй знае!" — все повече се учудваше Ермаков. Сега вече той говореше без усмивка и с неволно уважение гледаше чекиста:

— Аз поспорих с ластовия.

— Не може ли да се изясни в какво се е състоял вашият спор?

— Той, подлецът, подпитваше кой от кормчиите е настроен срещу старпома.

— Та-ака... — неопределено проточи Никитин. — Вие ли потопихте „Пронзителний“?

Ермаков сви вежди и почувствува нервно потреперване в горната си устна.

— Не аз, а по заповед на другаря Ленин.

— Но нали вие в това време бяхте изпълняващ длъжността командир?

— Бях. А какво, на немците ли ще заповядате да дам кораба?

Ермаков злобно изгледа председателя на Чеката: „Какво цели той?“

— Ще се уточним — повтори чекистът. — Следователно през лятото на хиляда деветстотин и осемнадесета година вие по представяне от страна на корабния комитет сте бил назначен от кормчия за изпълняващ длъжността командир на ескадрения миноносец „Пронзителний“, влизащ в състава на революционната ескадра, потопена по решение на Совнаркома в Новоросийското пристанище.

— Ние бяхме отрязани.

— Така... — отново каза неопределено Никитин. — От Новоросийск вие с отряда моряци заминахте за Царицин?

— Не заминахме, а си пробихме път с бой.

— Заминали сте за Царицин — като че не бе чул поправката, продължаваше чекистът, — командували сте там батальон и получихте мъмрене от командира на дивизията за неизпълнение на боева заповед, нали?

— Другарят Сталин отмени това мъмрене и ми обяви благодарност! — кипна Ермаков. — Аз бях прав и няма защо да ме корите.

— Никой не ви укорява, аз изяснявам обстоятелствата.

— Изяснявате... Аз съм се бил за революцията, а не съм ловил раци!

Андрей видя в ръката си кой знае кога извадената от него лула, пъхна я в уста и загледан в прозореца, почна да смуче студения мундщук.

Навън валеше дъжд. Дребни капчици се стичаха по стъклата на тънки струйки. Резките пориви на вятъра клатеха в парка дърветата.

— Ако искате да знаете нещо относно Китайчик, то питайте направо.

— Относно Китайчик ли? — равнодушно попита Никитин. — Чух това-онова относно Китайчик, но може би не всичко. Сам разкажете.

Като се червеше и бъркаше, Андрей разказа за злощастната нощ, прекарана в кръчмата.

— Вие може би не ми вярвате?

— Не, вярвам ви... Значи той е искал да ви завербува? — Никитин сви едно „козе краче", запуши. — Раната ви зараства ли?

Изглеждаше по всичко, че чекистът нямаше намерение да свърши дългия разговор.

— Ето що, другарю Никитин — кипна Андрей. — Моите карти са открити: вие, както виждам, всичко знаете. Открийте вашите карти: какво има?

Ермаков нервно почука по пепелника с празната лула.

Никитин премести табакерата си. Андрей машинално напълни лулата си с махорка и запали от подадената от събеседника му клечка кибрит.

— Какво ще кажете, ако ви предложим да работите у нас? — като че не забелязал вълнението на моряка, попита Никитин.

„Да работи в Чеката?" От неочаквания въпрос Андрей се задави с дима. Той не можеше да допусне, че ще му предложат да работи в Чеката. И през ум не му бе минавало, че може да стане чекист.

— Е, как е, съгласен ли сте? — наруши мълчанието Никитин.

— Аз собствено съм моряк.

— Именно затова ви и поканихме. — Никитин се усмихна, забелязал учудването, отразило се в очите на Ермаков, и повтори: — Именно затова. Не ми отговорихте как сте със здравето? Струва ми се, че сте се демобилизирал заради раняването ви?

— Войната се свърши и се демобилизирах. — Андрей не обичаше да се оплаква от болестите си.

— Лъжете се, другарю Ермаков! Войната продължава!

Никитин стана от масата, отиде при огнеупорния шкаф, разтвори тежката масивна врата:

— Любувайте се!

Шкафът бе пълен с ръчни картечници, автоматични пистолети, ръбести бомби „Милс". На горната полица стояха няколко бутилки и някакви кутийки и пакетчета.

— Задържахме една лодка при Санжейка — му обясни Никитин.

— Туй се казва лов! — възкликна Ермаков.

Чекистът взе една от бутилките:

— Марка „Вермут“, вътре — нитротолуол. С една бутилка може да се вдигне във въздуха цяла къща. А това — Никитин взе бялото пакетче — е уж хинин, с една таблетка могат да се отровят сто коня. Ще ви кажа поверително: в морето засега сме зле, а контрабандистите станаха съвсем дръзки. Имат те един шкипер — Антос Едноокия: неуловим дявол! Посред бял ден идва до брега нахалникът...

Никитин тръшна вратата на шкафа.

— Искаме да организираме морска погранична охрана и ви предлагаме да поемете командуването на стражеви кораб на специалния отдел.

„Да командувам кораб!“ Русокосият и блед чекист изведнъж му се стори не така отегчителен и излишно придирчив, а добър, славен човек. Андрей се изпъна и отсече по военному:

— Кога ще заповядате да приема кораба?

3

След половин час Ермаков и Никитин бяха вече на пристанището. Наоколо се издигаха обгорели складове, разрушени железобетонни места за спиране на корабите, обърнати на земята обезобразени подемни кранове, купчини камъни и железария — навсякъде запустение, вехтории; бяха обрасли в трева площадките до пакгаузите; треза между траверсите по линията; релсите бяха потъмнели и покрити в ръжда.

В чуждестранното пристанище от водата стърчаха комини и мачти на потопени кораби. Пристанището приличаше на гробища, а бе време, когато тук едновременно пущаха котва десетки кораби и се развяваха на вятъра знамената на всички нации. От Одеса параходите отплаваха за Камчатка, Петроград и Мурманск, за Бразилия, Канада, Индия. През цяло денонощие в пристанището товареха и разтоварваха. Свирките на буксирите, ревът на басовите сирени-лайнери, скърцането на подемните кранове, силните викове „Вира!“ звучаха за всеки моряк като най-хубава музика.

Като отминаха полусъборената крайморска гара, Никитин и Ермаков попаднаха в Арбузното пристанище, онова, където в мирно време бе тясно като на пазар в шумен пазарен ден: едномачтови шарени турски кочерми, черни гръцки фелюги с наклонени насмолени платна, румънски шхуни и рибарски лодки го изпълваха докрай.

Андрей напразно търсеше с очи стражеви кораб или някой друг, макар и малко приличен на него. Една стара моторница,

много видяла и преживяла стара рибарска шхуна, две лодки, кафяв скелет на изгорен транспортен кораб „Сибир“, стар буксир с колела „Нестор-летописец“ и три ръждясали железни гемии — това бяха всичките кораби.

„Може би стражевият кораб е отишъл за девиация на компаса?“ Ермаков погледна към външния рейд, но и там нямаше нито един кораб, само ивиците на отдалечаващия се дъжд разсичаха хоризонта и отмерено се люлееха зелено-сивите вълни.

Андрей понечи да попита Никитин къде е стражевият кораб, но тоя го задържа за ръкава и посочи намиращата се до стената шхуна:

— Как я намирате? — И сам си отговори: — Красавица!

Тоя чекист има странния навик да се шегува, но той като че говори сериозно. Ермаков с един поглед обхвана едномачтовата рибарска шхуна и окончателно се убеди, че тъкмо нея Никитин имаше пред вид, като говореше за стражевия кораб: дълга около осем сажена, около девет тона водоизместимост, газов двигател. Надводните бордове на шхуната бяха покрити с боя от неопределен цвят, на носа ѝ се белееше надпис „Валюта“, а до кърмата, над ватерлинията, видимо личеше голяма, току-що боядисана кръпка. Сигурно „Валюта“ се бе поздравила в мъглата с някаква лодка.

— Как ви се вижда нашата красавица? — попита повторно Никитин.

— Сериозно ли говорите? — Ермаков се обърна към чекиста. — Сериозно ли говорите?

— Защо ще се шегувам?

— Сериозно ли предлагате на мен, военния моряк, да командувам тая ... рибарска лодка?

— А вие да не сте разчитали, че специално за вас ще докарат от Бизерта[1] ескадрен миноносец?

— Аз на нищо не съм разчитал, но ако вие бяхте някога плавали, щяхте да знаете, че вашата лодка ще даде не повече от седем възли.

— Точно шест и три четвърти.

— При добър вятър тя не може стигна нито една фелюга, а какво остана тоя, как го казваха ... Антос.

— Виж това ще зависи от командира! — в очите на Никитин блеснаха искри и смях. — Напразно ругаете вие, нашата „Валюта“ съвсем не е лош кораб!... Механикът при маши-

---

[1] Бизерта — пристанище в Северна Африка, където интервентите са закарали значителна част от руската черноморска флота.

ната ли е? — обърна се чекистът към червенофлотците. — Вие ще имате забележителен механик. Той е плавал на „Прочний".

— Ливанов ли? — възкликна Ермаков.

— Същият, Павел Иванович Ливанов. Едва оня ден пристигна от Севастопол и втори ден не излиза на брега: ремонтира двигателя, всеки момент може да го пусне.

— Да го пуска, а аз... аз се отказвам!

— Защо се вълнувате? Може би ще размислите? — присви очи Никитин.

— Какво ми предлагате вие, какво?! — почти извика Андрей.

— Аз предлагам на моряка море — тихо отговори председателят на Чеката. — Море и възможност да помогне на революцията.

4

Гладът, който бе обхванал тая година Поволжието и Централна Русия, принуди мнозина да напуснат родните си места и да се преселят на юг, в Украйна, където в сравнение с централните губернии с продуктите бе все пак по-леко.

Някъде откъм Казан наскоро пристигна в Одеса и часовникарят Борисов. Преди около три седмици той купи на Гръцкия пазар на достъпна цена малък дъсчен дюкян, закачи над вратата нова фирма: „Най точното време в Одеса. Майстор на Павел Буре — Пьотр Борисов", изложи на прозореца няколко будилници и стенни часовници и в същия ден отвори вратата на работилницата си.

Дали защото на жителите на Одеса — любители на оригиналното — се хареса самоувереността на „майстора на Павел Буре", подкрепена с абсолютно точното, еднакво за всички изложени часовници време или защото работилницата се намираше на най-шумното място в града, но Борисов не можеше да се оплаче от слаба печалба. Разправяха, че един от първите клиенти на новия часовникар бе Яшка Китайчик, а той разбираше от часовници.

След седмица „майсторът на Павел Буре" залепи на стъклото грижливо написано обявление: „Купуват се часовници от всички системи".

Борисов отваряше заведението си точно в осем часа сутрин. Точно на пладне той закачаше на вратата дъсчица: „Затворено за обяд до един часа" и приведен, отиваше в съседното ресторантче, където си поискваше чаша кисело мляко и

г еврек. Сетне пак, без да изправи гръб, поправяше будилници, стенни часовници, джебни „луковици“. Всички посетители той посрещаше с вежлива усмивка, мърморейки под носа си: „Смелий Хас-Булат, бедна ти е саклята...“ като продължаваше да пее, преглеждаше часовника, написваше квитанция и едва тогава произнасяше една и съща фраза:

— Утре ще е готов!

Борисов живееше тук, в работилницата си, зад шперплатовата преградка, и до късно през нощта минувачите го виждаха наведен до масата, осветен от газова лампа номер седем.

Финансовият инспектор, който идваше два пъти през седмицата, намираше квитанционните кочани на часовникаря в образцов ред. От кочаните личеше, че Борисов се труди не по-малко от четиринайсет часа на ден.

— Защо да лъжа добрия човек? — казваше той на инспектора.

В Одеса имаше много часовникари, имаше такива и на Гръцкия пазар, но скоро се разбра, че Борисов взема за поправка по-евтино от другите и при това е точен: определи ли срок, ще го направи и дава писмена гаранция, че ако часовникът се повреди, преди да мине половин година, ще го поправи съвсем безплатно. Освен това у Борисов винаги можеше да се избере стъкло за часовник, да се замени стрелка или счупена част. Чудно ли е тогава, че звънчето над входната врата на работилницата „Най-точно време в Одеса“ звънеше по-често, отколкото в другите часовникари?

Тоя ден, за който става дума, Борисов както обикновено седеше прегърбен до пълната с разглобени часовници и инструменти масичка. Сложил на дясното си око лупа в черна рамка, той внимателно чистеше с четчица мънички колелца и си мърмореше под носа.

Борисов чу звъна на звънчето над вратата и без да спира да пее, бързо погледна влезлия и отново потъна в занятието си.

— Мога ли да си поправя при вас часовника? — попита посетителят, донякъде озадачен от студения прием.

— Каква марка е вашият часовник? — без да дига глава, го попита Борисов.

— „Хенрих Мозер“.

— Добра марка!

— У нас, в Николаев, никой не се наема да го поправи. Сергей Иванович ме посъветва да се обърна само към вас.

— На Сергей Иванович аз поправих „Омегата“ — каза часовникарят. — Той има чудесен механизъм...

— С двайсет и един камъка — уточни посетителят.

Борисов протегна ръка:

— Покажете вашия „Мозер“.

Посетителят извади от сакото си часовник с капаци и го подаде на майстора.

Борисов бегло погледна вратата и отвори с ножче капаците. Под втория капак се оказа сгъната няколко пъти цигарена книжка.

Посетителят прошепна:

— Плановете за възстановяването на корабостроителния завод...

— Много добре — равнодушно каза часовникарят, извади книжката и без да я разгледа, я сложи във вътрешния си джоб.

Пак дрънна звънчето над вратата и в работилницата влезе нов клиент.

— Вашият часовник ще бъде готов за утре в девет часа сутринта — каза Борисов, скри „Мозера“ в чекмеджето и дигна очи към влезлия. — А вашият вече е готов. Наложи се да се смени махалото...

5

„Аз предлагам на моряка море и възможност да помогне на революцията...“

Ядосан, Андрей не можа да вникне веднага в смисъла на тия думи, а излишното самолюбие не му позволяваше да признае дори пред себе си, че в същност предложението на Никитин е най-доброто, на каквото можеше сега да разчита.

И разбира се, Никитин не случайно каза, че той предлага на моряка не само море, но и възможност да помогне на революцията. Зер не на всекиго може да се даде такова право, не всеки може да работи в Чеката. И щом са ти предложили това, значи, че ти довеpяват.

„А аз, глупакът, се отказах — каза Андрей, мъкнейки се бавно към къщи. — Сам се отказах...“

В къщи той неохотно се нахрани, до вечерта се търкаля в леглото и изведнъж скочи, бързо се облече, каза на майка си, че има срочна работа и излезе.

— Знае се какви са сега твоите срочни работи — измърмори подире му Ана Илинична.

Срочни работи наистина Андрей нямаше, просто той не можеше да остане насаме с мислите си.

Катя... Да можеше сега да се види с Катя!... Но как да я намери? Той не знаеше дори къде работи тя. И ще се съгласи ли тя след станалото да говори с него? Трябваше тогава да я настигне и всичко да й обясни... А може би Катя да го е разлюбила, тогава той правилно постъпи, дето не отиде да я настигне. Разбира се, че правилно...

Андрей мина по улица „Гогол", по Сабанеев мост, Екатерининска и излезе на булеварда. Наредените в полукръг, украсени с колонади здания окръжаваха малкия площад. Грамадна стълба с десет широки тераси се спущаше от булеварда към пристанището. Вятърът шумеше в кестените. На края на вълнолома припламваше огънят на Воронцовския маяк.

— На кого светиш, татко? — с горчивина прошепна Андрей.

Празното пристанище бе потънало в мрак.

Наляво се намираше Арбузното пристанище. Сигурно Павел Иванович Ливанов се занимава на „Валюта" с двигателя. Разбира се, Никитин се е ядосал и е разказал на Иванич за упорството на Ермаков. Ето, целия си живот Ливанов е плавал на миноносци и крайцери, командувал е мощни турбини с хиляди конски сили, а е отишъл в закърпената рибарска лодка и поправя газов двигател. Мигар той е доволен?

Морето гореше в нежен син пламък. Светеха безброй инфузории „нощни светулки" или както ги наричат рибарите, морски свещи.

Андрей седна на скамейката и без да се мърда и променя позата си, самотен и ъгловат, гледаше сините вълни. И колкото повече седеше, толкова повече мислеше за думите на чекиста: „Аз предлагам на моряка море и възможност да помогне на революцията".

Тежкият живот на военния моряк, дружното морско семейство утвърди разбирането: „Добро е това, което е добро за трудовите хора"; научиха го никога да не влиза в конфликт със съвестта си и да не крие своите убеждения. Мигар не са тия убеждения, които го накараха да отиде в Червената армия? Мигар не в тяхно име той се би с белогвардейците и интервентите? Мигар не от тях се ръководеше, когато край Царицин не изпълни заповедта на комдива? Тежко бе положението тогава на Ермаковия батальон. От трите роти бе останала една. Командирът на дивизията, бивш царски офицер, заповяда през нощта да изостави позицията и да се оттегли, а Ермаков скъса получената по нарочен пратеник за-

повед и изпрати комисаря на батальона Козлов в града за боеприпаси: „Ако ще отдън земя, но намери!“

Козлов се върна през нощта с работнически отряд: бяха истински пролетарии — стоманолеяри и валцовчици.

„Каква полза? С голи ръце не можеш се би“ — разгорещи се Андрей.

„Всичко ще има! — убедено каза Козлов. — Сталин пристигна в Царицин. На комдива му дадоха пътя! Сега всичко ще бъде в ред!“

Нима не в името на революцията Ермаков през януари 1920 година, без да се излекува както трябва, се изписа от болницата, отиде на новия фронт и се би, докато не се свърши войната?

„Аз предлагам на моряка море...“

Ето го тук до него. Ермаков седи на брега, сухопътен, безработен моряк, а някъде по вълните се носи сега шхуната на гърка Антос и на борда ѝ сигурно има картечница, бомби, а може би и дузина шпиони и хората на проклетия Китайчик очакват тая шхуна. Да, председателят на Губчека е прав: войната продължава...

Нощта се смени от мрачно утро. Бе студено. Андрей решително стана от измокрената от росата скамейка. „Ще отида при Никитин...“

6

— Сега вие, млади човече, можете да захвърлите бастона и да си ходите, колкото искате — каза професор Авдеев на Репьов, — но занапред не ви съветвам да скачате от влака в движение. Друг път работата може да се свърши не с навяхване и спукване на костта, а със счупване. Можете да не ме предупреждавате: в историята на болестта е записано, че сте се спънали на стълбата. — Професорът се усмихна. — Само че имайте пред вид: за запазване на тайната ще ви поискам рушвет. Да, милостиви господине, рушвет в натура: помогнете ми да се снабдя със спирт, два литри чист спирт. Надявам се, вие разбирате, че нямам намерение да го употребявам като вътрешно.

— Добре, ще се опитам да ви доставя спирт — каза Репьов. — Благодаря за лекуването и грижите.

— Какви ти грижи! — Авдеев махна с ръка. — А лекуването е наш дълг. Вие — той строго изгледа слабото, без следа от руменина лице на чекиста, — вие непременно трябва да имате силна храна, иначе пак ще попаднете скоро в на-

шата клиника, само че не при мен, а при терапевта: дробовете ви... такова — Авдеев помърда с пръсти, — слабички са дробовете ви... Хайде бъдете здрав! Пожелавам ви успех в работата и щастие в семейния живот. Славна съпруга имате.

— Тя не ми е съпруга, а другар — смути се Репьов.

— Значи бъдеща съпруга — усмихна се професорът.

Катя Попова няколко пъти посети Макар Фадеевич. Тя с такава тревога разпитваше за здравето му професор Авдеев, че старецът не можеше другояче да помисли...

От клиниката Репьов въпреки късния час отиде в Губчека, където го очакваше председателят. Никитин посрещна Макар Фадеевич така, като че те се бяха разделили снощи, и като разбра, че Репьов е добре със здравето, заповяда да приготвят колата.

— Ще отидем с тебе в Люстдорф. В къщи сигурно не си си ходил? От Люстдорф направо ще си идеш в къщи... Нагласил съм ти нова работа. Може и да не ти се хареса много, но друг подходящ кандидат няма...

— Нека е нова... А какво ново има със савинковци? — попита Репьов. — Съвсем останах назад от живота.

— Какво ново ли?... Чете ли в „Правда“ за арестуването на Незветски?

— Терористът ли? Разбира се, савинковец?

— Ясно! Разстрелян е по решение на колегията на ВЧК. Негодяят е готвил покушение върху Владимир Илич... С тия есери работата става по-сериозна, отколкото ние мислехме.

Никитин накратко разказа на Репьов за събитията от последните дни. Още в редица пунктове са разкрити и ликвидирани есеровските така наречени въстанически комитети. Чириков им е бил главатар в Одеска губерния. В случай на провал те видимо са подготвили запасен ръководещ център. Сега почти сигурно може да се говори и за връзките на есерите с английската агентура.

— Знаеш ли отде е родом Сидней Рейли? — неочаквано го попита Никитин.

— Рейли ли?... Оня ли, който бе помощник на Локарт в заговора на тримата посланици?

— Същият. Той се е родил и е израсъл в Одеса.

— Но той е избягал заедно с Деникин.

— Предварително се е отбил в Николаев и Одеса да види и инструктира помощниците си.

— Туй сигурно ли е? — попита Репьов, макар и да знаеше, че Никитин твърди нещо само когато положително го знае.

— Абсолютно сигурно... Видиш ли, всички хора имат една черта: като порастат, те обичат да отиват там, дето са прекарали детството си. Аз разпитах вратаря на къщата, дето някога е живял Сидней Рейли с баща си.

Вратарят е немски колонист, служи там от деветстотна година. Аз описах на стареца външността на Рейли и го попитах дали го помни. Оказва се, че отлично го помни. Тогава аз му предавам банкнота от пет фунта стерлинги. „Това, казвам, е за вас от господин Рейли в благодарност за това, дето сте го приютили преди една година."

— Чакай, чакай — го прекъсна Репьов, — къде прави ти разпита?

Никитин се разсмя.

— Разбира се, не в Губчека! Аз отидох право при него в квартирата му. Облякох се като селянин, почуках лекичко три пъти на прозореца. С една дума, всичко, както трябва...

— Е да, рискът не е бил голям! — разсмя се и Макар Фадеевич.

— Не, рискът бе голям — каза Никитин. — Вратарят можеше да не се хване на въдицата и аз тогава бих уплашил не само него... Слушай и не ме прекъсвай. И така, давам му парите, а той едва ли не се кланя в краката ми. „Много, казва, съм ви благодарен." А аз веднага му казвам: вие значи трябваше да получите в края на август известие от господин Рейли. Наред ли е всичко с човека, който бе у вас? А той, представи си, отговаря: „Аз видях господин Карпов само веднъж. Бе през нощта, дори лицето му не можах да видя, той заповяда да се изгаси светлината..." Разбра ли?

Никитин млъкна.

— Разбрах — замислено произнесе Репьов. — Следователно скоро е пристигнал в Одеса нов „гост". Кой ли ще е той?... Защо му е притрбявал вратар, при това немец? Това най-малко е непредпазливо.

— Рейли е бързал много да замине и е оставил у стареца на съхранение семейни реликви — фотографии. Карпов ги прибрал.

— И вратарят ти разказа всичко това още през първата нощ? — учуди се Репьов. — Според мен рисковано е да се остави той на свобода.

— Той сега е у нас — отговори Никитин. — Тук аз си доизясних останалото. Оказа се, че снимките не са били от семейния албум — било е фототека на белогвардейска агентура в Одеса. Представяш ли си колко би ни послужил такъв един албум?...

— А ако Карпов още веднъж отиде на гости на вратаря?

— Той повече няма да отиде. След изпълнение на такива деликатни поръчения втори път не се отива. А на връзките на Рейли с немците ти напразно се учудваш. Оказва се, че Рейли е приятел не само на Уинстън Чърчил, но и на Макс Хофман, немския генерал, същия оня, който ни диктуваше в Брест-Литовск условията на мирния договор, а след разгрома на Германия предложи на англо-френците план за кръстоносен поход срещу комунизма.

Като говореше това, Никитин отвори шкафа, извади тъничка папка и намерил нужната страница, прочете:

„През последните две години аз дойдох до убеждението, че болшевизмът е най-страшната опасност, каквато е заплашвала Европа в продължение на векове".

— Туй Хофман ли го казва? — попита Репьов.

— Да, туй е беседа с немския генерал Макс Хофман, публикувана в английски вестник почти непосредствено след разгромяването на Германия от съюзниците.

Никитин прелисти няколко страници и отново прочете:

„На всяка цена трябва да се премахне заразата, която се е развъдила в Русия. Мир с Германия, мир с когото и да е! Има само един враг!"

— А туй кой го казва?

— Туй е от донесението на Сидней Рейли до Интелижанс сървис, заловено на времето от ВЧК.

— С една дума, обединили са се. Дойдохме им дохаки ние. Приятно е да се чуе — усмихна се Репьов.

— Че е приятно, приятно е, но ни предстои жестока борба. И в това число и на нас в Одеса. Рейли е оставил тук „сподвижници". И не за ловене на зайци получават те оръжие. Докарват им го главно по морето, а в морето... в морето засега не сме добре.

— Какво общо има тук Люстдорф? Защо ще отидем в Люстдорф? — го попита Репьов.

— В Люстдорф Антос Едноокия е стоварил миналия месец някакъв очевидно голям агент — смятам, че може да е Карпов. Туй е едно. И аз мисля, че колонистите не са такива вече мирни труженици, това е две. Някой от тях е убил граничаря и помогнал да се скрие пътникът на Антос, а кой е — не се знае.

— Нима немските колонисти са свързани с разузнаването на Антантата? — учуди се Репьов.

— Не само на Антантата. Предполагам, че са свързани и с германското разузнаване.

— С германското ли? — учуди се Репьов. — Има ли данни?...

— Засега са само догадки.

Никитин извади от огнеупорния шкаф и подаде на Репьов нова папка, на чиято корица бе означено: „Справка за немските колонисти".

Справката съобщаваше, че първите селища на немските колонисти в Русия, в това число и в бившата Херсонска губерния, са се появили в края на осемнайсетия век. Колонистите се заселвали в тъй наречените свободни земи. През втората половина на деветнайсетия век германският канцлер Бисмарк създал специална комисия за колонизацията, а с идването на власт на Вилхелм II германският генерален щаб, разработвайки плановете за война срещу Русия, усилено използувал немските колонисти за шпионаж и диверсии първо в пограничните райони: в Прибалтика, в Полша, в Украйна. В навечерието на 1914 година броят на немските колонисти в Русия стигнал внушителната цифра два милиона души и Германия е изразходвала за тях три четвърти милиарда златни марки...

— Полезна справка — каза Репьов.

— И аз мисля така — Никитин извади още една папка.— А ето това ние сами тия дни намерихме. — Председателят почна да чете: — „Люстдорф е една от многобройните немски колонии, разположени около Одеса. Архивните материали на одеското жандармско управление потвърждават, че през 1913 година германският консул в Одеса тайно е разпращал из всички немски поселища специални анкетни листове с въпроси. Отговорите трябвало да дадат военно-географска характеристика на Одеския район..." — Никитин прескочи няколко реда. — Слушай по-нататък: „Най-голям процент от анкетните листове бе попълнен в село Люстдорф, мнозина от жителите на което наред с руското поданство тайно от руските власти са си останали поданици на Германия".

— Но нали всичко това е било преди революцията в Германия — прекъсна го Репьов.

— Правилно, преди буржоазната революция — отговори Никитин. — А ето това ми донесе от Люстдорф Кудряшов — председателят подаде на Репьов малко листче.

— „Улица Средна, дом № 12" — прочете Макар Фадеевич.

— Сега обърни — му подсказа Никитин.

Репьов обърна листа и видя на другата страна няколко цифри.

— Какво е туй?

— Копие от един ламаринен номерен знак, забит на всяка люстдорфска къща.

— Туй не е ли шифър?

Никитин се разсмя:

— Аз винаги съм казвал, че ти си роден чекист... Трябва да се разбере какво означават тия цифри, отдавна ли са написани и няма ли такива знаци и по другите къщи.

— Хитър мъж е Федя! Как се е добрал до това? Можело е лесно да ги изплаши.

— Случайно се добрал. Тая къща е изгоряла. Кудряшов бил при пожара, машинално дигнал тенекийката и видял цифрите.

— И никой ли не го е забелязал?

— Като че никой, той си записал цифрите в къщи, по памет.

— Хитър мъж! — възхитено повтори Репьов.

— Досетлив. Той там измислил още едно нещо: на теб сигурно ще ти послужи в новата ти работа...

Никитин скри книжата в огнеупорния шкаф.

— А ти обичаш ли водата?

— Водата или водката?

— Относно водката знам — усмихна се председателят, — нея ти не я пиеш.

— И затова искам да те помоля за два литра спирт.

Макар Фадеевич съобщи за молбата на професора.

— Трябва да се намери — съгласи се Никитин, — още утре ще намерим. А сега да вървим...

... Старият автомобил излезе със загасени фарове на Аркадийското шосе. Само при острите завои и при познати трапове шофьорът включваше първа скорост.

Никитин обичаше бързото каране. Чувството на бързина, свежият въздух, равномерното полюляване, бръмченето на мотора — всичко това успокояваше и даваше възможност да притвори очи и да дреме.

Репьов често пътуваше с Никитин, но съвсем не споделяше любовта му към бързото каране, особено нощем.

Едри дъждовни капки се удряха в стъклото. Тъмното, почти черно небе изглеждаше ниско и затова всичко наоколо също бе черно, спотаено.

В Люстдорф чекистите пристигнаха след полунощ. Никитин изслуша Кудряшов, който му съобщи, че преди четири часа е ходил у председателя на поселищния съвет, Карл Фишер, да види ожребилата се кобила и забелязал, че сред за-

качения под навева в двора пожарен инвентар липсва лостчето...

— Изтървал го е в храсталака помощникът на Антосовия пътник ли? — попита го Никитин.

— Дявол го знае, може би е съвпадение... За Фишер подобно нещо не може да се помисли — отговори Фьодор и добави: — Нали му ходя на гости. Мислех, че е наш човек.

— И продължавай да ходиш. Той в никой случай не трябва да знае, че ти го подозираш в нещо. Но си отваряй очите.

Сетне Никитин помоли Кудряшов да повтори в присъствието на Репьов тайния си план, след което в канцеларията бе извикан граничарят Вавилов.

През деня Кудряшов, предупреден по телефона за идването на Никитин, събра граничарите и им разказа за тежката простъпка на Иван Вавилов: Вавилов си признал, че през нощта, когато бил убит Самсонов, той, след като се сменил от поста и се връщал в казармата, видял на брега някакъв човек, но не го задържал уж затова защото мислел, че тоя е някой местен жител. Най-вероятно е, че това е бил убиецът на Самсонов, който е можал да се скрие. Съвестта е измъчвала Вавилов и той сам е разказал най-сетне за това, но то не смекчава вината му.

— Утре ще се състои заседанието на ревтрибунала — заключи Кудряшов. Вавилов не се оправдаваше и без да гледа в очите другарите си, каза, че така де, това му се пада...

— Другарят председател ще поговори с него искрено! — усмихна се дежурният, когато след Вавилов се затвори вратата на канцеларията.

„Искрената беседа" се продължи около час, след което Никитин и Репьов веднага заминаха.

Върнал се в казармата, Вавилов не каза на никого нито дума, а през нощта избяга през прозореца, гледащ в градината.

Изчезването му се разкри едва на сутринта. Кудряшов обяви тревога, но късно. Дезертира и следите му изчезнаха.

— Сега нашият началник ще яде попарата — казваха бойците.

И наистина, Кудряшов получи строго мъмрене със заповед по Губчека. Разстроен, мрачен, той привечер отиде у Карл Фишер да пие чай и да сподели мъката си.

— Разбираш ли, Карл, колко ме опозори тоя Вавилов — вярвах му като на себе си, а ето... каква била работата: излиза, че тоя Вавилов бил кулашки синчага...

7

Рано сутринта Ермаков дойде в Арбузното пристанище и застанал на брега, гледаше червенофлотците, които разстлали на палубата на „Валюта“ старо платно, решаваха сложна задача: как да сложат върху петте кръпки шеста.

— Романич! Албатрос! Отде попадна тук?

Извикването накара Андрей да трепне. От люка на машинното отделение се подаде механикът. Широкоскулото му, оцапано с масло и сажди лице се разля в усмивка. Подпрял се с ръце о края на люка, Павел Иванович се измъкна на палубата.

Ермаков прекрачи на „Валюта“ и те силно се прегърнаха, при което Андрей трябваше да се наведе. Ливанов бе с две глави по-нисък от него. Дебеличък, с бръсната глава, той три пъти целуна приятеля си и без да изпуща ръката му, за миг се отдръпна:

— Подмладил си се! Ей богу, ти си се подмладил, Албатрос! Не съм и мислел, че ще се видим! Какъв вятър те донесе в Одеса?

— Попътен! — разсмя се Андрей. — А де ти е косата?

Той бе доволен от срещата и за това, че Ливанов изглежда нищо не бе чул за неговото спречкване с Никитин.

— Годините, годините!... Оголя ми главата.

Механикът съкрушено разтвори ръце.

— А теб де са те украсили?

— Дето е станало, там сега ни няма — отговори със шега Андрей.

Червенофлотците, като познаха в лицето на Ермаков командира, с когото вчера бе идвал Никитин, застанаха „мирно“.

— Стой свободно! — изкомандува Андрей и кимна към платното: — Такава дупка трябва да се шие с боцмански шев, по-здраво ще е.

— Да не си при нас на „Валюта“? — възторжено възкликна Ливанов.

— Заедно ще плаваме — отговори Андрей. — Кой е старшият ви? — обърна се той към работниците, които монтираха картечницата на бака.

— Аз съм старшият — отговори един от шлосерите.

— Как се казвате?

— Орехов се казвам.

— Кога вие, другарю Орехов, ще привършите с поставянето на картечницата?

— След един час, другарю командир!

— Добре!... — Андрей се обърна към Ливанов. — А ти кога ще пуснеш машината си?

— Мислим да я пуснем нощес.

— Смятам, че няма да закъснееш?

— Слушам, няма да закъсня!

През деня Андрей се настани във „Валюта". В малката тясна каюта той закачи барометъра, взет някога от „Пронзителний", и се почувствува така, като че през всичките тия години не бе напущал палубата...

Никитин предполагаше, че „Валюта" ще излезе от ремонт след един ден. В същност стана нужда от още три дни, за да приеме шхуната вид, подобаващ на един военен кораб.

В опустошения от интервентите склад във военното пристанище сред железарията се намери един прожектор с пукната тумба и повреден щурвал за вертикално поставяне. В сръчните ръце на Ливанов повреденият апарат стана като нов.

Само по знайни за него пътища Ермаков намери лаг, лот, два тона конопени въжета и фенер на Ратиер за скрита сигнализация. На заседание на президиума на изпълкома той настоя Рибаксъюзът да отдели от запасите си от запазилото се след войната платно.

— Моят кливер ще се пукне още при първия норд-ост, а нашата риба е по-важна от твоята — нахвърли се Ермаков върху протестиращия председател на Рибаксъюза.

— Всяка риба е важна — каза примирително председателят на изпълкома, но все пак предложи да се даде платното на чекистите.

Наложи се най-много да се занимава с командата.

Никитин се запозна с избраните от Ермаков хора и поиска да се подменят четирима.

— Та те са най-смелите черноморци! — горещеше се Ермаков. — Аз ще плавам с тях, а не вие.

— Затова ти помагаме — минавайки на „ти", му каза Никитин — и запомни: не е достатъчна само смелост, за да бъдеш добър чекист-граничар. Ние изискваме от чекиста не само смелост и решителност, но и морална чистота и вярност. Известно ли ти е, че твоят кандидат за сигналист се е занимавал с черна борса на Молдованка?

— Така ли? Та той от малък е моряк, работник.

— Е, байно, да не смяташ, като е работник, че завинаги е застрахован? Той, твоят „стар моряк", се е декласирал, станал е еснафин, търгувал със запалки, чайници и тенджери...

— А кормчията Вахрушев с какво е лош? — стихнал, го попита Андрей Романович.

— С това, че брат му е служил на кораба „Сибир“ при интервентите.

Никитин отстъпи само в два случая, като се съгласи да утвърди Серафим Ковалчук като боцман и Фомин за палубен.

— Само че гледай Фомин да забрави пътя за кръчмата — той има слабост да се напива, а твоят Сима да не мъкне вече торби.

В края на краищата цялата команда бе комплектувана. Тя се състоеше от опитни военни моряци, изкопнели за морето по-силно, отколкото някога за домовете си.

Вярно че от професионална гледна точка новата команда имаше един твърде съществен недостатък. Освен Ермаков никой от тях в миналото не бе плавал на платноходни кораби, но тоя недостатък можеше да се запълни само от практиката.

Репьов бе включен в екипажа по заповед на Губчека.

— Той не е плавал по-далеч от Лузановския плаж — каза Никитин, — но затова пък е болшевик-подполшчик и ще ти бъде добър оперативен помощник.

Като видя за пръв път Репьов, Ермаков учудено дигна вежди. Бе същият човек в кожена тужурка, който преди един месец във вагона поиска от него и от Ковалчук документите и безстрашно скочи от влака след Китайчик.

На дневна светлина Репьов изглеждаше още по-приведен и невероятно слаб. И как в такова крехко тяло се държи такава храбра душа!

— Предадоха ли ви вашето фенерче? — осведоми се Андрей. — Предадох го тогава на коменданта на гарата.

— Благодаря, получих го — отговори Репьов с баритон, толкова малко отговарящ на външността му.

— А вие знаете ли кой тогава избяга от вас?

— Знам. Другарят Никитин ми разказа за вашето спречкване в кръчмата. — Усмихнат, Репьов погледна белега, който все още красеше бузата на Андрей.

— Вие се познавате? Толкоз по-добре. — Никитин запуши „козето си краче“. — Днес Макар Фадеевич ще привърши работата си и утре ще бъде при тебе на „Валюта“.

Репьов се сбогува и си отиде.

— Много е слаб, не ще издържи в морето — изказа опасението си Андрей.

И защо изобщо е нужно на такава шхуна като „Валюта“ помощник? Може би председателят мисли, че Ермаков не ще се справи?

— Ако желаете да ме контролирате, не можахте ли да намерите по-здрав човек?

— Относно контролирането говориш празни работи. Не си царски офицер я. Нямаше да почнем с теб разговор, ако имаше нужда да те контролираме — му отговори Никитин. — А що се отнася до останалото — пилетата се броят през есента...

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

1

По случай предстоящото излизане на „Валюта“ в морето старият Ермаков покани гости: шега ли е, синът му открива в Одеса навигацията!

Андрей доведе със себе си Павел Иванович Ливанов. Ковалчук остана да дежури на шхуната. Репьов се отказа от поканата: „Трябва да отида в Губчека“.

Майката сложи сина си между себе си и Катюша Попова.

Андрей неизказано се зарадва от идването ѝ. Съвсем не бе очаквал, че след първата им неприятна среща тя ще се съгласи да дойде у тях.

— Аз я убедих нея, чипоносата — усмихнат, каза бащата.

При ръкуването Катя здраво, по мъжки, му стисна ръката. Андрей забеляза, че дланите ѝ бяха станали по-груби, мазолести. Той обърна също внимание на това, че тя е облечена съвсем просто, дори бедно: синя фанелка, черна тясна пола, платнени пантофи с ниски токове. „Тежко ѝ е сигурно да живее самичка...“

Андрей толкова втренчено разглеждаше момичето, че то се смути и се изчерви.

— Вие винаги ли така разглеждате гостите си?

Андрей с горчивина чу това „вие“ и не намери веднага отговор.

— Да... тоест, исках да кажа... Исках да попитам къде работите вие?

— В пристанището — отговори тя. — Често ви виждам, вие все бързате.

— Като врабец — пошегува се Андрей.

Ана Илинична приветливо канеше гостите си:

— Яжте, яжте, скъпи гости! Гощавката не е кой знае каква, но каквото е наспорило.

— Обикновено пролетарско угощение — усмихна се Роман Денисович.

Чиниите бяха пълни с варен кукуруз, ечемичени банички, солени домати и пържен калкан.

Андрей погледна Ливанов, който му намигна хитро, и му предложи да дигнат чаша за старите моряци, които напук на всички несгоди не забравят морето.

— Сега то е наше, пролетарско, и трябва двойно повече, да се обича.

— Както аз моята бабичка — високо се изсмя бащата, пълнейки чашите. — Половин век мина и още повече я обикнах... Не се отчайвай, Андрей, Петър Велики също е почнал с лодка!

Роман Денисович бързо се упи. С наведена настрана глава, той прегърна ласкаво Ана Илинична и запя с прегракнал глас:

В морска буря, път поела
посред нощната тъма,
тъне под вълните смела
мойта лодчица сама...

Бащата внезапно прекъсна песента и се обърна към сина си:

— Ех, Андрей, Андрей, голямо щастие ти се падна — да плаваш. Само че да бе попитал в твоя Губчека дали смятат сериозно да се заемат с Китайчик? Миналата нощ на улица Портофранковская неговите хаймани са запалили къщата на Тихонови: задето синът им, де, станал комунист...

Гостите разказваха своето житие-битие, припомняха си стари познати, мнозина от които бяха загинали по фронтовете на гражданската война, разпитваха Андрей за потопяването на Черноморския флот, за защитата на Царицин и той, обикновено скъп на думи, говореше подробно, с увлечение и си мислеше, че говори така заради нея, заради Катя...

Късно след полунощ Ермаков тръгна да я изпрати до в къщи. Павел Иванович, когото той от вежливост покани да се поразходят, отговори, че той няма време и че без него на „Валюта“ може да се изпари машинното масло...

Нощта се случи топла. От високото безоблачно небе светеше пълната луна. Дълги черни сенки от къщите и дърветата пресичаха улицата.

Момичетата, с които Андрей имаше случай да се среща през военните години — работнички, рибарки, милосърдни сестри, фелдшерки, сътрудници при щабовете, — го обичаха заради веселия му, макар и избухлив характер и той се чувствуваше с тях свободно. Те разбираха възгрубите му шеги и не му се сърдеха.

Но ето сега, вървейки до Катюша, той не знаеше за какво да говори. Като че някаква сянка бе застанала между тях,

нямаше вече предишната простота и откровеност. Тя съвсем не прилича на другите момичета, които той познаваше, тя е сериозна, не, не е точно това — не сериозна, а строга и в същото време някак си свенлива и може би именно за това тя му е толкова скъпа. Андрей искаше да й каже, че я обича както преди, но не се решаваше. Чудно е как тя се бе съгласила той да я съпроводи.

— Вие отдавна ли сте в партията, Андрей Романович? — неочаквано го попита Катя. — Аз изведнъж разбрах, че вие сте болшевик.

— Защо? — като я погледна учудено, попита Андрей.

— Вие... — Катя искаше да каже, че обича смелите, открити хора, какъвто изглеждаше днес Андрей, и че тя се гордее с него.

Тя много още би могла да му каже, но разбра по своему неговата сдържаност: „Той е станал някакъв друг".

— Така реших, когато вие разказвахте за Царицин...

— Излъгала сте се, Катя, аз съм безпартиен. А вие? — побърза Андрей също с въпрос.

Катя му отговори, че е комсомолка и че е приета в комсомола още в нелегалност, при интервентите. Тя е получавала в ревкома прокламации и ги е разлепвала из града. Веднъж посред бял ден от лудория е залепила позив на автомобила на началника на белогвардейското контраразузнаване. Като си спомни това, Катюша се разсмя.

— И не се ли страхувахте? — учуди се Андрей.

— А вие страхувахте ли се при Царицин?

— И още как! Кой има желание да се прощава със живота?

— Няма да повярвам — упорито също както по-рано поклати глава Катя и спомнила си нещо, млъкна. — Вярно че един път аз се изплаших, много се изплаших. Бе при интервентите. Връщахме се от нелегално събрание на Малий Фонтан и едва не се провалихме. Гонеха ни шпиони, стреляха. Бяхме двама, аз и един другар от ревкома. Той знаеше къде се влиза за катакомбите и до самия вход го раниха. Ето тогава аз се изплаших не заради себе си — за него се изплаших. Да знаете само какъв е той чудесен, забележителен човек и колко е безстрашен. Аз го влача, а той ми заповядва да бягам сама. „Не — казвам, — не мога да ви оставя самичък, другарю Репьов!"

— Репьов ли? — бързо попита Андрей.

— Да, Репьов. Името му е такова. Смешно име, нали? Казва се Макар. Макар Фадеевич... Току-що се бяхме вмъкнали в катакомбите, а фараоните довтасаха, стрелят подире ни с

нагани, а се боят да влязат; ние също имахме пистолети. И знаете ли къде се измъкнахме от Малий Фонтан? На вашата Молдованка. Бяхме пропълзели през целия град. Тъмно като в рог, влага, кал, Репьов не може да се движи сам, драска кибрит и ми показва пътя накъде да завивам. Там входовете са на различни страни.

— И вие през всичкото време ли го влачихте?

— Влачих го. Зер той не е висок, колкото мен на ръст... Така той прекара у нас три дни. Ще стана сутрин, ще нахраня Макар Фадеевич, ще отида на работа, а сама треперя — ако изведнъж някой от съседите влезе в стаята или през стената чуе как той говори насън.

Катя се замисли, спомняйки си преживяното, и пак известно време вървяха мълчаливо, докато тя отново не заговори:

— А защо ви наричат Албатрос?

— Моряците ме нарекоха. Моряците винаги си вадят един на друг прякори.

— Насам, насам — каза Катя веднага, след като свърнаха в една тясна уличка и тук Андрей рязко хвана момичето за лакътя и я притисна до себе си.

— Андрей Романович — с негодувание извика Катя и тутакси млъкна. Сега и тя видя, че насреща им на тротоара в сянката на кестена стоят трима мъже.

— Довиждане! — високо каза Андрей и бързешком й прошепна: — Почукай на коя да е къща — бутна Катюша към входа на една съседна къща и тръгна срещу непознатите.

— Няма да те оставя самичък — каза Катя. — Никъде няма да отида...

— Не, ще отидеш! — отговори Андрей и рязко, почти грубо отстрани Катя.

Той изведнъж разбра що за хора са тия: „Високият момък в ляво е същият тип, с когото се сбихме в кръчмата на Печеский. Ясно е, че е от шайката на Яшка Китайчик..."

Ермаков бръкна в джоба си, напипа пистолета и сложи предпазителя за стрелба.

— Той е! — чу се гласът на високия.

— Виждам! — човекът, застанал в средата, бавно дигна ръка. — Не се безпокой за дамата си, гражданино моряк.

— Нямам намерение да говоря с вас.

— Вярвам.

— Тъй че вървете си из пътя.

— Моля да ме извините, но съм принуден да изпълня една деликатна поръчка. За да се избягнат неприятностите, Китайчик ви съветва да се откажете от „Валюта" и да прие-

мете неговото предложение. Той ви очаква във вторник на същото място. Лека нощ!

— Добре, ще дойда — тихо каза Андрей.

— В тая къща всички спят, не ми се обадиха, ще остана с тебе — развълнувано прошепна доближилата се Катя.

А всички от тройката дигнаха каскети, обърнаха се и тръгнаха в срещуположна посока.

— Защо казахте да си отида? — едва ли не с гняв попита момичето.

Андрей й взе ръката:

— Защото не е работа на едно момиче да говори с бандити.

— Мислехте, че ще се уплаша ли? — оскърби се Катя. — Пуснете ме! — тя рязко си измъкна ръката и без да се сбогува, избяга.

— Катя, Катюша! — викна подире й Андрей, но момичето дори не се обърна и свърна в близката уличка.

2

Часовникарят Борисов не изкара дълго на Гръцкия пазар Работите му вървяха много добре и завистниците — а те сред. търговците са много — злословеха: „Злато трупа скъперникът! Ще видите, че ще го посети Яшка Китайчик!...“ И предугадиха: една нощ момчетата на Китайчик ограбиха работилницата „Най-точното време в Одеса“. Първият сутрешен посетител намери стопанина на пода вързан, със запушени уста.

Борисов се оплака в углавната служба на совдепа, но нито крадците, нито ограбеното намериха. Тогава той се разплати с пострадалите от кражбата клиенти, продаде заведението си и постъпи като майстор в кооперативния артел „Часовникар“.

Борисов се настани да живее на пазара Привоз до гарата, където нае на ъгъла на уличката малка къщурка с две прозорчета. Тук през нощта срещу сряда се яви Яшка Китайчик. Вратата се оказа незаключена.

Часовникарят седеше до масата пред покрита с книжен абажур лампа, сортираше колелца на разглобени часовници и тихо мъркаше:

... А по тази причина ти жена си ми дай,
ти си стар, белобрад,
с теб тя не ще живей,
нейния живот млад
ще погубиш ти ...

Той не обърна глава, когато се потропа на вратата, само дигна очи към стената, където в старото мътно огледало се отрази широкочелото сипаничаво като в маска лице на главатаря на одеските бандити.

— Заключете вратата — продължавайки да работи с пинцета си, каза Борисов.

Китайчик рязко пъхна желязото и се приближи до масата.

— Защо нарушихте нашите правила? — попита го Борисов. — Кой ви разреши да идвате тук?

— Баста! — Китайчик шумно отмести стола и седна срещу часовникаря. — Та аз имам име, гражданино Борисов!

— Простите ви треперят, вие сте развълнуван от нещо? — тихо каза часовникарят. — Защо дойдохте, без да ви повикат?

— Развълнуван съм от нещо!

Той нарича това „развълнуваност"! По искане на тоя невъзмутим часовникар днес Китайчик бе назначил нова среща на Ермаков и едва успя да се измъкне от кръчмата на Печеский.

— В това никой освен вас не е виновен — студено произнесе Борисов, разглеждайки колелцата. — Вие сам ме вкарахте в заблуждение: аз съвсем точно изясних, че Ермаков никога не е бил офицер от царската флота, та дори и така да беше никой не ви е карал сам да се заемате с тая работа.

— Аз ще го утрепя.

— Не, вие ще правите това, което аз ви кажа. Ако потрябва и без вас ще намеря начин да се избавя от него. А вие трябва да държите в страх града.

— Стига! Никитин едва ли не ми върза връзка на врата! — злобно каза Яшка и трепна от неочакван звук: със сипкаво съскане почна да бие големият стенен часовник. Същото направиха и другите. За миг стаичката се изпълни със звън и музика на десетки часовници.— За какъв дявол ви е изпотрябвал тоя Ермаков? Той доведе със себе си „щиглеци", вече дошъл на себе си, каза Китайчик. — Нямам намерение заради вас да получа куршум в челото. Утре ще си взема сбогом с Одеса.

— Вие ще отплавате, когато аз разреша. А засега изпълнявайте, което ви е заповядано — прекъсна го Борисов. Той погледна часовника, намали фитила на лампата. — Време е за спане... Вървете си и не тропайте с вратата. И не забравяйте, че утре трябва да получите три сандъка с пари и да ги прехвърлите в Киев...

Китайчик стана, предпазливо отвори вратата и без да се сбогува, излезе.

Той едва се сдържа да не нахока часовникаря. Ето че буквално е продал душата си на дявола. Ех, да може да натрупа повече валута и да избяга зад границата! В Турция, в Египет, в Америка, къде да е, но само да избяга. В Одеса с всеки изминат ден става по-опасно. Проклетата Чека ето на ще постави капан на пътя му. А Борисов иска да държи в страх града. Истински вълк! На него, виж го ти, време му било да спи, а ти работи и заради него ...

Ала Китайчик щеше да бъде много учуден, ако му бе дошло на ум да се върне при часовникаря. Той съвсем не се гласеше да спи. Около полунощ час подряма на стола. В един без пет минути той заключи вратата, отиде при големия стенен часовник с меден циферблат, взе в ръка една от гирите, развинти дъното й, извади от малкото отвърстие някаква хартийка и я сложи във вътрешния си джеб. Точно в един часа след полунощ, когато пак почнаха да звънят всички часовници, на вратата тихо се почука.

— Кой е там? — недоволно попита часовникарят.

Новият посетител бе артелчикът на рибарския артел от Тринадесета станция Тургайцев.

— Заключете вратата! — заповяда Борисов. — Тоя път вие сте точен.

— Добър вечер! — свали каскет и каза артелчикът.

Без да отговори на поздрава, Борисов му посочи стола: „Седнете!..." — и му подаде ръка.

Тургайцев измъкна от джоба си тютюнница, извади от нея луле. изтръска на дланта си тютюна, извади от лулата топка хартия и я подаде на часовникаря.

Борисов разгъна хартията, бързо я прочете и я върна на артелчика.

— Можете да пушите!

Тургайцев пъхна хартията в лулата, насипа отгоре тютюн и запали.

— Вдругиден в седем час сутринта вие ще докарате една пратка от Антос заедно с риба в трапезарията на електростанцията, ще я предадете на агента по снабдяването Петров.

— Слушам! — кимна Тургайцев.

— Втората пратка връчете лично на Петрюк. Той ще ви се обади кога трябва да направите това.

— Разбрано!

— Кажете на Антос, че съм съгласен с предложението му ... Вие вече си изпушихте лулата?

— Благодаря! — Тургайцев грижливо изтърси пепелта в намиращата се на масата консервна кутия.

— Нека лулата изстине — каза часовникарят. — Маякът на остров Тендра готов ли е?

— Готов е.

— Къде е сега тоя дезертьор Иван Вавилов?

— Оня ден го препратих при Антос. Едва не попаднахме на зъба на „Старата костенурка". В Санжейка той повече не ще може да се спира. Чеката установи там погранпост.

Борисов извади от вътрешния си джоб една хартийка и я предаде на артелчика.

— Утре предайте това на Антос. Кажете му, че съм съгласен с предложението му да почерпи с тютюн другаря Ермаков.

Тургайцев взе хартийката, пъхна я предпазливо в лулата си, посипа отгоре с тютюн, натисна тютюна с пръст.

След заминаването на Тургайцев часовникарят изчака около половин час, загаси лампата, надяна в тъмнината износено наметало, каскет, открехна вратата, вслушва се дълго и убедил се, че на улицата няма никой, заключи и бързо закрачи по сенчестата страна на улицата. В тъмната уличка той се спря до един дълъг полуразрушен стобор, прекрачи камъните, заобиколи голям буренак, спусна се в дола, отново се вслуша и като разтвори храсталака, вмъкна се в скритата от него тясна пролука.

Пипнешком, почти пълзешком Борисов се спусна по стръмната галерия, пипнешком зави надясно и едва тук светна с електрическо фенерче и приведен, тръгна из нисък, изсечен във варовика тунел. Понякога стените на тунела се стесняваха и за да се промъкне, трябваше да върви настрана, понякога сводовете се снишаваха и Борисов се навеждаше и вървеше, опирайки се с една ръка о прашния под. Тунелът няколко пъти се разклоняваше, тогава часовникарят се спираше, насочваше лъча на фенера към стените, намираше някакви направени с въглен знаци и като се уверяваше, че върви правилно, продължаваше пътя си.

След около двайсет минути отпред се забеляза призрачна светлина, тунелът зави наляво и Борисов се озова в ниска пещера. На камъка, закрил с мушамата си фенера „Прилеп", седеше есерът Петрюк.

Като видя Борисов, той стана.

— Седете си! — махна часовникарят с ръка и сам седна, изтривайки с кърпа изпотеното си лице.

— Аз ви слушам — без да казва име, се обърна той към Петрюк.

— На електростанцията всичко е готово, чака се само експлозивът.

— Вдругиден Петров ще го получи. Как постъпват в елеватора храните от новата реколта?

— Две композиции от по четиридесет вагона пристигнахе в петък, очакват още две — отговори Петрюк.

— А в Николаев и Херсон?

— В края на тая седмица.

— Какъв товар кара от Петроград „Волга“?

— Машини за завода „Марти“.

— Къде е сега „Волга“?

— Минала е Гибралтар. Ето плана на пристанището, който вие заповядахте да ви се достави — Петрюк извади от джоба си хартия. — Ако параходът бъде потопен до главния вълнолом, то входът за пристанището ще бъде затворен.

Борисов нищо не отговори на това съобщение, като че то не го интересуваше.

— Какво предадохте на господин Уайт? Кога се срещахте с него за последен път?

Петрюк подробно разказа за последната си среща с пълномощника на АРА. Той бе предал на Уайт плана на пристанището и сведения за одеския гарнизон, както бе му заповядал Борисов. Американецът бе обещал да отдели за одеското отделение на „Народния съюз за защита на родината и свободата“ четири тона брашно и четиридесет пуда мазнини, но той се съмнява дали „съюзът“ е жизнеспособен след провала на Чириков и очаква потвърждение от Вашингтон. Ето всичко.

— Добре! — каза часовникарят и втренчено погледна в очите Петрюк. — Но вие забравихте да ми кажете, че сте помолили мистер Уайт да ви помогне да установите връзка с господин Савинков, прекъсната след провала на Чириков... Не се оправдавайте, разбирам, вие просто сте забравили да ми кажете за това. Исках да проверя вашата памет. Но съм длъжен да ви напомня вашите задължения пред сър Рейли. Между впрочем аз неотдавна видях един албум, дето има ваша фотография, доста любопитна фотография — вие сте снети в профил и в анфас. Къде са ви снемали? Струва ми се в охранното отделение на Ярославлското губернско жандармерийско управление, чийто агент вие сте били?

Петрюк пребледня.

— Господин Карпухин... тоест извинете, другарю Борисов, аз ви моля...

— Не се безпокойте, аз няма да съобщя за тоя албум нито на господин Савинков, нито на другаря Никитин. Казах това просто така. Няма повече да говорим на тая неинте-

ресна за вас тема. Много по-важно е да се изясни защо вашите хора толкова бавно изпълняват вашите поръчения? Защо няма донесения от Первомайка и Овидиопол? Кой от вашите хора ще... премахва от пътя съветските агенти? Ако вие убиете само един-двама души, то никой няма да повярва, че това е гневът на народа. Защо досега Одеса не знае за козните на Губчека и за готвещия се нов поход на Тютюнник? И кога най-сетне вие ще установите връзка с активните поддръжници на „работническата опозиция"? То е по-важно, отколкото вие мислите...

— С комунистите ли? — попита Петрюк, зашеметен от всичко току-що чуто. Англичанинът здраво взема всичко в ръцете си...

— Вие твърдяхте, че представлявате политическа организация — усмихна се часовникарят, — но и досега не сте разбрали, че щом опозиционерите не са съгласни с Ленин, то значи те — рано или късно — ще се съгласят с нас. Аз пак съм принуден да ви напомня, че трябва да се откриват и събират всички сили, които ще ни потрябват за в бъдеще. И още нещо: разпоредете се вашите петорки да спрат разпространяването на фалшиви пари. Безусловно това подрива стопанството на Съветите, предизвиква недоволство в населението, но нека с това се занимават помощниците на Кайчик, нека тая работа носи чисто углавен характер...

3

Още от първия ден на плаването за командата на „Валюта" настъпи усилно време. Не само нощем, но и денем в тримилната гранична зона из крайбрежните води се появяваха фелюги с наведени платна, шаланди, лодки, моторни шхуни. Контрабандисти от Румъния, България, Турция и дори далечна Гърция доставяха на контрареволюционерите, бандитите и спекулантите оръжие, боеприпаси, вино, тъкани, тютюн, кокаин.

На всичко отгоре на „Валюта" се налагаше да лови не само контрабандисти: широкият морски път, по който не оставаха изобличаващи следи, привличаше и шпиони, и диверсанти на много буржоазни разузнавания. Нарушителите на границата бяха опитни моряци, отчаяни главорези и някой път се изплъзваха от граничарите, подигравайки бавноходната стражева шхуна.

Пограничната служба се оказа един безкраен аврал и „Валюта" бе рядка гостенка в Одеса. Тя се отбиваше в приста-

нището само за да напълни с прясна вода буретата си, да получи дажбите на командата, да се запаси с гориво и да предаде в Губчека поредния си „лов".

През малкото време, когато шхуната се намираше в пристанището, Андрей нямаше време да мисли за отбиване в къщи. Той не виждаше и Катюша Попова, макар тя да работеше някъде тук, в пристанището. Впрочем по-добре е, дето не се срещаха. За какво? Да се оправдава ли? Да моли за прошка?...

Работата го поглъщаше през всичкото му време без остатък. Есента се случи сиромашка, топла, щормите постоянно разбунтуваха морето. Всеки рейс изискваше от командата на „Валюта" напрягане на всички сили. Плаването в района на Одеса бе далеч не безопасно: през време на войната из всички подстъпи към пристанището руският флот бе поставил многобройни минни прегради От своя страна немци и турци също се бяха постарали да разхвърлят покрай руските брегове няколко хиляди мини. С една дума, както казваше Ливанов, налагаше се да се плава в супа, изпълнена нагъсто с топчета.

Параходи за чистене на Черноморието от мини Съветска Русия фактически нямаше, плановете на някои минни заграждания бяха пропаднали през време на интервенцията, а разположението на вражеските минни полета съвсем не бе известно. Често откъснатите от котвите си мини се изхвърляха на брега и се носеха по волята на вълните. Няколко рибарски шаланди се разбиха о такива скитащи се мини. Не една десетица страшни рогати топки бе срещнала и унищожила и самата „Валюта".

Но въпреки всичко това Андрей бе доволен от съдбата си и щастлив. Да, именно щастлив. В борбата с враговете на революцията той отново бе намерил мястото си в живота. Разбирайки ясно цялата важност на работата, която вършеше, той изпитваше голямо душевно удовлетворение, което идва от съзнанието, че изпълняваш дълга си.

Едно само предизвикваше у Андрей чувство на горчивина и досада: досега нито веднъж още наведените насмолени платна на шхуната на Антос Едноокия не бяха попадали в предела на досегаемост за картечния огън на „Валюта". Вярно че добре бе вече и това, че Антос сега се пазеше да наближава брега, но Андрей искаше да улови контрабандиста.

Веднъж на линията на Санжейка гледащият напред червенофлотец Уланцев бе забелязал наведените платна. „Антос" ! —

се зарадва Ермаков. Ала скоро почна да пада мъгла и платната изчезнаха от очите.

Ермаков прехвърляше шхуната от един галс на друг и едва ли не до самия бряг „Валюта“ не се заби в излязлата от мъглата шхуна. Уви! Излезе, че не е едноокият грък, а са просто турски контрабандисти. И при това караха само десет бурета с вино.

Взеха шхуната на буксир и „Валюта“ се върна обратно.

Репьов се намираше до командира при щурвала. Те мълчаха до самия Болшой Фонтан.

„Сухопътна душа си ти!...“ — си помисли Андрей, гледайки със съжаление помощника си, когото измъчваше морска болест.

Репьов се изкашля и тихо каза:

— Според мен по-добре е да предадем турците на брегови пост и още веднъж да отидем до Санжейка.

— Защо? Няма да срещнем Едноокия.

— А можем да се натъкнем на Двуокия.

В предложението на Репьов имаше смисъл — плавателните съдове на контрабандистите често се движеха на двойки: единият отвличаше стражевата шхуна, а другият в това време се промъкваше до брега; Андрей и сам бе помислил за това, но се опъна.

— Щорм идва, мъгла — със свити вежди каза той, — поглеж, че сме се натъкнали на скалите...

В базата се върнаха късно през нощта. Ермаков пусна Репьов да си иде в къщи, а сам както винаги остана на шхуната. Обикновено той заспиваше веднага щом сложи глава на възглавницата, но тая нощ не можа да затвори очи. Несполуката с Антос, гризението на съвестта, че не бе отишъл повторно до Санжейка — всичко това прогонваше съня му.

Сложил ръце под главата си, Андрей гледаше бавно полюляващия се под тавана на тясната каюта фенер и смучеше празната си лула.

„Дали Катя не се среща с Репьов? Какъв хитрец! Дума не продума, че я познава...“

Андрей дори не си помисли, че собствено той с помощника си не бе имал повод да говори за Катя.

Като се убеди, че днес няма да заспи, Ермаков излезе на палубата.

Бе ранно студено утро. Механикът Ливанов седеше на кърмата и ловеше попчета.

— А де е твоята ластовичка, Албатрос? — шеговито попита той, загледан към летящите над пристанището птици.

— Отде си решил, че е моя? — избоботи Андрей и веднага промени темата на разговор: — Днес пак ще имаме рейс. Моторът ти в ред ли е?

Павел Иванович стана мрачен, прибра си въдицата и изчезна в машинното отделение.

„Днес тя сигурно ще бъде в пристанището — пак помисли Андрей за Катя. — Ако отида в работилницата за витлото на лага, ще я срещна...“ Но като поразмисли, изведнъж отхвърли тая идея: за такива работи е редно да се праща боцманът, а Ермаков строго съблюдаваше морските традиции и не си пъхаше носа там, където не трябваше да се меси лично командирът.

Когато забележеше например на палубата някаква неуредица, той не хокаше вахтения, а повикваше при себе си в каютата боцмана и там, както се изразяваше Ковалчук, го изтъркваше с терпентин.

Пръв повод за такава „процедура“ дадоха лошо почистените перила.

— Разбрано, Романич, ще натрия носа на Фомин — каза Ковалчук, като изслуша забележката. — Фомин ги чисти.

— Как сте застанали? Как отговаряте на командира? — кипна Ермаков.

Сима Картечницата от изненада отвори уста и в учудването си се ококори срещу приятеля си.

— Застани мирно! — изкомандува Ермаков и Ковалчук се изпъна, като едва не стигна с главата си тавана на каютката.

— На военен кораб трябва да има военна дисциплина — натърти Андрей. — Няма да търпя никаква разглуснатост, ясно ли е?

— Слушам! — с все сила изрева Ковалчук.

Естествено, след това боцманът показа на Фомин де зимуват раците. Дружбата си е дружба, а службата — служба.

— Стар ред въвеждате с Албатрос — недоволно измърмори Фомин.

Ковалчук се огледа дали няма някой наблизо, хвана Фомин за края на мушамата и злобно прошепна:

— Какъв си ти сега? Съзнателен революционен моряк или пристанищна птица? Как си застанал? Какъв език държиш с боцмана?

Обидил за нищо и никакво Павел Иванович Ливанов, Ермаков понечи да го върне и да се извини за своята излишна разпаленост, но не го направи.

„Всичко е заради Репьов — мислеше той, облегнат на фалшборда. — И защо ли Никитин ми го е изпратил!“

Вярно е, че тихият и скромен Репьов никога в присъствието на хора не се месеше в работите на командира, но както изглеждаше постоянно се стараеше да го бодне с нещо. Андрей по друг начин не можеше да възприеме постъпките и думите на Репьов. Ту му хрумваше да домъкне лоцията на Черно море и като я предаваше на Ермаков, да каже спокойничко така: „Може би ще ти потрябва това книжле?“ Ту като че случайно ще промълви, че уж той е чул, че механическият лагер е по-точен от ръчния, като че това без него не беше известно. Ту погледнал през рамото на Ермаков, когато той нанасяше на картата курса на шхуната, ще подхвърли фраза за това, дали е вярно, че счислимото място никога не се явява точно.

„Бодлив репей!“ — се възмущаваше в себе си Андрей. Особено му бе неприятно, че по съществото на работата помощникът му винаги излизаше прав. Донесената от него лоция се оказа много необходима. Напомнянето за механическия лаг го накара да се порови в пристанищните складове и да намери лаг „Нептун“. И всичко от такъв характер.

Репьов също почти не напущаше Валюта, а ако сегиз-тогиз излизаше, то бе само да навести домашните си или за събрание на партийната ядка в Губчека. Той винаги в подобни случаи искаше от Ермаков разрешение и се връщаше точно навреме.

Андрей подозираше, че при отлъчването си Репьов се среща с Катя, но нали не можеше да му забрани да се среща?!

Тъкмо това главно настройваше Ермаков срещу Макар Фадеевич, но Андрей не можеше дори пред себе си да се признае в ревност и оправдаваше своята неприязън към помощника си с това, че той уж е неискрен и желае незабелязано да бодне, а може би дори да изложи командира.

— А според мен Макар Фадеевич не е лош мъж — добродушно убеждаваше Ливанов Андрей. — Неговата потайност е обяснима, сам казваш, че е бил в нелегалност, пък е и чекист. На чекиста не се полага да бръщолеви.

— Та ти го погледни, мигар е моряк?

— Ще свикне!

— Ще свикне! — горещеше се Андрей. — Морето не е тъща: трябва да си роден за моряк. Ще видиш, че ще се счепкаме с него...

В осем часа, след като даде необходимите нареждания за подготовка на шхуната за предстоящия й рейс в района на

Каралино-Бугаз, Ермаков отиде в управлението за всекиднев ния бюлетин за времето.

Обикновено когато не трябваше да бърза, той минаваше по любимия си път: по Потемкинската стълба на булеварда, по булеварда до Старата борса, където сега се помещаваше губкомът на партията, и по Пушкинска. И сега нямаше за какво да бърза, но Андрей измени обикновения си маршрут и тръгна към митницата из пристанището. „Може би ще видя Катя . . . "

Пристанището видимо се оживяваше: ремонтираха местата за спиране на корабите, строяха складове, променяха траверсите на железопътната линия, монтираха подемни кранове. След многогодишно прекъсване Одеса очакваше пристигането от Петроград на първия голям съветски товарен параход „Волга".

В търговското пристанище Андрей видя в групата шлосери, които монтираха порталния кран, Катя и Репьов.

Със смъкната над челото й шапка, в дълга ватена тужурка и огромни брезентови ръкавици Катя изглеждаше като момиченце. Тя нещо оживено говореше на Макар Фадеевич и не забеляза Ермаков. Репьов внимателно я слушаше и също се усмихваше.

„Ах, виж каква си била ти!" — навъси се Андрей и съжали, дето бе тръгнал из тоя път. Той поиска, без да се спира, да отмине, но шлосерите вече го забелязаха и за да не се покаже окончателно смешен, той отиде при крана.

— Здравейте, другари! . . . — поздрави той. Обърна се към момичето и го попита: — Другарко Попова, знаете ли как са нашите в къщи — всичко ли е наред?

Тоя въпрос бе съвсем излишен — баща му почти всеки ден се отбиваше на „Валюта", но нали трябваше нещо да се каже.

Катя и Репьов се обърнаха.

— Не знам, отдавна не съм навестявала Ана Илинична — съвсем нямам време — студено отговори Катя и отново се обърна към Репьов.

— Има много работа — като да оправдаваше момичето, се усмихна червеномустакатият шлосер. — Или не ме познахте, другарю командир? Монтирахме на вашата „Валюта" картечницата.

— А-а, другарят Орехов! Помня, помня! Е, как си с младостта?

Андрей се зарадва — шлосерът го извади с въпроса си от неудобното положение.

— „Волга“ ли се гласите да посрещате?
— Нея, майчицата.
— Няма ли да закъснеете?
— Всичко ще е наред! — усмихна се Орехов.
— Желая ви всичко хубаво! — Ермаков се поклони и без да погледне Катя и Репьов, закрачи към митницата.

4

— Тъй че ти таквоз... ела. За малко, но ела, иначе старата съвсем ще се разсърди. Нагласил съм бъклицата. — Роман Денисович се огледа дали някой не слуша и добави: — Катюша ще дойде. „Непременно, казва, ще дойда.“
— Ще дойда, ще дойда — успокои Андрей баща си. — Чакайте ме.
— Значи няма с тебе да си вземаме сбогом. — Роман Денисович забърза за маяка, за да се разбере с другаря си, когото трябваше да смени, да остане вместо него да дежури през нощта.
Новината за срещата с Катя не зарадва Андрей. Той не можеше да си представи как след всичко, което бе станало, ще се срещне с нея, какво ще й говори.
По-добре е вече да не я вижда. Но да се откаже е невъзможно: днес е рожденият ден на майка му. Следователно така е отсъдено!...
Ала не можа да сдържи обещанието си: привечер „Валюта“ получи нареждане да излезе в морето. Според сведенията на Губчека Антос Едноокия се гласеше да направи през нощта поредната си визита в района на Очаков.
— Да се пусне моторът! Всичко да се занайтови! Дигай котва! — изкомандува Ермаков, скачайки от брега върху палубата на шхуната.
Боцманът Ковалчук не бе успял да провери дали леглата в кубрика са здраво вързани, когато корпусът на шхуната вече затрепери. Механикът Ливанов и мотористът Микулин за минута пуснаха двигателя.
Като прибираше котвата в движение, „Валюта“ описа остра дъга. Ермаков загърна брезентовия си плащ и грижливо закачи качулката.
Вятърът късаше сигналните фали. Човек можеше да си представи какво очаква шхуната зад главния вълнолом!
Координатите на Антос Едноокия не се отличаваха с точност: ширината им — Черното море, дължината — край нас.
„Напразно ще се разходим — с досада си помисли Андрей: — в такова време да търсиш шхуна в морето е по-трудно, отколкото мишка в купа сено.“

При командира бяха Репьов, Ковалчук и сигналистът Соколов. На бака стоеше гледащият напред Уланцев.

Ермаков предпазливо прокара „Валюта“ между вълнолома и насипа. Там, до форватера, лежеше на дъното „Пеликан“ — подводница, потопена от интервентите при отстъплението им през 1920 година. Стоманената рубка на „Пеликан“ едва се закриваше от водата и веднъж „Валюта“ дори я закачи с едната страна на дъното си.

След минута маякът, намиращ се на края на главния вълнолом, остана надясно. Една след друга две вълни заляха палубата, с грохот се разбиха о рубката и Ермаков разбра, че предстоящият рейс ще бъде най-трудният за цялата есен. В района на Очаков, закъдето те сега се насочваха, по време на войната бе една от базите на флота и в морето плават много мини.

Щормът безмилостно блъскаше „Валюта“. На всичко отгоре пак се спусна мъгла. Когато шхуната стигна остров Березан, не можеше да се различат дори пръстите на протегната ръка.

— Върви в каютата — посъветва Ермаков помощника си, — ще те хване морската болест.

— Ще потърпя — накъсо отговори Репьов.

Вятърът духаше от юг, отдясно се намираха скали и Ермаков насочи шхуната по-далеч от брега. Рифовете никога не се смятаха като приятно съседство за кораба, още повече в мъгливо време. Но тук някъде кръстосваше Антос и не биваше да се навлиза по-далеч от тримилната зона. Мъглата е в помощ на Едноокия.

Като наблюдаваше компаса и пресмяташе бързината, Ермаков определи местонахождението на шхуната си.

Когато съдейки по времето, се свърши тримилната погранична зона, „Валюта“ зави на изток. Повече от час тя се мята в успоредни курсове покрай брега под зарифени платна.

Към полунощ мъглата се разсея. Сред облаците блесна луната.

Вятърът смъкваше от гребените на вълните пяна и я разстилаше на дълги бели ивици.

Репьов наистина се разболя от морска болест. Той едва се държеше на краката си, но не напущаше палубата. На Макар Фадеевич се струваше, че вълните ей сега ще обърнат шхуната, но като гледаше спокойната могъща фигура на боцмана, хванал здраво щурвала, той се успокояваше.

Особено тежко бе в машинното отделение: илюминаторите са затворени, вентилацията не работи, в тясното помещение се събира изхвърленият газ.

За да не попадне в движещите се части на машината, Ливанов се разкрачваше широко и се опираше с ръце о надлъжните летви на тавана. Без да откъсва очи от разпределителното табло, той следеше показанията на уредите, количеството на обръщенията, налягането на маслото, навеждането на кораба.

„Валюта" дига нос нагоре — значи след секунда витлото ще бъде във въздуха. Да се намалят обръщенията! Малък ход. Най-малък!...

Машинистът Микулин се бе замаял от въглеводокиса и лежеше на пода, вкопчил се за тръбопровода.

Не бе леко на цялата команда, дори на Ермаков. През деня той не бе успял да се нахрани, а най-добро лекарство срещу морската болест за него бе ситият обяд.

— Наляво от носа параход! — раздаде се гласът на Уланцев.

Ермаков втренчено гледаше напред: вълни, облаци, вълни, но ето че някаква едва различима тъмна маса се издигна над гребена: „Кораб ли е?... Дали не е Антос?"

Ермаков бързо даде команда. „Валюта" рязко, доколкото позволяваше вълната, зави да пресече пътя на контрабандиста.

С голямата камбана дадоха сигнал за боева тревога. Червенофлотците изскочиха от кубрика на палубата, свалиха калъфа на картечницата.

Скоро вече можеше да се различи познатият силует на „гърка". Въпреки силния вятър Антос не спущаше не само кливера, но и грот-марсела.

— Най-пълен ход! — извика Ермаков в рупора. Възползуван от това, че „Валюта" се намираше по-далеч от брега, той смяташе, като пресече ъгъла, да настигне гърка.

— Предайте му: „Заповядвам да се спре!"

Соколов почна да натиска копчето и на мачтата замига бял клотиков фенер.

„Валюта" явно настигаше Антос, но той не бе от страхливите и в отговор на искането да се спре дигна зарифените платна до крайния предел.

— Пригответе се при картечницата! Цел — шхуната! — изкомандува Ермаков.

Картечарите се прицелиха към тъмния полюляващ се силует.

— Предайте: „Спуснете платната, ще открия огън!“

Отново замига клотиковият фенер.

— Да се включи прожекторът! — викна Ермаков.

Лъчът на прожектора, като подскачаше, мина по вълните и трепереики, се спря върху черните платна на „гърка.“ Сноп ярка светлина удари шхуната във форщевена. Черните платна се спуснаха надолу.

— Аха, проклета сило! — тържествуващо възкликна Ермаков.

„Валюта“ заобикаляше шхуната на контрабандистите откъм носа и Андрей се гласеше да я наближи с пълен ход.

„Виж какъв си бил ти, Едноокий! Капитулира пред картечницата твоята машинка. Да бе се опитал само да не се спре!“

— Така да се държи!

— Слушам, така ще се държи! — изхриптя в отговор Ковалчук и изведнъж почна бързо да върти колелото на щурвала.

„Валюта“ направи риск да отиде към брега и след миг изложи на вятъра десния си борд. Тежка вълна се прехвърли през палубата и наклони шхуната почти на петдесет градуса.

„Ще се обърне!“ — си помисли Макар Фадеевич.

„Какво правиш там!“ — Ермаков понечи да блъсне боцмана от щурвала, но тоя нещо извика и посочи с ръка към водата. Ермаков погледна и почувствува слабост в краката си.

Между „Валюта“ и шхуната на гърка на около петдесет метра се люлееше на вълните голяма, черна, рогата топка. Галваноударна мина! В лъча на прожектора се виждаше не само блестящият от водата металически корпус, но и издигащите се над него оловни калпачета, закриващи чашките с течността Грене. Достатъчно е корабът макар и леко да удари едно от калпачетата — мината има пет такива, — течността моментално ще се излее върху батерийките, разположени под чашките, ще се образува електрически ток, токът ще възпламени запалката и запалката ще възпламени заряда от двеста килограма тринитротолуол!

— Ето и там! — посочи боцманът.

Наляво от „Валюта“, накъдето тя възвиваше с корпуса си, се люлееше втора металическа топка.

„Антос ни закара в старото минно поле!“ — тутакси се сети Ермаков. Щастие е все пак, че щормът е откъснал двете мини от котвите им и разкри опасната зона.

„Трябва да се връщаме, трябва незабавно да се връщаме!“

Ермаков се наведе към боцмана за да даде команда, и почувствува, че някой го хвана за ръката. Бе Репьов. Дигнал се на пръсти и хванал командира през врата, той извика:

— Не бива да се изпуска Антос! Не бива!

— Минно поле! Ние сме в минно поле! — извика в отговор Андрей.

Помощникът явно не разбираше цялата опасност.

„Валюта" седеше във водата по-дълбоко от „Гърка" и всяка секунда я заплашваше с гибел.

— Кормилото надясно за връщане... — мъчейки се да надвика тътнежа на щорма, изкомандува Ермаков и почувствува как Репьов го дръпна силно за ръкава.

Ермаков се обърна към помощника си и не можа да го познае. Лицето на Макар Фадеевич бе изкривено от гняв.

— Картечницата, картечницата!... — викна той.

Той искаше още нещо да каже, но в тоя момент се раздаде чудовищен грохот, вълна горещ пресован въздух смъкна от главата му качулката, „Валюта" дигна нагоре кърмата си и на палубата се стовари воден стълб...

„Връхлетяхме! — бе първата мисъл на Ермаков, но на часа се убеди, че шхуната е оцеляла. — Какво ли е станало?"

— Антос! — възкликна Макар Фадеевич.

Андрей погледна по посока на Антос. Замислен за спасяването на „Валюта", той вече бе забравил противника си и тук изведнъж видя на борда на гърка пламък от изстрели. Контрабандистите стреляха по запалителните калпачета на люлеещи се по вълните мина. Значи те са възпламенили мината зад кърмата.

Ермаков хвана дръжките на щурвала, за да помогне на Ковалчук да насочи шхуната пряко вълната, но и двамата не бяха в състояние да завъртят щурвала дори на половин вершок...

„Валюта" не се подчини на волята на хората, почна да описва кръг и следващата вълна я заля. Като гълташе солената вода с присвити неволно очи и инстинктивно стискайки до болка в ръцете дръжките на щурвалното колело, Андрей почувствува грамадна тежест върху раменете си.

Шхуната трепереше, преодолявайки натиска на огромната водна лавина, и се стремеше да излезе на повърхността.

— Закачи се! — изхриптя Ковалчук.

Вятърът разгони облаците и пълната луна осветяваше сега и развълнуваното море, и съвсем близките черни скали, към които се носеше шхуната.

До брега оставаха някакви си двеста сажена. Когато „Валюта“ изхвъркна на гребена на вълните, се виждаха и пяната на съкрушителния прилив, и назъбените огромни камъни.

От машинното отделение излезе Ливанов.

— Витлото се е закачило!

Ермаков изчака, докато през мостика се прехвърли нова вълна, и викна в ухото на боцмана:

— Другарю Ковалчук, обследвай!

Боцманът от една дума разбра командира. Хванал се с една ръка за перилата, той смъкна наметалото си, куртката, ризата. Скъса мокрите си връзки, събу си чепиците. Уланцев закрепи под мишниците му въжето и Ковалчук скочи в тъмната пенлива бездна.

Ермаков се обърна и през пелената от пръски видя бързо отдалечаващата се лодка.

Сега всичко зависеше от Ковалчук: ако той не успее да се хване за кормилото преди кърмата отново да се появи над вълната, ще бъде смазан. И тогава „Валюта“ ще връхлети върху скалите. При такава вълна не може да я удържи никаква котва.

Тежко чувство обхвана всички: дали ще се справи боцманът в ледената вода?

Репьов поглеждаше към приближаващия се бряг, а Ермаков като да не виждаше, че „Валюта“ всеки момент може да се удари в подводните камъни. Той спокойно очакваше и изведнъж високо изкомандува:

— Всички по местата си! Нагласете се да дигнете кливера и бом-брамсела! Мърдайте! Да се държат по-здраво шкотите! По-живо! По-живо!...

Червенофлотците стремглаво се хвърлиха да изпълнят командата. Да спаси шхуната и всички тях можеше само тоя човек, неговият опит, неговата воля.

— Соколов, нагласи се да скачаш зад борда! — викна Ермаков и прекрачи през перилата: — Боцман!

Отговор не последва, макар Ковалчук да бе се показал в тоя момент над повърхността и чуваше вика на командира. Със широко разтворени уста, той едва бе успял да поеме в дробовете си въздух, когато в лицето го удари силно вълна.

Като се изплю и пое нова порция въздух, Ковалчук протегна напред ръце и пак се гмурна. Вълната със сила го блъсна под водата, удари го о перката на кормилото и той почувствува как лявото му рамо бе пернато от нещо остро. Перката на витлото! Витлото е цяло! А какво е туй под ръката му? Желязна мрежа. На витлото и на кормилото се

бяха омотали парчета от скъсана от експлозията мрежа за предпазване от подводници.

Ковалчук почна бързо да оправя огромния възел. В гърдите му нямаше вече въздух. Неволно глътна горчива вода, но продължаваше да работи. Още едно движение, още едно, още!... Брегът е близко, близко е брегът... „Валюта“ ще се разбие о скалите като черупка... Всички ще загинат... Още едно движение... Слепите му очи ей сега ще се пукнат, кръвта удря с тежки тласъци, главата му се пука.

Ковалчук не бе в състояние да издържи, разтвори уста и водата нахлу в дробовете му...

Черната назъбена скала закри луната. „Валюта“ се дигна на гребена на вълната и се провали в кипящия водовъртеж.

Ермаков стискаше дръжките на щурвалното колело, като да се бе врасъл в тях.

— Соколов!

Разтреперания от страх и студ сигналист прехвърли крака зад борда, приготвил се да скочи.

„Безсмислено! Сега е вече безсмислено“ — мина през главата на Репьов.

— Остави, Соколов! — изведнъж звънко викна Ермаков.— Дигнете кливера! Бързо! Бързо! Да се пусне моторът!— гласът на командира гърмеше като призивна тръба. — Дигнете бом-брамсела! Недейте задържа шкотите! Бързо, бързо, албатроси!

Щурвалното колело бързо се въртеше под ръцете на Ермаков.

— Макар! — извика Андрей помощника си. — Дръж щурвала. Така дръж!

Репьов се вкопчи в щурвала и налегна върху му с цялото си слабо тяло. А Ермаков скочи от мостика на дигналата се нагоре палуба и се втурна към фалшборда.

Вятърът опъна платната, мачтата застена като жива. Шкотите зазвънтяха като струни на гигантска арфа. „Валюта“ се понесе покрай брега, толкова близък, като че можеше да се скочи на него.

— Макар, кормилото надясно, надясно, казвам, дявол да те вземе! — бясно викна Ермаков.

Самият той заедно със Соколов бързо теглеше на палубата въжето, за което бе вързан боцманът.

„Валюта“ бавно се обръщаше с носа си към открито море и в тоя момент огромна вълна се метна от левия борд, гре-

бенът й се изви и с грохот се стовари върху шхуната. Репьов не можа да се задържи и увлечен от вълната, се търкулна по палубата...

5

Като увлече стражевата шхуна на старото минно поле, чийто план тия дни му бе предал чрез Тургайцев часовникарят Борисов, Еднооκия сам едва ли не отиде на дъното. В стремежа си по-скоро да излезе от опасната зона той въпреки щормовия вятър рискува да дигне всички платна. Шхуната се понесе като бясна.

Бясното скачане по вълните продължи десетина минути. Най-сетне, като сметна, че „Валюта“ вече се е разбила о камъните — Антос видя, че от експлозията тя бе загубила управление, — той заповяда да смъкнат голямото платно, грота и добавъчните топсели.

Матросите действуваха с трескава бързина, обаче вихърът ги изпревари: изпълненият с вятър грот бясно се пукна, като че гръмна, и като гигантска птица отлетя в тъмнината. Парче от гафела удари кормчията, той падна на палубата и в същия миг бе пометен от една вълна зад кърмата. Шхуната се обърна наполовина към вятъра.

Докато Антос стигне щурвала, шхуната успя да глътне с борда си цял тон вода.

В тия секунди с Иван Вавилов стана непоправима беда. Нагласил се заедно с двама други матроси да вземе грота, върху гитовите — да дигне платното, за да не работи, — Иван за по-здраво обви шкота около китката на дясната си ръка. Ако бе макар малко по-опитен в управлението на платната, Вавилов, разбира се, по никой начин не би извършил такава глупост.

Когато връхлетя вихърът и гротът се дигна към облаците Иван почувствува, че непозната сила го дръпна и надигна Болка размъти съзнанието му.

Щормът стихна на разсъмване. Вавилов седеше в ниския тесен кубрик, притискаше до гърдите си набързо бинтованата си ръка, поклащаше се от една страна на друга, стенеше и духаше окървавения бинт, като че това можеше да спре болката.

Трима сменили се от вахта матроси ядяха консерви и приказваха за нещо на непознат на Иван език.

Ето вече втори месец Вавилов плаваше на проклетата шхуна и не се знаеше колко още му предстоеше да плава!

През август, след смъртта на Самсонов, началникът на граничния пост Кудряшов извика при себе си Вавилов и неочаквано го попита:

— А какво ще кажеш, другарю Вавилов, ако ти предложа в името на революцията да изпълниш едно извънредно много опасно поръчение?

— Бих отговорил — отвърна Иван, — че през цялата гражданска война съм служил като разузнавач у другаря Котовски и съм готов да изпълня всякаква работа. Не се боя от смъртта.

— Не става дума за смъртта, а за живота — го поправи Кудряшов, помълча и добави: — Семейството ти в Самара ли е?

— Жена и майка, баща ми го разстреляха белите — помрачнял, каза Иван.

— Деца засега нямаш ли?

— Не.

— Ето какво съм намислил — Кудряшов сниши гласа си: — Да те изпратя на гости при Антос Едноокия.

Началникът изпитателно погледна граничаря:

— Не се ли страхуваш?... Знам, че не се страхуваш. Като на роден брат ти вярвам... Вярвам, че ще се наложи временно да те нахокам пред другарите.

— Съгласен съм — без да се замисли, каза Вавилов.

— Вие отивате на голям риск — каза Никитин на Вавилов през време на последния им разговор. — Но не се съмнявам, че вие, човек работник, разузнавач, ще се справите с тая задача. Всичко ще зависи само от вас самия. Ние не ще можем да ви дойдем на помощ, напротив, вие ще трябва да ни помагате. Момента ще изберете сам, там вие сам по-добре ще се ориентирате. Постарайте се на всяка цена да попаднете при Антос. Кажете му, че преди Люстдорф сте служили на Тендр.

Никитин му даде няколко съвети и пожела на Вавилов сполука.

Никой освен Кудряшов, Никитин и Репьов не знаеше, че Вавилов е получил тайна задача и дори другарите му по застава мислеха, че той е страхливец и дезертьор. „Като се върнеш, всичко ще се изясни“ — го утеши Кудряшов.

През нощта Иван се промъкна през прозореца и през градините се добра до къщата на колониста Мерц, подозиран от Кудряшов. „Ще ме застрелят, спаси ме за бога, спаси...“ Колонистът скри „дезертьора“ на тавана, а на сутринта го закара в една талига под сламата у своя зет в Гроссибентал. Там криха Вавилов около три седмици, сетне го прехвърлиха при рибарите на Тринадесета станция и най-сетне при контра-

бандистите. Оттогава Вавилов плаваше на шхуната на гърка в положението нито на пленник, нито на палубен матрос.

Антос Едноокия всяка нощ се скиташе по крайбрежието, стоварваше някакъв товар, сетне излизаше в открито море, в Румъния, понякога и в Турция, приемаше от някакви кораби партида сандъци и денкове и пак отиваше към Одеса. По време на товарене и разтоварване заключваха Вавилов в кубрика. Само по звуците той можеше да определи какво става на палубата. Понякога люкът на кубрика се отваряше и по стръмния трап се спущаха някакви външни хора.

Иван разбираше колко важно е, че му се бе удало да попадне на шхуната при Антос. Той смяташе да помогне на чекистите да хванат „краля“ на контрабандистите и твърдо понасяше всички унижения и несгоди, играеше роля на кулашки син, който ненавижда съветската власт. И изведнъж такова нещастие с ръката!

„Сега аз не съм войник!...“ — в отчаянието си мислеше той, като се люлееше и притискаше до гърди ранената си ръка.

Един от матросите подаде на Иван консерви и изведнъж бързо стана и застана мирно. След него застанаха „мирно“ и другите двама.

Надигна се и треперещият от студ и болка Вавилов.

В кубрика се спусна Антос. Отиде при Иван, с рязко движение взе ръката му и каза нещо на матросите. Един от тях бързо свали закачения на куката на тавана фенер и го поднесе по-близко, друг извади изпод пейката някакво сандъченце и го сложи на масата.

Антос бързо разви кървавия бинт, внимателно разгледа смазаните пръсти на Вавилов и отново каза нещо на матроса. Тоя извади от сандъченцето ланцет, памук, бинт и тъмно шишенце с йод.

Шкиперът потопи ланцета в шишенцето с йод и притиснал ръката на Вавилов към масата, с три силни точни удари отсече от китката смазаните пръсти. Матросът сложи на раната напоен с йод бинт и силно го завърза.

Вавилов застена от страшната болка, прехапа устната си и седна на пейката.

— Готово! — произнесе Антос и се усмихна с единственото си черно око. — Друг път няма да навиваш шкот на ръката си.

О, с каква наслада Вавилов би грабнал сега ланцета и би го забил в гърлото на омразния шкипер!

Антос сякаш долови злобата, блеснала в очите на русина. Махна с ръка и матросите излязоха.

— Вавилов! Ти си предател на Русия! Защо си озлобен към спасителя си?

— За какво съм годен сега? — Вавилов дигна бинтованата си ръка.

— Лош твоя работа! Много лош! Матрос без ръка е нищо! За никъде!

— Господин шкипер! Мигар затуй съм избягал, за да бъда матрос! Исках в къщи да си отида, на Волга, да ора земята.

Антос се усмихна.

— Ти ще отидеш на Волга, Вавилов. Аз ще те закарам на остров Тендр, а оттам ще прегазиш до материка.

— Там, в Тендр, има наш граничен пост, там съм служил... Ще ме разстрелят.

— От колко души е постът?

— От седем. Правят там маяк.

Антос втренчено се вгледа в сините мрачни очи на граничаря.

— О-о! Проклета да е — Вавилов се сви от болка. — Проклета да е! Почна да ме измъчва!

— Търпение — Антос погнусен се намръщи. — Говорят с теб за голяма работа. Ти ще дойдеш с мен на остров Тендр!

Шкиперът стана, извади от джеба си кутия цигари, сложи я пред Вавилов и бързо излезе от кубрика.

Слезлите долу матроси с учудване видяха в лявата трепереща ръка на Вавилов цигара с позлатен край.

— Дайте ми огън! — Той им подаде кутията. — Пуши!...

— Олрайт! — млесна един от матросите и весело потупа Вавилов по рамото. — Руският войник е юначага!...

6

Изгряването на слънцето бе необикновено. Вятърът, обезсилен от нощното беснуване, прогони от западната част на небето всички облаци и като че изразходвал при това остатъците на своята неотдавнашна мощ, стихна. Само на изток се виждаше верига от леки, не като през есента облаци. Те бавно се трупаха един върху друг, издигайки се като две гигантски кули. Тъкмо между тях се раждаше денят. В началото краищата на облаците-кули се боядисаха в бледорозов цвят, който почти начаса се превърна в светлоален, а сетне в пурпурен. Боите се меняха с поразителна бързина. Облаците ги отразяваха на повърхността на морето, което още не се бе успокоило и тежко дишаше, надигайки мъртви вълни.

Водата между вълните бе тъмносиня, почти черна. По скатовете на вълните тоновете ставаха по-топли, колкото бяха по-нависоко яркоизумрудните бои преминаваха в светлозелени, а по гребените на вълните изглеждаха розови.

Морето, само преди няколко минути студено и мрачно, оживяваше. Червената линия на изток подскочи нагоре и из водата изплува слънцето.

Облаците-кули се превърнаха в кораби, дигнаха котви и заплаваха под розовите платна към север. Подир тях, полюлявайки се върху мъртвите вълни, плаваше „Валюта", като оставяше след кърмата си дълъг сив шлейф от дим.

Като се любуваше на морето, Ермаков не се стърпя, забрави всички обиди и почна да разтърсва своя помощник, който спеше тук, до щурвала.

— Виж каква красота!

Репьов скочи.

— Какво има? . . . — възкликна той.

— Каква красота, казвам! — Андрей посочи с ръка слънцето.

— А-а! — проточи Репьов. — Изгрев като изгрев!

— Няма да станеш моряк, никога няма да станеш! — въздъхна Ермаков.

— Няма да стана — равнодушно се съгласи Репьов. — Самото ми име е сухопътно.

— И туй е вярно! — Андрей с досада се отвърна. „Как може да не се обича такава красота!"

Той обичаше и спокойното море, когато платната висеха като безжизнени парчета плат и се оглеждаха в огромното зеленикаво огледало; когато стадо делфини, блеснали с черната си, сякаш лакирана кожа, играейки с извитите си гърбове, разсичаха гладката повърхност, настигаха шхуната, обръщаха се, гмурваха се и отново се появяваха; когато мълчаливите диви юрдечки с леки размахвания на тесните си крила ту се издигаха високо-високо, скривайки се почти от погледа, ту бързо се спущаха надолу и едва докосвайки с краката си водата, ловяха малки червеникави рачета.

Той обичаше и тихите нощи, когато лекият ветрец духаше откъм брега и едва чуто чуруликаха ластовички.

Обичаше той бурните пориви на вятъра, които внезапно изпълваха платната и не позволяваха на вахтените до шкотите да спят.

Но Андрей обичаше най-много морето по време на щорм, такъв, какъвто бе през миналата нощ. Тук няма време за зяпане! Наоколо бушува побеснялата вода, вятърът къса въжета и платна, облаците докосват гребените на вълните и вълните

като глутница разярени зверове се нахвърлят върху кораба, дърпат го, притискат, заплашват да го потопят, унищожат, а ти вървиш срещу стихията, бориш се с нея и я побеждаваш...

Репьов също така бе прекарал целия си живот край морето, но не го обичаше. Той не обичаше потискащото морско еднообразие, не можеше да понася пронизителните писъци на чайките, пронизващия вятър. Той не споделяше възторзите на Ермаков и не ги разбираше. Морето бе за него само един огромен фронт за борба с враговете на революцията, фронт най-труден, криещ много изненади и неприятности като шквалите, мъглите, изнурителното люлеене като при снощния щорм и минните полета.

И въпреки такова явно несходство на характерите Ермаков с всеки изминат ден все повече и повече бе принуден да уважава Макар Фадеевич.

Репьов скачаше в лодката при най-голямо вълнение, плаваше към задържаната шхуна или гемия, катереше се на борда и толкова майсторски извършваше обиска, че от него не се изплъзваха нито партидата златни часовници, скрити някъде в издълбаната дъска на тавана, нито револверът, незабелязано хвърлен от нарушителя на границата в кофата с вода.

Като погледна сега отново бегло своя помощник, Андрей си спомни разказа на Катя за катакомбите. Необяснимо е отде се взема у тоя човек толкова смелост? Позеленял до неузнаваемост, едва се държи на краката си, а през нощта се държа юнашки. Очевидно е, че тъкмо тая вътрешна душевна сила на помощника му се харесваше на Катя.

— Отдавна ли познаваш Попова? — неочаквано за себе си го попита Андрей.

— Катя ли? Отдавна...

Репьов явно не искаше да се разпростира върху познанството си с момичето. На Андрей стана неловко и той промени темата на разговора:

— Гледам те и не мога да те разбера: защо си се съгласил да дойдеш на морето?

— Заповядаха ми и се съгласих.

— Заповядали ти!... И без теб би се намерило кого да пратят на „Валюта". Да беше обяснил на Никитин: тъй и тъй значи, не ми е по душа морето.

Макар Фадеевич млъкна, като напомни с нещо комисаря на батальона Козлов, заедно с когото Андрей бе воювал при Царицин. Тоя също така винаги бе спокоен, не се обиждаше, не обръщаше внимание на грубите думи, като да не забеляз-

ваше разпалеността на Ермаков, и ако искаше в нещо да го убеди, никога не повишаваше гласа си.

— А кой ти заповяда? — не преставаше да го разпитва Андрей.

— Партията! — каза Репьов. — Ако болшевиките не изпълняваха заповедта на партията, а почваха да спорят, революцията никога нямаше да победи.

— Знам, не ме агитирай — навъси се Ермаков.

— Не е достатъчно да се знае!... Ти за какво се би при Царицин?

Без да дочака отговор, Макар Фадеевич тежко въздъхна:

— Страшен глад има сега там.

— Къде? — не можа веднага да разбере Андрей.

— На Волга... Там през лятото сушата всичко е изгорила.

„Напразно го обидих", си помисли Андрей и в желанието си да заглади своята рязкост, го попита:

— А ти да нямаш роднини в оня край?

— Не, аз никога дори не съм бил там — отговори Репьов и с непознат мечтателен тон заговори за това, колко хубаво би било да се построи край Царицин или край Камишин бент и да се напоят изложените на суша степи. Такова плодородие би настанало тогава, само смогвай да прибираш.

— Ти да не си се нагласил Волга да прегражда ш? — учудено го попита Андрей.

— Тъкмо нея! Непременно ще я преградим, дай срок! — уверено каза Репьов. — Ето ще изловим всевъзможните антоси и китайчици и ще постъпя в института. — Макар Фадеевич се усмихна на мечтата си и продължи: — Ще стана инженер и ще отида на Волга или на Днепър да строя хидростанция.

— Далеч се унасяш! — усмихна се Ермаков.

— Защо да е далеч? На Волхов, край Петроград, сложиха основи на първата. Не чете ли във вестника? Ако не се унасяме, то животът ни е безцелен.

Макар Фадеевич се оживи, върху слабите му страни се появиха рязко очертани петна на болезнена руменина.

Андрей изведнъж разбра, че Репьов съвсем не е вироглав и злопаметен. И е много тактичен: дори не му спомни за нощната история. Пък и сухостта в него е само външна. Мечтите, изказани от чекиста, помогнаха на Ермаков да види в него човек с голяма душа: болен, почти гладува, а мечтае за бъдещи бентове и хидростанции! „А аз наистина живея без-

целно: не съм способен дори контрабандиста да хвана — позволих да ме измамят, едва не загубих шхуната..."

Слънцето се дигна над хоризонта, като разстла по морето златните си платна, но Ермаков не го интересуваше вече красотата на природата. Огледа палубата на шхуната, която червенофлотците чистеха след щорма, и избоботи на Репьов:

— Ти наблюдавай тук за реда — и се отправи за каютата, където лежеше раненият от перката на витлото Ковалчук.

ВТОРА ЧАСТ

ПЪРВА ГЛАВА

1

Към средата на ноември в Одеса изгоря житният елеватор — няколко хиляди пуда[1] пшеница. Пожарникарите не можаха да попречат на бързото разпространение на огъня: водопроводните кранове се оказаха повредени.

Следната нощ се ознаменува с експлозия на адска машина в електростанцията. Експлозията извади от строя току-що ремонтирания генератор и градът пак остана без светлина.

Тревожно бе в Одеса през тия есенни дъждовни дни.

А на Гръцкия пазар и край Привоза скъперници-търгаши дигаха цените. По сергии и бакалници, в кръчмата на Печерский и къде ли не още се раждаха провокационни слухове, че уж Тютюнник е събрал оттатък Днестър нова безбройна армия и се готви за поход срещу Съветската република, че уж от Москва се е получила заповед да се затворят всички църкви и синагоги, че уж Губчека тия дни ще почне да иззема безразборно от всички граждани топли дрехи и венчални пръстени, че уж самите болшевики са повредили електростанцията — не стигат въглищата, не могат без старите инженери да си служат с машините, а са приписали всичко на вредителството, че уж ... „Новини", една от друга по-чудовищни и по-нелепи бяха плъзнали из града като тежка лепкава мъгла.

Никитин живееше в Губчека, пък и другите чекисти по цели седмици не си ходеха в къщи. Те спяха в кабинетите по столове, върху масите, спяха най-много по три часа в денонощие или изобщо минаваха без сън, защото нямаше време да се мисли за почивка, за храна, за семейство.

Губчека разкри и ликвидира в Одеската област отново възникналите кулашки въстанически комитети, готвещи въста-

[1] 1 пуд = 16·38 кг (Бел. ред.).

ние срещу съветската власт; проследи и унищожи безмилостно няколко углавно-политически банди, скитащи се в крайгранични-те райони; за издирване на фалшификаторите на пари провеждаше масови хайки из пазарите, в картоигралните домове, кръчмите и установи, че фалшивите пари се разпространяваха главно от шайката на Яшка Китайчик, при това работата у тях бе поставена солидно, на широка нога. Един от бандитите бе заловен в киевския влак. Той носеше цял куфар с пари.

Борбата продължаваше и ноемврийските събития не дойдоха като нещо неочаквано — във войната има не само победи. Но всяка нова диверсия, всеки нов акт на терор караха още повече да се напрегнат силите, още по-бързо да се отгатват и предотвратяват вражеските козни.

Повечето от произшествията ставаха в пограничната зона. Антос почна да действува по-предпазливо. Появата на „Валюта" понижи високомерието му, но той все още докарваше в Одеса оръжие, контрабандни стоки, прехвърляше в града свои хора. По-малко, отколкото по-рано, но прехвърляше. А Китайчик премина от ограбване на частни дюкяни и хора към палеж на държавни и кооперативни складове, почна да избива съветски активисти.

Углавният бандитизъм явно се свързваше с политическия и се насочваше от нечия опитна ръка. Делото със Скадовския кулашки въстанически комитет потвърждаваше в частност, че разгромената савинковска организация „Народен съюз за защита на родината и свободата" се е отново съживил.

Все по-ясно ставаше, че есерите получават средства и оръжие и чрез групата на Антос. Но нали не гъркът Антос ги ръководи? Самият той е само изпълнител на нечия воля и замисли. Изпратеният в рибарския артел на Тургайцев Николай Ивакин няколко пъти съобщаваше важни сведения за това, къде именно Антос разтоварва „стоката" си и чекистите успяха да заловят нещо и няколко души. Но ето вече цял месец Ивакин мълчеше, очевидно нямаше възможност да установи връзка с Губчека. И доколкото главната нишка все още не бе намерена, бе решено временно да не се закача Тургайцев.

Граничарят Вавилов, който трябваше да се опита да проникне на борда на шхуната на Едноокия, изчезна, като че бе потънал във водата: и той изглежда нямаше възможност да се обади или пък бе загинал напразно.

За всички тия работи мислеше Никитин, когато отиваше на извънредното заседание на бюрото на губкома на партията.

Заседанието почна точно в девет часа вечерта. Кабинетът на секретаря на губкома, в който то ставаше, се осветяваше от сложена на масата газена лампа.

Секретарят даде думата на Никитин. Никитин отиде до масата и присвил очи, отмести лампата — напомняне, че в целия град няма електричество.

— Другари! Днес се получи телеграма, подписана от Владимир Илич Ленин и другаря Дзержински. Правителството и ЦК искат от нас да напрегнем всички сили за предотвратяване на диверсиите и ликвидиране на савинковските и петлюровски въстанически комитети и банди. Заповядано е из всички заводи и складове, особено военните, да се засили охраната, да се поставят най-сигурните комунисти и комсомолци. За изпълнението да се телеграфира...

Никитин накратко обрисува обстановката в губернията и в града и като обгърна с поглед присъствуващите, заключи:

— Претърпели поражения в открита война, враговете на революцията и техните слуги преминаха към тайна война. Те се опитват и ще се опитват да ни вредят с терор, диверсии, шпионаж, бандитизъм, спекулация, контрабанда, клевета и всевъзможни други подли методи. Но ние, болшевиките, ще ги смажем и унищожим. Към враговете на революцията ние ще бъдем безпощадни! Моля бюрото на губкома в изпълнение заповедта на другаря Ленин и другаря Дзержински още днес да се проведе мобилизация на комунистите и комсомолците в помощ на Губернската извънредна комисия.

Връщайки се на мястото си до прозореца, Никитин се поздрави с председателя на губсовнахоза и губернския военен комисар. Те също много бяха отслабнали. Да, тежко е на болшевиките! Като се помисли само колко труд струва да се издигне от разрухата гладната, измъчена от войната страна, заобиколена отвсякъде с врагове...

— Другари! — стана и каза секретарят на губкома. — Предлагам в изпълнение директивата на ЦК да се проведе мобилизация днес преди полунощ...

2

В това е нашата сила! — Никитин още веднъж прочете заявлението на комсомолката от пристанищните работилници и повтори на себе си: „В това е нашата сила!“

Комсомолката, доброволна сътрудница на Губчека — същата, която през август бе забелязала под тезгяха на един от шлосерите топ откраднатата хартия, — тоя път съобщаваше много

важни новини: в общежитието на улица „Старостин“ са намерени приложените към заявлението контрареволюционни позиви. В заявлението също така се казваше, че старшият работник Орехов е организирал в общежитието струнен оркестър и често остава там да нощува.

„Защо трябва да остава да нощува в студеното общежитие, когато има квартира и семейство?“ — питаше комсомолката.

— Резонно! — произнесе Никитин.

На пръв поглед няма тясна връзка между позивите и музикалния кръжок, организиран от Орехов, но има човек над какво да се замисли. Особено ако се вземе пред вид, че Орехов живее в същия дом и същия вход, където живееше Чириков, а така също и това, че тъкмо у Орехов бе намерена откраднатата хартия. Изясни се, че в губизпълкома са се загубили два топа от същата хартия. А на запитването в Ростовската Губчека се получи отговор, че Орехов наистина е живял в Ростов от 1918 година, работел е като шлосер в завода „Красный Аксай“. Заминал е за Одеса по собствено желание.

В писмото имаше бележка:

„Допълнителните подробности по личността на споменатия Орехов се изясняват“.

„И за нас също е време да си изясним допълнителните подробности — реши Никитин. — Като начало трябва да се види тая съобразителна комсомолка . . . “

Катя замислено се изкачваше по стълбата на големия пететажен дом. Тая вечер тя бе присъствувала на открито събрание, посветено на чистката на партийната ядка в пристанищните работници, и това, което чу там, я бе развълнувало и пробудило много нови мисли.

Председателят на комисията по чистката — стар болшевик, работник от завода Марти — взе думата в началото и каза, че в партията могат да членуват само най-съзнателните, честни, предани на революцията трудещи се. Партията със железна метла ще измете от редовете си пребоядисалите се меншевики, есери, всички бюрократи и измамници, които са успели да спечелят доверие и да се вмъкнат в партията. Враговете, където и да се опитат да се укрият, не ще избягнат наказващата ръка на работническата класа.

— Ние ще прочистим и всички колебливи духом, всички, които не отдават силите си без остатък на делото на комунизма и са затънали в блатото на еснафщината — продължаваше председателят на комисията.

Той припомни, че новата икономическа политика е срещната на нож от ония, които са мислели, че комунизмът може да се построи без особен труд. Изплашени от препятствията, те диво крещят, че уж болшевиките отстъпват, губят революцията и че уж скоро ще дойде краят на съветската власт.

Безпощадната откровеност, с която старият работник говореше за трудностите и опасностите, намиращи се на пътя на съветската република, порази девойката.

Катя слушаше и с радост си мислеше, че ето на̀, тя не се плаши от трудностите. А на нея ѝ бе много и много трудно. Дотегна ѝ да живее сама-саменичка, да се връща в студената тъмна стая, да прокарва с вода кукурузената питка, пипнешката, в тъмното (тя отдавна нямаше нито газ, нито свещи) да гласи леглото си, да се завива с тънкото изтъркано одеяло. И все пак, треперейки от студ, гладна, тя мечтаеше за подобър живот, за това, как след като свърши вечерния работнически факултет, ще постъпи в университета и след пет години ще почне да работи като лекар някъде на село. (Репьов постоянно ѝ напомняше, че трябва да се учи). Тя от никого не ще взема пари, всички ще лекува безплатно.

„Глупачка си ти, глупачка! — присмиваха се приятелките ѝ, когато Катя се отказваше да отиде на вечеринка. — Толкоз си ни скромна, че мястото ти е направо в манастира."

Разбира се, и на нея ѝ се искаше да се поразходи: да се повесели, да потанцува, но за всичко това не ѝ оставаше време. След работа, хапнала на бърза ръка в столовата, тя тичаше за рабфака или в библиотеката и увила се във ватената блуза, като топлеше ръцете си с духане, четеше дотогава, докато побелялата библиотекарка не загасваше в читалнята светлината: „Довиждане до утре, другарко Попова!"

„Кой ли ще е тоя Орехов?" — си мислеше Катя. Днес той се изказа против началника на работилниците Гнатенко, изказа се рязко, убедително, нарече Гнатенко бюрократизирал се, а Катя не вярваше на тоя Орехов. Тя нямаше никакви неоспорими факти, потвърждаващи, че той не е съветски човек, само едни предположения, но тя се догаждаше, по инстинкт чувствуваше, че той е чужд...

„Струва ми се, че третият етаж е тук!" Катя се спря. Квартирата № 47 трябва да е отдясно. Тихо почука на вратата, която тутакси отвориха.

— Влезте, влезте! — чу се в тъмнината нечий глас, сетне пламна кибрит.

Висок мършав човек в дебело сукнено палто и кепе запали свещта. Сложи я на масата, обърна се и Катя позна в ру-

сокосия, лъничав синеок непознат председателя на Губчека Никитин. Тя бе го виждала на събранието на градския актив в президиума.

— Здравейте! — дружески каза Никитин, стискайки ръката на момичето. — Не, не! Не се събличайте. Голям студ, време е и шуби да облечем... Е, разкажете как живеете. Отдавна съм чувал за вас, мислех, че сте възрастна, а вие сте още малко момиче!...

Никитин говореше така просто, приятелски. Стеснението изчезна и Катя се почувствува с него уверено и леко като със стар познат.

Работата в нелегалната комсомолска организация бе научила Катя да не задава излишни въпроси.

Вчера съобщиха на Катя, че тя трябва да дойде в тая квартира на някакъв важен разговор и тя дойде.

Те говориха малко.

— Може би се лъжа, другарю Никитин, и моите подозрения не са основателни — каза в заключение Катя, — но аз мислех... Другарят Репьов ме е съветвал, ако забележа нещо, да пиша в Губчека — смутена каза Катя.

— Не, не, вие не се лъжете — я прекъсна Никитин. — Вие постъпвате съвсем правилно, другарко Попова Съвсем правилно! И ние много сме ви благодарни. Това, което ни съобщихте, е много важно. Действувайте така, както ви казах. Разбрахте ли ме? Ще ви бъде трудно, но мисля, че ще ви помогне нелегалният опит.

— Всичко ще направя — каза Катя.

Тя излезе на улицата сама. Не можеше да се разбере сняг ли вали или дъжд. Откъм морето духаше студен вятър и изведнъж възникнаха съмнения: „А ако случайно не се справя и се проваля? Колко хубаво ще е да видя сега Макар Фадеевич, да се посъветвам с него!“ Но за това не можеше и да се мисли. Никитин я предупреди: „Запомнете, че това е тайна, държавна тайна. Никой не бива да знае за нея освен аз и вие, никой друг!“

3

Най-сетне след дълга пауза Николай Ивакин отново напомни за себе си. Той съобщи, че вероятно тая нощ в морето ще се състои нова среща на Тургайцев с Антос Едноокия. Като се съди по всичко, Антос ще докара някакъв важен товар, а понеже времето е лошо, то най-вероятно е срещата да

стане някъде в района на Тринадесета станция — Болшой Фонтан.

— Тая нощ вие трябва да патрулирате в района на Тринадесета станция и Болшой Фонтан — каза Никитин на Ермаков и Репьов. — Очаквайте Антос.

— Слушам — каза Ермаков.

А Репьов, който дори не предполагаше, че отговорът на въпроса му трябва да се търси тъкмо в днешната заповед, попита Никитин:

— А къде е Коля Ивакин? Отдавна не съм го виждал.

— На мястото си.

На сбогуване Никитин подаде ръка и Макар Фадеевич разбра: Никитин повече нищо няма да каже.

През нощта артелчикът събуди Ивакин (те спяха в една колиба на брега):

— Остапчук! Стига си се излежавал, време е!...

Нощта бе тъмна: нито луна, нито звезди. Ръмеше дъжд, До брега нямаше жива душа. Селището спеше.

— По-тихо, дръвник! — злобно изшътка Тургайцев на спъналия се о един камък Ивакин. — Сядай до веслата.

След около три минути двувеслата лодка тихо заплава по малките вълни. Завитите с парцали весла не издаваха никакъв шум.

Артелчикът седеше при кормилото и незнайно по какви признаци (наоколо бе тихо като в рог) управляваше.

Николай предпазливо гребеше и напразно се стараеше да съобрази как да разбере всички тайни на Тургайцев. Всичките петнайсет рибари безропотно му се покоряват и никога, нито зад гърба му, нито още повече открито му се противопоставяха. От случайно доловени фрази (рибарите се страхуваха от новака и като го виждаха, винаги млъкваха, подозирайки, че той е близък на артелчика човек) Николай разбра, че Тургайцев преди революцията е притежавал на Каспийско море рибарско предприятие и в Одеса е пристигнал наскоро. Рибарите се бояха от него, но търпяха грубия му характер от сметка: след всяка преминала през ръцете им партида контрабанда той щедро награждаваше всички.

За предстоящото нощно плаване Тургайцев ги бе предупредил още от сутринта, като каза, че Семьон (така артелчикът наричаше Николай) трябва да се наспи през деня, защото през нощта ще има работа.

Лодката плува около четиридесет минути. Като се съдеше по засилващия се шум на прилива, Тургайцев караше към брега. Той остави неочаквано кормилото, пристъпи към Ива-

кин, грабна го за рамото, със сила го наведе и седна сам, заслушан в нещо.

На Николай му стана страшно: а какво ще е, ако на брега граничният пост забележи лодката и открие стрелба?

Мъчителното очакване не продължи дълго. През шума на прилива Ивакин различи тихо пляскане. Артелчикът се изправи, пришепна: „Обърни по вълната!“, а сам се прехвърли на носа.

Николай задържа с едното весло и лодката плавно се обърна. Едва забележим силует на също такава малка лодка се очерта съвсем близко.

„И как той, дяволът, определи мястото?“ — си помисли Николай, като вадеше от водата веслото.

— Моите почитания! — прошепна на някого артелчикът.

От приближилата в мрака лодка несръчно се прехвърли човек в зюдвестка и плащ.

Лодките също така тихо се разминаха.

Сега Тургайцев насочваше лодката в открито море. Ивакин гребеше отмерено, пазейки силите си, но в края на втория час се измори. Вятърът се засили и при гребането веслата трябваше високо да се дигат, за да не се закачат гребените на вълните.

Артелчикът и седналият на носа пътник не отронихa нито дума. Отвреме-навреме Тургайцев поднасяше до очи лявата си ръка, на китката на която той имаше гривна със светещ компас.

„Повече не мога, не мога повече...“ — Ивакин с голям труд измъкваше веслата от водата. Именно измъкваше. Струваше му се, че всяко весло е от около пет пуда, а водата е като гъсто желе.

На дъното на лодката лежаха малка мачта и платно, но очевидно артелчикът се боеше да слага платното: много ще личи.

— Веслата на борда! — изведнъж изкомандува Тургайцев, извади сигнално фенерче с тясна светлинна пролука и два пъти светна с него.

Николай бегло погледна през рамото му. С леко съскане, разсичайки водата, точно срещу лодката плаваше някакъв малък кораб.

Шхуната на Антос Едноокия! Нейните черни платна приличаха на крилата на гигантски прилеп.

Пътникът едва се бе изкачил на борда на „гърка“, когато Антос предупредително изсвири и викна на Тургайцев:

— „Старата костенурка“!

Колкото и тъмна да бе нощта, седналият в лодката Ивакин видя върху вълните нов кораб.

— „Валюта“! — със злоба извика артелчикът.

4

Нощта се случи особено тъмна, студена и влажна. Дъждът, започнал от сутринта, не преставаше. Палубата, въжата, платната — всичко бе измокрено, плъзгаво и червенофлотците проклинаха в душата си и тъмнината, и дъжда, и нарушителите на границата, които трябваше да преследват през всяко време.

Още когато излизаха от Одеса, Ковалчук забеляза, че с Фомин нещо не е в ред. Особено подозрително блестяха очите му. Но да отиде при него — Фомин стоеше на вахта при шкот — нямаше възможност до самия Болшой Фонтан.

— Няма нито сън, нито отдих! — измърмора Фомин, като видя боцмана. Каза, плъзна се и пусна въжата. Платното се разпусна, шхуната се обърна наполовин към вятъра и рязко се наклони. Вълната заля палубата с пръски.

— Ти какво, още ли спиш? — викна боцманът. И тук по миризмата разбра, че Фомин е посръбнал. — Та ти май си пийнал?

— Малко, мълчи! — измърмори Фомин.

— Ех ти, клетнико!

Боцманът понечи да отиде да каже за простъпката на Фомин на командира, но се раздаде сигнал за появата на някакъв кораб.

— Може би ми се е сторило — казваше гледащият напред Уланцев, като сочеше на Ермаков направлението.

— Тя е, тя е, гълъбицата! — зарадвано прошепна Андрей, като да се пазеше, че Антос може да го чуе и залепи устни до рупора:

— Пущай мотора! В пълен ход напред!

За да не се издаде със шума на мотора си, „Валюта“ досега плаваше само с платна.

По-нататък всичко се стече, както не можеше да бъде по-добре за граничарите: те отрязаха на шхуната на контрабандиста пътя за открито море и я държаха под картечния си огън. Оставаше стремително да изскочат под самия форщевен на „гърка“.

— В най-пълен ход напред! — изкомандува Ермаков. — Гротът до последен предел!

И тук Фомин за втори път закъсня, изтърва шкотите и подхванатото от вятъра платно се изви нагоре.

Ковалчук се втурна към Фомин, искаше да хване развяващия се шкот и да опъне платното, но нов напън на вятъра с трясък откъсна грота и го отнесе.

Антос незабавно се възползува от забавянето хода на „Валюта“, вдигна всички платна и почна да бяга от граничарите. Докато на шхуната извадиха от трюма ново платно, докато го сложиха, шхуната на „гърка“ бе вече извън пределите на картечния огън и толкова се бе отдалечила, че понататъшното преследване бе безсмислено.

Разярeният Ермаков се втурна към Фомин и го грабна за яката на бушлата.

— Ти си пиян, негоднико, пиян си! Заради тебе изпуснахме Антос!

— Извинявай, Албатрос! — неразбрано измърмора Фомин, когото морската болест бе още повече размекнала.

— Марш в кубрика!

Ермаков не можа да сдържи пристъпа на гняв.

— А ти, боцман, какво гледа? — нахвърли се той върху Ковалчук. — Къде беше?

Още двама души желаеха не по-малко от граничарите „Валюта“ да настигне „гърка“ Антос: Николай Ивакин и Иван Вавилов.

Изкачил се след Тургайцев на борда, Ивакин, макар и да не бе моряк, изведнъж разбра обстановката: край на Антос! За да разбере това, достатъчно бе да погледне изплашените контрабандисти. Антос с ярост, без да жали грубите думи, даваше команди. „Валюта“ отряза пътя на „гърка“.

Граничарите стреляха по контрабандистите доста точно двама матроси бяха ранени, на няколко места куршумите пробиха фалшборда и платната. Николай ясно чуваше ударите на куршумите по дървото и трясъка на платното. Не можеше да се каже, че тия звуци бяха приятни за ухото, но той нямаше време да обръща внимание на куршумите, трябваше да съобрази с кого от командата на Антос трябваше да се заеме, ако те почнат да се съпротивяват на граничарите. Първата му мисъл бе да се хвърли евентуално върху Антос, но Николай начаса се отказа от това си намерение: тайнственият пътник, ето кой бе тук най-главният и опасният противник. Той даде на непознат език някаква къса заповед на Едноокия, викна на обърkалия се Тургайцев и извади изпод наметалото си пистолет.

И изведнъж обстановката се измени: „Валюта", кой знае защо, почна бързо да изостава и Тургайцев с облекчение каза:

— Замина „старата костенурка".

Трябва незабавно да се предприеме нещо, за да се задържи контрабандистът:—Ивакин разгледа в тъмнината закрепената до фалшборда кука за отваряне, изтръгна я, без да се замисля, от жлеба и се хвърли до намиращия се до щурвала Антос. „Ако счупя щурвала, шхуната ще изгуби управлението си!..."

— Стой! Стой! — викна Тургайцев, като хващаше Ивакин за пешовете на тужурката.

Но Николай се изтръгна и замахна с куката. Щурвалът щеше да бъде унищожен, ако Антос не бе скочил срещу Ивакин и не се хвърли под краката му.

Куката не улучи целта си.

Николай падна и преди да успее да стане, ритник с ботуш в корема го обезсили. От всички страни се посипаха върху му удари.

Николай все пак стана и също удари някого, но върху му се струпаха изведнъж трима, вързаха го и продължаваха да го ритат и бият, повлякоха го по палубата, отключиха люка и го хвърлиха по стръмния трап в кубрика. Там горе не им бе сега до Ивакин, в началото трябва да се скрият от „Валюта"...

Вавилов с тревога и страх се вслушваше в това, което ставаше горе. Той разбра, че Антос е взел някакви пътници и че го преследват.

Изкачил се по трапа до самия люк, Иван чуваше и суматохата, и виковете, и шума на сбиването.

Хвърленият отгоре човек го повали и при падането Вавилов силно се удари в крака на масата с глава и развреди ранената си ръка.

Свестил се, той допълзя до непознатия човек, който се оказа съвсем млад момък, почти юноша.

Юношата дойде на себе си след десетина минути. Видя в полумрака Вавилов и го попита:

— Русин ли си?

— Русин, русин — зарадвано прошепна Иван.

И тогава юношата, събрал последните си сили, се отблъсна с лакти от пода и удари с глава в лицето зашеметения Иван:

— Предател!...

Вавилов не можа да каже нито дума, когато отново се отвори люкът и в кубрика се спуснаха Антос и някакъв непознат човек със зюдвестка.

Антос освети с фенерче окървавеното лице на юношата и го ритна в рамото:

— Кой те е изпратил? Болшевик?...

— Такива не говорят! — каза човекът със зюдвестката.

...Преди разсъмване дъждът престана и луната освети последните минути, които оставаше да живее Николай Ивакин.

Двама матроси го измъкнаха на горната палуба и там пак го разпитваха, биха и след като нищо не изтръгнаха от него, го сложиха до левия борд.

„Сега ще ме разстрелят!..“

Пребит, измръзнал, плюейки солени парчета кръв, Николай стоеше с ръце на гърба, с ненавист гледаше Антос Едноския, Тургайцев, човека със зюдвестката и чакаше смъртта си.

Един от матросите развърза омоталите Николай въжета — шкиперът пазеше всяка връвчица. Най-сетне можеше да пристъпи от един крак на друг и да разтърси рамене, макар всяко движение да му причиняваше остра болка. Николай от слабост се полюля, наведе глава, но тутакси отново я дигна.

Мъгла се разстилаше над морето, платната плющяха на вятъра.

Антос, без да бърза, извади от кобура пистолета си и дигна ръка. Човекът със зюдвестката каза нещо тихо и Едноския с готовност му даде пистолета.

Николай заскърца със зъби от съзнанието за пълната си безпомощност. Какво можеше да направи? Да скочи в морето? Но преди да скочиш, ще стрелят в гърба ти. И дали ще може да доплува в ледената вода до брега?

Николай още по-високо дигна глава. Въпреки побоя той не каза нито дума, нито една дума! Той не предаде родината си като оня тип в кубрика. Никитин и Репьов щяха да останат доволни, ако узнаеха как той се е държал, но нима те можеха да се научат?!

Човекът със зюдвестката дигна маузера, прицели се в челото на Ивакин, сетне, размислил, спусна ръка, насочи пистолета срещу гърдите му.

„В сърцето се целиш!“ Николай не се сдържа и като викна: „Стреляй, гад!“, се хвърли върху враговете. В очите му ослепяващо избухна пламък. В лявото рамо го удари нещо тежко, парещо и като се гътна назад, Николай падна през ниския фалшборд в морето...

До самата Одеса Ермаков се въсеше и мълчаливо гледаше морето.

— Според мен, другарю Ермаков, ти напразно така викаше върху Фомин: с вик нещастието не може да се поправи, а подронваш авторитета си. Фомин трябва да се арестува и да се даде под съд — каза Репьов.

— Знам какво да правя — отряза Андрей.

— Аз настоявам за това — тихо повтори помощникът му.

— Аз съм тук командир и не се нуждая от съвети — грубо му отговори Андрей.

— Тогава аз ще бъда принуден да съобщя мнението си на другаря Никитин — твърдо каза Репьов.

— На когото желаеш! — Ермаков се обърна с гръб към помощника си, давайки си вид, че е зает със швартовката.

През деня се състоя неизбежният разговор с Никитин.

— Та как стана всичко това, другарю Ермаков? Чух, че това е станало по ваша собствена вина. Време е да престанете да стоварвате всичко върху „Валюта". По-добре кажи защо дисциплината на кораба е слаба? Как стана това, че Фомин, когото ти, тук му е мястото да го кажа, ти така защищаваше, се е изхитрил да се напие и пиян е тръгнал в рейс? Ето го твоя „юначен" моряк. И за такава дреболия изпуснахте врага!

— Аз обявих на Фомин мъмрене — вече с понизен тон каза Ермаков.

— А аз предлагам да отмениш тая заповед, да се махне Фомин от шхуната и под стража да се докара тук, в Губчека. Лентяите и пияниците са също така врагове.

— Първо уволнете мен, пръв аз съм виновен. Нека вашият Репьов да командува.

— Още нещо ще кажеш ли?

— Мога ли да си вървя? — сухо го попита Ермаков.

Никитин стана и повиши гласа си:

— Не, не може!

„И ти имаш характер" — си помисли Андрей и се изпъна.

А Никитин продължаваше да натъртва на думите си:

— Длъжен съм да те предупредя, другарю Ермаков: ти трябва да се промениш, разбираш ли: да се про-мениш... Ние, чекистите, сме войници на революцията и у нас трябва да има желязна дисциплина. В това се състои нашият революционен дълг. Или ти забрави, че си се бил за революцията, а не си ловил раци?... Вярвам, че повече няма да имаме по-

води за подобни разговори? Недей мисли, че ми е приятно да ти говоря всичко това. Можеш да си вървиш.

— Какъв гъсок е тоя Репьов! Какъв гъсок! — мърмореше Андрей, слизайки към пристанището.

Вярно е. Макар Фадеевич го предупреди, че ще бъде принуден да съобщи мнението си на Никитин. Но Андрей съвсем не бе очаквал, че Репьов ще осъществи намерението си.

Ермаков се върна на „Валюта“ и се осведоми от боцмана къде е Репьов.

— В кубрика е — му отговори Ковалчук.

Андрей се спусна в кубрика, където Макар Фадеевич четеше на глас пред червенофлотците вестник. Като чу шум от стъпки, той дигна глава. Ермаков пъхна в уста лулата си и едва сдържайки шумното си дишане, прошепна:

— Да излезем за малко!

— Извинете, другари — каза Макар Фадеевич, — ей сега ще се върна.

Ермаков чакаше на бака.

— Слушам те — както винаги спокойно каза Репьов.

— Пред началството ли се показваш? Не е твоя работа моряка да учиш! — направо започна Андрей. — Обичаш да измиташ сметта от камбуза. Или ти се измитай от кораба, или сам аз ще напусна.

— Не ти си ме назначавал и не ти ще ме уволняваш — без да повишава гласа си, отговори Репьов и погледна Ермаков право в очите. — А твоето озлобление е от високомерие: зер как така, аз съм опитен командир, а се осмеляват да ме критикуват. Това не е пролетарско.

— Може би ще кажеш още, че съм и буржоа?

— Буржоа ли или не, а прийомите ти не са наши, съветски. Стара е твоята философия: „Сметта не се изнася от къщи!“ Аз не изнасям смет, а искам да я няма.

— А аз да не би да не искам?

— Само с викане и искане Антос не можеш хвана. Чувал ли си как са те нарекли на пристанището?

— Не събирам пристанищните клюки — отговори Ермаков, ала застана нащрек.

— Наричат те капитан на „Старата костенурка“.

Андрей прехапа мундщука на лулата. Очите му се присвиха и както винаги в моменти на силно вълнение горната му устна почна да потреперва.

— Аз, разбира се, бих плюл на подобни прякори — продължаваше Репьов. — Според мен и гърне ме наречи, но не ме пъхай в пещта. Но в случая, другарю Ермаков, осмиват не

теб лично, а нашата шхуна, граничарите, чекистите... На твое място бих измислил нещо.

— Би измислил ли? Не можеш пъхна втора мачта на бугшприта! ...

Започвайки разговора, Ермаков се гласеше да сложи помощника си, както се казва, на мястото му, но тоя хитър Макар ловко се отби от курса.

— Всичко е в ръцете ти, ти си опитен моряк, а аз дори за юнга не ставам — продължаваше Репьов. — Разбира се, „Валюта" не е миноносец. Виж че след около пет години и ние ще имаме истински флот. Само че антосите сега трябва да се ловят.

— След пет ли казваш? — недоверчиво го попита Ермаков и със съжаление погледна счупената си лула: „Хубава лула беше!"

— Е, най-много след осем. Нека само се позакрепи страната ни. Такива стражеви кораби ще направим, дето и англичаните не са ги сънували...

Щормът премина в щил. Ермаков сложи лулата си в джеба и загледан във водата, каза:

— Защо се оплака на Никитин? Сам съм в състояние да разбера.

Репьов учудено погледна Андрей.

— На Никитин ли? Никитин ми обяви мъмрене за тоя Фомин.

— Тоест, как така? — не го разбра Андрей.

— Много просто, на туй отгоре се закани следния път да го впише в заповед.

— Ти какво си виновен тук?

— В това, че аз също съм отговорен за Фомин... — Репьов помълча и като Никитин преди малко заключи: — Трябва да се промениш, Андрей Романович...

7

Ако в суматохата, предизвикана от появата на „Валюта", вахтеният не беше забравил да изтегли на палубата кълчищното въже на лага, Николай Ивакин начаса щеше да се удави. При падането си той инстинктивно разпери ръце в страни и вече потънал във водата, почувствува плъзгащо се между пръстите му въже. Студената вода върна съзнанието му. Николай изплува, хвана се за въжето и пак се гмурна, като се задържа под водата, доколкото му стигна дъхът. Едва сега той почувствува страшна болка под лявата си ключица.

„Какво да се прави? Та няма никакъв изход! — си помисли той с някакво тъпо равнодушие, след като изплува. — Защо да се държа за това по чудо попаднало ми в ръцете въже? И да се държа, и да не се държа няма отде и от кого да чакам и спасение..."

Ако се обади и извика за помощ, безусловно ще го чуят на шхуната и ще го извадят. О, само кажи на тия дяволи кой си, те ще запазят живота ти и ще се опитат да те завербуват в шайката си!

Не! Той няма да извика. Ще замръзне, ще се нагълта с вода, ще се удави, но няма да извика!...

Шхуната се носеше, опънала всичките си платна, влачейки подире си измъчения, замръзващ, тежко ранен чекист. Вълните с леко напевно плискане миеха насмолените й корпус.

На палубата се чуха гласове, пламна огънче на лула. Николай, без да пуща въжето, се гмурна с глава под водата. „Сигурно са сменили щурвалните, а може би това е самият Антос или Тургайцев. Зер той още не си е заминал... Лодката му е на буксир зад кърмата!"...

Николай изплува и тутакси пак се гмурна. Някой все още стоеше на кърмата. Какво щастие е, че е тъмно и е трудно да го забележат! Той показа лицето си от водата. Предпазливо по плъзгавото въже стигна кърмата и видя най-сетне лодката.

Но какво е това? Ръката му стисна лага, въжето се свърши. До лодката оставаше не повече от един сажен, но за да може да преплува дори сажен, са необходими сили, а силите съвсем се свършиха.

Носът на лодката глухо се удряше о гребените на вълните. Спасението е до самия него и в същото време недосегаемо. Ще изпуснеш въжето и ще те отнесе! Но нали друг изход няма, няма друг изход!

Ивакин въздъхна, остра болка прониза дробовете му. Почти без да съзнава нещо, той разтвори ръце, бясно заработи с крака и изведнъж почувствува как удари главата си о дървено дъно...

Без да съзнава как можеше да стане това, Николай се прехвърли през борда на лодката и поемайки жадно въздух, падна на мократа пейка. Бе толкова измъчен, че почти бе загубил способност да съобразява. С голям труд застана на ръце и крака и плюейки кръв, допълзя до носа, напипа здраво буксирното въже. Трябва да се развърже здраво вързаният възел. Николай легна на дясната си страна и почна

да гризе със зъби възела. Като че това проклето въже бе изплетено от стоманена тел!

Отчаянието с нова сила обхвана душата му. Всичко е напразно! Стигна лодката и — всичко напразно!

Студената желязна халка търкаше бузата му. Николай заплака. Сълзите течаха по мокрото му обветрено лице. А студът сковаваше тялото му. Голите му ходила (някой от контрабандистите бе събул чепиците му) бяха загубили всякаква чувствителност, китките на ръцете му бяха се вкочанили, пръстите му отказваха да се прегъват. И само под лявата му ключица нетърпимо гореше раната.

Николай не можеше вече да се бори за живота. Пък и защо? Все едно, той ще умре и колкото по-скоро дойде смъртта, толкоз по-добре. И никой няма да се научи как е загинал той. Нито Репьов, нито Никитин, нито майка му... „А Никитин вярва в мене и очаква от мене известия...“ Ивакин почна бавно, с труд да сгъва и разтваря пръстите си, пъхна дясната си ръка в джеба на панталона с надежда поне малко да я стопли и в джеба си напипа нещо твърдо и остро. „Нож ли е? Отде се е взел?... Аз не съм вземал със себе си нож... Не, не е нож, туй е някакъв хирургически инструмент, струва ми се, че се казва ланцет...“ Николай го извади, натисна острието му до въжето и почна да търка...

В същото време Антос Едноокия и човекът със зюдвестката — това бе часовникарят Борисов, същият тоя Карпухин — се спуснаха в носовия кубрик.

— На първи декември точно в двадесет и четири часа подводницата ще бъде на десет мили от брега на траверза „Бургоский маяк“ — каза Борисов. — Вие ще предадете пакета лично на командира, само лично на него. Връзката дръжте чрез Тургайцев. Ако той ви наближи с някой друг освен мене, стреляйте. Вавилов дръжте в трюма. Унищожете го, като минете Тендр... Ние къде ще слезем?

— Ако сега се върнем назад, то след половин час ще бъдем на траверза на Аркадия — отговори Антос.

— Отлично! — Борисов закопча наметалото си, с което даде да се разбере, че разговорът е свършен.

Те се изкачиха на палубата. Като ги видя, Тургайцев забърза към кърмата, хвана се за въжето, силно го дръпна и падна. Лодката я нямаше зад кърмата.

Гонена от силен вятър, лодката се намираше в тоя момент вече на няколко мили от шхуната. Неуправлявано от никого, голямото платно ту се надуваше, ту се удряше о мачтата.

Ивакин лежеше върху кърмата, притиснал с цялото си тяло кормилото. Вълните настигаха лодката и я заливаха, но Николай нищо не чувствуваше.

Навъсеното утро свари самотната малка лодка в открито море. Двойка делфини поигра около нея и отплува към юг. Гладни чайки с пронизителен вик се носеха над водата. Дъждът престана да ръми и отстъпи пред пелената гъста мъгла.

Течението и вятърът гонеха лодката на изток. Ако Николай можеше да се дигне заедно с чайките над мъглата, щеше да види, че отдавна вече е отминал Одеския залив.

Отвреме-навреме съзнанието му се възвръщаше и тогава той чувствуваше студ, пристъпи на морската болест, болка в гърдите, кръв по устните си, жажда. През по-голямата част от времето той нищо не усещаше, като да потъваше в някаква черна пропаст.

Понякога в главата му възникваха смътни откъслеци от спомени: Нижни Новгород, работническото общежитие на Сормовския завод, голямата стая на райкома на Комсомола, шумната тълпа от млади момци, искащи да ги изпратят на фронта. Сетне Николай се виждаше как тича заедно със същите момци по леда на Финския залив. В ръцете си той държеше пушка, стреляше с нея и викаше: „Ще паднеш, Кронщадт!..“

И отново Сормово, брегът на Волга и огромните скърцащи и пукащи се ледове. На един от тях той, осемгодишният Колка, и още някакви момченца. Те са тръгнали да пътуват за Каспийско море... И изведнъж вместо леда болнично легло, а до него — човек. „Кои са тук болшевики?“ — вика той и размахва пистолет. „Тука няма болшевики, а тифузни“ — отговаря болногледачката. Туй като да бе в Самара...

Мислите му се объркваха. Как така той се озова в Одеса? Кой е тоя Никитин?... Ах, да, Никитин е председател на Губчека. А кой е Тургайцев?... А де е чайникът? Защо дават горчива вода? И кой му е отсякъл краката? Излиза че може да се живее и без крака!... Само че как ще стои до машината и как ще прави зъбчатките?... „Ах ти, болшевишки изрод! — крещи Тургайцев. — Скрита змия!“ Тургайцев извива ръцете му. Човекът със зюдвестката го рита в корема: „Кой те е изпратил?“ И пак го бият и хвърлят в кубрика. Някой говори с него. „Нима е русин? Като че го ударих?.. А дали не ми е сложил той ланцета в джеба?...“ Пак потъване, безсъзнание и изведнъж като живо лицето на Макар Фадеевич. „Коля, тичай до гарата и телефонирай на

Никитин. Намери някъде кон“ . . . — „Макар Фадеевич, другарю Репьов, всичко ще направя. Бързо, на един дъх . . .“ Колко тежко е да се тича по траверсите . . . И отново потъване, черна и студена пропаст . . .

ВТОРА ГЛАВА

1

През нощта срещу неделя шхуната на Антос Едноокия нахално завъртя кърма и отново, вече за трети път, се скри от граничарите.

— Извикай всички горе! — заповяда Ермаков на боцмана. Със сложени отзад ръце той бързо крачеше по люшкащата се палуба от единия борд до другия.

Когато всичките единайсет души от командата се строиха на бака, Ермаков се спря пред тях и присви очи.

— Антос Едноокия ни поздрави с настъпващия празник и ни пожела по-бързо да манипулираме със шкотите и фалите. Туй е всичко! Можете да се разотидете!

Андрей каза това, слезе в машинното отделение и без някакви предисловия се обърна към Ливанов:

— Знаеш ли как нарича той машината ти? Нарича я надупчен примус.

Механикът се изчерви.

— Кой?

— Знае се кой, гъркът Антос!

Андрей бе потресен от новата несполука. С какво лице пак ще се явиш в Губчека! Да те е срам да гледаш в очите Сима Картечницата, а пред Никитин няма с какво да се оправдаеш.

Дори Репьов не се сдържа и го бодна: „Чувал съм, че в стария руски флот руските моряци са се справяли с платната по-бързо от англичаните . . .“

През нощта извикаха в Губчека командира на „Валюта“ и помощника му.

Никитин ги посрещна студено. Кимна, мълчаливо премести към Ермаков табакера с махорка.

— Докога ще продължава това? Към двама ви се обръщам: докога?

Никитин нищо повече не каза, но Ермаков изведнъж разбра: предстои сериозен разговор.

— Трябва да се смени двигателят. Дайте ми един макар стар „бенц". Да се прибави макар възел и половина.

Председателят шумно извади чекмеджето.

— Нямам тук „бенцове"! Помъчете се да си протягате краката според чергата... Срам ме е да отида в губкома заради тоя проклет Антос. Какво ще отговарям в губкома? Така и така, другари, значи в началото ни дайте нов двигател, осигурете ни хляб и масло, шунка също няма да ни вреди... Аз ви питам, реално какво трябва да се направи? Какво наистина не ви стига? Само че без „бенцове".

— Трябва по бързо да се манипулира със шкотите и фалите — подхвърли Репьов.

— А ти защо мълчиш? — Никитин дигна очи към Андрей.

На Ермаков оставаше да потвърди, че действително у Антос не само шхуната му е по бързоходна, но и командата му в съвършенство се справя с платната при всяко време.

— А моите момчета едва сега свикват с платната: миноносците и крайцерите нямат платна...

— А кой ви пречи по-бързо да се справяте с въжата си? Нима вие, революционните моряци, не можете да усвоите работата с платната?

— Ще се опитаме — неясно измърмора Андрей.

— Не ще се опитаме, а ще го направим! Така трябва да се отговаря. И трябва да се направи. Трябва, необходимо е! — подчертавайки с интонация последните си думи, каза Никитин. — Няма да повярвам, че революционерите, чекистите-граничари не могат да се научат да управляват платната и да изостават от някакъв си Антос Еднооκия. Няма да повярвам! Няма да повярвам и заповядвам да не се оправдавате по-нататък с никакви „бенцове"... Туй е първо, а второто май ще бъде наистина по-трудно. — Никитин запуши.

Репьов като преди това въртеше в ръцете си молив, а Ермаков, заинтересуван какво пък може да бъде по-важно и по-трудно от хващането на неуловимия контрабандист, се обърна към председателя и дори извади от устата си лулата.

— Със заповед по ВЧК на всички чекисти е предложено да се учат. — Загледан в Ермаков, Никитин повтори: — да се учат задължително. Първо, по марксистка теория, второ, по специалните дисциплини и трето, на чужди езици. Ние сме задължени до съвършенство да познаваме техниката на работата си, без това всичките разговори за бдителност са празен брътвеж... Нали ти, другарю Репьов, знаеш немски и ако паметта ми не ме лъже, в затвора си учил английски? С английски ще се заловиш, сега ни е особено нужно да го знаем

А на теб, Андрей Романович, според мен по̀ е подходящ немският: в граничната зона има много немски колонисти...

Никитин говореше за всичко това като за нещо отдавна решено и Андрей не се реши да каже, че при него с немския език навярно нищо няма да излезе.

— С това ще привършим. Чумак ще ви запознае с програмата на заниманията.

Ермаков стана.

— Ще позволите ли да си отида?

— Щастливо плаване! — Никитин стисна на Андрей ръка и спря със жест Репьов: „Почакай за минутка!"

„Пак имат тайни" — недоволно си помисли Ермаков, излизайки от кабинета.

— Наперен другар! Как сте с него, в мир или все още във война? — кимна Никитин към вратата.

— Като че сме в примирие. Вярно е, че се уморих от фокусите му, но нищо.

— Значи умори се вече? — Никитин се разсмя. — А ти търпи, братко Лука, и помогни му по руската граматика. Скаран е той с нея, а без руска граматика е безполезно да се захваща с немски... Настигни го, иначе още повече ще се обиди.

2

Батальонът ЧОН — части с особено назначение — бе сформиран от комунисти и активисти-комсомолци. Комсомолците заедно с комунистите охраняваха нощем електростанцията, железопътните работилници, заводите, железопътните мостове при Пересин, фабриките, складовете и патрулираха из улиците.

Катя Попова бе записана във взвода, охраняващ пристанището и корабостроителния завод „Марти".

Към работата през деня, вечерните занимания на рабфака и малките домашни грижи се прибавиха военните занимания през неделните дни. Свободно време почти не оставаше. Три пъти седмично вечер Катя отиваше в щаба на ЧОН, получаваше пушка, патрондаш с три пачки патрони и тръгваше за пристанището на пост при пакхауза, където дежуреше до три часа след полунощ, докато не я сменеше някой от бойците на взвода.

Трудно бе след работата в пристанището и четири часа, прекарани в студената аудитория на рабфака, да се стои още няколко часа под есенния нощен дъжд на студа, но на Катя дори през ума не минаваше, че тя би могла да се откаже от

това. Така бе необходимо за революцията, а щом е необходимо за революцията, то значи и за нея самата, за Катя. И тя никога и на никого не се оплакваше и бе горда, че на нея, младото момиче, наравно със старите комунисти са поверили да охранява родния град. Разбира се, страшно е да стои сама в тъмнината, но нали така стоят всичките й другари и приятели . . .

В неделя чоновци с песни тръгваха за парка Шевченко. Там те се учеха да стрелят.

Само Катя ли се изморяваше и бе гладна? Когато чоновци минаваха из улиците на града рамо до рамо, крак в крак и пееха „Вихри враждебни над нас са завели", Катя изпитваше като че някакъв нов подем на чувствата, нов прилив на сили.

Вихри враждебни над нас са завели,
черните сили ни злобно гнетят.
В битки съдбовни с врага сме се вплели,
битки незнайни ни пак предстоят.

Катя пееше заедно с всички и лицето й бе сурово, както бяха сурови думите, мотивът и ритъмът на песента, а сърцето трептеше от радост и тя бе готова за тия бъдещи незнайни битки и вярваше, че в тия битки ще победят болшевиките. . .

С наближаването на зимата нощите ставаха все по-студени и все по-тежко бе да се понася тоя студ. Особено измръзваха краката, защото Катя нямаше ботуши и нямаше къде да изсуши брезентовите си пантофи, пък и защо да се сушат — след минута пак ще се намокрят! . . .

Тая нощ Катя дежуреше от три до седем часа. Тя бе измръзнала, изгладняла и с нетърпение очакваше кога пак на буксира „Нестор Летописец" ще удари трета склянка — седем часа сутринта. Тогава в трапезарията там ще има чаша горещ-горещ цвеклен чай, кукурузена питка и благословената топлина . . .

Нечии стъпки — нощем при влажно време всеки звук се чува много по-ясно, отколкото денем — я накараха да застане нащрек. Кой ли идва там? Катя се спря зад ъгъла, вслуша се. Вървяха двама души.

— Кога ли ще пристигне тя? — попита един от тях. („Орехов!" — позна Катя по гласа).

— Очакват я за другиден. Тоест сега е вече утре. Вчера е била в Стамбул — отговори вторият, непознат.

— А на маяка старецът ли е дежурен? — пак попита Орехов.

— Да, старецът Ермаков.

Орехов попита още нещо, но Катя не го чу, пък и не можеше повече да се крие.

— Кой идва? — извика тя и излезе иззад ъгъла.

— Свой, свой — отговори Орехов и като позна Катя, се разсмя:

— А, Комсомолът дежури! Юначаги!... Здравей, другарко Попова. Гледай да не закъснееш за работа. Днес всичко непременно трябва да привършим. „Волга“ утре ще пристигне.

— Здравейте, няма да закъснея!

— Гледай да не закъснееш — одобрително повтори Орехов. — Аз вече отивам...

„Защо попита той за Роман Денисович?... И кой е другият човек?...“

Катя мисли за нощната среща през целия ден. Бригадата завърши монтирането на крана едва привечер, сетне се наложи да останат още за един час — комисия инженери от параходното управление прие работата и изпита крана в действие.

Орехов беше нещо загрижен. Вярно, че той както винаги се усмихваше, шегуваше се с Катя, дето тя „спи вървешком“, но Катя изведнъж забеляза неговата необикновена загриженост. Орехов каза на шлосера Гаврилов, страстен китарист, че за днес заниманията на музикалния кръжок се отменят: „Не ми е до музика, пръстите ми треперят“.

— И туй е вярно — съгласи се Гаврилов, — порядъчно се измориха ръцете ни.

Като съпостави всички факти — нощния разговор, загрижеността на Орехов, отлагането на заниманията на кръжока, — Катя си помисли, че между всичко това има някаква връзка.

Накъсо казано, след работа тя не отиде в рабфака — и без туй е закъсняла за третата лекция, — а реши да осъществи замисленото и на въпроса на Орехов: „Как е, студентке, пак ли ще се учим?“ — отговори, че не й е до учене, само да може да се домъкне до леглото.

— Тогава до Арнаутска ще вървим заедно — каза Орехов.

На Арнаутска те се разделиха. Катя измина още половин квартал. Огледа се дали има някой? Улицата бе празна, тъмна. Като премина на другата страна, Катя се върна, влезе във входа на къщата, срещу която живееше Орехов, и почна да чака.

Постепенно из къщите угасваха светлините. Бързо крачеха редките минувачи.

Орехов се появи на улицата в един и половина след полунощ. Постоя, прозина се (Катя дори чуваше как той се

протяга и пръстите му изпращяха), огледа се настрани. Някаква двойка минаваше. Орехов попита нямат ли кибрит. Момъкът щракна запалка.

— Пуши ми се, а нямам в къщи огън! — извини се Орехов, благодари и се прибра в къщи.

Катя почувствува досада.

„Отиде да спи, напразно чакам“ — помисли си тя, но все пак остана при входа. И не напразно: след около пет минути шлосерът отново излезе, огледа се и бързо закрачи по посока към Привоз.

Катя вървеше подире му по насрещния тротоар, криейки се зад кестените, защото Орехов често се обръщаше. Тя се умори от бързото вървене, но се стараеше да стъпва колкото може по-тихо: да не би изведнъж да чуе!

Така те стигнаха до базара Привоз. На ъгъла на уличката Орехов забави крачките си и изведнъж неочаквано изчезна.

В началото Катя реши, че шлосерът някъде се е скрил и я наблюдава. Тя се спотаи зад една сергия, затаи дъх. „Какво ли ще стане сега?...“

След известно време на улицата се появи тъмна фигура. „Очевидно не съм забелязала как Орехов е отишъл по-нататък, той вече се връща“ — помисли си Катя. Но когато фигурата се приближи до малката къща на ъгъла на уличката и без да почука на вратата, я отвори, Катя разбра, че това е друг човек. Очевидно в същата къщичка е влязъл и Орехов.

„Защо ли се събират тук нощем? Кой ли живее в къщичката?...“

От морето се надигаше мъгла. Тя пълзеше по стръмнините в горната част на града, изпълвайки улиците с непрогледна сива пелена. Настойчиво, монотонно виеше сирената на пристанищния маяк, предупреждавайки корабите за близостта на вълнолома. Еднообразният протяжен вой се чуваше дори тук в Привоз. От тоя вой и все повече сгъстяващата се мъгла на душата ставаше още по-тревожно.

Мина патрул — двама работници с пушки. Катя се наведе и се скри зад сергията. Как да им обясни тя защо се крие тук? Зер не може да се позове на своите, докато са неясни подозренията й. Пък няма и право! „Никой не трябва да знае за това освен ние с вас, никой друг...“ — казваше й Никитин.

Катя вече почти не се съмняваше: идването на Орехов тук, в Привоз, за среща с някакви хора е свързано с тия думи, които тя неволно чу сутринта, и си помисли, че съв-

сем неочаквано разкъсаните наблюдения я доведоха до източниците на някаква важна тайна.

Бързото вървене бе стоплило Катя, но като постоя около половин час, тя измръзна и пъхна пръсти в ръкавите си.

Къщичката, която наблюдаваше иззад сергията, като да се стопи в белезникавата мъгла. Скърцането на вратата я накара да застане нащрек. Говорейки си тихо, двама души вървяха към нея. Катя легна на мократа земя: ако я забележат, ще я убият! Добре е, че тая нощ има мъгла!

— С маяка сам ще се заема — чу се гласът на Орехов.

Катя изчака, докато стъпките се отдалечиха, излезе иззад сергията. Само дано да успее! Тя не знаеше още ясно каква е работата, какво са замислили тия хора, но разбра: маякът е застрашен! Не току-тъй Орехов питаше тая сутрин кой е дежурен там през нощта. Трябва незабавно да тича до Губчека, да настои за среща с Никитин. Той ще вземе мерки и ще предотврати идващото нещастие. Никитин сигурно е още в Губчека. Сега не е повече от три часа след полунощ. Но тук Катя изведнъж си помисли, че докато тя стигне до Губчека, Орехов ще успее да извърши замисленото от него. Трябва да се тича в пристанището, да дигне тревога, да предупреди Роман Денисович. Тя съвсем бе забравила, че Никитин може да телефонира на дежурния в пристанището, че чекистите имат автомобил.

А сирената все виеше и виеше и мъглата ставаше все по-гъста и по-плътна. Скоро трябваше да пристигне „Волга“ и ако стане нещо с маяка, как „Волга“ ще влезе в пристанището? Тя ще се натъкне на вълнолома или на „Пеликан“ — Катя знаеше, че при входа на залива интервентите са потопили подводницата „Пеликан“ — тогава...

Трябва да се тича в пристанището! И тя се втурна, без да мисли за нещо друго, освен да стигне маяка по-рано от Орехов.

Да знаеше Катя, че самата нея следеше иззад съседния кестен дангалакът, поставен тука за всеки случай от Яшка Китайчик!

Но отде можеше тя да знае, че враговете са толкова предвидливи? Дори през ума ѝ не мина, че я наблюдават и като бързаше за пристанището, тя не се обръщаше и не видя дангалака, който неотстъпно вървеше по следите ѝ. А и да беше се обърнала, пак нямаше да го види — той се криеше зад дърветата, при това имаше и мъгла!...

3

Никитин четеше току-що получено от Ростов шифровано писмо. Ростовската Губчека съобщаваше, че както се е изяснило, гражданинът Орехов, за когото питаше Одеса, е пристигнал в Ростов на Дон от Ярославл през септември 1918 година, когато градът е бил зает още от красновци, тоест очевидно е преминал фронтовата линия. Необходимо е да се прояви интерес към политическата му физиономия, предизвикваща явно съмнение. Възможно е Орехов да е избягал от Ярославл след потушаването на есеровския бунт.

— Така, така! — измърмора Никитин. — Картината се изяснява.

Той бе вече почти уверен в това, че Орехов е имал връзки със самоубилия се Чириков в неговата организация.

„Сега ние ще му разкрием картите — продължаваше да мисли Никитин, — но това трябва да стане много умело, за да не се изплашат предивременно неговите съмишленици и да не им се даде възможност да заличат следите си."

От улицата се донасяше виенето на сирената на пристанищния маяк. Изведнъж то внезапно спря.

Никитин не обърна веднага внимание на това, но облегнал се замислен на гърба на стола си, почувствува, че нещо му липсва. Какво? Виенето на сирената ли? Той стана, отиде до прозореца. Мъглата както преди е също така гъста. Защо ли е престанала да работи сирената? И тъкмо в това време, когато в пристанището трябва да пристигне „Волга".

В кабинета влезе Чумак.

— Другарю председател, на маяка е станало нещо!...

След петнайсет минути автомобилът на Губчека бе вече в пристанището.

Маякът се намираше в края на извития на дъга десен главен вълнолом. Не бе възможно да се мине по него с кола.

Стигнал почти самия маяк, Чумак настигна дежурния работник от управлението на пристанището и двама бойци от взвода ЧОН.

— Маякът угасна! Повреда! — извика някой от тях.

А на рейда, като да викаше за помощ, настойчиво свиреше параходът. И изведнъж в кулата на маяка пламна светлина и отново зави сирената. Светлината не бе обикновената светлина на маячния фенер, проблясваща, ту изгасваща, ту запалваща се. Висок, раздухван от вятъра пламък се издигаше нагоре, борейки се с пелената от гъста есенна мъгла.

Чумак и спътникът му изтичаха по стръмната винтообразна стълба в кулата. До счупения фенер те се спънаха в тялото на пазача на маяка Роман Денисович. На верандата ярко гореше бидон с масло. До него, с лицето надолу, лежеше Катя Попова. Лявата ѝ ръка бе увиснала между перилата.

Чумак се наведе над момичето, отмести я от бидона и в светлината на пламъка видя на врата на Катя тъмно петно. Кръвта бе заляла русата ѝ коса и яката на ватената тужурка.

— Закъснели сме! — прошепна чекистът.

— А колко много кръв! — възкликна чоновецът.

Дангалакът не можа веднага да разбере закъде бяга Катя и я настигна едва на вълнолома. Той повече не се криеше, пък и нямаше тука къде да се крие. Катя чуваше зад гърба си наближаващия се тропот от краката му. Защо, защо не може да срещне сега нито един патрул?

Тя се обърна, видя как настигналият я човек замахна с ръка. Нещо тежко и остро я удари по главата.

Когато момичето се свести, преди всичко в съзнанието му възникна чувството на пареща болка в главата, сетне я обзе тревога: „Защо ли сирената не вие?..“

Катя се опита да стане и падна с лице надолу върху гранитните плочи на вълнолома. Пак се надигна, застана на ръце и крака. Тя не помнеше как се домъкна до маяка, как се покачи по плъзгавата стълба на кулата, как включи сирената, измъкна на верандата бидон с масло и го запали. Добре че носеше в себе си кибрит...

Престъпниците изчезнаха незабелязани. Убиецът на пазача на маяка избяга с лодката, с която бе дошъл до вълнолома през залива (той не бе видял Катя), а дангалакът се хвърли във водата и доплува до брега...

Чумак и един от чоновците отнесоха безчувственото момиче до автомобила.

— Колко е слабичка! Перце! — шепнешком, като да се боеше да не я събуди, каза чоновецът.

„Къде ли ме носят? В къщи ли? Не, аз трябва да отида в Губчека, в Губчека трябва да отида. Аз трябва...“

— Макар Фадеевич, другарю Никитин... помогнете ми да стана... трябва да отида...

Катя бълнуваше до самата болница. Когато я сложиха на операционната маса, тя дойде в съзнание и като видя навелите се над нея професор Авдеев и фелдшерката, ясно каза:

— Да дойде другарят Никитин...

„Валюта“ наближаваше Одеса след двудневно престояване в Очаков. Утрото бе тихо. Ала хубавото време не можеше да разсее лошото настроение на Ермаков. В Одеса трябваше да бъде още вчера, но внезапен шквал счупи мачтата и се наложи набързо да се ремонтира.

Като се научи от вахтения, че в пристанището стои първият голям съветски „търговец“, на палубата се изсипа цялата команда. Боцманът Ковалчук изброяваше имена на плавалите някога под руски знамена кораби и имена на капитани и щурмани, намиращи се според собствените му уверения в най-тясно приятелство с него. Някой от тях сигурно е дошъл с „Волга“ и сега само чакат да се срещнат със Сима Картечницата.

„Волга“! Разбира се, това бе „Волга“! Ермаков разгледа с бинокъл мощния корпус на товарния параход и на душата му изведнъж олекна.

— Най-големият в нашата флота, дванайсет хиляди тона— зарадван каза Андрей на помощника си.

Репьов се усмихна.

— Почакай, наскоро в Одеса ще почнат да пристигат стотици такива красавци!

Помълча малко и попита с обикновения си тих глас:

— Мислех да си прескоча днес до в къщи. Имаш ли нещо против?

— Иди си, разбира се!

Зарадван, Ермаков се канеше да попита Макар Фадеевич защо той досега не го е запознал със семейството си, но „Валюта“ навлизаше в протока между насипа и вълнолома и трябваше предпазливо да се заобиколи намиращият се под водата „Пеликан“.

„Юначага е капитанът на „Волга“, толкова грамаден параход лесно е могъл да се натъкне на железния риф.“

Когато шхуната се пришвартова, дежурният в пристанището му съобщи за нещастието.

— Казват, че тая нощ жаба е хванала баща ви — му обясни той, като си стискаше гърлото. — Умрял е там, на кулата. Направил е пожар. Телефонираха от Губчека: другарят Никитин ви разреши да си отидете в къщи, а вика другаря Репьов бързо при себе си.

Като изслуша мълчаливо страшното съобщение, Андре заповяда на боцмана да се запаси с прясна вода и продукти, поръча на Уланцев да прегледа щурвала — бе отслабнал.

„Умря моят старец. Мигар е умрял?...“ Сълзи нямаше, но тъпа, неизразима болка стисна сърцето, изтласка всички други мисли. Спомни си всички спорове с баща си, резките думи, които ядосан му бе казвал...

— Андрей Романович, позволи ми да те придружа. — На вратата на каютата бе застанал Ливанов.

Вървяха мълчаливо до Молдованка. Павел Иванович не каза нито една дума и Ермаков му бе благодарен за това. Той не искаше и не можеше сега да говори и мислеше само за баща си, за неговия суров и честен живот, който той бе прекарал в постоянен труд, в постоянни опасности и грижи...

При входа Ливанов взе приятеля си под ръка:

— Дръж се!

Майка му бе в леглото. На масата в ъгъла лежеше покритото с чаршаф тяло на баща му.

Посрещна го съседката.

Андрей машинално се поздрави с нея с кимане на главата, спря се за малко пред покойника, отиде при майка си.

— Сърдечен припадък, съвсем е отслабнала — прошепна през сълзи съседката.

Андрей коленичи, притисна се до гърдите на майка си и заплака. Сетне той стана, отведе Ливанов настрана, помоли го да се погрижи за погребението, а сам тръгна с трамвая за Губчека.

Никитин му разказа страшната истина за нощното произшествие.

— Нощес идваше „Волга“ и изведнъж маякът угасна и сирената замлъкна. Сметката им е била проста: в тъмнината параходът ще се натъкне на „Пеликан“. Удушили баща ти. Но очевидно той не им се е предал изведнъж. Борил се е — дрехите му са изпокъсани и ноктите си дори е изпочупил.

— А кой го е убил? Китайчик ли? — попита Андрей.

— Засега нищо не се знае. Във всеки случай опитни са — с ръкавици са го душили.

— Ех, със собствената си ръка бих разстрелял тия негодяи! — каза Андрей.

— Нападнали и Катя Попова — продължаваше Никитин.— Нали я познаваш?

— И нея ли убиха?

— Ранили са я тежко с бокс по главата... Току-що идвам от нея, от болницата! Направиха й операция...

Понякога колкото и грижливо да се готвиш за изпълнение на нещо замислено, колкото и да се стараеш всичко предварително да предвидиш, в последния момент изведнъж се разкрива, че нещо не си предвидил, изпуснал си из пред вид някаква нищожна подробност, а тъкмо тя става причина за неуспеха.

Никитин от опит знаеше колко важно е всичко предварително да се обмисли, да се набележат два, че дори и четири варианта за решаване на задачата и все пак тоя път извърши грешка. Трябваше, след като разбра за убийството на пазача на маяка и раняването на Катя Попова, незабавно да отиде при нея в болницата, тогава той още преди операцията, а не след нея, тоест след шест часа, щеше да получи тия изключително важни сведения. А за шест часа враговете са могли да заличат следите си.

Тия дни имаше толкова срочни и важни работи, че се наложи Никитин да използува за оперативна работа в града и Репьов. и дори секретаря си Чумак. Фактите, съобщени от Катя Попова, изискваха стремителни действия в най-различни места.

Репьов и Чумак отидоха в Привоз.

В посочената от Катя къщичка те откриха следи от жестока борба: обърнати мебели, на пода счупени съдове, голяма локва кръв.

Съседите от околните къщи твърдяха единодушно, че никакъв шум през нощта не са чували. Старецът-вратар, уплашен от появата на агентите от углавната милиция — така се бяха нарекли чекистите, — разказа, че в къщичката е живеел часовникарят Пьотр Тарасович Борисов — беден човек с най-тих характер. Вечерта, в навечерието на убийството, той идвал при вратаря за вряла вода и обещал да му поправи часовника. Разказват, че работилницата на същия тоя Пьотр Тарасович на Гръцкия пазар е ограбил през есента Яшка Китайчик. „И виждаш ли, пак се случи нещастие."

Репьов изслуша стареца и внимателно огледа стаята. Наведен над мръсния под, той, без да го види вратарят нагреба върху парче стъкло съсирена кръв, покри го с друго парче и го сложи в джеба на тужурката си. Взе и няколко от разхвърляните по пода парчета от счупените съдове.

Доведеното от чекистите куче не откри следи — подът бе посипан от някакъв лютив прах...

В часовникарската работилница на Дерибасовска им съобщиха, че Борисов очевидно е болен: втори ден не се явява на работа.

На следващата сутрин в „Черноморска комуна“ бе публикувано съобщение за убийството и ограбването от бандата на Яшка Китайчик на часовникаря Борисов, живещ в Привоз. Бележката завършваше с фразата: „Според слуховете гражданинът Борисов е пазел в къщи злато и скъпоценности...“

6

Два дни поред Орехов не можеше да си намери място. Съвсем не можеше да спи. Всяко почукване, всеки шум по стълбата го караха да скача от леглото, избиваше го студена пот: ако това е Чеката?...

Заради него и жена му не можеше да спи. Тя също се вслушваше във всичко, също трепереше от страх, шепнеше молитви. Защо той не я послуша, защо цялото им семейство не замина с Деникин? Нали им предлагаха, щяха да си живеят сега спокойно в Париж!...

— Не вий, за бога, не вий — със злоба съскаше Орехов.

Жена му много нещо не знаеше. „Щяхме да живеем в Париж...“ Той я излъга тогава, като ѝ каза, че уж са му предложили да заминат за Франция. Никой не му е предлагал. Напротив, забраниха му и да мисли за това. Той се моли, иска, едва ли не плака, а Чириков го нахока като момченце:

„Вие ще останете в Русия. Съюзниците няма да ви изоставят, те повече, отколкото ние с вас, са заинтересувани от Русия“ — казваше Чириков.

Ала го изоставиха! Тоя Карпухин-Борисов (дявол го знае кое е истинското му име!) му обеща, че на другата вечер след съвещанието ще му се обади. А нито се чу, нито се видя!... Иди, че вярвай на англичаните след всичко това.

— Глебушка, какво ще стане? Те ще ни разстрелят — шепнеше жена му.

— Ах, успокой се, за бога, успокой се. За какво си им изпотрябвала ти? Ако трябва, то мене ще арестуват...

И той за десети път почваше да ѝ обяснява как трябва да се държи, ако дойдат да го вземат чекистите. В къщи няма нищо подозрително, нито една хартийка. Тя не е виждала никакъв Чириков. Тя е бивша учителка, омъжила се за шлосера Орехов от нужда. Тя не го е обичала, гладувала и се омъжила за него, туй е всичкото...

Пак се хлопна на вратата. Някой се изкачва по стълбата. Слава тебе, господи! Отминаха нагоре, на четвъртия етаж...

Не, това мъчение е непоносимо!... Орехов се обръща към жена си. Ще престане ли тя да плаче? Току-виж че пристигнат, а нейните очи подпухнали. Защо, ще попитат? Защо нервничи един в нищо невиновен човек? Трябва да се владее. Да, той едва не забрави да й каже. Трябва още утре сутринта, още утре, преди да се съмне, незабелязано да изхвърли, така че никой да не види, американското какао, масло и брашно. Всичко до трохичка.

Сутринта, като отиваше на работа, Орехов видя във витрината вестник с бележка за убийството и ограбването на часовникаря Борисов.

Не може да бъде? Той още веднъж прочете бележката и дори се усмихна от радост: Карпухин-Борисов го държеше в менгеме, всяка негова стъпка, всяка постъпка се диктуваше от тоя англичанин, в чиито ръце бяха съсредоточени и властта, и парите, и всички тайни връзки. Докато се намираше на свобода Чириков, Орехов бе все пак настрана, той само се досещаше, че есеровската организация се намира в зависимост от чуждестранните разузнавания — от пан Пилсудски, от англичани и французи, но след провалянето на Чириков цялата организация увисна на косъм, арестите следваха един след друг. И ако не бе се появил тоя приятел на Сидней Рейли, американецът Уайт, те не биха могли да установят нови връзки и да продължат борбата с болшевиките. Карпухин-Борисов взе всичко в ръцете си и наполовина отърва Орехов от грижи. Самият Борис Савинков препоръчваше „да се работи в тесен контакт с англичаните". Какво да се прави сега? Да се почне всичко от началото ли? Или всичко да се захвърли и да се опита да бяга от Одеса, докато не е късно? Карпухин-Борисов е отнесъл в гроба тайната на Орехов, мъртвите не говорят и никой сега няма да се научи, че Орехов е бил някога Петрюк, агент на царската охранка.

Да, трябва да замине, да замине, колкото може по-скоро някъде в Урал, в Сибир, а оттам може би ще му се удаде да се промъкне в Далекоизточната република, а до нея е и Китай. Да се остане тук е опасно и безсмислено. Есерите нямат опора в народа... Остава им само това, което искат Савинков и часовникарят: да палят, да тровят добитъка, да убиват... Как се бореше тоя старец, пазачът на маяка!... Как те се борят!... Орехов и досега го боли дясната страна и одраскания му врат — старецът бе жилав... и всичко на-

празно — „Волга“ не потъна. Орехов можа да избяга с лодката на някакви си триста метра и сирената пак зави...

Какво да се прави?... Вчера Орехов се срещна в тайната квартира с мистер Уайт, помоли го да му помогне да избяга от Одеса, а Уайт дори не му подаде ръка и високомерно каза, че войниците нямат право да напущат окопите без заповед. Лесно му е на него да говори така — той е американец него няма да го арестуват. „Вие трябва да ми дадете всички сведения, които сте давали на гражданина Борисов“ — му каза мистер Уайт.

А в пристанището се говори само за станалото с маяка. Орехов заедно с всички работници проклинаше убийците. На митингите те гласуваха резолюция, подканваща към революционна бдителност.

— Ние ще смачкваме като дървеници контрареволюционерите и саботьорите! — възкликна Орехов. Той също държа реч.

— А какво е това на врата ти? — попита го един от шлосерите.

— И лезе ми цирей — обясни Орехов и поправи бинта си.

— Пий мая — посъветва го шлосерът.

„Не забеляза драскотините“ — зарадва се Орехов. И на свой ред попита:

— А какво е станало с Попова?

Неочакваното разболяване на Катя го накара да застане нащрек.

— Разправят, че тя съвсем не била болна — поверително му отговори съседът. — Казват, че и нея също чукнали на маяка. Едва не отишла при свети Петър.

— На маяка ли?... Не може да бъде!... Как е попаднала там?

— Попитай за туй в Губчека...

Орехов не можа да дочака да свърши работният ден. Трябва да се види тая нощ с Яшка Китайчик. Да обсъдят заедно създалото се положение. Разгромът е неминуем, а Яшка бе загатнал неотдавна, че му е омръзнало в Одеса. Вярно е, часовникарят ги предупреди, че не трябва да се срещат три-четири дни, но сега часовникарят го няма... Дявол да го вземе, дали не го е убил наистина Яшка? През оная нощ той го гледаше като вълк...

Като си прибра инструментите и грижливо както винаги си изми ръцете, Орехов се сбогува с бригадата и си тръгна за в къщи.

Тревожните мисли не го оставяха до самата Арнаутска. Нищо не можеш направи: щом си се впрегнал в каруцата,

ще я теглиш, докато не паднеш в ямата! Трябва да звмине, да бяга, да бяга, додето му видят очите...

Пред къщи Орехов се огледа дали някой не го следи. Разтвори тежката врата, влезе в парадния вход и тутакси от двете страни го хванаха здраво за ръцете: „Арестуван сте, гражданино Орехов!..."

А след половин час той бе вече в Губчека в кабинета на Никитин.

Та ето какъв бил тоя безпощаден председател на Чеката! Той не каза нито дума и пушейки махорката си, четеше протокола от предварителното разследване.

В началото Орехов бе разпитван от някакъв младеж. Маскирайки страха си със шумно негодуване, Орехов му заяви: „Протестирам срещу насилието: кой ви даде право да ме арестувате и предявявате нелепи обвинения? Аз съм работник и няма да позволя да се гаврят с мен..."

С Никитин очевидно разговорът ще бъде по-сериозен. Но и това не е страшно. Те нямат неопровержими улики. Нямат сигурно и сериозни основания за подозрения. Зер не могат да знаят за последната му среща у часовникаря! Орехов се успокои с тия си съображения и реши да се държи твърдо.

А чекистът взе от масата вестника и му го подаде.

— Сигурно сте чели тая бележка за мнимото убийство на часовникаря Борисов?... Ето я тук на четвърта страница — му посочи Никитин с пръст. — Зарадвахте ли се?... Ще ви огорча: ние знаем, че никой не е убивал тоя часовникар. Всичко това не е нищо друго освен една инсценировка, един своеобразен ход на коня. Тук пише за кръв по пода, за съсипията в стаята, но анализът на кръвта показа, че не е човешка, а кучешка и съдовете са чупени или не с хвърляне, както става при сбиване, а са ги сложили на пода и предпазливо, за да няма шум, са ги чупили с крака.

Орехов облиза пресъхналите си устни. „Мигар знаят, че и аз съм бил там?" Отново страхът полази със студени тръпки по гърба му.

— Туй е измислено — продължаваше Никитин — с цел да се установи алиби за мнимия часовникар.

— А какво е това „алиби" — престорил се на неразбиращ, го прекъсна Орехов.

— За да се установи неговото алиби и да се докаже на следствените органи, че уж той не е бил свързан с Китайчик — без да обръща внимание на въпроса му, завърши мисълта си Никитин.

— Аз какво общо имам тук?

— сичко това щеше да има смисъл, ако Яшка Китайчик не бе попаднал в наши ръце на Маразлиевская и ако не беше ни разказал..., — Никитин рязко прекъсна фразата си и щракайки със запалката си, изпод вежди погледна към есера, който бе почувствувал как кръвта се дръпва от лицето му. — Ако Китайчик не беше ни разказал за вашето съвещание и за това, че вие сте се съгласил да се заемете с маяка... А я ми кажете вие всичките си ли жертви душите с ръкавици или това е било, тъй да се каже, първият ви опит?

Орехов понечи да възрази нещо, ала Никитин не му даде възможност да се опомни:

— Главното, разбира се, не е в ръкавиците... Вие отдавна ли се познавахте с Чириков!

— Не познавам никакъв Чириков.

— Нима? — усмихна се чекистът. — Та той е живял с вас в една къща. Ние го арестувахме през август. И ето че тоя Чириков дълго се опъва, а тия дни разказа най-сетне всички подробности за вашия контрареволюционен „Народен съюз за защита на родината и свободата“ и от само себе си се разбира за вашите връзки.

— Какво ми приписвате вие? Аз не знам никакъв подобен съюз. Аз протестирам — проговори Орехов с потрепервящ глас, стараейки се с изкуствено възмущение да прикрие страха си, — аз категорично протестирам...

Никитин извади от чекмеджето написания на платно мандат на Чириков.

— Нима сте забравил, че Чириков ви е предявявал това оригинално командировачно удостоверение? Безсмислено е да упорствувате. Ние знаем точно, че Чириков ви е завербувал в Ростов и вие сте подписал там клетва, която ви е задължила да водите непримирима борба със съветската власт и да действувате „където е възможно — открито, с оръжие в ръце, където не може — тайно, с хитрост и лукавство“. Можете да ме поправите, ако цитирам неправилно... Деликатно е казано: „с хитрост и лукавство“, по-точно би било: „зад гърба и с подлост“.

Орехов пребледня и Никитин разбра: ударът е попаднал в целта. Като не даде пак възможност на арестувания да се опомни, той му зададе нов въпрос:

—През 1918 година вие сте избягал от Ярославл в Ростов. По какъв начин минахте фронтовата линия и кога дойде при вас жена ви с децата?

„Те всичко знаят, всичко знаят — с чувство на обреченост си помисли Орехов. Той не можеше да се досети, че за

много неща чекистът го подвежда. — И защо дадох на Чириков съгласието си да се преместя от Ростов в Одеса?...“ Чириков говореше от името на Борис Савинков, който уж добре помнел Петрюк от ярославлския метеж. Като видя, че Петрюк се колебае, Чириков го позаплаши тогава: „Вие трябва да разберете, че друг изход нямате — или да продължите борбата срещу болшевиките, или Чеката ще се научи, че вие съвсем не сте работник, а ярославлски адвокат и есер...“ Петрюк се съгласи, отиде в Одеса, работи в работилниците, приспособяваше се с работниците, говореше езика им, разиграваше ролята на напредничав пролетарий... А тук тоя дявол, англичанинът, го притисна до стената!...

— Вие предпочитате да мълчите ли? Тогава ще се наложи да повикаме Китайчик и Чириков, те ще ви помогнат всичко да си спомните. — Никитин взе телефонната слушалка.

— Не трябва! — го спря вдървилият се Орехов. Всичко е свършено. Наистина че е безсмислено да упорствува. Но може би, ако разкаже всичко, няма да го разстрелят?... Не, все едно, ще го разстрелят... Само за убийството на пазача на маяка ще го разстрелят.

— Кога се запознахте с часовникаря Борисов?

Въпросът на чекиста извади Орехов от вцепеняването му.

— В петнайсета година. Той бе тогава ..

— Като вас член на партията на есерите — бързо му подсказа Никитин.

— Да — прошепна Орехов.

— Как е истинското му име?

— Аз... ние смятахме... ние не знаехме тогава, че той е англичанин...

„Борисов — англичанин, Орехов — есер и сигурно тъкмо той е заместил Чириков! — Никитин с нищо не издаде радостното си вълнение. — Изведнъж се закачиха всички нишки на вражеския заговор!“ Той с рязко движение подаде на Орехов хартия, молив и каза със заповеднически тон:

— Пишете! Пишете всички имена, адреси, явки, прякори — всичко, каквото знаете за сподвижниците на вашата контрареволюционна банда. Преди всичко, разбира се, посочете истинското си име.

„Сега тоя тип всичко ще си признае.“ Никитин разтвори папката, извади позива и чиста хартия — образец, изпратен в Губчека от Катя Попова.

— И за това пишете.

Като каза това, Никитин натисна копчето на звънеца. На вратата се появи секретарят.

— Другарю Чумак, дай, моля ти се, шише с вода.

Секретарят донесе водата, наведе се до ухото на председателя, прошепна нещо, подаде му някаква бележка и си излезе.

— Пийте!—Никитин посочи на Орехов шишето и разтвори хартията.

„Другари Чека! Моля да се предаде на най главния началник: имаме за него бърза секретна работа. Само че за най-главния началник. Очакваме го в Сечовка, да се пита за къщата на Семенчук. Много важно. Елате по-бързо, непременно..."

Чумак му каза, че е извадил ей сега тая бележка от закачената в бюрото за пропуски пощенска кутия „За оплаквания и заявления".

„Какво ли може да значи това? Дали не е капан?..."

ТРЕТА ГЛАВА

1

Ермаков отиде в болницата едва след погребението на баща си.

— Вие при кого отивате, другарю командир? — го попита дежурната сестра, подавайки му халата.

— При Попова. Как е тя?

— Лекарите ще ви кажат — уклончиво отговори сестрата. — Попова е на третия етаж в хирургическата стая.

— Втори етаж, трети... „Къде е хирургическата стая? Дали не е тая, стъклената врата?" Андрей предпазливо я открехна и се спря.

До кревата седеше приведен Репьов.

Катя!... Мигар е тя? Бледо, почти бяло лице, сини, плътно стиснати устни, главата бинтована.

Макар Фадеевич се обърна, прошепна:

— Спи...

Но Катя не спеше. Тя просто не можеше да мръдне, дори да обърне глава.

Андрей и Репьов седяха със затаен дъх рамо до рамо и гледаха момичето. И тя, почувствувала погледите им, бавно разтвори очи и едва мръдна устни:

— Макар Фадеевич... Другарю Ермаков... Идете си... Тежко ми е...

И пак затвори очи.

— Напуснете болната — каза влязлата в стаята фелдшерка. — Кой ви е пуснал тук? Тя не бива да се вълнува...

На дивана в дългия коридор седяха оздравяващите, шегуваха се, смееха се. Някакво момче куцукаше с патерици; мъж с посивяла коса в сив халат говореше нещо на червендалеста кикотеща се болногледачка.

Репьов се спря до прозореца, притисна челото си о стъклото и хвана главата си с ръце. „Изглежда че много я обича — си помисли Ермаков. — Няма нищо чудно. Заедно са работили, заедно са гледали смъртта в очите..."

Поиска му се с нещо да утеши Репьов, но нима има думи, които могат да го утешат?

Навън се разстилаше синьото, прекрасно както винаги море.

— Аз говорих с професор Авдеев. „Ще се надяваме", казва — тихо произнесе Макар Фадеевич. — Била е в безсъзнание, бълнувала, все тебе викала... — Репьов се обърна към Ермаков. — Обичаш ли я?

— А ти? — също така тихо попита Андрей.

— Обичам я...

Андрей почувствува колко дълбоко несправедлив е бил досега към помощника си и му стана неизразимо мъчно и срамно.

— Да вървим... Никитин каза да не се бавим. — Репьов бутна Андрей по рамото. — Да вървим, другарю Ермаков...

2

Пристигнал от Одеса, началникът на Люстдорфския граничен пост Кудряшов дълго седя край морето. Денят се случи рядко ясен и топъл. А бе началото на зимата.

Някъде в страни премина щорм и вълните изтичаха до брега, като оставяха на пясъка мехурести мокри петна.

Фьодор разкопча яката на френча си и като пресипваше от една ръка в друга огладените от морето камъчета, обмисляше поръчението на Никитин.

„Сега всяка нощ наблюдавай Карл Фишер. Лично сам го следи! — му заповяда Никитин. — Той може да има „гости". Разбра ли?"

Председателят на Губчека не говори повече на тая тема и познавайки вече отлично характера му, Кудряшов не го пита за подробности. Разбира се. Никитин знае много неща, които началникът на поста не може да знае. Ще се наложи от тая нощ да се седи край Фишер.

„Да се седи край Фишер" означаваше: да се промъкне незабелязано през нощта към покрайнините на Люстдорф, да

заобиколи сливовата градина, да допълзи под мостчето, да се скрие там и да наблюдава къщата на председателя на селсъвета.

Кудряшов така и направи.

Рано на сутринта, като хокаше излишната подозрителност на Никитин и разтъркваше изтръпналите си колена, той предпазливо, за да не го забележи никой, се измъкна изпод мостчето.

Над Люстдорф се носеха облаци, като че вчера небето не бе ясно и не грееше слънце. От морето се носеше шум от прилива.

Като излезе на главната улица, началникът на поста се сблъска лице с лице с Фишер.

— Ти отде идеш? — възкликна Фишер, огледа граничаря и хитро смигна: — С госпожици ли ходи?

Фьодор погледна окаляните си ботуши и също се усмихна.

— Грях ли е да се походи? Само че, моля ти се, на никого не казвай.

— Гут, добре, аз съм самото мълчание — отговори немецът, оглеждайки се. — Ходих у тебе, имам важна работа. Ще намина към тебе след трийсет минути.

Те си стиснаха ръцете и се разделиха.

„Не стана както трябва: аз го следя, а той ходил при мене — си помисли ядосан Кудряшов. — Но кога ли пък е излязъл от къщи? Не можех да не видя, не съм затварял очи. Не е спал той в къщи."

Подозрението, изказано от Никитин, се затвърди. Но Фишер наистина се яви точно след половин час.

— Имам една извънредно голяма новина! — немецът подозрително погледна към вратата.

— Говори, Карл, не се бой, никой няма да ни чуе.

Фишер се приведе над масата и дъхайки Кудряшов с миризма на чесън, бързо зашепна:

— Аз тая нощ не спах в къщи. Знам кой е помогнал през август да се скрие пътникът на Антос Едноокия и кой е помогнал на дезертьора Вавилов да избяга. Вавилов е сега матрос при Антос Едноокия.

— Хайде, говори — го подканваше Кудряшов. — Кой е?

— Познаваш ли колониста Мерц?

— Който вчера замина за Херсон ли?

— Същият — кимна Фишер.

— А кой ти каза?

— Неговият ратай Франц Колбер. Франц снощи празнуваше сребърната си сватба. Защо ти не дойде? Не направи

добре... Франц пийна и ми каза цялата истина. Той се бои че ти много ще го накажеш...

Кудряшов се направи на учуден:

— Не може да бъде?!

А в себе си с облекчение помисли: „Юначага е Вавилов — успял е".

— И знаеш ли още какво — продължаваше Фишер, — Мерц взе от мене през август лоста, изтървал бе своя в кладенеца — и вчера аз го помолих да ми го върне. А той ми каза: „Аз и твоя загубих". Сигурно той е убил тогава червеноармееца Самсонов...

— ...Ако Фишер наистина е бил замесен в тая работа, той нямаше да почне да ми разказва всичко това, каква полза би имал от това? — завърши Кудряшов съобщението си на Никитин.

— За да отвлече подозрението от себе си и да спечели доверието ти — му отговори Никитин. — Добре, щом е така. Нека той си мисли, че абсолютно му вярваме. Добре си направил, дето веднага си дошел тук.

3

Преди две седмици преди залез слънце рибарката Олеся Семенчук видя в морето самотна лодка. Седналият на кърмата човек като да бе обезумял: лодката плаваше с борда си към вятъра и вълните я заливаха. Платното се бе откъснало от шкотите и плющеше на вятъра. Като че лодката ей сега ще се обърне!

Вятърът се засилваше и й се искаше по-скоро да си отиде в къщи, но Олеся каза на братчето си Петрус да тръгне за лодката — очевидно е станало нещастие с неизвестния рибар.

Окървавеният, полузамръзнал рибар се оказа съвсем млад момък, не по-голям от Олеся. Той дотолкова бе отслабнал, че не можеше да дигне глава. Олеся понечи да забуксира лодката му, но момъкът я спря:

— Потопи лодката ми, веднага я потопи!...И на никого не казвай за мен...

Пристигнаха в село по тъмно и Олеся се зарадва, че по пътя за в къщи не срещнаха никого.

Разтревожен от тайнствената случка, Петрус възвари вода за чай. Той бе едва единайсетгодишен, но и той живееше край морето и бе слушал много разкази за контрабандисти. Дали не е контрабандист тоя чичко? Да бе предал тоя дявол в милицията!

— Мълчи! — му прошепна Олеся, когато брат й каза за предположението си.

С трепереща ръце девойката превърза момъка — на лявото му рамо имаше страшна рана, — разтърка гърдите и кръста му с терпентин, зави го със завивката, шала и дрехата си, а той лежеше и дълго още тракаше със зъби.

Олеся си мислеше: „Не е злодей непознатият, а нещастник". И когато той пиеше вода, тя го попита:

— Отде си, момко? Как се казваш?

— Потопи ли лодката? — с мъка изхриптя момъкът. — На никого не казвай за мене... Далеч ли е до Одеса?

— До града има четиридесет и две версти.

Момъкът отпусна главата си на възглавницата и повече нищо не каза.

... Изминаха две седмици. Никой от селото не знаеше, че в къщата на рибарката Олеся живее чужд човек, че през всичките тия дни тя го спасяваше от смърт.

Раната почна да заздравява (добре я бе осолила морската вода), но треска хвана болния и краката му се схванаха.

Той често бълнуваше. И като слушаше хрипкавия му шепот, Олеся разбра, че спасеният от нея момък наистина не е лош човек.

Като идваше в съзнание, той тревожно и строго питаше:

— Олеся, какво дрънках?

— Споменавахте някакво Сормово, река Волга — му отговаряше тя.

Но не само това бе разбрала Олеся от несвързаните думи на непознатия. Но защо да тревожи болния!

— Не казвах ли нещо повече? — я разпитваше момъкът. — Ако пак почна да бръщолевя, полей ме с вода...

— Кой си ти? Къде са близките ти? — питаше болния Олеся, приведена над главата му.

Той мълчеше, като че не чуваше, пак бълнуваше, искаше ботушите си, пееше „Млада гвардия". Девойката закриваше с ръка устата му и шепнеше на братчето си:

— Тичай навън и виж дали няма някой под прозореца...

На сутринта на четиринадесетия ден Олеся написа бележка и я изпрати по Петрус в града, в Губчека, а на другата нощ леко се почука на вратата. Олеся излезе в пруста, обади се:

— Кой е?

— Писмо за Олеся Семенчук...

Скоро Олеся и един мъж изнесоха момъка през градините към храсталака, където стоеше бричка с впрегнат кон, сложиха го в нея.

— Благодарим ти, хубавице! — каза мъжът и стисна ръката на Олеся. — Запомни: не си ни виждала.

— Довиждане, Олеся — прошепна момъкът. — Пак ще те видя. От морското дъно ще те извадя.

— Довиждане! — прошепна тя.

Конят се скри в тъмнината, а Олеся все още стоеше до черните рогати храсти. Струваше ѝ се, че освен покойните си родители (те през пролетта бяха убити от бандити), освен единствения си брат Петро тя не е имала никога и никого по-близък, по-мил от тоя болен черноок момък. Нима той само затова се яви, за да изчезне, без да каже името си?...

4

За учудване на Яшка Китайчик часовникарят Борисов му назначи през деня среща в кръчмата на Печеский. Те седнаха до същата масичка до оркестъра, където Яшка имаше печалната паметна среща с Ермаков.

Борисов бе в костюм на пристанищен работник, Китайчик също така бе предпочел да се яви в скромното облекло на работник.

Загледан внимателно към външната врата, Яшка тихо попита:

— Защо дойдохме в тая кръчма? Та нас тук ще ни хванат, като нищо ще ни хванат.

— Вие нищо не разбирате — отговори спокойно Борисов и си наля в чашата бира. — Тук сега е най-безопасното място. На Никитин и през ума му няма да мине, че ние през деня седим на такова място.

Борисов отпи от бирата и хапна риба.

— След провала на Орехов вие трябва да изчезнете от тоя град. Давам ви отпуск за половин година. В Одеса трябва да ви забравят. Антос ще ви закара в Стамбул.

Китайчик си пиеше бирата с равнодушен вид.

— Но затова... — Борисов помълча. — Преди да тръгнете, вие трябва или да унищожите „Валюта", или така да направите, че тя за около две седмици да излезе от строя. Антос не обича да се среща със „Старата костенурка".

— А аз обичам леката работа — иронически процеди Яшка. — Туй все пак е по-лесно, отколкото да хванеш за опашката комета...

— Ако трябва, и комета ще хванете — сухо му отвърна часовникарят.

5

Серафим Ковалчук се бе разтъжил. Може би той просто се бе изморил: такъв живот — нито сън, нито почивка! Скоро ще забравиш и пътя за в къщи. Няма време да изпиеш шишенце с приятели, две думи да размениш.

Тая сутрин, издебнал удобен момент, Серафим направи опит да поговори с Андрей Ермаков, искрено и открито си призна, че му е омръзнало едва ли не по цяло денонощие да се върти със шхуната до крайбрежните скали: „Душата тъгува за истинска работа". Ермаков се ядоса: „Каква истинска работа ти се е дощяла? Водка ли отдавна не си пил?..."

„Грехота ли е да се гаврътне чашка? Пък от глад и умора и две няма да повредят! Само една радост има на „Валюта", че си в морето..."

В такова настроение боцманът се връщаше привечер от финансовия отдел, където получаваше заплатата за командата на шхуната. На улица Канатна някой го извика:

— Сима Картечницата! Здравей, старче!

Ковалчук се обърна. Настигна го Фомин, когото бяха уволнили от „Валюта". „Виж го как се е наконтил франтът му: ново палто си направил, накривил модерно кепе."

— Ти отде се взе?

— Направо от работа! — каза Фомин. — До гроб ще те помня, задето ме нагласи при Албатрос.

— А ти като че не съжаляваш?

— За какво да съжалявам? Имаш ли врат — хамут ще се намери!

— Къде работиш сега? Да не си почнал да крадеш?

— За какъв ме вземаш ти, Сима? Или съм загубил доверието ти? — обиди се Фомин. — Не се шегувай с мен, сега съм отговорен работник — завеждам магазин... А ти как живееш? Не си ли се отучил да пиеш водка? Да се отбием у Печеский. Или си се зарекъл?

— Та аз имам само един час свободно време. А за час нищо не може стана — отговори Ковалчук. Изкушението бе голямо, но сега сърцето не го теглеше към Фомин.

— За един час буре можеш да изпиеш! А ние само малко... И има важна работа. Аз тъкмо се канех да те търся. Отнася се за вас, за чекистите...

Появата на Сима Картечницата в кръчмата на Печеский предизвика възторжено учудване: „Сима Картечницата се е върнал от оня свят!" „Сима, Сима! Ела при нас!"

Оркестър прекъсна валса и засвири песничката:

Ах ти, Сима, Сима, момък славен,
няма да пропадне Сима наш.
Сима в черква теглят със въжето,
а наш Сима водката си знай...

И поласканият Сима пиеше водка, целуваше се с приятелите си — безработни матроси, танцуваше „Яблочко" и около два часа след полунощ, прегърнат с Фомин, едва се измъкна на улицата в градинката, където един срещу друг седяха чугунен лъв и лъвица.

— Сбогом, друже! Аз ще се замъкна на „Валюта".

— „Валюта" не е Малюта, няма да избяга! — разсмя се Фомин. — А забрави ли за работата? За нея още не съм ти разказал — и помъкна Серафим в ресторанта на Робин...

Ковалчук се събуди от това, че плиснаха в лицето му студена вода. Той лежеше на диван в някаква непозната стая. Понечи да скочи, но не можа: здраво въже силно стягаше ръцете и краката му. До масата седяха Яшка Китайчик и Фомин.

Китайчик го гледаше насмешливо, но без злоба. Като прехвърли с език цигарата си от единия ъгъл на устата си в другия, той извади от жилетката си хронометър.

— Четири часа! Боцманът е закъснял за втората вахта. Ах, ах, колко е лошо! Какво ще каже капитан Ермаков?

Китайчик с престорен укор поклати глава и кимна на Фомин:

— Развържи госта... Вие, мили приятелю, буйствувахте, затова, извинете, се наложи да ви лишат от свобода на действие.

Фомин бързо развърза Ковалчук.

За какво ли само не премисли през тия минути Серафим! Достатъчно бе Китайчик да мръдне вежда и — сбогом живот! Да, грош не струва той, тоя живот, щом си позволи да го напоят и отведат като сляпо кученце.

Какъв позор стовари той върху главата си — никога не може го изми! Да можеше да пръсне цялата тая сбирщина, да удуши Китайчик, но де ти: по-скоро самия него ще удушат.

Яшка наля водка от шишето, подаде му чашата:

— Изтрезней, Сима!

Ковалчук взе чашата, изпи я на един дъх, изтри с ръка устните си и се провикна: „Бива я, дявол да я вземе!" А сам все мислеше как да се изскубне от това леговище.

— Герой! — одобрително каза Китайчик и кимна на Фомин: „Измитай се!"

Яшка притвори плътно вратата след Фомин и седна до Сима на дивана.

— Изобщо казано, на мое място нито един порядъчен човек не би се занимавал с тебе. Би ти начупил ребрата още за стария бой, а аз те съжалявам, едно голямо дете си ти! Как можа толкова да се напиеш? Виж на какво си заприличал: къде са военните ти дрехи?

Ковалчук предпазливо слушаше бандита и очакваше някаква примка. Думите на Китайчик го накараха да погледне дрехите си. Олеле, мале! Наместо морски кител и формени панталони на него е някакво изпокъсано сако с къси ръкави, омазани яркооранжеви гащи, а на краката му наместо ботуши някакви скъсани сандали. А де е бушлата му, фуражката, всичките документи и парите?!

— Всичко ли си пропил? Ех, главо глупава! — Китайчик си наля чаша водка и я изпи, без нищо да хапне. — А сега какво ще правиш? Къде ще отидеш? Ще те разстрелят другарите чекисти. Аз няма да те задържам, а те като нищо ще те застрелят.

Преди минута Ковалчук мислеше само за това, как да се измъкне от бандитите и се яви на „Валюта“ с разкаяние, но как да се яви? В такъв вид и майка му ще го изгони от къщи. И главно без нито един документ и без пари. А в кителя му имаше тринайсет милиона! Сега му остава само куршум в челото.

Китайчик се закикоти:

— Ех, ти! Да не си загубил нещо? Сигурно документи.

— Пари! — неволно прошепна Серафим. — Парите за командата.

— Тю-тю! — подсвирна Яшка. — Много ли са?

— Тринайсет...

— Милиона ли?... И туй си го бива! Мога да ти ги дам срещу разписка. — Китайчик свали от пръста си два златни пръстена с рубини. — Ще заложа двата и — ето ти твоите милиони. А на момчетата парите трябва да се върнат, дори непременно. Какъв негодник е Фомин! Сам се натряскал и приятеля си не запазил!

Потресеният Ковалчук мълчеше. Разбира се, Ермаков и Репьов ще решат, че той е пропил държавните пари и е избягал. Лошо!

— Защо мълчиш? Да не са ти отрязали езика? — подигравателно го попита Китайчик. — Искат да спасят глупавата ти глава, а ти се надуваш! Щом е тъй, върви по дяволите и се спасявай, както знаеш! — Яшка почука с пръстените по

чашата. — Не съм се учил в институт за благородни девици, нямам намерение да подарявам пари за черните ти очи. Услуга за услуга, стока за стока: аз ще ти дам пари назаем, чрез момчетата си ще ти намеря документите и дрехите, а ти на мен...

— Защо да се дрънка напразно! — озъби се Ковалчук.— Ще ми върнеш парите и документите? А какво ще кажа на началството? С какво ще оправдая отлъчването си?

— Дребна работа! — усмихна се Китайчик. — Главното е твоята добра воля, другото е моя грижа.

Боцманът изпод вежди погледна Яшка: „Мигар може да се вярва на тоя бандит". Но той говореше с такава увереност, че можеше да се помисли: „А ако и наистина може да се измъкне от бедата?"

— Какво се иска от мен?

— От теб се иска командата на „Старата костенурка" да получи месечен отпуск.

— Аз питам сериозно...

Китайчик леко чукна с пръст боцмана по главата:

— Престанали са винтовете ти да работят! Отгатни гатанката: по какъв случай на цялата команда се дава отпуск?... Не знаеш ли? Отпуск се дава в случай на неотложен капитален ремонт на кораба. Да допуснем, че изведнъж се е счупил моторът... — Китайчик сипа една шепа от намиращата се на масата кутийка с чай и го подаде на боцмана: — Дъвчи го по-дълго време! Няма да миришеш на водка.

Серафим почна да дъвче чая, като мислеше, че единственият начин да се измъкне е да се съгласи макар и привидно с предложението на бандита. Той не подозираше, че в чая е сипано приспивателно.

В шест часа сутринта работниците от завода „Марти" намериха на Военния спусък до Сабанеевия мост един пребит до смърт моряк-граничар. Бушлатът и кителът на моряка бяха на няколко места разрязани с кама, но за щастие камата едва бе закачила тялото. На главата му течеше кръв от разкъсаната рана — от лявото сляпо око до ухото. Морякът бе в безсъзнание.

Аптекарят от аптеката на улица Старостин, където работниците занесоха моряка, го превърза и свести.

Морякът тутакси се хвана за джеба на кителa: „Всичко е в ред!..."

— Раната ви не е опасна — каза аптекарят.—Сполучливо са ви ударили. Костта е назасегната, само кожата са скъсали.

Наскоро в аптеката се втурна задъханият Ермаков.

— Жив ли си, Серафим?!

— На мене какво ми е, всичките пари са тук!... — измърмори Ковалчук.

6

На сутринта „Валюта“ бе изтеглена за капитален ремонт на двигателя.

С големи усилия, както бе и през есента, Ермаков и Ливанов намериха в пристанищните работилници запасни части.

Едновременно с това бе решено да се ремонтира корпусът на шхуната, а също така да се смени такелажът.

— Наплава се нашата „старица“! — шегуваше се Ковалчук, когато получаваше в Рибаксъюза двушкивния блок и въжетата за издигане на тежести.

Командата на шхуната се надяваше за отпуск, всички доста се бяха изморили, но Ермаков издаде заповед за ремонтиране на „Валюта“ със свои сили. Пристанищните работилници можеха да я ремонтират за месец и половина.

Като разпредели работата и остави шхуната на грижите на Репьов, Андрей тръгна за болницата. Вървеше и се вълнуваше: как ли ще го посрещне Катя? Дали я е разбрал правилно Макар Фадеевич? От деня на първото му посещение в болницата бяха изминали почти две седмици. През това време Репьов вече два пъти бе посетил девойката. Той казваше, че Катя се поправя и споменава за Ермаков.

Андрей не знаеше дори с какво да започне разговора си. Ту решаваше: „Ще вляза в стаята и изведнъж ще й кажа, че я обичам още по-силно, отколкото съм я обичал по-рано, че животът ми без нея не е мил“; ту пък, обратното, мислеше да не казва нито дума за чувствата си и само да се извини за миналото; ту се убеждаваше, че в същност той няма за какво да се извинява и следва да се държи така, като че между него и Катя не е имало никакво скарване.

Катя се зарадва, че е дошел Ермаков. Стисна ръката му в своите ръце и дълго, без да мига, го гледаше в очите.

Андрей й каза, че всички — майка му, Макар Фадеевич, Ливанов, Никитин я поздравяват и й пожелават по-скоро да оздравее. Ана Илинична й бе изпратила кукурузени питки и бе поръчала да изяде всичките.

— Толкова ми е омръзнало да лежа — оплака се Катя

— Затова пък ще си починете.

Тя поклати глава:

— Повече ще се уморя. Ето лежа аз и все мисля, мисля. Събудя се нощем и какви ли не мисли нахлуват в главата ми, а главата ми стана глупава: не мога да чета, буквите подскачат, в ушите ми нещо звъни. А ако това остане за цял живот? Сбогом тогава, мое учение! А аз исках да стана лекарка, да лекувам децата. Професор Авдеев ми разказваше, че медицината скоро ще почне да прави чудеса: няма да има нито туберкулоза, нито тифус, нито скарлатина... А как е Макар Фадеевич? Все кашля ли?

— Кашля— отговори Андрей. — Ах, Катюша, Катюша! Защо толкова рискувахте?...

— Бях длъжна да направя това... — отговори тя и се усмихна.

— А сега ти не ми ли се сърдиш?— попита отново Андрей, като й каза както по-рано „ти“.

— Не, Андрей.

— А знаеш ли защо говоря така? Защото те обичам — каза той. — По-силно, отколкото по-рано...

Катя нищо не му отговори, само отново взе ръката му и мълчаливо, със затворени очи, играеше с пръстите му.

Така, без да пуща ръката на Андрей, тя заспа и той седя до леглото й половин, а може би и цял час, боеше се да мръдне и да наруши спокойствието й.

Бялата превръзка на главата на Катя подчертаваше болезнената бледост на лицето й и цялата тя бе толкова крехка, тъничка.

„Мила... Катя... Катюша...“ В сърцето и душата му имаше толкова нежност, светли намерения, големи надежди.

Андрей предпазливо поправи смъкналото се на пода одеяло, погледна за последен път Катя и тихичко излезе от стаята. „Трябва да се отбия при главния лекар.“

Професорът стана да посрещне Ермаков и като приглаждаше побелелите си разрошени коси, му подаде ръка:

— Тесен е, тесен е светът, байно! Не ме ли познахте? А аз още миналия път ви забелязах. Казвам се Авдеев. Евлампий Нестерович Авдеев, впрочем може да ми казвате другарю. Сега всички са другари! Спомняте ли си как спорихме с вас във вагона?... Да, байно!... Но който спомене миналото, окото му да изскочи. А за един моряк окото е най-необходимият орган.

Ермаков си каза името, седна на подадения от професора стол и тъкмо се накани да попита за здравето на Катюша, когато професорът сам каза:

— Обещавам да дигна на крака гражданката Попова в най-добър вид. Можете да не се тревожите...

7

Никитин прие Ермаков и Макар Фадеевич, без да ги кара да чакат реда си, макар че те бяха пристигнали половин час по-рано от определеното им време.

— Ето по какъв повод ви извиках — каза той и подаде на Ермаков и Репьов протокола от разпита на Орехов-Петрюк. — Ето какви са работите! — каза Никитин, след като Ермаков и Репьов прочетоха докрай нагъсто изписаните листове. — Както виждате, птицата е от есеровска порода. Пяла е и по английски, и по американски ноти, а кроткият часовникар Борисов е явен резидент на английското разузнаване. Отдавна работи в Русия, наистина с прекъсване. Като се съди по времето на установяване връзката му с Орехов-Петрюк и откриване на работилницата на Гръцкия пазар, тъкмо него е стоварил Антос Едноокия през месец август до Люстдорф.

Никитин отвори табакерата и изтърси върху вестник малко махорка.

— Андрей Романович, дай ми малко от твоя тютюн.

Ермаков извади тютюнницата си.

— Стигнаха есерите до това положение: работят заедно с бандитите и шпионите!

— Нямало е и какво да стигат: те от рождението си са врагове на народа — намеси се в разговора Репьов.

— Именно — подкрепи го Никитин, като си завиваше „козето краче". — А с фалшиви документи Чириков е снабдил тоя тип в Ростов.

— А каква полза биха имали, ако бе потънала „Волга"? — го попита Андрей.

— Дори много голяма полза: „Волга" е докарала машини — това е първо, пристанището би се задръстило за дълго време — това е второ. А и самият параход не е дреболия. При това борисовци, петрюки-орехови, антоси и китайчици не вилнеят само в Одеса. А врагове на Съветската република колкото искаш. Смогвай само да ги откриваш! Нямаме време за спане. Не бива да спим! Заспиш ли, ще те изпреварят, а изпреварят ли те, ще те налапат! Те искат Съветската република повече да не се засилва. Мислят си за нова интервенция.

Мечтаят за нея, готвят се. Помисли си само от какво се лишиха у нас, в Русия, английските капиталисти, разните там нобили и детердинги. Английските буржоа насън виждат Баку — така и пишат във вестниците си, не се стесняват. „Ако — казват — петролът е кралица, то Баку е нейният трон."

— Ще видят тоя трон, когато си видят ушите — каза Ермаков.

— И аз така мисля — каза Никитин. — Всички ние сме уверени в това, а английските, френски и американски капиталисти мечтаят... Знаете ли кого са изпратили у нас американците начело на своята АРА? Мистер Уайт, личен приятел на Хувър, а Хувър преди Октомврийската революция е имал в Русия акции от единайсет петролни компании. Ето я помощта за гладуващите! Не току-така Владимир Илич казваше, че на всеки долар има кал и следи от кръв. Ние вежливо предложихме на Уайт срочно да привърши работите си и да се пръждосва в Америка — стига му, доста шпионира, има достатъчно улики, едва не го хванахме на местопрестъплението. Той дори не се опита да спори, гузен е! — Никитин се замисли. — Такива са работите... Хванахме Орехов-Петрюк и есеровската му банда, а очевидно повече работа ще имаме с техния английски господар. Тоя Борисов, като се съди по всичко, е първокласен шпионин. Разстлал е мрежата си от Одеса до Крим. Вчера са арестували негови агенти в Севастопол...

— Не току-тъй го е изпратил тук Сидней Рейли — каза Репьов.

— Да, вярно е, че не току-тъй — съгласи се Никитин и се обърна към Ермаков с неочакван въпрос: — Колко време още ще продължат лунните нощи?

— Утре е последната — отговори Ермаков.

— Знаят ли всички за ремонта на „Валюта"?

— В пристанището сигурно всички знаят.

— Щом знаят в пристанището, значи знае цяла Одеса — усмихна се Никитин. Безжичен телеграф! А как са твоите албатроси, научиха ли се по-бързо да манипулират със шкотите и фалите?

— Смятам, че да.

— Вярно е! — потвърди Репьов. — Измъчи той командата с обученията с платната.

— Аз щях да съм най-щастливият човек, ако ме измъчваха само с платна — разсмя се Никитин. — Я елате по-насам.

Ермаков и Репьов се наведоха над масата, където бе разстлана картата на Одеския район.

Никитин се въоръжи с мо́лив.

— Аз смятам, че ако тоя англичанин Борисов — засега така ще го наричаме — се кани да напуща Одеса, а след провала на групата на Орехов-Петрюк за него е опасно да гостува у нас, — то преди да настъпят тъмните нощи, той няма да рискува да бяга по морето: ще се бои от бреговите постове.

— А с влак или през Днестър? — го попита Ермаков.

— Не е изключено да се опита, но за влака и за Днестър няма да говорим с вас. Засега нас ни интересува морето, затова трябва да се реши къде е по-добре да се държи приготвена нашата „Стара костенурка" „Валюта". Нали не се сърдиш, дето я нарекох така? — усмихна се Никитин на Ермаков. — Добре е, че не се сърдиш. Ние дори имаме полза от нейния прякор: нека антосите си мислят, че тя е костенурка. Борисов, разбира се, ако той се реши да бяга по море, ще се възползува от услугите на Антос: имаме точни сведения, че Антос работи под негово началство.

Раздаде се рязък телефонен звън.

Никитин дигна слушалката:

— Слушам... Да. Виждаш ли, че излязох прав. В Херсон той не се е и явявал. Да, разбрах те, отлично те разбрах, разбрах всичките ти намеци... Сега внимавай!... Ще ти изпратя помощ.. Репьов ще дойде... Още утре ще пристигне, чакай го... Остани си със здраве!...

— Къде ще те праща? — шепнешком попита Андрей Репьов.

— Не знам — дигна рамене Макар Фадеевич.

— Всичко върви добре! — каза Никитин и отново се наведе над картата. Помълча секунда и се уточни: — Засега всичко върви нормално.

— Че как така, другарю председател — недоволно каза Ермаков. — Макар Фадеевич ми е нужен на „Валюта".

— Боже, боже, какво чувам! — разсмя се Никитин. — А отдавна ли бе, когато казваше, че самичък можеш да се справиш на „Валюта"? Значи окончателно сте се разбрали. Добре, добре! — и вече сериозно добави: — Извинявай, Андрей Романович, но ще се наложи да ви разделя за един-два деня. Хората ни са малко, малко ни са хората. Обещаха в губкома да дадат десетина души, но и досега ги няма... Та къде е по-добре да се държи нашата „Стара костенурка"?

В целия облик на Никитин имаше сега толкова твърдост и увереност в силите му, че Андрей не можеше да не се възхищава от него. Като срещна за пръв път тоя човек, Ермаков се настрои против него. Колко можеше да се излъже, като

повярва на първото си впечатление! И Репьов съвсем не е сух и не таи в себе си нищо лошо, а е честен, смел другар.

— Така че какво ще кажеш, капитане? — загрижено каза Никитин. — Къде ще настаним нашата шхуна? Имаш думата.

Андрей внимателно се вгледа в картата на морския участък. През четиримесечното непрекъснато плаване той бе проучил тук всяка плитчина, всеки риф и минните полета, и променливите течения.

— Аз бих ги чакал тук — той посочи с пръст Болшой Фонтан.

— Защо?

— Туй е централното място за излизане от Одеския залив. Отдето и да се получат сведения за Антос, навсякъде можеш да се опиташ да го настигнеш.

— А аз бих го очаквал на Малий Фонтан — каза Репьов. — До Малий Фонтан има изходи от катакомбите. А в показанията на Орехов се говори за среща с англичанина в катакомбите. Изглежда че англичанинът познава катакомбите, а Яшка Китайчик в тях е като у дома си.

— Резонно—потвърди Никитин.—Но аз смятам, че Борисов може да се опита да избяга от рибарското селище на Тринадесета станция. Ей тук — Никитин нарисува върху картата кръгче. — Имам основание да твърдя, че артелчикът Тургайцев — познавате ли го? — също е свързан с Антос. Преди около три седмици Тургайцев е пренасял някого от брега при Антос.

Толкоз повече моят вариант е по-добър: ще хвана Антос на излизане от залива — подхвърли Ермаков.

— А как да ти съобщим? — навъси се Никитин. — Зер нямаш радиостанция.

— Ракети ще намерим — подсказа Репьов.

— С един ум е добре, с три още по-добре! — Никитин се облегна на облегалото на стола. — Следователно така и решаваме. Сега вашата задача е: по всякакви начини да разпространявате слуха, че „Валюта“ ще излезе от ремонта не по-рано от един месец; продължавайте ремонта: боядисвайте, режете, рендосвайте, но . . . всяка секунда бъдете готови да дигнете котва.

— Слушам, всяка секунда ще бъда готов да дигна котва! — отговори Ермаков.

Едва сега той напълно оцени плана на Никитин. Колко хубаво всичко бе обмислено! . . .

Когато Серафим Ковалчук си призна, че никой не го е нападал, а така, само за да измамят другите, са го надраскали

и чистосърдечно разказа как всичко е станало в действителност, Ермаков побесня. Без да се замисля за последствията, той извади пистолета:

— Ах ти, предатал!...

— Стреляй, Албатрос, стреляй! Туй ми се пада на мен, мерзавеца! — покорно се съгласи боцманът.

Може би Ермаков наистина би застрелял Ковалчук, ако в каютата не бе слязъл Репьов, който бе чул вика.

— За какво шумим? — попита той спокойно. — Проверяване на оръжието ли?

Андрей захвърли пистолета на масата:

— Вземи го, че иначе ще ликвидирам тая медуза.

Той дори не можеше да гледа Сима Картечницата. Мускулите на лицето му играеха.

Макар Фадеевич взе пистолета от масата, сложи го в кобура на Ермаков.

— Знаеш ли какво е направил той, подлецът? — започна Андрей. — Едва не ни е продал на Китайчик за шише водка...

— Не съм дори и помислял ... — понечи да се оправдава боцманът.

— Мълчи! — му викна Ермаков.

— А ние все пак може би ще го изслушаме — закопчавайки кобура, каза Макар Фадеевич.

Като изслуша откровената изповед на Ковалчук, Репьов изведнъж съобрази, че зад предложението на Китайчик се крие някакъв коварен замисъл и настоя и тримата незабавно да тръгнат за Губчека.

Никитин, без да ги прекъсва, изслуша Ермаков и боцмана и като че дори се зарадва на цялата тая история.

Андрей не повярва на ушите си, като чу заключението на председателя:

— Вие, Ковалчук, си вървете на шхуната и никой да не чуе за станалото с Китайчик. А ако срещнете същия тоя Фомин или Яшка и те ви питат чрез трети лица как вървят работите, кажете им, че всичко е наред: моторът значи е счупен ...

Боцманът си излезе, без да усеща краката си от щастие: „Повярва ми председателят, повярва ..."

— Чудак си ти! — обърна се тогава Никитин към Ермаков. — Как може да се изпусне такъв случай? С пръст не закачай Ковалчук — и без туй е преживял не по-малко от тебе. Зер той по натура е честен, живота си ще пожертвува, а вината си ще изкупи. Всичко трябва да се направи така, както очаква Китайчик. Разбира се, не сериозно. Нека другарят Ли-

ванов си дава вид, че моторът е счупен. Ясна ли е за тебе тая география?...

Не едва днес, след като изслуша плана на председателя, Андрей окончателно разбра тая „география".

Никитин обясни всички подробности на предстоящата операция и пожела на командира на „Валюта" и помощника му пълен успех.

— Другарю председател — смутено каза Ермаков, — имам към вас и към другаря Репьов една молба.

— И към двама ни ли?

— Към двама ви...

— Защо мълчиш? Казвай. Ще я уважим, щом е по силите ни.

— Искам да вляза в партията. Моля ви за препоръка.

— В партията ли? — като се спогледаха бързо с Репьов го попита Никитин. — Не е лошо. Правилно си решил! Лично аз ще ти дам, а ти, Макар Фадеевич?

— С удоволствие — отговори Репьов. — Отдавна би трябвало Андрей Романович да влезе в партията.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

I

Като изпрати Ермаков и Репьов, Никитин изслуша доклад на транспортния отдел и заедно със секретаря на губернската комисия за борба с детската безпризорност и представителя на губкома на комсомола обсъди как да се организира трудова комуна за малолетни престъпници, къде да се намерят за тях съдове, бельо, стругове, продукти и пр.

С настъпването на студовете безпризорните се бяха насочили от централните райони на републиката към юг и Феликс Едмундович Дзержински най-строго бе заповядал всички те да се съберат и да се научат на трудов живот.

Никитин остана най-сетне самичък и дълго се разхожда из кабинета си. Навикът да измерва с крачки пода той бе придобил още в затвора. Когато вървиш, някак си по-добре се мисли, пък и не може по цял ден да седиш на едно място, трябва да се поразтъпче човек.

Бе вече късна нощ. В прозорците шибаше дъжд, в комина на камината досадно виеше вятърът, някъде в долния етаж заглушено тракаше пишеща машина.

„Ама че запушихме стаята!“ Никитин се покачи на прозореца, дигна пердето, отвори едното прозорче и дълбоко пое въздух.

Не малко би се учудил някой от чекистите, ако бе влязъл в тоя момент в кабинета: председателят на Губчека бе застанал на корниза на прозореца и гледаше в непрогледната тъма.

Там в тъмнината е паркът, морето, а Никитин нито веднъж през цялата година не бе се разхождал из алеите на тоя парк и не бе се къпал. А казват, че в морето по-лесно се плува, отколкото в реката: водата е солена и затова по-плътна.

Секретарят на губкома го кани веднъж през лятото на плажа в Аркадия, но самият той не можа да отиде. Добре е поне, че помислиха за почивка.

Студеният вятър и дъждовните капки приятно освежиха лицето му и Никитин си спомни семейството си, своите Танечка и Оленка, които живееха с Надя в студения гладен и толкова далечен Петроград. Колко е жалко, че децата растат без неговото бащинско внимание и всичките грижи за възпитанието им са легнали върху плещите на Надя. А и самата тя не може да отделя много време за възпитанието на щерките. В последното си писмо тя пишеше, че райкомът на партията я е назначил за завеждащ женския отдел, работа важна, много интересна, но в къщи се връщаш едва късно вечерта. Осемгодишната Танечка сама приготвя вечерята и слага малката си сестричка да спи...

Дълго ли още ще трябва да живее отделно от семейството си? В същност от деванайсетте години след женитбата им той е бил в къщи не повече от три години, и то с прекъсвания. Почти веднага се наложи да мине в нелегалност, щом влезе в партията в „Путиловец“ в Петроград. Сетне арестуването, заточение в Нарим, бягството през тайгата и блатата и отново в нелегалност в Иваново и Нижни Новгород, арестуване, отново затвор до самата седемнайсета година, до революцията.

Животът бе тежък, но друг той не би пожелал. Ако бяха му казали: „Никитин, почни живота си отначало“, той би отговорил като Дзержински: „Аз по същия начин искам да го преживея...“

Радостта и щастието му се заключаваше в борбата за революцията. Да, и радостта, и щастието!...

„Хайде стига! Ето че си починахме!“ Никитин затвори прозорчето и скочи на пода. Запуши, седна до масата и почна да пише поредния информационен бюлетин за Харков.

Дали ще дойде скоро дългоочакваният час, когато ще може да съобщи: „Днес е завършена ликвидацията на шпионско-диверсантската организация, оглавявана от ..."

Засега дори не се знае кое е истинското име на англичанина-часовникар.

Никитин чувствуваше никакво повишено нервно напрежение и някаква неясна тревога. Дали всичко е предвидил той сега? Дали всичко е подготвено за нови възможни случайности и изненади, които не е възможно точно да се предвидят? Дали ще му се удаде тоя път навреме да натисне всички лостове и най-сетне да хване хитрия и умен враг? Именно той е изпратеният от Сидней Рейли. Сигурно е той.

Най-малко мислеше той за удовлетворяване на самолюбието си. Никитин не очакваше да го похвалят в Москва или Харков. Пък и собствено казано, за какво да го хвалят? Чеката за това е и създадена, за да се бори с враговете на революцията и никаква особена заслуга не е да се разкрие един заговор, а е кръвно задължение на чекиста.

Друго нещо го вълнуваше: всеки излишен ден на продължилата се борба може да нанесе загуба на Съветската република, всеки час можеше да струва нови тежки жертви за трудовия народ ... Колко чудесен е нашият народ! Борбата би била сто пъти по-трудна, ако десетки и стотици хора — работници, служещи, селяни — не помагаха на Чеката.

Тия хора не искаха за награда нито пари, нито хляб, те не мислеха за слава, не подозираха, че техните постъпки понякога са равносилни на подвиг. Те виждаха в това свой дълг.

Никой не бе карал Катя Попова да рискува живота си, никой не бе обещавал злато на Олеся Семенчук за спасяването на Изакин. Боцманът Ковалчук извърши тежка простъпка, но победи страха си и се предаде на съда на Чеката.

Нима могат нашите врагове да намерят такива помощници? Никога! Само користта, класовата омраза или страхът могат да им дадат помощници.

Никитин мислеше така, но не се самооблъщаваше и не се надяваше на лек успех. Той отлично разбираше, че пред него има още много трудности и като съпоставяше всички данни и факти, той си представяше, че сигурно сега съпоставят фактите и събират силите си Рейли и неговият агент — часовникарят Борисов и другите, непознати още врагове. Тия врагове са много, срещу тях не на живот, а на смърт се бият и Лунин в Киевската Губчека, и Андреев в Ярославл, и Гвоздев в Нижни Новгород, и самият Дзержински в Москва ...

Никитин обичаше да пише бюлетини. Обобщаваше извършеното, още веднъж обмисляше всичко и често, отместил листа, записваше в бележника си нова задача за самия себе си, нови, току-що дошли в главата му мисли.

През време на последния разпит Орехов-Петрюк се изтърва и каза, че в Одеса наскоро е идвал белогвардейски полковник, някой си Коновалец. От името на избягалия с немците гетман Скоропадский той съветвал есерите да установят потесни връзки с националистите. Есерите уж се били отказали от предложението на Коновалец. И изведнъж тъкмо сега Никитин си помисли: Коновалец действува под диктовката на немското разузнаване; немците, както и англичаните също залагат карта на буржоазните националисти, карта с далечен прицел... Те явно обединяват усилията си.

Никитин сложи точка и предаде бюлетина на секретаря. Сега да може да си полегне и да поспи два-три часа. Но дневният план още не е изпълнен. Трябва един час да се позанимае с английски език, а на сутринта да посети Николай Ивакин. Той се намираше в тайна квартира на десетина версти от Одеса. Не дай боже, ако Тургайцев се научи, че разстреляният Семьон Остапчук е жив. Дори в Губчека никой друг освен председателя не знаеше къде се намира Николай.

Никитин взе дебелия речник и си измърмора: „Тъкмо ми дойде на ум!“ Взе бележника си и записа: „Да се запита Ермаков как вървят заниманията му по немски...“

2

Рано на сутринта Никитин се обади по телефона в Люстдорф:

— Кудряшов ли е? Здравей! Пристигнаха ли отпускарите?... Отлично! Гласите ли се да се повеселите?... Правилно! Телефонистката, защо ме прекъсвате?... Голубинна станция ли е? Свържете ме... На телефона е Никитин... Отде прелетя?...

След няколко минути, като разглеждаше донесения от Чумак лист, изписан с дребен неразбран почерк, Никитин измърмора:

— Нищо не мога да разбера... Ти, Чумак, познаваш ли почерка на началника на поста на остров Тендра?

— На другаря Горбан ли? — попита Чумак и се наведе до него. — Туй не е неговият почерк. Някой друг го е писал.

— И очевидно с лява ръка! — Никитин поднесе писмото до настолната лампа. — Охо! Работата е лоша...

— Подписал е Вавилов — загледан през рамото на председателя, прочете Чумак.

— Свържи ме сега с Ермаков.

Чумак завъртя дръжката на полевия телефон:

— Дайте ми „Валюта“!... На телефона е Ермаков, другарю председател!

Никитин взе слушалката:

— Ермаков ли е?... На телефона е Никитин. Заповядай на боцмана да се приготви за срочно излизане в морето и приемане на товар... Продукти, обмундироване... Ще ги докарат след половин час. И му заповядай да се запаси с прясна вода... Към седем бурета... Ти тръгвай веднага към мен. Пращам за теб автомобила!... Бързо!...

Никитин сложи слушалката, отново взе и препрочете писмото. „Оправда доверието Вавилов!...“

„Защо пък сега на Тендра? — чудеше се Ермаков, като се качваше по стълбата в Губчека. — Времето е неподходящо за рейс. Много неподходящо!...“

— Ето какво, Андрей Романович — го посрещна Никитин, — дигайте котва, веднага щом натоварите. Трябва да се закара всичко на Тендра. Ето прочети. — Той подаде на Ермаков писмото на Вавилов.

— Сериозна история!... Кой е той, същият оня Вавилов, който избяга от Кудряшов ли? — заинтересува се Ермаков, след като с усилие разчете бележката.

— Същият. А ти на какво се чудиш? Ние го изпратихме в секретна командировка... Действувай. Довечера „Валюта“ трябва да се върне на мястото си...

Ермаков погледна барометъра. Никога още през всичките четири месеца барометърът не бе падал толкова ниско.

— Да, Андрей Романович — каза Никитин вече с друг тон: — Аз наредих да се премести Катя Попова от болницата у вас. Нали нямаш нищо против? Тя скучаеше в болницата, а вече е на оздравяване...

Една непозната старица спря Ермаков до входа на Губчека:

— Кажете ми, моля ви се, вие ли сте командир на моя Макар? Моят син е Макар Репьов.

Андрей бе поразен от нейните добри кафяви очи. Колко прилича на нея Макар Фадеевич!

— Вие бихте ли могли да ми разкажете как е той там във вашето море?... А на него кажете, че ние всички сме здрави, а Леночка и Светик издържаха изпита.

Ермаков бързаше и нямаше време да слуша разприказвалата се старица. Излиза че Репьов има деца! Макар нито веднъж не бе говорил за това.

— И предайте му, моля ви се, ей тия банички, които той обича, от картофи. Нали няма да ви затрудни това?

— С удоволствие, непременно ще му ги дам. А вие кажете на съпругата на другаря Репьов, че той скоро ще си дойде в къщи.

Старицата втренчено загледа Ермаков:

— Вие не знаете ли? Нея я няма, нашата Соничка, англичаните я разстреляха.

3

Като чу за предстоящия рейс за Тендра, Ковалчук провери здравината на платната и въжетата. Не обичаше той да отива в бурно време към острова, извоювал си сред черноморските моряци мрачната слава на „гробница на корабите".

Тендра се наричаше една тясна пясъчна ивица, осеяна с раковини и проточила се в морето от запад на изток на цели трийсет мили. Най-широката й част не надминаваше две версти, а на някои участъци през време на буря вълните се прехвърляха от едната страна на острова на другата.

През пролетта рибари идваха на Тендра на лов за кефали и скумрия. А през зимата освен тримата надзиратели на маяка и десет граничари в острова обитаваха само зайци и лисици.

Преди около дванайсет години някой бе посадил в западната част на Тендра три сребристи тополи. Те бяха пораснали и бяха единственото украшение на пустинния къс, захвърлен в откритото море.

От декември, а понякога и от ноември — в зависимост от времето, — до края на зимата Тендра бе фактически отрязана от материка. Свирепите осем и десетбалови щорми, бързите променливи течения, предателските плитчини не даваха възможност да се доближи до острова нито един параход, затова продоволствието, прясната вода и горивото се нагласяваха за половин година. „Валюта" само преди месец бе закарала на Тендра зимно облекло, продоволствие, въглища и вода и Ковалчук не можеше да разбере къде се е дянало всичко това.

Метеорологическата станция предсказваше, че през нощта щормът ще стигне седем-осем бала. Почваше се времето на зимните бури, бушуващи по двайсетина дни наред. Не токутака от снощи валеше сняг. Току-виж, че се застудило.

Едва след излизането в морето Ермаков разказа на командата какво е станало на Тендра. Миналата нощ до острова е пристигнала фелюгата на Антос Еднооκия. Контрабандистите нападнали поста и обстрелвали граничарите с картечница.

Началникът на поста Горбан и трима бойци са убити. Складът с продоволствие и обмундироване и самият пост са изгорени. Граничарите отстъпили в маяка. И ако „Валюта" не закара товара си, всички на острова ще загинат от глад.

— Прилетял е гълъб от Тендра и е донесъл писмо за комисаря — обясни Ермаков на боцмана.

Командирът нямаше право да съобщава какво още пишеше Вавилов, а в края на писмото се казваше:

„Тая нощ Антос отива у Тургайцев за някакъв пътник."

Беше неизвестно как е научил това Вавилов...

Вместо за обикновените при попътен вятър три часа „Валюта" стигна до Тендра за четири часа.

Напълно обяснимо бе, че Антос отдавна се бе оттеглил от острова. Старшината на поста съобщи, че Еднооκия се е опитал да атакува маяка, но не можал нищо да направи и избягал с идването на щорма.

— Заповядано е да вземем на шхуната червеноармееца Вавилов — каза на старшината Ковалчук.

— Те го убиха. Той избяга от тях, но те пратиха подире му три куршума. Написа бележката и свърши сиромахът...

За пет рейса лодката благополучно стовари на брега сандъците и чувалите с продоволствие, дрехите и буретата с прясна вода.

Ковалчук седеше на румпела, четирима червенофлотци силно гребяха. Когато висока вълна отнасяше лодката към плитчина, боцманът командуваше:

— Пази веслата!

Граничарите хващаха лодката за борда и я измъкваха от гъстата студена вода.

— Приемай захар! — им викаше Ковалчук. — Да не подсладиш морето!

Измокрените, вкочанясали хора тичешком измъкваха скъпоценния товар по-надалеч от водата.

— Сутринта бе минус осем — извика старшината на поста, — нощес очакваме десет!

— Бързай! — ги подканваше Ковалчук, като поглеждаше тревожно потъмняващия хоризонт.

През време на разтоварването щормът стигна шест бала. Вятърът се усилваше с всяка минута. Вълните и облаците от пръски постоянно закриваха ниския остров.

Когато лодката се върна, „Валюта“ дигна котва и напусна Тендра със зарифени платна. Ермаков бързаше да стигне до вечерта в Одеса.

4

Върховете на заобикалящите къщата млади тополи се полюляваха, голите клони се удряха един друг, вятърът тънко свиреше в решетъчната ограда, портичката потреперваше и потракваше с мандалото си, на покрива ветропоказателят се въртеше като пумпал.

Приливът шумеше толкова силно, като че морето се бе покачило на скалата, бе заляло лозето и вълните се удряха до самия обор.

Върху замръзналата земя косо се сипеше сняг.

Трима души с пушки наближиха градината откъм морския бряг, разделиха се: единият остана на ъгъла, вторият — към средата на градинската ограда, третият — до водещата за морето портичка.

Други трима се разположиха в тясната уличка, преграждаща градината откъм западната страна, двамина предпазливо се промъкнаха в лозето, долепено от изток до градината.

Когато по такъв начин къщата и градината бяха обкръжени, Кудряшов и спътниците му се изкачиха на верандата и началникът на поста лекичко почука на вратата.

Никой не му отговори. Тогава той почука по-настойчиво. Няколко минути хората стояха мълчаливо, някой, за да се стопли, потропваше с крака.

Тъжно-досадно пееше ветропоказателят на покрива.

— Спи, няма защо да го будим, да се връщаме — раздаде се в тъмнината нечий баритон.

— Ще се събуди! — Кудряшов отново почна да чука.

Зад вратата се чу тътрене на нощни пантофи.

— Свои, свои, Карл Иванович! Защо толкоз дълбоко си заспал?

— Айн секунд!

— Очиствай си краката, не внасяй кал в къщи — шеговито викна Кудряшов на приятелите си и пръв влезе в пруста, осветен от газената лампа, която държеше Фишер.

— Приемай гости, Карл Иванович, извинявай, дето довтасахме. Пристигнаха приятели от Одеса, от „Валюта“. Шхуната им се ремонтира и те пристигнаха. Искаме да се повеселим. Ще ни нагостиш ли?

Фьодор съблече шинела си, отърси от снега островърхия си шлем и покани другарите си:

— Тук си закачайте дрехите, момчета.

Карл Иванович сложи лампата на масата, запаса халата си и прозявайки се, гледаше късните си гости.

Заедно с Кудряшов влязоха пет-шест души: трима смутено се спряха на прага, оглеждайки стаята, останалите старателно си изтриваха в пруста ботушите.

— Ама че студ, като на Северния полюс! — каза Кудряшов и се спря пред висещото на стената огледало, приглаждайки с ръце къдравата си коса.

В огледалото се отразяваше цялата стая, изпълнена със стари мебели, семейни фотографии в черни украсени рамчици, голям часовник с кукувица, разтворената към тъмната спалня врата.

— Запознайте се, момчета, туй е председателят на нашия селски съвет, другарят Фишер, Карл Иванович, мой добър приятел.

— Много хубаво, гут Твоите приятели са и мои приятели. Моля да почакате. Зетцен зи зих, седнете! Ще пием ново вино — усмихна се Фишер.

— Ти много-много не се безпокой, Карл Иванович! — приятелски му каза Кудряшов. — Ядене имаме, а ето че е неудобно да искаш вино от някой друг освен от тебе.

Фишер излезе през кухнята във втория пруст, а гостите се разположиха около застланата със сукнена покривка маса.

— Какво е туй, всичките близки на стопанина ли са? — високо попита някой, посочвайки снимките.

— Неговите близки са много, а живее сам-самичък. Децата му са заминали за Сарепта, жена му умря от тифус — също така високо отговори Кудряшов, оглеждайки стаята.

У Фишер явно нямаше никой. Предположението му не се оправда: очевидно пристигналият при него привечер непознат човек — за неговата поява бе съобщил наблюдаващият къщата на Фишер боец — е успял да замине незабелязано. „Изпуснахме го!“ — с досада си помисли Кудряшов.

Скоро Фишер се върна с вино. Компанията веднага се оживи, сложиха на масата донесените от тях закуски.

Първата наздравица, както му е редът, бе произнесена за стопанина, втората за това по-дълго време да се ремонтира „Валюта“ — кой желае да плава в проклетото бурно време!...

Към два часа през нощта граничарите се сбогуваха с гостоприемния стопанин и с песни напуснаха къщата.

— Какво ново има, другарю началник? — тихо попита Фишер Кудряшов, задържал го на вратата. — Намерихте ли Мерц в Херсон?

Кудряшов махна с ръка:

— Туй не е моя грижа. Благодаря ти, бъди здрав, лека нощ!...

— Приятни сънища!...

Фишер заключи вратата, върна се в стаята, вслуша се в отдалечаващите се гласове, отмести края на плетеното килимче, дигна открилия се в пода капак, застана на колене и шепнешком по немски каза:

— Отидоха си! Можете да излезете...

От дупката излезе часовникарят Борисов. Фишер понечи да затвори капака.

— Не го затваряйте! — го спря англичанинът на чист немски език. — Тия пияници могат да се върнат... Доверява ли ви Кудряшов?...

— Надявам се, че да.

— Извинете ме, бароне, но в нашата работа не бива да живеем с илюзии и надежди. Уверен ли сте вие в това?

— Та вие чухте, сър...

— Сър Робинс — му подсказа англичанинът. — Сега аз мога да ви кажа истинското си име.

— Вие чухте, сър Робинс, тоя Кудряшов винаги се съветва с мен, идва ми на гости...

— Много добре... По-лесно ще работите, ако по-често пиете вино с тоя чекист... Аз заминавам... Да, аз трябва да замина — отговори Робинс на мълчаливия въпрос на Фишер. — Благодаря ви за всичко, което сторихте за нашето общо дело.

Часовникарят седна на стола, с погнуса отмести от края чиниите.

— Вашата честна работа ще бъде отбелязана. Аз, Стафорд Робинс, ви обещавам, че шефът на германското разузнаване, господин Николай, не по-късно от две седмици ще бъде информиран най-подробно за оная помощ, която вие ни оказахте. Възможно е ние с вас да се срещнем и може би още преди войната с Русия. Да, аз съм уверен, че грешката на историята няма да се повтори и в бъдещата война нашите страни няма да бъдат противници, а бойни приятели. Сега ние имаме един общ противник — болшевизма. Ние ще унищожим Съветите и ще си разделим тия обширни земи, населени с варвари. И аз се надявам — Робинс се усмихна, — аз се надявам, че не е далеч часът, когато барон Пфефер — мога ли да ви нарека така насаме? — ще получи във владе-

ние обширни земи там, където той с такава храброст изпълнява сега своя дълг като представител на западната цивилизация... Няма ли да бъдете любезен да ме почерпите чаша вино? Бих искал на раздяла да пия с вас по чаша „алигате".

Пфефер извади от бюфета чисти чаши и ги напълни с вино.

— Благодаря!... За вашето щастие, бароне! За нашите общи приятели — генерал Макс Хофман и Сидней Джордж Рейли!

Робинс тържествено дигна чашата и я изпразни на малки глътки.

— Вашият Люстдорф, бароне, е райско местенце и ние с Рейли непременно ще ви дойдем на гости по време на гроздобера.

— Ще се радвам да ви посрещна — му отговори Пфефер.— Надявам се, че тогава ще дойде и генералът.

— Той е много мъдър човек.

Робинс се оживи и погледна часовника.

— Само в главата на един мъдрец можа да се роди забележителният план за кръстоносен поход срещу болшевизма: Англия, Франция, Германия и Италия ще пометат червената зараза.

— Вие вярвате ли в реалността на тоя съюз? — попита Пфефер.

— Ако аз не вярвах, ако в него не вярваше и вашият шеф, полковник Николай, и Уинстън Чърчил, тогава ние не бихме седели тук заедно. Както казва Рейли, това е толкова необходимо, че трябва да стане... В името на това ние с вас отиваме на подвиг. И моят съвет към вас, бароне, само съвет: създавайте законспирирани групи от верни хора във всички ваши колонии в Одеска губерния. Старайте се да проникнете във всички звена на съветския апарат и още повече да спечелите доверието на болшевиките. Това е ключ за победата, ключ за вашите бъдещи владения... и засега не предприемайте никакви активни действия. Никакви!...

Като излязоха от къщата на Фишер, приятелите на Кудряшов, пеейки високо, стигнаха до уличката. Спряха се.

— Ще чакаме другаря Репьов — прошепна Кудряшов. — При случай — грабвайте ги без шум и веднага в колата. Сега по местата си.

Снегът валеше на гъсти парцали и от него улицата стана по-светла. Скорошните гости се върнаха обратно до тъмната къщичка, заобиколиха я от всички страни. Кудряшов застана до верандата зад тополата. „Дали не сме сгрешили и на-

празно не измислихме цялото това представление?... Как ще се измъкне Репьов?..."

А Макар Фадеевич лежеше в това време под кревата в стаята на немеца със стиснат в ръката наган и за да чува по-добре, предпазливо се издигна на лакти и долепи ухо до провисналото от кревата одеяло.

Всичко стана, както бе намислил Никитин: докато немецът ходи за вино, Репьов, който бе останал нарочно в пруста заедно с двама другари, бързо се вмъкна в стаята и се скри под кревата.

Ето кога му дотрябва познаването на чужди езици! Наистина англичанинът и немецът говореха много тихо и Макар Фадеевич не всичко разбираше, но от откъслечните фрази му стана ясна картината на вражеския план. Тоя път вече няма да се измъкнат. За това заслужаваше да пролежи под кревата не само два часа.

— Време е! — Робинс отново погледна часовника с кукувицата.

Пфефер обу високи ботуши, кожена дреха, кепе, извади от шкафа и даде на Робинс ватена куртка, шапка и ръкавици.

— Изгасете лампата — прошепна Робинс.

Репьов не очакваше това, но начаса се успокои: нека излизат, Кудряшов ги чака. Разговорът на англичанина с немеца напълно ги разобличи, при разпита няма да се отрекат...

Капакът глухо хлопна и настъпи тишина. Вратата дори не изскърца.

Репьов полежа една секунда и изведнъж всичко разбра: „Те имат подземен ход!"

Той стремително излезе изпод кревата, светна с джебното си фенерче Стаята бе празна. Хвана халката на капака, но той не се поддаде: бе залостен отвътре.

6

Докато Репьов изтича навън, докато те с Кудряшов се върнаха в къщи, отвориха капака и стигнаха по подземния ход до дола зад лозето, Робинс и Пфефер успяха да избягат. Макар Фадеевич освети земята с фенерчето си и откри на снега следи от подкови.

Кудряшов и четирима бойци оседлаха конете и се втурнаха по следите; но те едва ли ще стигнат враговете — първо, тъмно е и мъчно е да се открият следите, второ, загубени са най-малко петнадесет минути.

Като изслуша по телефона всички тия неприятни новини, Никитин заповяда на Репьов незабавно да тръгне за Болшой Фонтан, където с настъпването на тъмнината дежуреше „Валюта", и да чака там по-нататъшни нареждания.

Репьов му каза, че часовникарят — сега се изясни и неговото име, Робинс — е говорил за предстоящата си среща с Яшка Китайчик. Вероятно англичанинът има намерение днес да избяга. Отде и как? Той може да се опита да се прехвърли през Днестър в Румъния — нареждането да се засили охраната на границата по брега на реката е било дадено още вчера сутринта; той може да се опита да замине с влак направо от Одеса или от близката гара, облечен като безобиден селянин — на транспортния отдел на Губчека е заповядано да засили бдителността. С подробни описания на часовникаря Борисов и Яшка Китайчик са снабдени всички пълномощници и агенти; най-малко вероятно е Карпухин-Борисов-Робинс да е избрал път някъде по посока на Първомайск или Николаев — с една дума, навътре в страната, но не е изключено и това — и по всички шосета и пътища са поставени постове. Заповядано е: да се претърсват всички жени и да се проверяват документите на всички пешеходци. Остава морето и това е най-вероятният вариант — всички брегови постове са предупредени, до всички рибарски станции са организирани засади, подвижни наряди — жалко е, че граничарите са толкова малко! — обхождат брега с настъпването на тъмнината. За появата в пределите на видимостта на Антос и изобщо на всеки неизвестен параход заставите трябва незабавно да съобщават в Одеса и в Болшой Фонтан.

Особено внимание бе отделено за блокиране на всички подходи към Тринадесета станция — стото на артелчика Тургайцев.

От само себе си се разбира, че всичко това се правеше тайно и същият Тургайцев никога не би се досетил, че малкият циганski табор, разпънал две палатки над урвата, е свързан с Чека, а чернооката млада циганка, предлагаща да гледа за щастие, е комсомолка...

Метеорологическата станция изпрати бюлетин за времето за предстоящото денонощие: „Облачност—по-голяма от средна, видимост в морето — двеста-триста метра, вятърът от пет до шест бала. Обилен снеговалеж. Очаква се понижаване на температурата."

Ермаков прочете бюлетина и измърмора, че познавачите на времето трябва да взимат урок от делфините — те така

са се разиграли, че към сутринта ще има не по-малко от седем бала.

— Ще ги видя аз тия учени, ако вземат да тръгнат с нас за Болшой Фонтан — каза Андрей на Ковалчук.

Ала колкото и да бе лошо времето за морски разходки, „Валюта" храбро тръгна срещу щорма и когато след доклада на Репьов Чумак позвъни на Никитин от Болшой Фонтан, стражевата шхуна бе вече на мястото си.

— Заминавай за Тринадесета — заповяда Никитин на Чумак, — бъди нащрек.

„Мрежите са хвърлени навсякъде. Рибата не може да се спаси" — помисли си той.

ПЕТА ГЛАВА

1

Пфефер и Робинс излязоха от долчето, пресякоха Одеското шосе, навлязоха на около триста метра в степта и запрепускаха по посока на града. Като заобикаляха отстрани Болшой Фонтан, те чуха през шума на засилващата се буря бумтежа на автомобилен мотор, но не можеха, разбира се, да се досетят, че това е човекът, който бе чул техния таен разговор.

Робинс каза на Пфефер на кое място ще ги чака Яшка Китайчик и предостави на познаващия околностите колонист сам да избира най-безопасния път.

На това място—едно малко заливче между Тринадесета станция и Одеса — рибарите никога не спираха не само защото брегът тук се спущаше стръмно почти до самата вода и нямаше пътека, по която можеше да се изкара ловът, а и поради заобикалящите заливчето скали и подводни камъни. Искаше се голямо изкуство, за да се наближи брегът дори и при слабо вълнение. Защо да се рискува без нужда!

Но тъкмо затова от всички пунктове, които Тургайцев предложи, Робинс избра поменатото заливче. Той разбираше, че на другите места Губчека сигурно ще ги причаква.

За да отвлекат вниманието на граничната охрана, помощниците на Яшка трябваше да дигнат шум някъде наблизко. От само себе си се разбира, че за истинската цел на демонстрацията знаеше само Китайчик, а той бе заинтересован от бягството не по-малко от англичанина. Дори Дангалакът, на когото бе заповядано да отвлече вниманието на чекистите, не

знаеше, че Яшка напуща Одеса в дълъг „отпуск". Китайчик, нямаше навик да посвещава помощниците си в своите планове и те дори не посмяха да попитат защо е нужно да „дигнат шум" на брега тъкмо тая нощ.

Китайчик очакваше Пфефер над урвата до скрития в храсталака изход от катакомбите, отдето той бе излязъл с малко доста тежко куфарче, пълно с плячка — скъпоценности и злато ...

От предпазливост Тургайцев целия ден и вечерта престоя в къщи! След историята с Остапчук той се страхуваше да се доверява на когото и да било и реши да действува сам.

Поривистият лош вятър, вълнението в морето и снегът не предвещаваха нещо хубаво. Тъкмо насреща се разположиха цигани и затова Тургайцев не се реши да се възползува от голямата лодка. Той излезе, безшумно притвори вратата, притискайки се до стената на къщата, стигна на пръсти до ъгъла, легна на студения, покрит със сняг пясък и запълзя покрай брега до самата линия на прилива. Два пъти се наложи да се крие зад камъни — минаваше пограничен патрул. „Нещо особено много са днес" — с тревога си помисли артелчикът.

Така пълзешком, като се криеше зад камъните, Тургайцев стигна до малката лодка. Сега се изискваше бързина. Той стана, надигна носа на лодката и я блъсна в придошлата вълна. Вълната се върна назад, завлече лодката, артелчикът заработи с кърмовото весло. „Добре стана! ..."

А след някакви три-четири минути в станцията пристигна Чумак. Влезе в къщата и разбуди рибарите:

— Къде е вашият артелчик? ...

2

Китайчик бе почнал вече да нервничи, когато се появиха най-сетне англичанинът и немецът. Те бяха оставили конете си на половин километър от брега у един познат на Пфефер градинар.

Яшка понечи да каже на часовникаря, че тая сутрин „Валюта" е излязла в морето, но съобрази: сега е по-добре да мълчи — новината доказваше провала на цялата история със Сима Картечницата. Англичанинът ще побеснее и кой го знае дали няма да му мине през ума да се откаже от бягството. А Китайчик не искаше да остава в Одеса нито час повече.

— Ей сега ще се започне — каза Яшка, като погледна светещия циферблат на часовника си.

И точно в определената минута откъм разположения недалеч курорт Аркадия се зачуха изстрели. Дангалакът бе дигнал шум, инсценирайки нападение върху склада на крайморския ресторант.

Англичанинът мълчаливо стисна на Пфефер ръка и тоя се скри в храсталака.

— Да вървим! — прошепна Робинс на Китайчик.

Долу се чу тропот: трима граничари изтичаха по посока на Аркадия. Спрелият се Яшка отново почна да слиза надолу. Той пръв скочи от камъка на крайбрежния пясък и не успя да се обърне, когато под лявата му лопатка се заби кинжал. Яшка се надигна на пръсти, изтърва куфарчето, изпъна ръце назад, хвана дръжката на кинжала и падна с лице върху камъните.

Робинс безцеремонно обърна убития, разкопча палтото му, сакото, извади два портфейла, скри ги в джеба си, грабна куфарчето и се втурна към скалата, зад която чакаше лодката на Тургайцев.

3

Утрото настъпи мътно, със снеговалеж. На около девет мили от Одеса снеговалежът се смеси с виелица. Пръски, сняг и вятър заслепяваха очите.

Ермаков и боцманът стояха до щурвала, с мъка насочвайки „Валюта“ срещу тежките вълни, които израстваха до самия нос и разсечени от бугшприта, заливаха бака.

Ермаков се съмняваше дали ще му се удаде в такова дяволско време да види рибарската лодка. И изведнъж тя изскочи на два кабелта от левия борд. Буквално изскочи от пяната, пръските и снега. При това не сама, а заедно със шхуната на Антос Едноокия.

Антос току-що бе взел от лодката пътниците и като я изостави на волята на вълните, дигна платната.

„Валюта“ се понесе покрай „гърка“, останал зад кърмата. Бе безсмислено да се стреля на такова разстояние при силно вълнение. Като да бе забравил силния норд-ост, Ермаков изкомандува:

— Завой през фордевинд, да се трави гика на шкотите!

Шхуната се понесе по посока на вятъра, рязко се наведе, платната се раздуха, заплашвайки да я обърнат. Граничарите здраво държаха шкотите в ръце.

Репьов, застанал до картечницата заедно със Соколов и Уланцев, неволно прехапа устна.

Едва „Валюта“ застана с борда си срещу вятъра и се разнесоха думите на нова команда:

— Да се трави кливера на шкотата!

Граничарите по малко пропущаха между пръстите си мокрите въжета. Кърмата на шхуната стигна линията на вятъра.

— Грот на гитови!

Граничарите бързо дигнаха долния край на платното към рея, за да не работи той. „Валюта“ се обърна в желаната посока и Ермаков произнесе думите на последната команда:

— Кливерът-шкот — надясно, гротът да се спусне!

Платното се опъна в нормалното си положение и всички облекчено въздъхнаха.

— От петнайсет години съм във флота, а таквоз нещо не съм виждал! — прошепна Ковалчук.

Сега шхуната се оказа в по-изгодно положение от „гърка“ и му пресече пътя за бягство, както бе в паметния ден на аварията в минното поле.

— Сечи платната! — викна Ермаков на Макар Фадеевич.

Като избарабани звучно, картечната поредица преряза гребена на вълната пред форщевена на „гърка“. Следващата редица надупчи кливера. Но Антос не се предаваше. Той дигна всички платна до последен предел и неговата шхуна рязко се понесе напред. Ала картечницата бе извършила своето: разкъсаният кливер не издържа напора на осембалния вятър и се пръсна на дребни парчета...

Преследването продължи не по-малко от час. Макар и бавно, разстоянието между корабите се намаляваше.

— Настигаме ги! Настигаме! — зарадвано викна Репьов на Ермаков.

Като чорлави чудовища се носеха над морето ниски облаци. Вятърът ревеше във въжетата с бясна сила.

Антос се опита да дигне нов кливер, но той тутакси бе откъснат, а „гъркът“ се надяваше само на платната. Стана ясно, че играта е загубена. „Валюта“ се намираше на някакви десетина сажена от шхуната на контрабандиста.

Тогава контрабандистите също откриха картечен огън и раниха Соколов. Той падна, опита се да стане, но не можа: залялата палубата вълна го повлече към борда и Репьов едва можа да задържи сигналиста и да го отнесе в кубрика.

След няколко минути „Валюта“ се изравни с „гърка“. Престрелката се засили. Ермаков видя как бяха ранени двам контрабандисти и някакъв човек хвърли зад борда куфар.

В началото Андрей мислеше да вземе Антос на абордаж, но все повече засилващото се вълнение го принуди да се от-

каже от тоя примамлив план: корабите биха се разбили един друг. Оставаше, вървейки един до друг, да изчакат щорма. И без туй Едноокия вече никъде не може да избяга.

Скоро щормът ги принуди да прекратят стрелбата. Сега на първо място трябваше да се мисли за безопасността на кораба.

Ермаков остави върху мачтата само взетия в рифи грот и кливер и обърна шхуната срещу обезумелия вятър.

Положението на шхуната на Антос бе много по-опасно: тя бе по-малка от „Валюта“ и морето я шибаше безмилостно. Вълните една след друга се прехвърляха през малкото корабче, счупиха мачтата и отнесоха целия рангоут.

Върху носа на „Валюта“ с грохот се стовари водна стена висока колкото етаж и половина.

С рев и едновременно с някакво бълбукащо съскане студената вода заля палубата и намиращите се при щурвала Ермаков, Ковалчук и Репьов. На Макар Фадеевич се стори, като че го бяха ударили с тежка дъска и той се вкопчи в перилата, където го бе притиснала вълната.

— Недей зяпа! — му викна Ермаков.

Той извика още нещо, но Репьов не го чу. Вниманието му бе привлечено от шхуната на врага, дигнала се върху гребена на съседната вълна, готова всеки момент да се стовари върху шхуната. Като че след секунда шхуната като купчина трески ще се стовари върху палубата на „Валюта“.

Макар Фадеевич неволно се дръпна, но „Валюта“ сама се изкачи на гребена и шхуната се оказа вече някъде много надолу, в провала между гигантските вълни.

След секунда „Валюта“ отново се провали между хълмовете и пак прие на палубата си лавина от бушуваща вода. А когато от върха на новия гребен граничарите огледаха морето, те вече не видяха шхуната — на нейно място се чернееха само главите на мятащи се хора.

Репьов не вярваше на очите си: „Та нали ей сега тоя кораб бе до нас!“

— Лодката във водата! — заповяда Ермаков и кимна на боцмана: — Другарю Ковалчук, спасявай!

Заповедта се стори на Репьов безразсъдна: „Мигар може някой да се спаси?...“

Но след минута малката лодка упорито се гмурна сред вълните. До веслата седяха Уланцев и Петров, на кормилото — Ковалчук.

Напразно се стараеше Репьов да следи малката лодка. Разпенените вълни постоянно я скриваха. „Мигар вече ги преобърна?“

Но ето че лодката се показа върху високия гребен, мярна се за някаква част от секундата, отново изчезна и отново се изкачи на вълната. Ясно се виждаха отчаяно гребящите граничари. Свирепа вълна ги отнесе далече настрани, но Ковалчук отново насочи лодката към „Валюта“. Вълната се прехвърли през малката лодка и Репьов видя как тя се изпълни с вода.

— Вземай! — викна Ермаков.

Трима граничари хвърлиха въжета, но те потънаха във водата. Полупотъналата лодка стремително се удари о корпуса на „Валюта“ и се разби на трески. В нея се намираха осем души. Само петима от тях можаха да се хванат за въжетата и да се изкачат на палубата на шхуната.

Уланцев и двама контрабандисти не стигнаха въжетата и преди да успеят от „Валюта“ да им хвърлят нови, плувците бяха отхвърлени настрана на около десет сажена. Три глави се показаха над водата и тутакси се скриха, погребани от една голяма вълна.

Спасените бяха Ковалчук, Петров, Антос, един от матросите му и един поприведен човек във ватена куртка. Затвориха незабавно пленниците в кърмовия кубрик.

Ермаков слезе за малко в каютата да погледне барометъра. Подвижната синя стрелка показваше буря...

Щормът продължи през целия ден и цялата вечер. Вятърът грабваше от гребените на вълните пяна и на прах я разнасяше над морето.

Ермаков и Ковалчук с мъка задържаха шхуната пряко вълните. „Валюта“ се тресеше с целия си корпус, а наоколо в тъмнината на стремително падналата нощ се мятаха вълните. Те непрекъснато заливаха шхуната. Затиснато от тонове солена вода, корабчето издигаше към облаците бугшприта и граничарите брояха секундите, докато обезсилената вода се връщаше обратно оттатък борда.

Трюмовете бяха затворени. Корпусът на шхуната бе още здрав. И като се вслушваше в стона на шпангоутите, Ермаков се надяваше, че те ще издържат десетбалната буря.

Репьов се държеше за опънатия надлъж по палубата леер.

„Дано по-скоро се съмне! По-скоро да се съмне! На светлината щормът не е толкова страшен...“

Командата на „Валюта“ се бореше срещу бурята с ожесточение: прибраха платната, закрепиха откъснатия от блоковете тузик, упорито държаха шхуната срещу вълните. Платната се покриваха с лед. Шкотите станаха корави от студа и като ги хващаха, хората до кръв си израняваха ръцете, чупеха ноктите си.

Морето бучеше зловещо. И „Валюта“, подчинявайки се все по-малко на кормилото, се мяташе на различни страни.

4

Измина второто денонощие, а щормът все не стихваше. Той изтръгваше с корените дърветата в Одеския парк, високо като кленови листа носеше над къщите ламарини от покривите.

Тревожни радиосигнали за нещастия звучаха в ефира: в Новоросийск бе изхвърлен на камъните параход, пристигнал от Петроград за цимент, в Ялта бе разбит буксирът „Силний“, на траверзата на Бургас се бе натъкнал на плитчина и потънал италианският танкер „Неапол“, край турските брегове се намираше в бедствие английски есминец.

Барометърът продължаваше да пада. Щормът донесе от североизток маса студен въздух. Улиците на Одеса се покриха със суха снежна суграшица. Ледена кора бе обкръжила пристанището. Побеснелият вятър духаше със сила от дванайсет бала...

Катя Попова лежеше в кревата и тревожно се вслушваше в гласовете на урагана. Тя знаеше какво означава щорм от дванайсет бала и все пак очакваше: изведнъж ще се отвори вратата — и ще влезе Андрей!

Морето бе отнело баща ѝ, мигар ще ѝ отнеме и любимия?...

— Дано съдбата се смили и се спаси нашият Андрюша — успокояваше я Ана Илинична.

Никитин не бе моряк и затова също така се надяваше: може би „Валюта“ ще оцелее, макар в Параходното управление да му бяха казали, че „Валюта“ сигурно отдавна вече е потънала. В цялото Черно море не биха се намерили десетина моряци, които биха повярвали в спасението на деветтонната едномачтова шхуна...

А тя все още продължаваше да се бори, макар че вятърът бе отнесъл зад борда и мачтата, и последната лодка.

„Поне малко да се позатопли — си мислеше Ермаков, — малко поне да се позатопли.“

С всеки изминат час ставаше все по-студено и вълните, които се стоварваха върху палубата, не се изтичаха назад изцяло, а увеличаваха ледения пласт върху палубата. Горната палуба, перилата на трапа, остатъците от изпокъсания такелаж, люковете на трюмовете, картечницата, буксирните кнехти — всичко бе покрито с дебел пласт лед. Бугшпритът се бе превърнал в чудовищно дебел леден пън.

Граничарите без почивка стържеха буците лед, но с всяка измината минута те се увеличаваха. Шхуната все повече потъваше.

Въпреки старанията на Ермаков, който неотлъчно стоеше до щурвала, „Валюта“ все още излагаше на вълните десния си борд, той видимо по-бързо се покриваше с лед и корабът постепенно се наклоняваше надясно.

Боцманът и Репьов заедно с всички други стържеха леда. Може би това още не означава гибел? Ръцете и краката бяха замръзнали и лицето бе престанало да усеща студа, но сърцето още биеше и мозъкът работеше напрегнато...

Ермаков като да не забелязваше смъртната опасност, с глух пресипнал глас даваше къси точни нареждания и колкото и трагично да бе положението, Макар Фадеевич не можеше да не се възхищава от командира.

През нощта от голямото напрежение се спука извехтелият вал. Шхуната се понесе без платна, с мъртва машина, гонена от вятъра.

В пролуките между разредените облаци Ермаков видя звездите и по тях определи посоката. Само той знаеше, че „Валюта“ се носеше към Тендра, на подводните камъни. На всички нещастия отгоре вълните счупиха перката на кормилото, излитащо често над водата, и шхуната стана неуправляема.

„Край!“ — си помисли Репьов.

И изведнъж гласът на Ермаков:

— Боцман! Сечи остатъка от мачтата! Извади запасните платна! Сечи, сечи фалшборда, всичко да се свърже!

— Слушам! — чу се от палубата.

За да се задържи шхуната с нос срещу вълните, Ермаков реши да хвърли плаваща котва. След няколко минути от бака хвърлиха зад борда дълго въже със здраво вързани дъски и платна, „Валюта“ бе разтърсена рязко и тя се обърна с форщевена си към юг.

Ермаков сложи бузата си срещу вятъра, за да определи силата му, и викна така, че всички да го чуят:

— Щормът намалява! Вятърът се е променил...

Репьов не можеше да види в тъмнината лицето на командира, но ясно долови в гласа на Ермаков твърда и спокойна увереност...

5

В Одеса „Валюта“ бе докарана на буксир от „Нестор Летописец“.

Щастие бе все пак, че шхуната бе останала цяла. Наистина тя влезе в пристанището без рангоут, със счупени фалшборд и бугшприт, без нито една лодка, с излязъл от строя двигател, с трюм, едва ли не до половина залян с вода, но все пак тя бе останала цяла.

На сутринта, когато Ермаков заповяда да се хвърли зад борда плаваща котва, течението отнесе шхуната към западния край на остров Тендра.

— Ако бе ни отнесло малко по̀ надясно, щеше да е свършено с нас: щеше да ни разбие на подводните камъни — каза Андрей на Макар Фадеевич.

В това време бяха поправили кормилото и възползуван от течението, Ермаков насочи „Валюта“ оттатък пясъчния остров като зад сигурна преграда. Там шхуната заседна в плитчината и цялата команда освен боцмана Ковалчук и командира получи заповед да се премести в маяка: да се стоплят, нахранят и утолят жаждата си.

Прекараха на Тендра и пленниците.

Антос се опита да скочи зад борда, а когато го връзваха, хапеше, риташе и трима граничари едва се справиха с него. Но той не се смири дори вързан и продължаваше да псува по английски и по руски.

— Запушете му устата! — ядоса се Ермаков.

Серафим Ковалчук с голямо удоволствие изпълни тая заповед.

— Наскача се едноокият делфин!

Антос мучеше, но вече нищо не можеше да направи и само окото му — черно и зло, гореше с омраза.

Англичанинът не се съпротивяваше. Щормът като да го бе смазал. Позеленял, разтреперан от студ, той не гледаше граничарите.

Репьов пренесоха на ръце на брега. Понесъл търпеливо страшния щорм, без да изрази през тия дни нито едно оп-

лакване, а обратно, ободрявайки всички, сега когато опасността бе минала, той съвсем неочаквано за Ермаков седна върху заледената палуба, закашля се и от устата му потече кръв.

Андрей дори се объркa:

— Какво ти е, Макар? Лошо ли ти е?

— Ще мине... Ще мине това — едва промълви Репьов.

— Ей сега ще те пренесем в маяка на брега... Ще се стоплиш, ще пиеш чай.— Андрей си спомни срещата с майката на Макар Фадеевич, пъхна ръка в джеба на наметалото си: картофените банички отдавна се бяха превърнали в лепкава кашица.

— Майка ти срещнах, извини ме, моля ти се, забравих да ти кажа, тя даде банички... Поръча да ти предам, че твоите Леночка и Светик са здрави.

Макар Фадеевич изтри с ръка кръвта от устните си и слабо се усмихна.

— Ще отидем в Одеса и аз непременно ще ти ги покажа, ще чуеш как свирят те на цигулка... — и пак се закашля.

От Тендра Ермаков изпрати на Никитин рапорт с гълъб. А на другата сутрин, възползувал се от настъпилото след бурята кратко затишие, за „Валюта“ пристигна „Нестор Летописец“.

6

Антос Еднооκия бе разстрелян по постановлението на колегията на Одеската Губчека през февруари 1922 г.

При разпита той се държа нагло, мъчеше се да остроумничи, казваше, че отдавна е мечтал да се запознае с Никитин и е много доволен, че е получил най-сетне тая възможност. Той не разкри всичките си тайни въпреки показанията на пленения матрос, който се оказа много по-приказлив. Матросът веднага каза, че Антос не е никакъв грък, а англичанин, роден в Южна Африка. От англичани се състоеше и цялата команда на шхуната. През последните години на войната те плавали на английско корабче, занимаващо се с грабеж в Средиземно море, под португалско знаме и неочаквано нападали немски търговски кораби, а сетне част от матросите били прехвърлени на шхуната на Антос за секретна служба. Антос Еднооκия живял в Гърция като рибар едва ли не от 1912 година.

Същият матрос разказа и за докарването на Робинс с подводната лодка (разбира се, матросът не можеше да знае името

му) и подробностите за съдбата на Иван Вавилов, и за разстрелването на Николай Ивакин.

Карл Фишер — Пфефер бе арестуван същата нощ, когато той, след като бе изпратил Робинс, се промъкваше към къщата на градинаря, у когото бе оставил конете си. В Херсон не намериха колониста Мерц. По време на разпита барон Пфефер призна, че Мерц е избягал зад граница и той е посочил името му, за да спечели доверието на Кудряшов.

Фишер потвърди и догадката за шифрованите надписи на номерата по люстдорфските къщи. Цифрите означаваха: колко сажена има до разклонението на шосето, разстоянието до най-близкия кладенец в степта, каква е дълбочината на морето срещу стария маяк, какъв товар може да издържи мостът до сухия лиман и пр. С една дума, дойде ли утре в Люстдорф вражеска армия, тя по тия цифри, без да пита никого (жителите могат предварително да бъдат изселени), би получила пълна представа за цялата околност.

Пфефер не бе работил самичък. В неговата шпионска организация бяха въвлечени и много други колонисти. Шпионски ядки се оказаха почти във всяко погранично селище.

Карпухин — Борисов — Робинс с упоритостта си напомни на Никитин есера Чириков. Англичанинът каза, че той никога дори не е бил в Англия и е избягал с Антос, понеже се надявал да намери в Турция по-добър живот. По време на очната ставка с Орехов — Петрюк той заяви, че за пръв път вижда тоя човек.

Но упорството на англичанина не трая дълго. Никитин нареди да се доведе за очна ставка вратарят, при когото Робинс бе ходил наскоро след идването си в Одеса, и Пфефер. Чумак въведе в кабинета първо вратаря.

— Тоя човек също ли не познавате?

— Не, за пръв път го виждам.

— Той е, той — възкликна вратарят. — Познах го по гласа. Как така не ме познавате? Вие ми изразихте благодарност от господин Рейли, предадох ви и албумчето му. Нарекохте се Карпов.

Никитин кимна на Чумак и той въведе в кабинета Пфефер.

— Нима ще се откажете и от приятеля си в съвместната борба срещу болшевизма? — попита Никитин и се обърна към седналия до прозореца Репьов.

— Макар Фадеевич, помогни ни да спестим времето: напомни на сър Робинс съдържанието на разговора му с барон Пфефер ... Да, да, не се чудете, сър Робинс. Наложи ни се

да поиграем малко с вас на криеница — по време на вашия разговор в стаята се е намирал ето тоя наш другар...

Робинс хвана копчето на куртката си и Никитин видя, че ръцете на англичанина треперят („както тогава у Локарт!").

— Е, сега какво ще кажете? — попита Никитин, когато Репьов свърши краткото си изложение на подслушания от него разговор...

— Аз трябва да кажа... — почна Робинс. — Аз искам да кажа, че Сидней Рейли се е излъгал. Той ми казваше, че уж чекистите били лоши контраразузнавачи. Той явно се е излъгал...

След цялата тая история вече нямаше нужда да се държи в тайна квартирата на Николай Ивакин. Той пристигна в Одеса и Никитин му даде отпуск.

— А къде ще отидеш? На Волга ли или в Сормово?

Ивакин се смути и само след повторно запитване отговори, че преди да си тръгне за в къщи, би искал да навести Олеся Семенчук...

7

През месец май в Одеса пристигна от Туапсе току-що пуснатата във водата нова моторно-платноходна шхуна „Оля", от Балтика по влака докараха пристанищния катер „Ваня", от Таганрог пристигна буксирът „Силний".

Заедно с основно ремонтираната „Валюта" всички тия кораби образуваха първия Черноморски пограничен отряд.

Предложиха на Ермаков да командува отряда, но Андрей помоли да го изпратят да се учи в Петроградското военноморско училище.

— Та вие, другарю Никитин, сам казвахте, че чекистите непременно трябва да се учат.

— Нищо не мога да възразя, учи се, другарю Ермаков. Надявам се, че сетне пак ще се върнеш при нас в Чека. Предстои ни още упорита борба с враговете на родината, упорита, трудна и дълга.

Никитин замълча и на Андрей се стори, че той се е разтъжил.

— Катя ще дойде ли с тебе? — го попита Никитин.

— Да — кимна Андрей. — Тя се записва в медицинския факултет.

— Поздравявам ви. Гледай да я пазиш и да не я обиждаш. Зер характерът ти е малко налудничав...

Изпращаха ги в края на август. На гарата бяха дошли Ана Илинична със съседката си и всичките им приятели: и Никитин, и Павел Иванович Ливанов — той сега бе механик на морския отряд, и Серафим Ковалчук — него го назначиха за командир на „Валюта“, и Николай Ивакин с Олеся и братчето й Петрус, и току-що изписалият се от болницата Макар Фадеевич с Леночка и Светик.

Малко преди тръгването на влака на гарата пристигна и професор Авдеев.

— Е, байно, пак сме на път. Както казвате вие, моряците: щастливо плаване!

Влакът тръгна от Одеса късно вечерта. Андрей отвори прозореца и те с Катя мълчаливо гледаха тъмната степ. Бе им и радостно, и печално. Над Одеса дълго още гореше заревото. Миришеше на чубрица и още някакви степни треви, но на Андрей се струваше, че мирише родното Черно море..

КРАЙ

ОБЯСНЕНИЯ НА НЯКОИ ДУМИ, КОИТО СЕ СРЕЩАТ В ТЕКСТА

Бак — носовата част на горната палуба от предната мачта до носа на кораба.

Бугшприт — преден полегат стожер на кораба.

Гитов — корабно въже, с което се събират платната.

Грот — голямо корабно платно на средната мачта.

Двушкивен — от шкив — трансмисионно колело.

Девиация на компаса — отклонение на магнитната стрелка на компаса вследствие влиянието на големи количества желязо.

Дрейф — отклонение на движещ се кораб от курса под влияние на вятъра или течението.

Кабелт — мярка за дължина във флотата; 5 кабелта = 1 км.

Кавасаки — моторна лодка.

Камбуза — кухня на кораба.

Килватер — бразда, следа от кораба върху водата.

Кингстон — клапа в подводната част на кораба за пълнене на котлите с вода.

Кливер — предно триъгълно платно на кораба.

Кнехти — чугунени, стоманени или дървени стълбчета на палубата на кораба до бордовете, които служат за закрепване на буксирните въжета или въжетата за швартуване.

Комендор — морски артилерист.

Кондуктор — в дореволюционната флота помощник на офицера — специалист.

Кубрик — долната палуба на кораба.

Лаг — уред за измерване бързината на кораба и определяне изминатото разстояние.

Ластовски офицер — произведен от кондуктор без изпит заради особени заслуги.

Леер — силно опънато въже на кораба, двата края на което са закрепени.

Лот — уред за определяне дълбочината на морето.

Пеленг — посока по компаса.

Пирс — напречен кей.

Рангоут — мачта и приспособления за разпъване платната на кораба.

Рея — напречно дърво на мачта, за което е привързано платното.

Рулеви — кормчия.

Склянка — половин час.

Счислимо място — мястото на кораба, отбелязано на прокарания на картата курс и показанията на лага.

Такелаж — корабни въжета.

Траверз — посока, напречна към курса на кораба.

Травя — отпускам постепенно корабно въже.

Трап — корабна стълба.

Фали — корабни въжета за вдигане на платната, сигналните флагове и др.

Форщевен — прикрепено отпред върху носа на кораба дървено ребро, което се явява продължение на кила.

Фордевинд — попътен вятър.

Швартуване — привързване на кораба.

Шквал — внезапен силен порив на вятъра.

Шкипер — капитан на търговски кораб.

Шпангоут — ребро на корпуса на кораба.

Шхуна — морски двумачтов кораб.

Щил — безветрие, затишие.

Щорм — силна буря.

Щурвал — кормило.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
Войниците на Дзержински	5
Изворът на живота	22
Изпълнение на желанията	34
Среща във влака	64
Обикновена операция	73
Жената на брега	84
Постът при Болшая Зарубка	95
Най-голямата любов	112
Щастието на Пьотр Орлов	123
Капитанът на „Старата Костенурка“	138

ИЛЮСТРАЦИИ ОТ ОРИГИНАЛА

Редактор * В. Филипова
Техн. редактор * Д. Табакова
Коректор * Ц. Чанкова

Дадена за печат на 1. VII. 1952 год.
Поръчка № 301, Тираж 5000, Формат 1/16 от 58/84
Печатни коли 19 и 12 стр. Авторски коли 30·90

Печатница „Народна младеж" — София

Цена 1952 г. 14 лв.

Л. ЛИНКОВ

СМЕЛИ СЪРЦА